

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 02133

DI BROKHE FUN DER ERD

Knut Hamsun

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

קנוט האמסון

די ברכה פון דער ערד

יידיש ש. שניידער

צווייטער טייל

Printed in Poland

פארלאג „קולטור-ליגע“, ווארשע.

געדרוקט אין 1000 עקזעמפלארן

:: :: :: 1925 ווארשע :: :: ::

דרוקעריי „סטערעאטיפ“ ווארשע באגיאראטן 11

Knut Hamsun :: :: :: ::

:: :: :: Błogosławienstwo Ziemi

Wyd. „Kultur-Liga“ Warszawa 1925.

Zakład Graf. „Stereotyp“ Warszawa

:: :: Bonifraterska 11. :: ::

צווייטער טייל

סעלאַנראַא איז שוין נישט מער קיין עלנט אַרט אין דער וויסטע-
 ניש; עס לעבן דאָ — זיבן נפשות, גרויס און קליין. און אינם קורצן
 משך, וואָס דער היי-שניט האָט געדויערט, פלעגן נאָך אַרויפקומען פרעם-
 דע מענטשן, וואָס האָבן געוואָלט אַנקוקן די שנייד-מאַשין. ברעד אַלסען
 איז, פארשטייט זיך, געקומען דער ערשטער; אָבער אַקסל שטרעם איז
 איז אויך געקומען, און אַנדערע שכנים פון נידעריקער אַראָפּ — ביז צום
 סאַמע דאָרף-צו. און פון יענער זייט בערג איז אַראָפּגעקומען אַלינא, די
 אומפאַרמיידלעכע אַלינא.

דאָס מאָל האָט זי אויך געבראַכט נייעס מיט זיך פון איר דאָרף;
 ליידיק קומט זי קיינמאָל נישט. דעם אַלטן סיווערטס געשעפטן זענען
 שוין איבערגערעכנט, די חשובות אונטערגעצויגן, און פון זיין פאַרמעגן
 האָט זיך אויסגעלאָזט גאַרנישט! גאַר גאַרנישט!!

דאָ האָט אַלינא פאַרביסן די ליפּן און געקוקט פון איינעם אויפן
 צווייטן. וואָס, קיינער זיפצט נישט, דער דאָך פאַלט נישט איין? אלישע
 האָט דער ערשטער אַ שמייכל געטון.

— לאָמיר נאָר זען — דו הייסט דאָך נאָכן פעטער סיווערט, דאָכט
 זיך, האָ? — האָט ער תּמעוואַטע געפרעגט.

— און דער קליינער סיווערט האָט פּוינקט אַזוי תּמעוואַטע געענט-

פּערט:

— יאָ. אָבער איך האָב דאָך דיר אַוועקגעשענקט מיין גאַנצע

ירושָה.

— און וויפיל האָט זי באַטראָפּן?

— צווישן פינף און צען טויזנט.

— טאַלערס? — האָט אלישע אויסגערופּן, נאַכמאַכנדיק זיין ברוי-

דער.

אַלינאַ האָט געוויס געהאַלטן, אַז די לצנות איז גאָר נישט אויפן אָרט. — אַז זי איז אַליין אויך מיאָס אָפּגעבאַרט געוואָרן. און זי האָט דאָך אַזוי האַרציק אויסגעפרעסט פון זיך טרערן איבערן אַלטן סיווערטס קבר. אלישע דאַרף דאָך געדענקען בעסער פון אַלעמען, וואָס ער אַליין האָט אָנגעשריבן — אַזוי פיל און אַזוי פיל אַלינאַן, ס'זאָל איר זיין אַ טרייסט און שטיצע אויף איר עלטער. וואו איז די שטיצע אַהינגעקומען? אַ פּויס-טער חלום!

אַרימע אַלינאַ, וואָלט זי כּאָטש עפעס געירשנט — וואָלט דאָס געווען דער איינציקער ליכטיקער שטראַל אין איר לעבן! אַלינאַ איז נישט געווען געבענטשט מיט מזל, פון תּמיד אָן געוואוינט זיך דורכצו-שלאָגן מיט שפיצלעך און קליינע געמיינהייטן; שטאַרק גאָר אַלס רכילותניצע מיט אַ צונג, פאַר וועלכער מ'האַט זיך געדאַרפט גוט היטן; יאָג אַזוי, קיין זאַך האָט זי שוין נישט געקאַנט מאַכן ערגער, ווי זי איז; די ירושָה אודאי נישט. זי האָט איר גאַנץ לעבן געהאַרעוועט, געבוירן קינ-דער און זיי דערצויגן אויף איר שטייגער; פאַר זיי געבעטלט, אפשר געגנבעט, אָבער שטענדיק זיי באַזאָרגט ווי נישט איז — אַ מוטער אויף איר אַרימען שטייגער. זי איז געווען געשיקט נישט ווייניקער פון אַנדע-רע וועלט-חכמים; זי האָט גערעדט פאַר זיך און פאַר די, וואָס זענען אָנגעוויזן אויף איר, צוגעפאַסט אירע רייד צום מאַמענט און דערגרייכט איר ציל, באַקומענדיק דאָ אַ קעזל, דאָרט אַ בינטל וואָל; און אַזוי וועט זי אַפלעבן אירע יאָרן און שטאַרבן מיט אירע שטענדיקע פּאַלשע המצאהלעך. אַלינאַ — אפשר האָט דעם אַלטער סיווערט אויף אַ רגע זיך דערמאַנט, ווי זי איז געווען אַמאָל אַ יונג שיין מיידל, מיט רויעע באַקן. אָבער איצט איז זי אַלט, מיאָס, אַ חורבה; ליבער וואָלט זי שוין גע-

שטאַרבן. וואו וועט מען זי מקבר זיין? זי האָט נישט קיין אייגן ווינקל, מען וועט זי באַגראָבן מסתמא ערגעץ אויף אַ בית עולם צווישן הויפּלע פּרעמדע און אומבאקאַנטע; — אַליינא, געבוירן און געשטאַרבן. זי איז אויך געווען יונג אַמאָל. אַ ירושה פאַר איר, איצט, אויף דער עלטער! אַט דער איינציקער ליכטיקער שטראַל, און די הענט פון דער האַרע-פּאַשניצע וואַלטן זיך אויך אַ רגע געקאַנט אַפרוען, עס וואַלט געווען פאַר איר כאַטש דער לעצטער שכר, דערפאַר וואָס זי האָט תמיד געבעטלט פאַר אירע קינדער, אפשר געגנבעט פאַר זיי, אָבער שטענדיק זיי באַ-זאָרגט ווי נישט איז. אַ רגע — און די פינסטערניש וואַלט זיך ווידער אומגעקערט, ווי געווען; אירע אויגן וואַלטן געגלייט, אירע פינגער וואַלטן גיריק געזוכט: — היפּיל? וואַלט זי געזאָגט. וואָס, נישט מער? וואַלט זי געזאָגט. און זי וואַלט ווידער געווען גערעכט. אַ מיטער פון עטלעכע קינדער, ווייסט זי דעם ווערט פון לעבן — ס'איז ווערט אַ גרויסן שכר.

נאָר אַליין האָט זיך אויסגעדרייט אַנדערש. דעם אַלטן סיווערטס חשובות זענען געווען שטאַרק פאַרדרייט, בשעת אלישע האָט זיי דורכ-געזען. נאָר די פּערמע און די קו, די פּישעריי און די נעצן האָבן קיים געקלעקט צו דעקן דעם דעפיציט. און ס'איז געווען, אין אַ געוויסער מאַס, נאָר אַ דאַנק אַליינא, וואָס די זאך איז נישט באַשטאַנען נאָך ערגער; זי האָט אזוי אויסגעקוקט אויף איר חלַק ירושה, אַז זי האָט אויסגעראָבן אַלטע פאַרגעסענע חובות, וואָס נאָר זי, אַלס רכילותניצע, האָט געוואוינט פון זיי. אָדער פאַרשוויגענע ענינים, וואָס אלישע האָט בפּיון דערען, שאַנעווענדיק חשובע דאַרפס-באַלעבאַזים. אַ, די אַליינא! זי האָט אַפילו נישט אויסגערעדט קיין איין וואָרט קעגן דעם אַלטן סיווערט; געוויס, ער האָט זיין צוואה געמאַכט פון גוטן האַרצן, און ס'וואַלט געווען געבליבן גענוג נאָך אים, נאָר די צוויי לייט, וואָס דער באַצירק-אַמט האָט אַראָפּ-געשיקט אויסצוגלייכן דעם עסק, האָבן זיי באַשווינדלט. נאָר אַליין וועט אַנקומען צו גאַטס אויערן! האָט אַליינא געדראַט.

מאָדנע, זי האָט נישט געזען קיין שום לעכערלעכעס איגום פאַקט, וואָס זי איז דערמאָנט אין דער צוואה; נאָך אַלעמען, איז עס געווען אַ כבוד פאַר איר; קיינער מער פון דער גאַנצער משפּחה איז דאָרטן נישט דערמאָנט.

אין סעלאַנראַז האָט מען די נייעס אויפגענוימען גאַנץ וויק; ס'איז פאַר זיי נישט געווען אין גאַנצן אומגעריכט. אמת, אינגער האָט עס נישט געקאַנט פאַרשטיין — דער פעטער סיווערט, וואָס איז שטענדיק געווען אזוי רייך!...

— ער וואָלט געקאַנט קומען אָן ערלעכער און רייכער מאַן אַר גאַס גערעכטן משפט, — האָט אַלינאַ געזאָגט, — ווען זיי וואָלטן אים נישט געווען באַרויבט.

יצחק איז געשטאַנען גרייט אַוועקצוגיין אויפן פעלד, און אַלינאַ האָט געזאָגט: — אַ שאַד, וואָס דו דאַרפט אַוועקגיין, יצחק; וועל איך שוין נישט קאַבען זען די נייע מאַשין. דו האָסט אַ נייע מאַשין, זאָגט מען?

— יאָ.

— יאָ, מ'רעדט וועגן איר אַ סך, ווי זי שניידט שנעלער פאַר הונד-דערט קאַסעס מיט אַמאָר. וואָס האָסטו נישט אַלץ, מיט דיין גאַנצן האַב און גוטס! דער גלח ביי אונז האָט געקויפט אַ נייע סאַכע מיט צוויי הענטלעך, נאָר וואָס איז ער אין פאַרגלייך מיט דיר! איכ'ל אים זאָגן גלייך אין פנים.

— סיווערט וועט דיר ווייזן די נייע מאַשין; ער אַרבעט מיט איר שוין בעסער פון מיר, — האָט יצחק געזאָגט און אַרויסגעגאַנגען.

יצחק איז אַוועק. אַ ליציטאַציע דאַרף פאַרקומען דעם אין דער פּו-אין בריידאַבליק, און ער גייט אַהין; נישט וויל ער טראַכט ווידער וועגן קויפן דאָס אַרט, נאָר ס'איז די ערשטע ליציטאַציע דאָ אין געגנט — און ער וויל זיין דערביי.

ער איז שוין לעבן מאַגענעלאַנד אין דערזעט באַרבראָן, און ער וואָלט פאַרבייגעגאַנגען בלויז מיט אַ באַגריסונג, נאָר באַרבראָ שטעלט אים אָפּ און פרעגט אים, צי ער גייט אַראָפּ. „יאָ, — זאָגט יצחק, גרייט צו גיין ווייטער. ס'איז איר היים, וואָס ווערט פאַרקויפט, און מחמת דעם געטפערט ער אזוי קורץ.

— איר גייט צום אויספאַרקויף? — פרעגט זי.

— צום אויספאַרקויף? איך גיי זיך אזוי. וואו איז אַקסל?

— אַקסל? איך ווייס נישט. ער איז אויך אַוועק צום אויספאַרקויף.
 ער וויל אויך קויפן מציאות.
 ווי דיק זי איז איצט באַרבראָן און ווי בייסיק און פאַרבי-
 טערט!

דער אויספאַרקויף האָט זיך שוין אָנגעפאַנגען; יצחק הערט דעם
 לענסמאַנד אויסרופן די געבאַטענע פרייזן און זעט אָן עולם מיט מענטשן.
 נישט אלעמען קען ער. פאַרהאַן אויך פון אַנדערע דערפער; ברעד
 שמייעט אַרום אין זיינע יום-טובדיקע מלבושים און פלוידערט ווי געוויינט-
 לעך. — גוט מאַרגן, יצחק, טוט איר מיר אָן דעם פּוּד און קומט זען
 מיין ליציטאַציע. אַ דאַנק, אַ דאַנק. יאָ, מיר זענען געווען שכנים און
 פריינט די אַלע יאָרן דאָ, און קיינמאַל קיין שלעכט וואָרט נישט אויס-
 גערעדט צווישן זיך. — ברעד איז געוואָרן פאַטעטיש. — יאָ, ס'טוט ווי
 צו פאַרלעָזן אָן אַרט, וואו דו האָסט געלעבט און געהאַרצוועט און עס
 ליב באַקומען. נאָר וואָס קאָן אַ מענטש טון, ווען זיין מזל איז אַזאַ?

— אפער וועט אייך איצט בעסער ווערן נאָך דעם, — זאָגט
 יצחק טרייסטנדיק.

— יאָ, — זאָגט ברעד זיך אָנבאַפּנדיק, — דעם אמת זאָגנדיק,
 דענק איך אויך אַזוי. עס טוט מיר נישט באַני: גאָר נישט, כּהאַב דאָ קיין
 האַניק נישט געלעקט! איצט וועט עס ווערן בעסער, די קינדער ווערן
 עלטער און פאַרלעָזן די נעסט. — יאָ, ס'איז אמת, אַז מיין ווייב טראָגט
 נאָך איינס, נאָר... און פּלוצים זאָגט ברעד גלייך אויס זיין נייעס: —
 איך האָב זיך אָפּגעזאָגט פון מיין אַמט ביים טעלעגראַף.

— וואָס? — פּרעגט יצחק.

— כּהאַב מיך אָפּגעזאָגט.

— אָפּגעזאָגט?

— יאָ, פון ניי-יאָר אָן. וואָס האָט ער מיר דען געטראָגן? און
 אַז איכ'ל זיין פאַרנומען מיט עפעס, מיטן אָנטרייבן פאַרן לענסמאַנד
 אַדער פאַרן דאָקטאָר, אין דאָ אין זינען האָבן דעם טעלעגראַף — ניין,
 דאָס איז נישט קיין פּלאַן. ס'איז גוט פאַר די, וואָס האָבן פרייע צייט.
 און יאָגן זיך איבער באַרג און טאָל נאָך אַ טעלעגראַף-דראַגט פאַר אַזעל-
 כּע נישטיקע שכירות, איז נישט קיין עסק פאַר ברעדן. און חוץ דעם

האָב איך זיך צעקריגט מיטן פאַרוואַלטער, וואָס האָט צו שאַפן אי-
בער מיר.

דער לענסמאַנד האַלט אין איין איבערחורן די אַנבאַטן פאַר דער
פערמע; זיי האָבן דערגרייכט די עטלעכע הונדערט קראָנען, וואָס די
פערמע איז אָפגעשאַצט געוואָרן, און די הוספות גייען איצט קליינע,
פינף אָדער צען קראָנען, נישט מער.

— אַ אַקסל האָט איצט, — רופט זיך ברעד אָן און גייט גיך
אַ נייגעריקער אַריבער אויף דער צווייטער זייט. — וואָס, דו ווילסט אַפ-
קויפן מיין נחלה? האָסטו נישט גענוג אַליין?

— איך באַט פאַר אַ צווייטן, — זאָגט אַקסל, זיך אויסדרייענדיק.
— גוט, גוט, מיר מאַכט עס נישט אויס, נישט דאָט האָב איך
געמיינט.

דער לענסמאַנד הייבט אויף זיין האַמער, אַ נייער אַנבאַט איז גע-
מאַכט, גאַנצע הונדערט קראָנען אויף אַ מאָל; קיינער באַט נישט הע-
כער; דער לענסמאַנד רופט אויס די סומע נאָכאַמאָל און נאָכאַמאָל.
וואָרט אַ רגע מיטן אויפגעהויבענעם האַמער — און דאָן טוט ער אַ
קלאַפּ.

וועמעס אַנבאַט?

אַקסל שטרעם — פאַר אַ צווייטן.

דער לענסמאַנד פאַרצייכנט: אַ סל שטרעם. אַלס קאָמיסיאָנער.

— פאַר וועמען קויפסטו עס? — פּרעגט ברעד. — ס'איז נישט

מיין עסק, פאַרשטייט זיך, נאָר...

נאָר איצט רוקן זיך צונויף עטלעכע קעפּ ביים לענסמאַנדס טיש;
דאָרטן איז אַ פאַרטערטער פּון דער באַנק; דער קרעמער האָט געשיקט
זיין געהלף; עפעט איז דאָרטן נישט גלאַטיק; די קרעדיטאָרן זענען
נישט צופרידן. זיי רופן צו ברעד, און ברעד, נאָכלעסיק און אָפּעסני-
דיק זיך דאָס האַרץ, שאַקלט בלוזי מיטן קאָפּ און איז מסכים — נאָר
ווער וואָלט עס געגלייבט, אַז ס'וועט נישט אַריינברענגען מער? — זאָגט
ער. און פּלוצים העכערט ער זיין קול און דערקלערט צום גאַנצן
עולם:

— אַזוי ווי מיט דער ליציטאַציע זענען מיר פאַרטיק און איך
האָב שוין מטריח געווען דעם לענסמאַנד, בין איך גרייט צו פאַרקויפן

אלץ, וואס איך פארמאג דא: דעם וואַגן, די בהמות, א ווידלע א שרייפֿ-
 שטיין. איך דארף זיי איצט מער נישט האָבן. איך פארקויף אלץ.
 קליינע אַנבאַטן הערן זיך. ברעדס פרוי, אויך אזוי אָפגעלאָזן ווי
 ברעד, האָט, נישט קוקנדיק אויף איר פולן גרויסן בוך, אָנגעהויבן צו
 פארקויפן קאָוע אויף אַ טישל. דאָס שפיל אין קרעמעריי געפעלט איר,
 און זי שמייכלט; און ווען ברעד אליין קומט צו נאָך אַ ביסל קאָוע,
 זאָגט זי צו אים, שפאָסנדיק, אַז ער מוז באַצאלן אזוי גוט ווי די אַנדע-
 רע, און ברעד נעמט טאַקע אויף דער אמתן אַרויס זיין מאָגער בייטע-
 לע און באַצאלט. — דאָס איז אַ ווייב, — זאָגט ער צו די אַרומיקע, —
 שפאָרנאָם, האָ?

דער וואַגן איז נישט ווערט קיין סך — ער איז צו אַפֿ געשטאַנען
 אינדרויסן, אונטערן פרייען הימל; נאָר אַקסל באָט מיט גאַנצע פינף קראָ-
 נען מער, און באַקומט אויך דעם וואַגן. נאָך דעם קופֿט שוין אַקסל מער נאָר-
 נישט. אַלע זענען דערשטויגט, וואָס דער פאָרויכטיקער אַקסל קויפט אזוי
 פיל.

דערנאָך זענען פארקויפט געוואָרן די בהמות. זיי זענען געווען
 היינט אין שטאַל, גרייט צו דער ליציטאַציע. צוואַנס האָט ברעד געדאַרפט
 בהמות, אַז ער האָט מער נישט קיין פאַשע-פעלד? קיין קי האָט ער נישט
 פארמאָגט. ער איז געוואָרן אַ פערמער מיט צוויי ציגן, איצט פארמאָגט
 ער פיר. הויך דעם נאָך זעקס שאַף. קיין פערד איז אויך נישט גע-
 ווען.

יצחק האָט געקויפט איינע פון די שאַף, מיט פלאַכע אויערן. ווען
 ברעדס קינדער האָבן זי אַרויסגעפירט פון שטאַל, האָט ער גלייך אָנגע-
 הויבן צו באַטן, און דער עולם האָט געקוקט פאַרחידושט: יצחק פון
 סעלאַנראַא איז אַ רייכער מאַן, און האָט, דוכט זיך, גענוג שאַף. ברעדס
 פרוי הערט אויף אַ רגע צו פארקויפן קאָוע און זאָגט:

— יא, איר מעגט זי קויפן, יצחק; זי איז אַלט, דאָס איז אמת,
 זי ברענגט אָבער צו צוויי און דריי לעמעלעך יעדעס יאָר.

— איך ווייס, — האָט יצחק געזאָגט, קוקנדיק איר גלייך אין
 פנים אַריין, — איך האָב די שאַף געזען און קען זי.

ער גייט מיט אַקסל שטרעם צוזאַמען אויפן וועג צוריק, און פירט
 זיין שאַף אויף אַ שטריקל. אַקסל שווייגט, און איז עפעס אזוי ווי פאַר-

זאָרגט. וואָס קאָן דאָס זיין, טראַכט יצחק. אַקסל האָט, דוכט זיך, נישט
וואָס צו זיין פאַרזאָרגט: זיין פערמע איז אין אַ גוטן מצב! דער גרעס-
טער טייל ווינטער-קאַרמע איז שוין איינגעזאַמלט, און ער האָט שוין דאָס
הויז אויך אָנגעהויבן צו באַדעקן מיט ברעטער. אַלץ איז ווי עס דאַרף
צו זיין ביי אַקסלען; איצט האָט ער געקריגן אַ פּערד.

— איז האָט איר אָפגעקויפט ברעדס אַרט, — האָט יצחק גע-
זאָגט, — וועט איר עס אַליין באַאַרבעטן?
— ניין, נישט פאַר מיר. איך האָב עס געקויפט פאַר אַן אַנ-
דערן.

— אַזוי!
— וואָס מיינט איר; כ'האַב באַצאָלט צופיל?
— ניין. ס'איז גוט לאַנד, אויב נאָר עס אויסטריקענען.
— איך האָב עס געקויפט פאַר מיינעם אַ ברודער פון העלגע-
לאַנד.

— האָ!
— דאָן האָב איך געקלערט אפשר צו בייטן זיך מיט אים.
— בייטן זיך מיט אים?
— אפשר וועט פאַרבראָך וועלן בעסער דאַרטן וואוינען.
אַ היפש שטיק וועג גייען זיי איצט שווייגנדיק. דערנאָך זאָגט
אַקסל:

— מען שטייט צו מיר צו, איך זאָל איבערנעמען דעם טעלעגראַף.
אַמט.
— דעם טעלעגראַף? ה-מ. יאָ, כ'האַב געהערט, אַז ברעד האָט
זיך אָפגעזאָגט.

— ה-מ, — זאָגט אַקסל מיט אַ שמייכל, — די מעשה איז נישט
אַזוי, מען האָט אים אָפגעזאָגט.
— יאָ, אַזוי, — זאָגט יצחק און פרוּווט געפינען אַ זכות אויף
ברעדן. — ס'נעמט צו אַ סך צייט.
— זיי האָבן אים געקינדיקט פון נייעם יאָר, אויב ער וועט זיך
נישט פאַרבעסערן.
— ה-מ.

— מינט איר נישט, אן ס'וואלט זיך מיר געלוינט אים איבערצוגע-
נעמען?

יצחק האָט געטראכט אַ לענגערע ווילע, און געשעפטשעט: — יאָ,
דאָס ברענגט איין הכנסה. . .

— זיי האָבן מיר אָנגעבאָטן מער, ווי ברעדן.

— וויפיל?

— טאָפּלט.

— טאָפּלט? נו, אויב אזוי, מעגט איר זיך באטראכטן.

— נאָר די ליינע איז אַ ביסל לענגער איצט. ניין, איך ווייס טאָ-
קע נישט, וואָס איז גלייכער. איך האָב נישט אזוי פיל געהילף צו פאַר-
קויפן ווי איר, און איך באדארף נאָך אַ סך זאכן האָבן אין דער ווירט-
שאפט. עס פעלט אַלע מאָל אויס מזומן געלט, און קיין פּי האָב איך
אויך נישט אזוי פיל, איך זאָל קאָנען עפעס פאַרקויפן. איך מיין פרווון
מיטן טעלעגראַף אויף אַ יאָר. . .

ס'איז זיי ביידע גאַרנישט איינגעפאַלן, און ברעד קאָן זיך אפשר
„פאַרבעסערן“ און בלייבן ביים אַמט.

ווען זיי זענען צוגעקומען צו מאָנענלאַנד, איז שוין אַלינא דאָרטן
געווען, אויף איר וועג אַראָפּצו. יאָ, אַ מאָדנע בריאה, די אַלינא,
גראָב און קיילעכדיק, ווי אַ וואָרם, שוין איבער זיבעציק יאָר אַלט, און
נאָך אַלץ תמיד אויף די פיס. זי זיצט און טרינקט קאַזע אין שטיבל,
נאָר דערזענדיק די מענער, לאָזט זי אַלץ איבער און גייט זיי אַנט-
קעגן.

— גוט מאָרגן, אַקסל, שוין צוריק פונם אויספאַרקויף? וועסט אויף
מיר קיין פאַריבל נישט האָבן, וואָס איך קום זען, וואָס באַרבראָ מאַכט?
דו פויסט אַ הויז, זע איך, און ווערסט אַלץ רייכער און רייכער! און
דו האָסט געקויפט שאַף, יצחק?

— יאָ, — האָט יצחק געזאָגט, — דו קאָנסט זי אפשר?

— צי איך קאָן זי? ניין. . .

— מיט די פּלאַכע אויערן, זע נאָר.

— מיט פּלאַכע אויערן? איז וואָס? וואָס האָב איך געוואָלט זאָגן:
ווער האָט אָפּגעקויפט ברעדס אַרט? איך האָב ערשט גערעדט מיט באָר-
בראָן דאָ, ווער אַ שטייגער וועלן זיין די נייע שכנים דאָ? און באַרבראָ

אָרימע, זי זיצט און וויינט, פאַרשטייט זיך; נאָר איר האָט דער אַלמעכ-
טיקער באַשערט אַ נייע היים אין מאַנענלאַנד... פּלאַכע אויערן? איר
האַב אויף מיין לעבן געזען אַ סך שאַף מיט פּלאַכע אויערן. און איכ'ל
דיר זאָגן, יצחק, יענע מאַשין דיינע, מיינע אַלטע אויגן האָבן אַזוינס גאָך
נישט געזען. און וואָס זי האָט געדאַרפט קאָסטן, וועל איך שוין גאָר-
נישט פרעגן, איר קאָן גאַרנישט ציילן אַזוי פיל. אויב דו, אַקסל, האָסט
זי געזען, פאַרשטייסטו מיך געוויס, ווי איך וואָל דערזען אליהו הנביא
מיט זיין פּיערדיקן רייט-וואָגן, גאָט זאָל מיר מוחל זיין פאַר די
רייד...

ווען דאָס היי איז שוין געווען אינגאַנצן איינגעזאַמלט, האָט אלישע
אַנגעהויבן מאַכן הכנות צום אָפּפאַרן. ער האָט געשריבן צום אינווייניגער,
אַז ער קומט ווידער, נאָר ער האָט באַקומען אַן אומגעריכטן ענטפער,
אַז די צייט איז איצט זייער אַ שלעכטע און מען מוז פאַרקלענערן די
הוצאות; דער אינווייניגער מוז טון די גאַנצע אַרבעט אַליין.

— אַט אַן אומגליק! אָבער, נאָך אַלעמען, האָט דער אינווייניגער
טאַקע נישט באַדאַרפט האָבן אלישען? ווען ער האָט אים צוגענומען,
אלישען נאָך אַלס יונגל, האָט ער עס געזען בלויז צוליב אַמביציע, כדי
אַרויסצוווייזן זיך פאַר אַ גרויסן מענטש. און אויב ער האָט אים אויס-
געהאַלטן מיט קליידונג און קעסט ביז זיין קאַנפּירמאַציע, האָט ער פאַר
דעם עפעס צוריקגעקרוגן פון אים דורך זיין שרייבן, דאָס איז אמת. איצט
אָבער איז אלישע שוין אויסגעוואַקסן, איצט איז גאָר עפעס אַנ-
ד רש.

— נאָר, — האָט דער אינווייניגער געשריבן — אויב דו וועסט יאָ
קומען, וועל איך טון אַלץ, וואָס איכ'ל נאָר זיין בכוח, צו קריגן פאַר דיר
אַ שטעלע ערגעץ-אַנדערש-וואו. הגם דאָס וועט מסתמא זיין שווערלעך
איצט, ווייל ס'זענען דאָ מער, וויפיל מ'דאַרף יונגעלייט, וואָס זוכן שטע-
לעס מיטן בעסטן גרוס...

אלישע וועט פאַרשטייט זיך, צוריקפאַרן אין שטאָט אריין, וועגן
דעם קאָן גאָר קיין פּראַגע נישט זיין. זאָל ער זיך גאָר מיאש זיין? ער
ווייל דאָך צו עפעס דערברייכן. און ער האָט גאַרנישט דערציילט אינ-
דערהיים וועגן דער געענדערטער לאַגע; ס'וועט סיי ווי קיין שום גוצן

נישט ברענגען, און צו זאגן דעם אמת, האָט ער זיך געפילט אין אַ פאַר-
לעגנהייט, האָט ער בעסער געשוויגן.

דאָס לעבן אין סעלאַנראַא האָט ווידער אָנגעהויבן ווירקן אויף אים.
ס'איז געווען אַ פרימיטיוו און גרוי לעבן, אָבער רויק, און ס'האָט איינ-
געשלאָפערט און טעמפּ געמאַכט דעם קאָפּ. נישט אַ קיינער, פאַר וועמען
צו וועלן זיך אויספיינערן, נישט אַ מיט וועמען צו מעסטן זיך. דאָס שטאַט-
לעבן האָט אים אינגאַנצן, ווי איינגעבראַכט, אים איידעלער געמאַכט פאַר
אַנדערע, אָבער אויך שוואַכער געמאַכט — ער פילט זיך איצט אומעטום
היימלאַז. אָבער וואָס איז דאָס? — דער ריח פון ווערים-קרויט הויבט
אים שוין אָן אפילו צו געפעלן! אין אָונט-צייט, ווען ער הערט, ווי די
מוטער מעלקט די קו, קומען אים ארויף אַזעלכע געדאַנקען: מען מעלקט,
הער נאָר, סאַראַ וואַונדערבאַרע קלאַנגען, ווי אַ ליד, גאַרנישט, ווי
שטאַטישע מוזיק, אָדער ווי שוף-סירענעס, קליינע מילך-שטראַמען, וואָס
רינען אין עמער אַריין. . .

ס'איז נישט געווען דער מנהג אין סעלאַנראַא אַרויסצוווייזן צופיל
געפילן, און אַלישע האָט זיך געשראַקן פאַרן מאַמענט, ווען ער וועט זיך
דאַרפן געזעגענען. ער איז געווען גוט אויסגעשטאַט צו דער נסיעה; ווי-
דער האָט אינגער אים מיטגעגעבן אַ פאַק מיט געוועבטן צייג
אויף אונטעררושע און יצחק האָט שוין צוגעגרייט געלט אויף אים געבן.
יצחקן איז נישט אַזוי לייכט צו געבן געלט, נאָר ער האָט קיין פרייה
נישט.

אינגער האָט אים איינגערעדט, אַז דאָס וועט אָן ספק זיין דאָס
לעצטע מאָל. אַלישע וועט באַלד אָנהויבן פאַרדינען און מער נישט דאַרפן
אַנקומען נאָך הילף.

— ה-מ, — האָט יצחק געזאָגט.

ס'האָט געהערשט אַ פייערלעכקייט אין הויז, אַ שטילקייט; יעדערער
האָט באַקומען אַ געקאַכט איי ביים לעצטן מאָלצייט, און סיווערט איז גע-
שטאַנען גרייט צו באַגלייטן דעם ברודער ביזן דאַרף און טראָגן זיינע
זאַכן. אַלישע האָט געדאַרפט אָנהויבן זיך געזעגענען.

ער האָט אָנגעהויבן מיט לעאַפּאַלדינען, וואויל און גוט, זי האָט
אים צוריקגעווינטשן אַ פאַר-געזונט; דאָס זעלבע יאַנסינא, דאָס דינסט-
מידל, זי איז געזעסן און גערייניקט וואָל און געענטפערט: פאַר געזונט;

בלויז וואָס ביידע האָבן זיי אויסגעשטאַרט די אויגן אויף אים, ווייל זיינע אויגן זענען געווען אַ ביסל רויטלעך. ער האָט געגעבן די האַנט דער מוטער, און זי האָט זיך צעוויינט אויף אַ קול, הגם זי ווייסט, ווי ער האָט פיינט דאָס וויינען. — פאַר געזונט און זאָר דיר גאָט העלפן! — האָט זי אויסגעוויינט. דאָס ערגסטע איז געווען — מיטן פּאָטער, צוליב טויזנטער טעמים. ער איז אזוי פאַרהאַרעוועט און אזוי איבערגעגעבן גע- טריי; ער האָט געטראָגן די קינדער אויף זיינע הענט, זיי דערציילט וועגן די מעוועס און אַנדערע פייגל און חיות, אין די וואונדער פונם פעלד; ווען איז דאָס ערשט אַלץ געווען, צוריק עטלעכע יאָר... דער פּאָטער שאַייט ביים גלעזערנעם פענסטער, טוט זיך מיט אַמאָל אַ דריי אױס, כאַפט אָן דעם זונס האַנט, און זאָגט גיך און בייזלעך: — נו, פאַר גע- זונט. דאָרטן האָט זיך דאָס גייע פערד אָפגעבוידן — און ער לויפט אַרויס פון שטוב און פאַרשווינדט. אַ דאָס האָט ער אַליין אָפגעבוידן דאָס פערד נאָך פריער, און סיווערט, דער לץ, האָט עס גלאַט באַמערקט; ער איז געשטאַנען אין דרויסן און געהיט דעם פּאָטער, שמייכלעניק צו זיך אַליין.

אלישע איז ענדלעך איבערגעקומען.

אינגער מוז נאָך זיך אַוועקשטעלן אויף דער שוועל און נאָכאמאָל כליפען און זאָגן: — גאָט זאָר דיך בענטשן! — און אים געבן עפעס. — נעם — און דו דאַרפסט אים נישט דאַנקען, ער האָט געזאָגט, אַז דו דאַרפסט עס נישט טון. און פאַרגעס נישט צו שרייבן; שרייב אָפט.

צוויי הונדערט קראָנען.

אלישע האָט געקוקט צום פעלד; זיין פּאָטער איז געווען גע- וואַלטיק פאַרנומען מיט אַריינקלאָפן אַ סלופ אין דער ערד, אויף צוצו- בינדן דאָס פערד; און ס'האָט זיך אים, ווייזט אים, שווער געאַרבעט, נישט קוקנדיק וואָס די ערד איז געווען גענוג ווייך.

די פריידער האָבן זיך געלאָזט מיטן וועג אַראָפּ; אַז זיי זענען צו- געקומען ביז מאַגענעלאַנד, איז דאָרטן געשטאַנען באַרבראָ אויף דער שוועל און זיי געבעטן אַריינצוקומען אין הויז.

— דו פאַרסט ווידער אַוועק, אלישע? אויב אזוי? מוסטו אַריינ- קומען און אויסטרינקען, אַמווייניקסטנס, אַ קריגל קאַווע.

זיי גייען אריין, און אלישע איז איצט שוין נישט מער משגע פון
ליבע, ער וויל נישט שפרינגען דורכן פענסטער און נישט איינגעמען
גיפט; ניין, ער שפרייט אויס זיין לייכטן אויבערמאנטל אויף זיינע קני,
אכטונג געבנדיק צו לייגן אים אזוי, אז דאס זילבערנע בלעכל זאל זיך
אָנזען; דערנאָך ווישט ער זיינע האַר מיט אַ טיכל און באַמערקט
איידל: — אַ שיינער טאָג היינט, אויסגעצייכנט!

באַרבראַ פאַרלירט זיך אויך נישט; זי שפילט זיך מיטן זילבערנעם
רינגל אויף איין האַנט און מיטן גאַלדענעם אויף דער צווייטער — יאָ,
אין זאַל מען זען, צי האַט זי נישט קיין גאַלדן רינגל אויך — און זי
טראַגט אַ לאַנג פאַרטוך, פונם האַלז ביז די פיס, פדי די קיילעכדיקייט
פון איר פיגור זאל זיך נישט אזוי אָנזען. און ווען די קאווע איז פאַר-
טיק און די געסט טרינקען, גייט זי דערווייל אויס אַ ביסל אויף אַ ווייסן
טישטוך, דערנאָך שטריקט זי אַ ביסל עפעס אַ קראַגן און אזוי פאַרשי-
דענע אַנדערע מיידלשע אַרבעטן. באַרבראַ איז נישט צעטומלט פון זייער
וויזט, און בעט אזוי: זיי קאָנען רעדן מער נאַטירלעכער, און אלישע
קאָן זיך האַלטן ווידער פריי, ווי אַמאָל.

— וואו איז אַקסל? — פרעגט סיווערט.

— יאָ, ער איז דאָ, נעבן ערגעץ, — ענטפערט זי, קאָנטראָלירן-
דיק זיך. — און אזוי וועלן מיר שוין מער נישט זען דיך אין די
מקומות? — פרעגט זי אלישען.

— זייער מעגלעך, אַז נישט, — זאָגט ער.

— יאָ, דאָ איז נישט קיין אַרט פאַר דעם, וואָס איז שוין געוואָרן
צוגעוואוינט צו דער שטאָט. הלוואי וואָלט איך געקאָנט מיטפאַרן מיט
דיר.

— דו מיינסט עס גאַרנישט, איך ווייס.

— כ'מין עס נישט? אַ, איך ווייס, וואָס הייסט לעבן אין שטאָט.
און ווי אזוי עס איז דאָ און איך בין געווען אין אַ גרעסערער שטאָט
ווי דו, פאַרגעס נישט — זאַל איך נישט בענקן נאָך איר?

— איך האָב נישט דאָס געמיינט — האַט אלישע האַסטיק גע-
זאָגט, — דו ביסט דאָך געווען אין בערגען אפילו. — אומגעהייער, וואָס
פאַר אַ גדלנטע זי איז!

— איך ווייס נאָר, אַז וואָלט איך נישט געהאַט די צייטונג צו
לייענען, וואָלט איך שוין לאַנג אַנטלאָפֿן פֿון דאַנען. — זאָגט זי.
— אָבער איך האָב געמיינט, איבער דעם אַקסלען, און אַלץ מיט
אַנאַנדער, דאָס האָב איך געמיינט.
— אַך, אַקסעל, דאָס גייט מיך נישט אָן. און וואָס איז וועגן דיר
אַליין — איך מײן, אַז דאָרטן וואָרט עמעצער אויף דיר אין
שטאָט?

ביי די ווערטער האָט אלישע נישט געקאָנט איינהאַלטן זיך פֿון אַ
ביסל באַרימערײ, ער האָט פֿאַרגלאַצט זיינע אויגן און געגעבן אַזוי האַלב
אַנצוהערן, אַז ס'איז גאַנץ מעגלעך, אַז עמעצער אין שטאָט וואָרט טאָ-
קע. אַ, ער וואָלט גאָר אַנדערש אויסגענוצט די געלעגנהייט, ווען ס'ווערט
וואָלט נישט געזעסן דאָרטן! אַזוי, האָט ער נאָר געקאָנט זאָגן: — הע,
נאַרישקייטן!

— האָ, — האָט זי געזאָגט באַליידיקט, — זי איז געוואָרן זייער
שלעכט געשטימט, — נאַרישקייטן, אודאי, וואָס קאָנסטו דערוואָרטן פֿון
תּוֹשִׁבִים אין מאַאָנענלאַנד? מיר זענען נישט אַזוי אויסגעאיידלט.
אלישען האָט אָבער איצט זייער ווייניק געאַרט איר רוגן. צום
טיוולן! איר פנים איז הוילע פֿלעקן, און איר צושטאַנד איז בולט גענוג
אפילו פֿאַר זיינע אומשוילדיקע אויגן.
— ווילסטו נישט שפּילן אויף דער גיטאַר אַ ביסל? — האָט ער
געפרעגט.

— ניין, — האָט באַרבראַ קורץ געענטפערט — וואָס האָב איך גע-
וואָלט זאָגן: — ס'ווערט, וואָלסטו נישט געקאָנט אַראָפֿקומען העלפֿן אַקס-
לען אַ ביסל ביים נייעם הויז אַ טאַג אַדער צוויי? אפשר וואָלסטו נאָך
מאַרגן דאָ זיך פֿאַרהאַלטן, אויף צוריקוועגס פֿונם דאָרף?
ס'ווערט האָט געקלערט אַ רגע: — יאָ, אפשר. איך האָב אָבער
נישט מיינע אַרבעטס־קליידער.

— איך קאָן אַרויפגיין און זיי ברענגען היינט אַוונט, וועלן זיי
שוין דאָ זיין ווען דו וועסט קומען.
— גוט, — האָט ס'ווערט געזאָגט. — איך וועל מיך באַטראַכטן.
אָבער באַרבראַ שטייט נישט אָפֿ: — דו מוזט קומען! דער זומער
איז שוין באַלד פֿאַריבער, און דאָס הויז דאָרף דאָך פֿאַרענדיקט און

געדעקט ווערן, איידער די האַרבסט-רעגנס קומען אָן; אַקסל האָט שוין
עטלעכע מאָל געוואָלט דיך בעטן, נאָר ס'איז אים אַלץ נישט אויסגעקו-
מען, אַ דו וועסט אינדרו אַ גרויסע טובה טון!
— איכ'ל העלפן, וויפיל איך וועל קאָנען, — האָט סיווערט גע-
זאָגט.

און דער ענין איז געווען דערליידיקט.
איצט איז געווען אלישעס ריי צו זיין באַליידיקט. אמת, פון פאַר-
פראַן איז דאָס אַ קלוגער איינפאַל אויסצונוצן די געלעגנהייט, אי פאַר
זיך, אי פאַר אַקסלען און זען קריגן הי'ף צום פאַרענדיקן פונם הויז,
אַבער זי טוט דאָס שוין אַ ביסל צו אַפן, נאָך אַלעמען איז זי נאָך דער-
ווייל נישט די באַלעבאַסטע פון דאָנעט, און ס'איז נאָך גאַרנישט אַזוי
לאַנג, ווי ער אַליין האָט זי געקושט — אַט די באַרבראַ? האָט זי גאָר קיין
ברעקל בוש נישט אין זיך?

— יא, האָט אלישע פּלוצים אַ זאָג געטון; — איכ'ל ווידער קומען
און זיין טויף-פּאָטער ביי דיר.

זי האָט אים אָפגעמאַסטן מיט אַ בליק; — אַ טויף-פּאָטער? און דו
וואַרפט עס פאַר! נאַרישקייטן, איכ'ל דיר אַ ידיעה געבן, אַז איך וועל
באַדאַרפן האָבן אַ טויף-פּאָטער.

— אַ גרויסן דאַנק פאַר קאַווע! — זאָגט סיווערט, און הייבט זיך
אויף פון זיין אַרט צו גיין.

— אַ גרויסן דאַנק! — זאָגט אלישע אויך; נאָר ער האָט זיך
נישט אויפגעשטעלט און נישט פאַרנייגט זיך אפילו. זאָל זי גיין צום
טייול!

— פאַז מיך נאָר זען, — האָט באַרבראַ געזאָגט, אַ, — יא: די יוני-
געלייט, וואָס איך האָב ביי זיי געדינט אין שטאַט האָבן אויך געטראָגן
זילבערנע בלעכלעך אויף זייערע אויבערמאַנטלעך, אַ סך גרעסערע נאָך
ווי דיינס, — איז וועסטו, סיווערט, קומען צוריקוועגס און נעכטיקן דאָ?
איכ'ל שוין באַזאָרגן דיינע קליידער.

און אַזוי האָט מען זיך צעשיידט.

די ברידער זענען אַוועק ווייטער. און אלישע איז אין קיין פרט
נישט געווען אומגליקלעך איבער באַרבראַן; זי קאָן גיין צום טייול! —
און חוץ דעם האָט ער געהאַט אין קעשענע צוויי גרויסע אַסינגאַציעס!

די ברידער האָבן זיך אויסגעהיטן נישט צו באַרירן קיין טרויעריקע פונקטן, ווי דעם פאַטערס משונהדיקע אויפפירונג בשעתן געזעגענען זיך אָדער דער מוטערס וויינען. זיי האָבן אָנגעלייגט אַ גרויס שטיק וועג, כדי אויסצומיידן בריידאַבליק און געשפּאַסט איבער אַט דעם קליינעם אויפטו. נאָר ווען זיי האָבן זיך דערנענטערט צום דאָרף, און ס'איז שוין געווען צייט פאַר סיווערטן זיך אומצוקערן צוריק, האָבן זיי ביידע זיך אויפגעפירט אַ ביסל נישט אויף קיין מענערישן אופן. סיווערט, לַמשלָ, איז געווען גע- בוג שוואַך צו זאָגן: — ס'וועט זיין אַ ביסל אומעטיק אָן דיר, אפשר. און אלישע הייבט אָן צו פייפן און קוקן אויף זיינע שיד, און עפעס האָט ער געפונען אַ שפּלינטערל אין פינגער, און זוכט עפעס אין די קעשענעס; עפעס פאַפירן, זאָגט ער, קאָן ער זיי נישט געפינען... אַ ס'וואָלט געווען אַוועק ערגער נאָך, ווען סיווערט וואָלט נישט געראַטע- וועט די לַאָגע.

— פאַר געזונט, — האָט ער מיטאַמאָל אַ זאָג געטון, אַ קלאַפּ גע- געבן דעם ברודער אין פלייצע. און אַוועק. נאָך דעם איז עס שוין גע- באַנגען בעסער; זיי האָבן זיך איבערגערופן מיט עטלעכע אַפּשייד- ווערטער פון דער ווייטן, און יעדערער איז אַוועק מיט זיין וועג. מזל אָדער צופאַל! נישט געקוקט אויף קיין זאָך איז אלישע צו- ריקגעפאָרן אין שטאָט אַריין, אויף אַ שטעלע, וואָס איז שוין מער נישט געווען, און דערזעלבער צופאַל האָט געפירט, אַז דערביי זאָל אַקסל שטרעם קריגן אַ מענטשן צו דער אַרבעט. זיי האָבן זיך געשטעלט אַרבעטן דעם 21-טן אויגוסט, אין צען טעג שפעטער איז דער דאָך שוין געווען געדעקט. אַ ס'איז נישט געווען קיין גרויס הויז און נישט איבעריק הויך; אָבער פאַרט פון געהילץ, און נישט פון ערד, און די בהמות וועלן האָבן אַ טייער שויץ-אַרט ווינטער, — אין שטיבל, וואו ביז איצטער האָבן מענטשן געוואוינט.

II

דעם 3-טן סעפטעמבער האָט מען באַרבראַן נישט געקאָנט געמינען. זי איז נישט פאַרלוירן געגאַנגען, נאָר זי איז נישט געווען, נישט אין הייז אין נישט ערגעץ נאָנט.

אַקסל האָט שווער געאַרבעט איבער אַ פענסטער מיט אַ טיר, וואָס ער האָט געוואָלט אַריינשטעלן אין נייעם הויז, און דאָס האָט ביי אים צו-גענומען די גאַנצע צייט. נאָר ווען ס'איז שוין געווען לאַנג נאָכן האַלפן טאָג און באַרבראַן האָט אים אַלץ נאָך נישט גערופן צו מיטאַג, איז ער אַריינגעגאַנגען אין שטיבל. קיינער איז נישטאַ, האָט ער זיך גענומען עפעס עסן און זיך אַרומגעקוקט עסנדיק. באַרבראַס אַלע קליידער זענען געהאַנגען אויף דער וואַנט; מוז זי זיין ערגעץ דאָ, ער איז צוריקגעוואָן-גען צו זיין אַרבעט, אַ ווילע געפאַרעט זיך און דאָן ווידער פאַרקוקט אין שטיבל אַריין — ניין, קיינער איז נישטאַ דאָרטן, זי מוז אַוודאי ליגן ערגעץ-וואו.

— באַרבראַן! — רופט ער.

קיין ענטפער.

ער זוכט אַרום לעבן די הייזער, הייטער אַ ביסל צווישן די קוס-טעס, זוכט אַ לענגערע צייט, אפּשר אַ שעה, רופט — קיין ענטפער. ער טרעפט זי לסוף אַ שטיק וועג ווייטער אַרונטערצו, אויסגעצויגן אויף דער

ערד, באהאַטן צווישן קוסטן, ביים סאַמע ברעג פון טייכל. זי איז באַרוועט און מיט אַ הויַלן קאַפּ אין אינגאַנצן נאַס, פון דער פּלייצע ביז אַראַפּצו.

— דו ליגסט דאָ? — האָט ער געזאָגט — פאַרוואָס האָסטו נישט געענטפּערט?

— איך האָב נישט געקאַנט — ענטפּערט זי, — און איר קול איז אַזוי שוואַך, אַז ער הערט זי קוים.

— וואָס — ביסט געווען אין וואַסער?

— יאָ, זיך אויסגעגליטשט — אוי!

— טוט דיר וויי?

— יאָ — שוין אַלץ אַריבער.

— אַריבער? — פרעגט ער.

— יאָ, איצט העלף מיר גיין אַהיים.

— וואו איז..

— וואָס?

— וואו איז דאָס קינד?

— ס'איז געווען טויט.

— געווען טויט?

— יאָ.

אַקסלס געדאַנק באַוועגט זיך לאַנגזאַם, שווער. ער שטייט שטיל. —

— וואו-זשע איז עס? — פרעגט ער.

— דאַרפסט נישט וויסן. — זאָגט זי, — העלף מיר בעסער גיין

אַהיים. ס'איז געווען טויט, איך קאָן גיין, אויב דו וועסט מיך נאָר אונ-טערהאַלטן אַ ביסל.

אַקסל טראָגט זי אַהיים און זעצט זי אַנידער אויף אַ בענקל, און

דאָס וואַסער קאַפעט אַראַפּ פון איר.

— איז עס געווען טויט? — פרעגט ער.

— כּי האָב דאָך דיר געזאָגט, — ענטפּערט זי.

— וואָס-זשע האָסטו געטון מיט דעם?

— וויילסט עס אַ שמעק טון? האָסטו זיך גענומען עסן, אַז איך בין

נישט געווען?

— וואָס האָסטו געדאַרפט דאַרטן, ביים וואַסער?

- ביים וואסער? איך האָב געזוכט יאַלאָוועץ-צווייגעלעך.
- יאַלאָוועץ-צווייגעלעך? אויף וואָס?
- אויף רייניקן די עמער.
- דאַרטן וואָקסט דאָך נאָר נישט קיין יאַלאָוועץ, — זאָגט

ער.

- גיי, טו דיין אַרבעט, — זאָגט זי הייזעריק און אומגעדולד.
- דיק. — וואָס האָב איך געטון ביים וואָסער? איך האָב געזוכט צווייגעלעך פאַר אַ בעזים. צי האָסטו שוין געגעסן, פּרעג איך?
- עסן? — זאָגט ער — ווי פילסטו זיך?
- גאַנץ גוט.

- איך טראַכט פאַרן נאַכן דאַקטאָר.
- אַנו, פּרוביר נאָר! — זאָגט זי, אויפשטעלנדיק זיך און זוכנדיק טרוקענע קליידער זיך איבערצוטוען. — ווי דו וואָלסט שוין נישט געהאַט קיין בעסער אָרט, וואו אַהינצוטון דיין געלט.
- אַקסל גייט צוריק צו זיין אַרבעט, אָבער ער טוט אויף זייער ווייניק. ער מאַכט אַ טומל מיטן הויבל און מיטן האַמער, כדי באַרבראַך זאָל הערן. ענדלעך איז דאָס פענסטער אַריינגעשטעלט און ער באַפעסטיקט די ראַם רונד-אָרום מיט מאַך.

- יענעם אָונט עסט באַרבראַך כמעט גאַרנישט, נאָר זי גייט פונדעסט-וועגן אָרום, טוט אַ ביסל שטוב-אַרבעט און גייט אפילו אָרויס אויסמעלען די בהמות; בלויז זי טרעט אַ ביסל פאַרזיכטיקער איבער דער טיר-שוועל. זי האָט זיך געלייגט שלאָפן אינם היי-שפייכלער, ווי אַלעמאָל. אַקסל איז אַריינגעגאַנגען צוויי מאָל אַ קוק טון, איז זי געשמאַק געשלאָפן. זי האָט געהאַט אַ גוטע גאַכט.

- אויף מאַרגן אין דער פרי איז באַרבראַך געווען די זעלבע ווי אַלע-מאָל, מער נישט, הייזעריק, אַז זי האָט קוים געקאַנט רעדן, און גע-טראַגן אַ לאַנגן זאַק אַרומגעבינדן אָרום האַלדז. זיי האָבן גאַרנישט גע-קאַנט רעדן. טעג זענען פאַרגאַנגען, און די זאַך איז שוין מער נישט גע-ווען ניי; אַנדערע זאַכן זענען אַרויסגעשוואַמען, און דאָס האָט זיך אַוועק-געגליטשט אָן אַ זייט. דאָס נייע הויז האָט אַוודאי געדאַרפט שטיין אַ שטיק צייט קליידיק, כדי דאָס האַלץ זאָל זיך פאַרפעסטיקן און שטייפער ווערן, נאָר ס'איז קיין צייט נישט געווען דערויף, זיי האָבן דעם בנין

געמוזט גלייך ווצן און האָבן גרייט די נייע קישטאַל. ווען דאָס הויז
איז געוואָרן פאַרטיק, אין זיי האָבן זיך איבערגעצויגן אין דעם, האָבן
זיי געגראָבן די קאַרטאָפליעס, און דערנאָך האָט מען געדאַרפט
דאָס קאַרן שניידן. דאָס לעבן איז אַוועק מיט זיין געוויינטלעכן
גאַנג.

נאָר ס'זענען געווען גענוג סימנים, גרויסע און קליינע, אַז עפעס
איז איצט אַנדערש אין מאַאָנענלאַנד. באַרבראַ האָט זיך דאָרט איצט מער
נישט געפילט אין דער היים, נאָר ווי אַ פרעמדע דינסט; נישט געפילט
זיך מער צוגעבינדן צום אָרט. אַקסל האָט געזען, אַז זיין מאַכט איבער
איר איז פאַרשוואַנדן צוזאַמען מיטן טויט פונם קינד. און ער האָט מיט
אַזוי פיל פאַרטרויען געטראַכט: וואָרט, זאָל נאָר דאָס קינד קומען! נאָר
דאָס קינד איז געקומען און אַוועק. און צולעצט האָט באַרבראַ אַפילו
אויסגעטן די פינגערלעך און זיי מער נישט געטראָגן.

— וואָס באַטייט עס? — האָט ער געפרעגט.

— וואָס זאָל עס באַטייטן? — האָט זי געיאָגט און געשאַקלט מיטן

קאָפּ.

אַבער ס'האָט נישט געקאָנט באַטייטן עפעס אַנדערש, ווי נאָר אומ-

דאַנקבאַרקייט און אומטרייהייט פון איר זייט.

און ער האָט געפֿינען דאָס קליינע גופל לעבן וואַסער. ער האָט

עס נישט געזוכט בפֿיוון, ניין; ער האָט געוואוסט, וואו דאָס דאָרף ליגן

און איז דאָך נישט געגאַנגען אַהין. אַבער אַ צופאַל האָט געוואַלט, אַז

ער זאָל עס [נישט פאַרגעסן אינגאַנצן; פייגל האָבן אָנגעהויבן אומצו-

פליען איבער דעם אָרט, אַ ציש-דיקע וואַלד-הון און קראַען, און דערנאָך

האָט זיך באַוויזן אַ אַדלער-פאַר איבערן אָרט אויף אַ שווינדלד קער הויך.

צוערשט אַפנים האָט בלוז אַן איינציקער פויגל דערזען עפעס באַגראָבן

דאָרטן, און נישט קאָנענדיק האַלטן קיין סוד, פונקט ווי אַ מענטש, האָט

ער עס צעפויקט פאַר אַלעמען. דאָס האָט אויפגעוועקט אַקסלען פון זיין

גלייכבילטיקייט, ער האָט אָפגעוואַרט אַ געלעגנהייט און זיך אַרויסגעגנבעט

צום טייכל. ער האָט דאָס גופל געפונען אונטער אַ בערגל מאַך און צווייג-

לעך, איבערגעדעקט פון אויבן מיט פלאַכע שטיינער און איינגעוויקלט

אין אַ שמאַטע. מיט אַ געפיל פון נייגיר און מורא האָט ער אָפגעוויקלט

אַ ביסל די שמאַטע — פאַרמאַכטע אויגן, טונקלע האַר, אַ ייגל, און

די פיס איבערגעקרייצט — דאָס איז געווען אַלץ, וואָס ער האָט געזען.
די שמאַטע איז געווען נאָס, נאָר זיך געטרוקנט איצט; ס'האָט אויסגעזען
ווי אַ האַלב-צונויפגעדרייט פינטל וועט.

ער האָט עס נישט געקאָנט לאָזן ליגן אזוי אָפּן. אין האַרצן האָט
ער, אפשר, געשראָקן זיך פאַר עפעס שלעכטס, וואָס קאָן געשען מיט אים
און מיט זיין הויז. ער איז געלאָפּן אַהיים נאָך אַ רידל אין אויסגעגראָפּן
דאָס קבר טיפער, נאָר אזוי ווי ס'איז געווען נאָנט צום שטראָם, איז וואָ-
סער אָנגעלאָפּן, און ער האָט עס געמוזט איבערטראָגן העכער אַרויפצו.
גראַבנדיק, איז זיין שרעק, טאָמער וועט באַרבראָ אַנקומען און אים
טרעפּן דאָ, פאַרשוואַנדן. ער איז געוואָרן עקשנותדיק געשטימט און
פאַרביטערט. זאָל זי קומען, און זאָל זי טאָקע דאָס קערפערל איינזויק-
לען גוט און אַנשטענדיק, מעג עס זיין טויט געבוירן אָדער נישט! ער
האָט גוט געזען, וואָס ער האָט פאַרלוירן מיטן טויט פּונם קינד; איצט
איז ער אויסגעשטעלט צו בלייבן אָן שום מיטהילף אויף זיין פערמע —
פּונקט איצט, ווען ער האָט שוין דריי מאָל אזוי פיל פּי, ווי ער האָט
געהאַט פּריער. זאָל זי קומען — אים אַרט נישט! נאָר פאַרבראָ — ס'קאָן
גרייַלעך זיין, אַז זי האָט פאַרשטאַנען, וואָס ער טוט איצט — איז נישט
געקומען, און אַקסל האָט געמוזט אליין איינזויקלען דאָס גופל אזוי ווי
ער האָט געקאָנט, און עס איבערטראָגן אין נייעם קבר אַריין. ער האָט
עס פאַרדעקט מיט טאַרף פּון אויבן, און פאַרווישט אַלע שפורן. ווען ער
איז פאַרטיק געוואָרן, האָט מען גאַרנישט געקאָנט זען, בלויז אַ קליין
גריין בערגל צווישן די קוסטן.

באַרבראָ איז געשטאַנען אין דרויסן. ווען ער איז אַ היים גע-

קומען.

— וואו ביסטו געווען? — האָט זי געפרעגט.

זיין פאַרביטערטקייט האָט זיך שוין אַ פנים געהאַט געקילט, מחמת
ער האָט בלויז געזאָגט: — אין ערגעץ נישט. וואו ביסט דו גע-
ווען?

אַ, נאָר דער אויסדרוק פּון אַקסלס פנים האָט געמוזט זי וואָרענען
זי האָט מער נישט אַ וואָרט געזאָגט און איז אַריין אין שטוב.
ער איז נאָכגעגאַנגען.

— הער נאָר, — האָט ער גלייך געפרעגט: — וואָס מיינסטו מיטן
אויסטון די פינגערלעך?

באַרבראָ האָט מעגלעך געפונען פאַר בעסער איצט נאָכצוגען אַ
ביסל, האָט זי געלאַכט און געענטפערט; — דו ביסט אזוי ערנסט היינט —
איך קאָן זיך נישט העלפן נישט צו לאַכן! אויב דו ווילסט, איך זאָל
טראָגן די פינגערלעך אינדערוואָכן ביי דער אַרבעט; גוט, וועל איך זיי
אַנטון! — און זי האָט אַרויסגענומען די פינגערלעך און זיי אָנגעטון.
נאָר זעענדיק, ווי ער איז געוואָרן נאָריש-צופרידן, איז זי געוואָרן
דרייטער.

— האָסטו נאָך עפעס טענות?

— איך האָב נישט, — האָט ער געענטפערט, — דו דאַרפסט נאָר
זיין די זעלבע, וואָס דו ביסט געווען פריער, נאָר צוערשט, ווען דו ביסט
נגעומען אַהער. דאָס איז אַלץ, וואָס איך מײן.
— ס׳איז נישט אזוי גרינג צו זיין שטענדיק די זעלבע, — האָט
זי באַמערקט.

אַקסל האָט גערעדט ווייטער:

— אויב איך האָב אָפגעקויפט דיין פאַטערס פערמע, איז נאָר צו-
ליב דעם, ווייל איך האָב געקלערט, אפשר וועסטו וועלן בעסער דאַרטן
וואוינען, וועלן מיר זיך איבערציען. וואָס דענקסטו?
האַ, דאָ האָט ער זיך אַרויסגעגעבן; ער האָט בלויז מרא געהאַט
זי נישט צו פאַרלירן און בלייבן אָן הילף, נישט האָבן, ווער ס׳זאָל
אַכטונג געבן אויפן הויז און אויף די בהמות — זי האָט געוואוסט! —
יא, האָסטו שוין גערעדט וועגן דעם פריער, — האָט זי קאַלט געענט-
פערט.

— יא, נאָר דו האָסט מיר גאַרנישט געענטפערט אויף דעם.

— ענטפערן? — האָט זי געזאָגט. — אַ, איך בין שוין קראַנק

פון דעם.

אַקסל האָט געהאַלטן, אַז ער איז געווען גענוג גוט האַראַציק; ער
האַט געלאָזט ברעדן מיט זיין הויז-געזינד ווייטער וואוינען אין ברידאָ-
בליק, און הגם ער האָט אָפגעקויפט דעם שניט צוזאַמען מיטן אָרט, האָט
ער אַהיים צו זיך אַרויסגעפירט מער נישט ווי אַ פאַר פוןן היי, און די

קארטאפליעס איבערגעלאזט פאר זיי. בארבראָ האָט נישט קיין שום גרונט צו זיין ביי; נאָר זי האָט וועגן דעם זיך נישט געקומערט און געפרעגט מיט צאָרן: — איז וואָלסטו געוואָלט, אז מיר זאָלן זיך איבערציען קיין ברייטאָפליק, און לאָזן מיין גאַנצע פאַמיליע היימלאָז?

האָט ער גוט איינגעהערט? ער האָט אויף אַ רגע אויסגעגלאָצט די אויגן, אָנגעהויבן הוסטן, ווי ער וואָלט זיך געגרייט אַ לאַנגע תשובה געבן, נאָר ס'איז ביי אים גאַרנישט אַרויסגעקומען; ער האָט נאָר געפרעגט: — פאַרן זיי דען נישט איבער אין דאָרף אַריין?

— איך ווייס נישט, — האָט באַרבראָ געזאָגט. — האָסט אַמפּער אַ דירה אָנגעגרייט פאַר זיי דאָרטן?

אַקסל האָט זיך נישט געוואָלט קריגן מיט באַרבראָן, נאָר דאָך האָט ער זיך נישט געקאָנט איינהאַלטן נישט אַרויסצוווייזן איר, אז ער איז אַ ביסל איבעראַשט פון אירע רייד. — דו ווערסט אַלץ מער און מער פאַרעקשנט, הגם דו מיינסט עס גאַרנישט, דוכט מיר.

— איך מיין דאָס, וואָס איך זאָג, — האָט זי געענטפערט, — און פאַרוואָס האָסטו נישט געקאָנט לאָזן מיין פאַמיליע קומען אַהער? — ענטפער מיר אויף דעם! דאָן וואָלט איך געהאַט מיין מוטער, זי זאָל מיר צוהעלפן אַ ביסל. נאָר דו האַלטסט, אז איך האָב אַזוי ווייניק אַר-בעט, אז איך דאָרף גאָר קיין הילף נישט?

אין די רייד אירע איז, פאַרשטייט זיך, געלעגן אַ שטיק אמת, אָבער אינגאַנצן גערעכט איז זי נישט. ווען ברעד זאָל קומען אַהער, וואָלט ער מיט זיין הויז-געזונט געדאַרפט פאַרנעמען דאָס טאַרף-שטיבל, און אַקסל וואָלט ווידער נישט געהאַט קיין אַרט פאַרן פי. — וואָס טראַכט זי זיך, באַרבראָ? האָט זי טאַקע גאָר קיין שכל נישט?

— בעסער, — האָט ער געזאָגט, — וואָלסטו צוגענומען אַ דינסט-מיידל צו העלפן דיר.

— איצט — ווען דער ווינטער קומט אָן און ס'איז דאָ ווייניקער אַרבעט? ניין, האָסט ג. וואָלט טראַכטן וועגן דעם, ווען איך האָב זיך גע-נייטיקט דערין.

דאָ איז זי ווידער גערעכט; ווען זי איז געווען מעוברת און שוואַך — דאָן איז געווען די צייט צו רעדן וועגן אַ דינסט. אָבער באַר-בראָ האָט די גאַנצע צייט געאַרבעט ווי כסדר, רירעוודיק און געשיקט.

געטון אַלץ, וואָס מ'האַט געדאַרפט, און קיינמאָל קיין וואָרט נישט דער-
מאַנט וועגן אַ דינסט.
— יעדנפאַלס, פאַרשטיי איך נישט, — האָט זי האַפנונגסלאָז גע-
זאָגט.

שטילשווייגן.

דאָן האָט באַרבראַ געפרעגט:

— מען זאָגט, אַז דו נעמסט איבער דעם טעלעגראַף פון מיין

פאַטער?

— וואָס? ווער זאָגט?

— אַזוי רעדט מען.

— יאָ, — האָט אַקסל געזאָגט, — ס'איז נישט אויסגעשלאָסן.

— האָ!

— נאָר פאַרוואָס פרעגסטו?

— גאַרנישט, — האָט באַרבראַ געענטפערט, — האָסט אַרויסגע-

שטעלט מיין פאַטער פון זיין הויז און הויף, און איצטער נעמסטו נאָך
אַרויס דעם ביסן פון זיין מויל.

שטילשווייגן.

אַ, נאָר דאָס איז געווען דער סוף פון אַקסלס געדולד, — איכיל

דיר עפעס זאָגן, — האָט ער אויסגעשריגן, — דו ביסט גאַרנישט ווערט
דאָס אַלץ, וואָס איך טו פאַר דיר און פאַר דייניקע.

— האָ! — האָט באַרבראַ געזאָגט.

— ניין! — האָט ער געזאָגט, אַ זעץ טוענדיק מיט דער פויסט אין

טיש, און ער האָט זיך אויפגעשטעלט.

— וועסט מיך נישט איבערשרעקן, זאָלסט נישט מיינען, — האָט

באַרבראַ אַרויסגעשטאַמלט און זיך צוגערוקט נענטער צו דער וואַנט.

— איבערשרעקן דיך? — האָט ער געזאָגט און מיט צאָרן אַ טיפן

אַטעם געטון. — איך וועל איצט רעדן אָפן מיט דיר. וואָס איז געשען
מיטן קינד? האָסט עס דערטרונקען?

— דערטרונקען?

— יאָ, ס'איז דאָך געווען אין וואַסער.

— אַזוי, האָסט עס געזען? ביסט געווען דאָרטן — און נאָכגע-

זוכט, האָט זי געוואָלט זאָגן, נאָר נישט געוואָגט; מיט אַקסלן, ווי ער

האַט איצט אויסגעזען, האָט מען זיך נישט געקאַנט שפּילן. — ביסט גע-
ווען דאָרטן און עס געפונען?

— איך האָב געזען, אַז ס'איז געווען אין וואַסער.
— יאָ, — האָט זי געזאָגט, — וואָרום ס'איז געבוירן געוואָרן אין
וואַסער; איך האָב זיך אויסגעגליטשט, און נישט געקאַנט מער זיך אויפ-
הייבן.

— זיך אויסגעגליטשט האָסטו?
— יאָ, און דאָס קינד איז אַרויס, איידער כ'האַב באַוווּן זיך
אויפצוהייבן.

— ה-מ- — האָט ער געזאָגט — אָבער דו האָסט דאָך מיטגענו-
מען אַ שמאַטע אויף איינוויקלענעס? האָסט געוואוסט פּרוער, אַז דו וועסט
זיך אויסגליטשן?

— מיטגענומען אַ שמאַטע? — האָט זי איבערגעחורט.
— אַ ווייסע שמאַטע — איינס פון מיינע העמדער, וואָס דו האָסט
צעשניטן אויף צווייען.

— יאָ, — האָט באַרבראָ נעזאָגט, — ס'איז געווען אַ שטיקל שמאַטע,
וואָס איך האָב מיטגענומען אויף צוריקצוטראָגן אין איר די יאַלאָוועץ-
צווייגעלעך.

— יאַלאָוועץ-צווייגעלעך?
— יאָ. האָב איך דיר נישט געזאָגט, אַז צוליב דעם בין איך גע-
באַנגען?

— יאָ, האָסט געזאָגט, אָדער ריטלעך פאַר אַ בעזים.
— אַך, אַלץ איינס...

ס'איז געווען אַן אַפענע מחלוקת צווישן זיי דאָס מאָר. נאָר ביס-
לעכווייז האָבן זיי זיך באַרוקט, און ס'איז צוריק געוואָרן גוט. ס'הייסט
נישט אַקוראַט גוט — נאָר צו דערליידן. באַרבראָ איז געווען פאַרויכ-
טיק און אַ ביסל מער נאַכגיביק; זי האָט געוואוסט, אַז ס'שמעקט מיט גע-
פאַר. אָבער דאָס לעבן אין מאַאָנעלאַנד איז געוואָרן אַלץ מער גע-
צוואונגען און אומדערטרעגלעך — נישטאָ קיין אָפּנהאַרציקייט, קיין פּרייד
צווישן זיי, מען איז שטענדיק אויף דער וואַך. ס'האַט לאַנג נישט גע-
קאַנט אַנהאַלטן אזוי, נאָר פּל זמן ס'האַט אָנגעהאַלטן, איז אַקסל געווען
געצוואונגען צו זיין צופרידן. ער האָט באַרבראָן גענומען, ווייל

ער האָט זי באַדאַרפט, ער האָט זיך דערנענטערט צו איר, זיך צוגע-
בונדן צו איר; און ס'איז נישט לייכט דאָס אַלץ אומצונדערן. באַרבאַ
האַט געוואוסט אַלצדינג אויף דער פערמע: וואו יעדע זאך געפינט זיך,
זען די קי דאַרפן זיך קעלפן, און ווען די ציגן, צי איז דאָ גענוג וויג-
טער-קאַרמע אָדער נישט, וויפיל מילך מען דאַרף אויף קעז און וויפיל
פאַר שפייז — אַ פּרעמדע וואָלט פון דעם אַלעם נישט געוואוסט, און אַ
פּרעמדע איז אפשר גאַרנישט צו קריגן.

אַ אַקסל האָט אָפּט געטראַכט וועגן פּטור ווערן פון באַרבאַ און
צונעמען אַן אַנדער מיידל; זי איז געווען צומאַל אַזוי שלעכט, אַז ער
האַט כמעט ווי מורא געהאַט פאַר איר. אפילו ווען ער האָט געהאַט דאָס
אומגליק צו לעבן בשלום מיט איר און צו געניסן פון איר ליבע, האָט
ער אָפּט זיך צוריקגעצויגן און זיך געשראַקן פאַר איר משונהדיקער אויפ-
פירונג; אמת, זי איז געווען שיין, און זי האָט געקאַנט זיין וואויל, ליב,
און אַזוי פּעסט אַרומנעמען אים מיט אירע אַרעמס. נאָר דאָס איז אַלץ
געווען אַמאָל, נישט איצט. ניין, אַ דאַנק — באַרבאַ וויל נישט איבער-
חורן אָט די קלאַגעדיקע געשיכטע! אָבער, ס'איז נישט אַזוי לייכט צו
ענדערן... — קאָמיר זשע גלייך חתונה האַבן, — האָט אַקסל געזאָגט,
צושטייענדיק צו איר.

— גלייך? — האָט זי געזאָגט. — ניין; איך מוז צוערשט זיין
אין שטאַט וועגן מיינע ציין, זיי זענען שוין באַלד אַלע קאַלע.
האַט מען גאַרנישט געקאַנט מאַכן, און אַלץ איז געגאַנגען ווי גע-
ווען. באַרבאַ האָט נישט באַקומען קיין באַשטימטע שכירות איצט, אָבער
זי האָט געהאַט אַ סך מער ווי שכירות. און יעדעס מאָל, וואָס זי האָט
געבעטן געלט און ער האָט איר געגעבן, האָט זי געדאַנקט, ווי פאַר אַ
מתנה. אַקסל האָט נישט געקאַנט פאַרשטיין, וואו טוט זי אַהין דאָס
געלט — אויף וואָס האָט זי געקאַנט באַדאַרפן געלט דאָ אין דער וויל-
דעניש? האָט זי געשפאַרט פאַר זיך אַליין? אָבער צו וואָסער שוואַרץ
פאַר האַלט זי אין איין שפאַרן?

ס'איז געווען אַ סך זאכן, וואָס אַקסל האָט נישט געקאַנט פאַרשטיין.
האַט ער איר נישט געשענקט קיין גאַלדן פינגערל — יאָ, אַן אמת
גאַלדן פינגערל? און זיי האַבן אַ צייט געלעבט זייער גוט נאָך אָט דער
מתנה, אָבער נאָר אַ צייט; ער קאָן דאָך נישט האַלטן אין איין קויפן

פינגערלעך. בקיצור — קלערט זי צו פארלאָן אים? פרויען זענען מאַד-
נע באַשעפענישן! שטייט ערגעץ גרייט נאָך אַ מאָן מיט אַ וטער פערמע
און מיט אייגענע בהמות, און וואָרט אויף איר? אַקסל האָט געהאַט גע-
נוג גרונד צו קלאָפן מיטן פויסט אין טיש פון פאַרדראָס איבער אַט די
וויבער מיט זייערע באַרישע שטימונגען.

אַ מאַדנע זאָך, ס'איז געווען ק'נטיק, אַז באַרבראָ האָט נישט קיין
שום אַנדערע מחשבות אין קאָפּ, חוץ וועגן בערגען און וועגן שטאַטישן
לעבן. נאָר אויב אזוי, צוליב וואָס איז זי איגאָנצן אַהערגעקומען? צו-
ליב דער טעלעגראַמע בלוז פון איר פאַטער וואָלט זי זיך געוויס נישט
געווען גערירט אפילו פון אָרט. זי האָט געמוזט האָבן אַנדערע טעמים.
און דאָ איז זי אייביק אומצופרידן, פון אינדערפרי ביז נאַכט, יאָר איין
יאָר אויס. די אַלע הילצערנע שעפּלעך אָנשטאַט ריכטיקע אייזערנע
עמעס; קיך-טעפּ אויפן אָרט פון פאַנען מיט הענטלעך; דאָס שטענדיקע
קי-זעלען אָנשטאַט אַ שפּאַציר-גאַנג אין דער מילך-קראָם; שווערע שטיוול,
געלער זייף, אַ קישן אָנגעפילט מיט היי, קיין מיליטערישע אָרקעסטרען
קיין מענטשן. לעבן אַט אזוי...

זיי האָבן געהאַט אַסך קליינע קריגערייען צווישן זיך נאָך יענע
גרויסער מחלוקת. — דו בעסער רעד נישט מער וועגן דעם, — האָט
באַרבראָ געזאָגט, — טראַכט גאָר נישט וועגן דעם, וואָס דו האָסט גע-
טון מיט מיין פּאָזער?

האַט אַקסל געזאָגט: — וואָס האָב איך געטון?

— אַ, דו וויסט אַליין זייער גוט, — האָט זי געזאָגט. — נאָר

קיין טעלעגראַף-אינספּעקטאָר וועסטו נישט ווערן.

— הא!

— ניין, איכ'ר עס נישט גלייבן, ביז איך וועל נישט זען.

— איך טויג נישט אפשר, מיינסטו?

— אַ, טויגן... יעדנפאַלס קאָנסטו נישט נישט ליינען, נישט שרייבן,

נעמסט קיינמאָל אפילו קיין צייטונג נישט אין האַנט אַריין.

— וואָס איז שייך, — האָט ער געזאָגט. — איך קאָן ליינען און

שרייבן אזוי פיל, וויפיל איך באַדאַרף. און דו ביסט נאָר אַ גרויסער
פּלוידער-זאַק.

— נא, אָט האָסטו דיר דיין רינג — האָט זי אויסגעשריגן אין אַ
וואָרף געטון דאָס זילבערנע פינגערל אויפן טיש.

— האָ! — האָט ער געזאָגט, און אַ וויילע שפעטער — און וואָס
איז מיטן צווייטן?

— אַ, אויב דו ווילסט דיינע פינגערלעך, נאָ זיי דיר, — האָט זי
געזאָגט, און אָנגעהויבן אַראָפּציען פון פינגער דאָס באַלדענע
רינגל.

— קאָנסט זיך זיין שלעכט וויפיל דו ווילסט, — האָט ער גע-
זאָגט — אויב דו מיינסט, אַז מיך אַרט... און ער איז אַרויס פון
שטוב.

און פאַרשטייט זיך, אַז באַלד נאָכדעם האָט באַרבראָ ווידער גע-
טראָגן ביידע פינגערלעך.

מיט דער צייט האָט באַרבראָן אויך אויפגעהערט צו אַרן, וואָס אַקסל
איז זי חושד אינם טויט פונם קינד. פאַרקערט, זי האָט זיך אויסגעלאַכט
פון דער גאַנצער מעשה. פאַרקערט, זי האָט זיך אין עפעס מודה געווען,
נאָר זי האָט געזאָגט:

— נו, און וואָס, אויב איך האָב עס דערטרונקען? דו לעבסט דאָ
אין דער וויסטעניש און וואָס ווייסטו, ווי אין דער וועלט פירט
זיך?

איינמאָל, בשעת זיי האָבן ווידער גערעדט וועגן דעם, האָט זי
געפרוווט אים געבן צו פאַרשטיין, אַז ער נעמט די זאָך צו ערנסט, אַז זי
מאָכט נישט דערפון מער וועזן, וויפיל ס'איז.

זי האָט געקענט צוויי מיידלעך אין בערגען, וועלכע האָבן דאָס
געטון; איז איינע פון זיי פאַרמשפט געוואָרן צו צוויי חדשים תּלּיּסה,
ווייל זי איז געווען אַ נאָר און האָט דאָס קינד נישט געטויט אַליין, נאָר
עס געלאָזט פאַרפרוירן ווערן; אין די אַנדערע איז פאַפּרייט גע-
וואָרן.

— ניין, — האָט באַרבראָ געזאָגט — דאָס געזעץ איז איצט נישט
אַזוי שטרענג, ווי ס'איז געווען. און חוץ דעם, איז נישט אַלעמאָל דער-
וואוסט מען זיך. — אַ מיידל איז געווען אין בערגען אין אַ האָטעל, האָט
זי צוויי קינדער געטויט; זי האָט געשטאַמט פון קריסטאָניאַ, און האָט
דערנאָך געטראָגן אַ הוט מיט פעדערן. מ'האָט זי פאַרמשפט אויף דריי

חדשים פארן צווייטן קינד, און וועגן ערשטן האָט מען זיך טאָקע נישט דערוואוסט.

אזוי האָט באַרבראָ דערצייילט.

אָקסל האָט זיך צוגעהערט צו דעם אַלעמען, און מער ווי אַלעמאַל זיך געשראַקן פאַר איר. ער האָט געוואָלט עפעס פאַרשטיין, ער האָט גע-זוכט אין דער פינסטערניש; נאָר באַרבראָ איז גערעכט, נאָך אַלעמען; ער נעמט די דאָזיקע זאַכן צו ערנסט. בשעת זי מיט איר פאַרד רבנקהייט איז גאָר נישט ווערט קיין איינציקן ערנסטן געדאַנק. קינדער-מאָרד איז פאַר איר גאַרנישט, אַ געוויינטלעכע זאַך. זי טראַכט וועגן דעם בלויו מיט דער צעלאָנקהייט און מאַראַלישער גראַבקהייט, וואָס מען קאַן דערוואַרטן פון אַ דינסטמייַדל. דאָס האָט זיך אַרויסגעוויזן אויך נאָך דער פאַסירונג: קיין שום סימן נישט פון חרטה, פון געוויסנסביסן; זי איז געווען רויק און רעדעוודיק ווי אַלעמאַל — אַ דינסטמייַדל.

— איך מוז פאָרן היילן מיינע ציין — האָט זי געזאָגט — און איך וואָלט אויך אויף אַ „מאָנטעלעט“ אַ בעלן געווען — מ'האַט דאָן געטראָגן אַ מין קירצע קראַנגס, וואָס איז געווען אין דער מאָדע, און באַרבראָ האָט דווקא געוואָלט האָבן אזאַ „מאָנטעלעט“.

און ווען זי האָט וועגן דעם אַלעם גערעדט אזוי רויק, וואָס האָט אָקסל געקאָנט טון? און נישט אַלעמאַל איז ער געווען אזוי זיכער אין זיין חשד. זי אַליין האָט זיך קיינמאַל נישט מודה געווען. פאַרקערט, זי האָט תמיד געלייַקנט, אָן פעס, אָן עקשנות, ווי אַ דינסט-מייַדל לייַקנט, אַז זי האָט צעבראַכן אַ טעלער, כאַטש זי האָט אים בפירוש צעבראַכן. נאָר עס זענען אוועק נאָך עטלעכע וואָכן, און אָקסל האָט מער נישט געקאָנט עס פאַרטראָגן; איינמאַל איז ער געבליבן שטיין ווי אַ פאַרגלי-ווערטער אינמיטן צימער, און אַ געדאַנק האָט אויפגעבליצט ביי אים אין קאַפּ. גרויסער גאַט! יעדער איינער האָט דאָך געזען, אין וואָס פאַר אַ צושטאַנד זי איז געווען, אַז זי איז שוואַנגער! און איצט מיט איר שלאַג-קער פיגור — וואו-זשע איז דאָס קינד? וואָס וועט זיין, אַז אַנדערע וועלן עס קומען זוכן? מ'וועט זיך נאָכפרעגן אויף דעם פריער אַדער שפעטער. און אויב ס'איז דעם קינד ווירקלעך קיין שלעכטס נישט געטון געוואָרן וואָלט דאָך געווען אַ סך גלייכער צו באַקלאַגן עס אויפן בית-עולם, נישט דערטן צווישן די קיסטן...

— ניין, ס'וואָלט נאָר געווען אַנגעמאַכט אַ טומל, — האָט באַרבראָ
געזאָגט. — זיי וואָלטן עס געפאַלמעסט און פאַרפירט אַן אויספאַרשונג.
איך האָב נישט געוואָלט, מ'זאָל מיר פאַרדרייען אַ קאַפּ.
— ס'זאָל נאָר שפּעטער נישט אַרויסקומען ערגער, — האָט ער
געזאָגט.

באַרבראָ האָט רויק געענטפּערט: — וואָס קלערסטו אַזוי וועגן
דעם? זאָל עס ליגן, וואו עס ליגט. — און זי האָט מיט אַ שמייכל צוגע-
געבן: — האָסט מורא, אַז ס'וועט דיך פאַרפאַלגן? לאַך זיך אויס פון די
נאַרישקייטן, און רעד נישט מער וועגן דעם.
— נו, גוט...

— האָב איך אפשר דערטרונקען דאָס קינד? איך האָב דיר גע-
זאָגט, אַז ס'האָט זיך אַליין דערטרונקען, בשעת איך האָב זיך אויסגע-
גליטשט. איך האָב קיינמאַל נישט געהערט פון אַזעלכע זאַכן, ווי דו האָסט
זיך אַריינגענומען אין קאַפּ אַריין! און סיי ווי וועט מען זיך קיינמאַל
נישט דערוויסן, — האָט זי געזאָגט.

— אָבער מיט אינגערן פון סעלאַגראַאָ איז אויך אַזוי געווען, און
מען האָט זיך דערוואוסט.

באַרבראָ האָט אַ רגע געקלערט. — גוט, מיך אַרט נישט, — האָט
זי געזאָגט. — דאָס געזעץ איז אינגאַנצן אַנדערש איצט ווי אַמאָל, ווען
דו זאָלסט ליינען צייטונגען, וואָלסטו געוואוסט. אַ סך טוען דאָס און
ווערן מיט גאַרנישט נישט באַשטראַפּט. — באַרבראָ הויבט אָן צו
דערקלערן אים, צו לערנען אים קוקן אויף זאַכן מיט אַ ברייטערן בליק;
נישט אומזיסט איז זי געווען אין דער וועלט און געזען און געהערט און
זיך אויסגעלערנט אַזוי פיל. זי האָט געהאַט דריי הויפט-אַרגומענטן, וועל-
כע זי האָט, אומאויפהערלעך אַרויסגעשטעלט: ערשטנס, האָט זי עס נישט
געטון. צווייטנס, איז עס נישט אַזאַ שרעקלעכע זאַך, אויב זי וואָלט עס
יאַ געטון. און דריטנס, וועט מען זיך קיינמאַל נישט דערוויסן.
— יעדע זאַך ווערט מען געוואויר, דוכט מיר, — האָט ער געפרוּווט
אַפענטפערן.

— אַ, ניין! — האָט זי געענטפּערט. און כּדי אים איבעראַשן,
אָדער אים צוגעבן מוט, אָדער אפשר צוליב בלוזער באַרימער, האָט

זי פלוצים אריינגעוואָרפן אַ באַמבע: — איך אליין האָב עפעס געטון,
וואָס מ'האַט עס קיינמאָל נישט געפונען.

— דו? — האָט ער געזאָגט, אינגאַנצן אַן איבעראַשטער. — וואָס
האַסטו געטון?

— וואָס איך האָב געטון? געטויט עפעס.

זי האָט אפשר אליין נישט געמיינט צו גיין אזוי ווייט, נאָר זי
האַט שוין געמוזט איצט גיין ווייטער; ער איז געזעסן און געגלאַצט
אויף איר. אַ ס'איז נישט געווען אזוי פון ברוטאַלקייט, ווי פון בלויןער
באַרימערין, פון וועלן אַרויסשטעלן זיך, פון וועלן אויספירן אינם וויכוח.

— גלייבסט מיר נישט? — האָט זי געזאָגט. — געדענקסט יענע
נייעס אין צייטונג וועגן אַ קערפערל פון אַ קינד, וואָס מען האָט געפון-
גען לעבן האַפן? דאָס האָב איך עס דאָך געטון.

— וואָס? — האָט ער געזאָגט.

— אַ קערפערל פון אַ קינד. דו געדענקסט קיינמאָל גאַרנישט. מיר
האַבן וועגן דעם געלייענט אין דער צייטונג, וואָס דו האָסט געבראַכט.

נאָך אַ וויילע טראַכטן, פלאַצט ער אויס: — דו מוזסט זיין חסר

דעה!

נאָר זיין צעטומלונג האָט איר נאָך אונטערגעגעבן מער היץ, און

זי האָט אָנגעהויבן דערציילן די פרטים:

— איך האָב עס געהאַט אין מיין קאַסטן — ס'איז געווען טויט —

דאָס האָב איך געטון באַלד ווי ס'איז געבוירן געוואָרן, און ווען מיר זע-
נען צוגעקומען צום האַפן, האָב איך עס אַריינגעוואָרפן.

אַקסל איז געזעסן פינסטער און שטיל. און זי האָט ווייטער דער-

ציילט: דאָס איז ג.ווען שוין לאַנג, שוין עטלעכע יאָר, בשעת זי איז

געקומען קיין מאַאָנענלאַנד. איז אַט קאָן ער זען, אַז נישט אלץ ווערט

מען געוואוינער, אַ ווייט נישט אלץ! עס וואָלט געווען אַ שיינע זאָך,

ווען גלאַדינג, וואָס מענטשן טוען, זאָל מען זיך דערוויסן! די אלע פאַר-

היראַטע מענטשן אין די שטעט, וואָס זיי טוען אָפּ? זיי טויטן זייערע

קינדער נאָך איידער זיי ווערן געבוירן — דאַרטן זענען שוין פאַרהאַן

דאַקטוירים, וואָס באַזאָרגן דאָס אלץ. זיי ווילן נישט מער האַבן ווי

איינס, אַדער אויב שוין אַ סך, איז צוויי קינדער, און אַ דאַקטאָר טויט

אַפּ דאָס קינד נאָך ביי דער מוטער אין לייב, האָ אַקסל מעג איר גלייבן,
אין שטאַט מאַכט מען גאַרנישט קיין וועזן פון דעם.

— האָ! — האָט אַקסל געזאָגט, — אויב אַזוי, ביסטו פון צווייטן
קינד אויך פטור געוואָרן אויף דעם זעלבן אופן?

— גיין, פון דעם נישט, — האָט זי געענטפערט גאַנץ געמיט-
לעך, — ווייל איך האָב גאַרנישט געהאַט נייטיק, — און ווידער האָלט
זי אין איין באַווייזן, אַז ס'איז נישט אַזוי שרעקלעך, ווען זי וואָלט
עס אפילו יאָ געווען געטון. זי האָט זיך צוגעוואוינט צו טראַכטן וועגן
דעם גאַנץ רוזיק; ס'האַט זי נישט גערירט איצט. דאָס ערשטע מאָל
איז אפשר געווען אַ ביסל נישט אָנגענעם, אַ מין אומרוזיק געפיל, צו
טויטן אַ קינד; אָבער דאָס צווייטע? פאַר איר איז דאָס געווען בלויז
געשיכטע: אַ זאך, וואָס איז געשען און וואָס קאָן ווידער געשען.

אַקסל איז אַרויס פון שטוב מיט אַ שווערן קאַפּ. ער איז נישט
געווען אַזוי באַזאָרגט, וואָס פאַרבראַך האָט געטויט איר ערשט קינד —
דאָס האָט אים קנאַפּ וואָס געאַרט. וואָס זי האָט בכלל געהאַט אַ קינד,
איידער זי איז אָנגעקומען צו אים, איז אויך גאַרנישט; זי איז נישט
געווען קיין צוועה, און האָט קיינמאַל זיך נישט אויסגעשטעלט פאַר אַזאַ;
פאַרקערט, זי האָט נישט געמאַכט קיין סוד פון איר געניטקייט און פיל
טונקעלע זאַכן און אפילו אים געפרוּווט לערנען. נאָר דאָס לעצטע קינד,
דאָס טוט אים באַנג. אַ קליין יונגעלע, אַ קליין, ווייס נפּשל איינגעוויקלט
אין אַ שמאַטע! אויב זי איז שולדיק אין דעם קינדס טויט, האָט זי אים
געטון אַ גרויסע עוולד. זי האָט אומגעבראַכט אַ זאך, וואָס איז אים אַזוי
טייער און וואָס וועט שוין קיינמאַל נישט פאַרגיטיקט ווערן. נאָר ס'קאָן
זיין, אַז ער איז אומערעכט — אפשר האָט זי זיך טאַקע אויסגעגליטישט.
ווי קומט אָבער די שמאַטע — דאָס שטיקל העמד, וואָס זי האָט מיט-
גענומען...

דערנאָך זענען די שעהן געלאָפּן; מיטאַג-צייט איז געקומען, און
דערנאָך אָונט. אַקסל האָט זיך געלייגט שלאָפּן, און געלעגן וואָך אין
דער פינסטער אַ לענגערע צייט; דערנאָך איז ער איינגעשלאָפּן, און אַפּ-
געשלאָפּן ביז אין דער פרי און דאָן איז געקומען אַ נייער טאַג, און נאָך
זענעם טאַג אַנדערע טעג...

פאַרבראַך איז געווען די זעלבע, וואָס שטענדיק, זי האָט געוואוסט

צופיל פון דער וועלט אין לייכט זיך באצויגן צו א סך קלייניקייטן, וואָס זענען דאָ אין דער וויסטעניש געווען שרעקלעכע און ערנסטע ז. כן. ס'איז געווען גוט אין אַ געוויסן פרט; זי איז געווען קלוג פאַר זיי ביידן און זאָרגלאָז פאַר ביידן; און סוף פֿל סוף האָט זי גאַרנישט אויסגע- זען פאַר אַ געפערלעכן מענטשן. פאַרבראַ אַ געפערלעכע בריאה? באַאין אופן נישט. אדרבא, אַ שיין מיידל, מיט בלויע אויגן מיט אַ ביסל אַ פאַ- ריסענער נאָז, און אַ געשיקטע אַרבעטערין. ס'איז איר נאָר נמאס אַ ביסל די פֿרמע מיט די הילצערנע פֿליים, וואָס מען מוז אַלע מאָל רייבן און רייניקן; אַקסל אַליין איז איר אויך אַ ביסל נמאס, און דאָס גאַנצע קלאַגעדיקע לעבן, וואָס זי פירט דאָ. אָבער זי האָט נאָך קיינמאָל קיין איין שאָף נישט דערהרגעט און באַנאַכט איז זי נישט געשטאַנען איבער אַקסלען מיט קיין אויפגעהויבן מעסער.

בלויז איינמאָל האָט געטראָפֿן, אַז זיי האָבן זיך ווידער צערעדט וועגן דעם גופל אין וואָלד. אַקסל איז נאָך אַלץ באַשטאַנען אויף זיינעם, אַז מען האָט עס געדאַרפט באַגראַפֿן אויפֿן בית-עולם; נאָר זי האָט זיך געהאַלטן באַ אירן, אַז אַזוי איז גלייכער. און דערביי האָט זי עפעס אויס- געזאָגט, וואָס האָט געוויזן, אַז זי האָט גוט אַלץ באַרעכנט — האָ, זי איז געווען גענוג כּיטערע, און געזען ווייטער פֿונם שפיץ נאָז אירן; זי האָט געקאַנט טראַכטן מיט איר קליין ווילד מוחל:

— אויב די זאָך זאָל אפילו אַרויסשווימען, וועל איך גיין און איבער- רעדן מיטן לענסמאַנד; איך האָב ביי אים געדינט. און פֿרוי הייערדאָל, זי וועט אויך זאָגן אַ וואָרט פאַר מיר. נישט אַלע קאַנען קריגן אַזעלכע מענטשן צו הילף, און זיי קומען אויך אָפּ מיט גאַרנישט און חוץ דעם איז דאָ מיין פּאַטער, וואָס קאַן זיך מיט אַלע גרויסע לייט...

אַקסל האָט בלויז אַ שאַקל געטון מיטן קאַפּ.

— וואָס, דו גלויבסט נישט?

— מיינסטו, אַז דיין פּאַטער וועט קאַנען עפעס טון אין

דעם?

— אַ סך ווייסטו, — האָט זי געזאָגט ברוגו. — געדענק בעסער, אַז דו האָסט אים בדלות געשטעלט, צוגענומען זיין פערמע און דעם ביסן פֿון מויל.

זי האָט אַליין באַדאַרפט וויסן, אַז איר פּאַטערס רעפּוטאַציע האָט
שטאַרק געליטן לעצטנס, אין אַז דאָס קאָן איר אויך שאַדן. וואָס האָט
אַקסל געקאָנט איר ענטפּערן? גאַרנישט. ער איז געווען אַ שטילער מענטש,
אַן אַרבעטער.

III

יענעם ווינטער איז אַקסל ווידער געבליבן איינער אַליין אין מאַנענלאַנד, באַרבראָ איז אַוועקגעפאַרן, יא, דאָס איז געווען דער סוף.

איר נסיעה אין שטאָט אַריין וועט נישט געדויערן לאַנג, האָט זי געזאָגט; ס'איז נישט אַ ריזע קיין בערגען; נאָר זי קאָן נישט זיין דאָ און פאַרלירן איין צאָן נאָכן אַנדערן, ביז זי וועט האָבן אַ מויל ווי אַ קאַרב.

— וויפיל וועט עס קאָסטן? — האָט אַקסל געפרעט.
— פון וואַנעט זאָל איך וויסן? — האָט זי געענטפערט — נאָר, יעדנפאַלס, וועט עס דיך גאַרנישט קאָסטן. איך וועל דאָס געלט באַלד אַפפאַרדינען.

זי האָט אים אויך געגעבן צו פאַרשטיין, פאַרוואָס זי מוז גראַד איצט פאַרן; איצט איז פאַרהאַן נאָר צוויי קי צו מעלן, און צו פרי-לינג-צו וועט שוין זיין נאָך צוויי, הויך די אַלע ציגן און ציגעלעך, און ס'וועט אונטערקומען דער היי-שניט, וועט שוין זיין אַרבעט גענוג ביז יי-גי אַריבער.

— טו, ווי דיר געפעלט — האָט אַקסל געזאָגט.
ס'וועט אים נישט קאָסטן גאַרנישט, גיין. נאָר זי מוז דאָך האָבן

עפעס געלט אויף הוצאות, א קלייניקייט — און אויף צו באצאלן דעם דענטיסט, אין חוץ דעם, וויל זי זיך קויפן א „מאנטעלעט“ און עטלעכע אנדערע קלייניקייטן. נאָר, פאַרשטייט זיך, זי קאָן נישט קויפן אויך, אויב ער וויל נישט.

— האָסט באַקומען גענוג געלט ביז איצט — האָט ער גע-
זאָגט.

— ה-מ — האָט זי געענטפערט — יעדנפאלס, האָב איך עס
נישט.

— האָסטו נישט אָפגעשפּאַרט גאַרנישט ?

— אָפגעשפּאַרט ? קאַנסט זוכן אין מיינ קופערט, אויב דו ווילסט.
כ'האָב קיינמאָל גאַרנישט אָפגעשפּאַרט, אין בערגען אויך נישט, און כ'האָב
באַקומען גרעסערע שכירות דאָרטן.

— איך האָב נישט קיין געלט — האָט ער געזאָגט.

ער האָט ווייניק צוטרויען געהאַט צו אר, אַז זי וועט זיך אומ-
קערן צוריק. און זי האָט אים אַזוי געפּלאַגט מיט אירע קאַפּריז, אַז ער
איז צולעצט געוואָרן גלייכגילטיק. און הגם ער האָט איר דאָך געגעבן
געלט, — אָבער זייער ווייניק, נאָר ער האָט זיך נישט וויסנדיק געמאַכט,
ווען זי האָט איינגעפאַקט אַ גרויסן פאַק מיט שפייז מיטצוגעמען, און ער
האָט אַליין זי מיט איר קופערט אַראָפּגעפירט אין דאָרף אַריין צו דער
שיף.

און מיט דעם האָט זיך עס געענדיקט.

ער וואָלט געווען געקאַנט אויסקומען אַליין, ער האָט דאָס שוין
באַווין אַמאָל פּרזער, נאָר ס'איז געווען שווער איבער די בהמות; ווען
ער וועט דארפן אַוועקגיין, וועט קיינער נישט זיין, ווער ס'זאָל אויף זיי
אַכטונג געבן. דער קרעמער אין דאָרף האָט אים פאַרגעשלאָגן, ער זאָל
צונעמען אַלינאַן אויף איבערן ווינטער; אָט איז זי דאָך געווען אין סע-
לאַנראַא אַ רייע מיט יאָרן; זי איז שוין אַלט, פאַרשטייט זיך, אָבער דאָך
געניט און נאָך גענוג רירעוודיק. און אַקסל האָט געשיקט רופן אַלינאַן,
נאָר זי איז נישט געקמען און נישט געלאָזט הערן פון זיך.

דערווייַל האָט אַקסל געאַרבעט אין וואַלד, געדרעשט זיין קליינעם
שניט קאָרן און באַזאָרגט זיינע בהמות. ס'איז געווען אַ שטיל און עלבט
לעבן. ווען-נישט-ווען פלעגט סיווערט פון סעלאַנראַא דורכפאַרן אויף זיין

וועג היין און צוריק פון דאָרף; אַהיין האָט ער געפירט האַלץ, אָדער פעל, אָדער מילך, פראָדוקטן, נאָר זעלטן-ווען פלעגט ער עפעס פירן צוריק; סעלאַנראַצ האָט ווייניק וואָס געקויפט אין דאָרף.

ווען-נישט-ווען פלעגט אויך ברעד פאַרבייגיין, די לעצטע צייט נאָר אָפטלעך. ס'האָט אויסגעזען, ווי ער וואָלט זיך געוואָלט אויסצייכענען פאַר די טעלעגראַף-געזעלשאַפט אין דער קירצער צייט, וואָס איז נאָך פאַרבליבן, פּדי איי צוהאַלטן דעם פּאַסטן אויף ווייטער. ער איז איצט קיינמאָל נישט אַריינגעקומען צו אַקסלען, זינט באַרבראָ איז אַוועק, נאָר געזאַנגען גלייך פאַרביי, — נישט געאַכט, וואָס ער האָט נאָך אַלץ גע-וואוינט אין ברייטאָבליק. איינמאָל ווען ער איז דורכגעגאַנגען און זיך אַפילו נישט באַגריסט, האָט אַקסל אים אָפגעשטעלט און אים געפרעגט, ווען ער האָט בדעה זיך אַרויסצוציען פון ברייטאָבליק.

— וואָס איז מיט באַרבראָן, ווי אַזוי האָט איר זיך צעשיידט? — האָט ברעד צוריק געפרעגט. און אַ וואָרט פאַר אַ וואָרט: — האָסט זי אַוועקגעשיקט אָן געלט, אָן שום מיטלען, און ס'האָט געהאַלטן דערביי, זי זאָל נישט קאָנען דערפאַרן ביז בערגען.

— אַזוי! איז זי אין בערגען?

— יאָ, ענדלעך איז זי אָנגעקומען אַהיין, שרייבט זי, נאָר נישט זיר האָט זי עס צו פאַרדאַנקען.

— איצט וועל איך אייך גלייך אַרויסזעצן פון ברייטאָבליק, — האָט אַקסל געזאָגט.

— יאָ, ווייל דו ביסט ביז איצט געווען אַזוי גוט, — האָט ברעד מיט שפּאַט געענטפערט. — נאָך ניי-יאָר וועלן מיר זיך אַליין אַרויס-ציען, — האָט ער געזאָגט, און איז אַוועק ווייטער.

איז באַרבראָ אַוועק קיין בערגען — יאָ, טאַקע אַזוי ווי ער האָט גערעכנט. אַקסל האָט זיך נישט גענומען צום האַרצן. צום האַרצן? ניין; ער איז געווען צופרידן, וואָס ער איז פון איר פטור געוואָרן. נאָר פונ-דעסטוועגן האָט ער נאָך ביז היינט געהאַפט, אַז זי וועט זיך אפשר נאָך אומקערן. ס'איז געווען אומוויניק, נאָר ער איז פאַרט געווען צוגעבונדן צו איר, צו אַט דער מרשעה זי האָט געהאַט אירע ליבע רגעס, אומ-פאַרגעסלעכע ר עס, און ס'איז געווען בפיוון, פּדי צו שטערן איר צו פאַרן קיין בערגען, האָט ער איר געגעבן אַזוי ווייניק געלט. און איצט

איז זי דאך אַוועק אַהין. עטלעכע קליידער אירע זענען נאָך געהאַנגען אויף דער וואַנט, און אין קאַמער איז געלעבן אירער אַ שטרויענער הוט באַפּוצט מיט פּויגל-פּעדערן, איינגעוויקלט אין פּאַפּיר, — נאָר זי איז נישט געקומען זיי נעמען. יא, עס האָט אים אַ ביסל פּאַרט געאַרט! און ווי אַ שפּאַט און אַ חוזק איבער זיך האָט ער געפּילט, ווען ס'איז ווייטער אָנגעקומען די צייטונג, וואָס ער האָט אויסגעשריבן פּאַר איר, און זי וועט נישט אויפהערן אָנצוקומען ביזן נייעם יאָר.

נאָר מיליא, ס'זענען געווען אַנדערע זאַכן וועגן וואָס צו קלערן. ער מוז זיך האַלטן ווי אַ מאַן.

דעם קימענדיקן פּרילינג וועט ער דאַרפן אויפשטעלן אַ קאַמער ביי דער צפּון-וואַנט פּונם הויז; דאָס געהיליך דאַרף מען אויסהאַקן אים ווינטער, און עס צעשניידן אויף ברעטער. אַקסל האָט גישט געהאַט קיין וואַלד אויף זיין לאַנד, אָבער אַ געוויסע צאָל טענענבויער זענען געווען צעוואַרפן דאָ און דאָרט, און ער האָט אָנגעצייכנט אויסצוהאַקן יענע, וואָס אויף דער זייט צו טעלאַנראַא-צו, פּדי צו האָבן דעם קירצסטן וועג אַרויפצופירן זיי צו דער זעגמיל.

און אין איינעם אָן אינדערפרי גיט ער די בהמות אָן עקסטראַ פּאַרציע קאַרמע, ס'זאָל זיי סטייען ביזן אָונט, פּאַרשפּאַרט אלע טירן און גייט אַוועק האַקן די ביימער. חוץ דער האַק און אַ קיישל מיט שפּייז, האָט ער נאָך מיטגענומען אַ גראַפּליע אַוועקצושאַרן דעם שניי. דאָס ווע-טער איז געווען מילד; מיט אַ טאָג פּריער איז געווען אַ שווערער שניי-שטורם, נאָר איצט האָט ער אויפגעהערט. ער גייט מיט די טעלעגראַף-סלופּעס דעם גאַנצן וועג ביז צום אָנגעצייכנטן אַרט, דאַרטן טוט ער אויס דאָס רעקל און נעמט זיך צו דער אַרבעט. ווען די ביימער זענען שוין אויסגעהאַקט, שניידט ער אַרום די צווייגן, מאַכט די שטאַמען ריין און שאַרט צונויף די צווייגן און שפּענער אין הויפּנס.

ברעד אַלסטן קומט אָן אויף זיין וועג אַרויפצו — דער טעלעג-ראַף איז געשעדיקט, אַפּנים, נאָך דעם נעכטיקן שטורם, אָדער ס'קאַן זיין אַז ברעד גייט גלאַט אַזוי — הא, ער האָט לעצטנס פּלייסיק אָפּגעהיטן זיין אַמט! זיי האָב אָבער נישט גערעדט און אפילו זיך נישט באַגריסט. דאָס וועטער בייט זיך נאַכאַמאָל, ס'הויבט אָן בלאָזן און ווינט. אַקסל באַמערקט עס, נאָר ער זעצט פּאַר זיין אַרבעט. ס'איז שוין לאַנג נאָכן

האלפן טאג, און ער האט נאך גארנישט געגעסן. ער האקט פונקט א גרויסק, שווערן בוים, און מיט אמאל, ער באווייזט נישט אפצושפרינגען אין א זייט, ווי דער בוים פאלט און ווארפט אים אים אויף דער ערד. ווי אזוי איז דאס געשען? ס'איז געווען א גרויסער, שווערער בוים און ער האט זיך געשאקלט; אקסל האט אויסגעריכנט, אז ער וועט פאלן אויף איין זייט, דער שטורם — אויף א צווייטע, און דער שטורם גע- ווינט, ער וואלט נאך אפשר געווען געקאנט זיך פארהיטן; נאך די ערד איז געווען באדעקט מיט שניי, צקסל האט געטון א פאלשן טראט און אריין מיט א פוס אין א שפאלט פון א פעל, איז ער אומגעפאלן און צוגעדריקט געווארן מיט דער משא פונם בוים.

עס וואלט נאך אלץ נישט געווען אזוי שרעקלעך, ווען ער זאל נישט געווען פאלן אויף אזא אומגעלומפערטן אופן: — ער האט זיך נישט צעבראכן די ביינער, אויף ווי ווייט ער האט געפילט, אבער ער האט זיך נישט געקאנט ארויסשלעפן, א וויילע שפעטער באפרייט ער איין האנט, זיך אונטערשפארנדיק אויף דער צווייטער, נאך די האק קאן ער נישט דערלאנגען. ער קוקט זיך ארום, באטראכט זיך, ווי יעטוועדע חיה אין א נעץ וואלט געטון; קוקט זיך ארום און באקלערט און דרייט זיך אונ- טערן בוים. ברעד מוז דא באלד פארבייגיין אויף זיין וועג צוריק, טראכט ער צו זיך אליין, און אטעמט שווער אפ.

צוערשט האט ער זיך נישט איבעריק געזארגט איבער זיין צו- שטאנד, ס'איז נאך א שאד די צייט, וואס ער פארלירט. ער טראכט גאר- נישט, אז ער איז אין א געפאר, אין א געפאר צו פארלירן דאס לעבן. אמת, ער פילט, אז די האנט, וואס ער ליגט אָנגעשפארט אויף איר, ווערט אָפגעטעמפט, זיין פוס א נם שפאלט ווערט קלער און הילפלעזער; נאך ס'איז נישט מסוכן, באלד וועט ברעד אָנקומען.

ברעד קומט אָבער נישט.

דער שטורם האט זיך פארשטארקט. דער שניי האט אָנגעהויבן שמייסן שטארק אין פנים. הא, דער ווינט ווערט שטארקער, האט ער צו זיך געזאגט, נאך נאך אלץ גאנץ רויק, ווי ער וואלט בלויז געוואונקען צו זיך אליין: היט זיך, די לאגע ווערט ערנכט! נאך א לענגערע וויי- לע לאזט ער ארויס אן איינציקן רויף. דער קלאנג וועט קוים דערגרייכן ווייט ביי אזא שטורם, נאך ער וועט זיך אָלפאלס טראָגן מיטן וועג

ארויפצו צו ברעדן! אַקסל ליגט, און אומזיסטע נוצלאָזע געדאַנקען פּלאַנטערן זיך אים אין קאַפּ. ווען ער וואָלט נאָר געקאַנט דערלאַנגען די האַק, וואָלט ער אפשר זיך דורכגעהאַקט אַ וועג! ווען ער וואָלט נאָר געקאַנט אויפהייבן די האַנט — זי האָט זיך אַנגעשפּאַרט אין עפעס שאַרפּס, אין אַ שפּיץ פּון אַ שטיין, אין דער שפּיץ האָט זיך שטיף און לאַנגזאַם איינגע-געסן אין זיין האַנט. ווען אַט דער פאַרשאַלטענער שטיין וואָלט נאָר נישט געווען! נאָר קיינער האָט נאָך קיינמאָל נישט געהערט פּון אזאַ גוט האַרציקייט מצד אַ שטיין.

ס'ווערט שפעט, ס'ווערט נאָך שפעטער, דער שניי פּאַלט געזיכט. אַקסל אַליין ווערט פאַרשנייט. דער שניי פּאַלט זאַרגלאָז אויף זיין פנים און צעגייט, אָבער באַלד ווערט דאָס פנים קאַלט און דער שניי צעגייט שוין מער נישט, יאָ, איצט ווערט די לאַגע אויף אַן אמת ערנסט!

ער לאָזט אַרויס צוויי גרויסע געשרייען — און הערט זיך צו. די האַק ווערט אויך פאַרשאַטן; ער זעט שוין בלוין דעם העק פונם הענטל. דאָרטן הענגט זיין קיישל מיט שפּיז אויף אַ בוים — ווען ער וואָלט עס נאָר נעקאַנט דערלאַנגען, און עפעס אַ ביס טון — אַ גרויסע, שווערע ביסנס! און דערנאָך גייט ער נאָך אַ טראַט ווייטער אין זיינע פאַרלאַנגען; ווען ער וואָלט געהאַט זיין אויבערראַק אויף זיך — ס'ווערט קאַלט. ער טוט ווידער אַ געשריי...

און אַט איז ברעד געבליבן שטיין, און קוקט זיך אום; ער שטייט אַ רגע, ווי צו זען, וואָס האָט דאָרטן געטראָפּן. — דערלאַנגט מיר די האַק, אַט דאָ. — שרייט אַקסל מיט אַן אַפּ-געשוואַכטן קול.

ברעד קוקט אין אַ זייט, ער ווייסט שוין, וואָס דאָ האָט געטראָפּן; ער קוקט אַרויף צו די טעלעגראַף-דראַטן, און זעט אויס, ווי ער וואָלט אונטערגעפּיפט. וואָס איז ער משוגע געוואָרן? — אַט דאָ דערלאַנגט מיר די האַק, — שרייט אַקסל העכער, — איך ליג אונטער אַ בוים.

נאָר ברעד איז מאַדנע פאַרטיפּט אין זיינע פליכטן איצט, ער זעט נישט גאַרנישט, ער האַלט אין איין קוקן אויף די דראַטן און פּיפט אונטער. און ער פּיפט אַזוי לוסטיק, מיט נקמה! — איר ווילט מיך אומברענגען, — אפילו נישט דערלאַנגען די

האק מיר, — שרייט אקסל, אָבער ברעד, זעט אויס, איז שטארק צעטראָגן, וואָס די דראַטן זענען געשעדיקט אויף דער ליניע, ער מוז גלייך גיין נאָכזען; ער שפּאַנט אַוועק, און אַקסל זעט אים מער נישט אָן.

הא! — אזוי! ווי גוט וואָלט עס געווען, ווען ער קאָן איצט אַליין צוקומען צו דער האַק! ער שטרענגט אַ אַלע מוסקולן פון זיין ברוסט-קאַסטן אונטערצוהייבן די ריזיקע משא, וואָס דריקט אים; דער בוימ רירט זיך, ער פילט, ווי דער בוימ האָט זיך אַ וויג געטון, אָבער עס קומט גאַרנישט אַרויס. נאָר דער שניי שיט זיך אויף אים, נאָך עטלעכע אומזיסטע פרוּוון — און ער הערט אויף.

ס'ווערט פינסטער איצט. ברעד איז אַוועק — אָבער ווי ווייט קאָן ער זיין? אַקסל שרייט נאָכאַמאָל, און לאָזט פאַרן עטלעכע שאַרפע ווער-טער:

— מיך לאָזן דאָ ליגן ווילסטו, דו מערדער, איינער האָסטו גאָר קיין האַרץ און קיין נשמה נישט? פאַר איין ריר מיט דער האַנט קאָנסטו אַ קו פון מיר באַקומען, נאָר דו ביסט אַ הונט, ברעד, ווילסט מיך לאָזן שטאַרבן! נאָר אַלע וועלן דאָס וויסן, געדענק, ווי דו זעסט מיך אַ ליגנדיקן דאָ! קאָנסט נישט צוגיין און מיר דערלאַנגען די האַק? ...

שטיל. אַקסל שטרענגט זיך אָן נאָכאַמאָל, הויבט אונטער דעם בוימ אַ ביסל און באַקומט אַ נייעם גוס שניי אין פנים אַרײַן. ער איז זיך מיאש און קרעכצט נאָר; ער איז אויסגעמאַטערט און ווערט שלעפּעריק. דאָרטן זענען די בהמות אין דער היים, זיי שטייגן אין שטיבל און מרוקען נאָך קאַרמע, קיין ביסן, קיין טראָפּן פֿין אינדערפרי אָן; נישטאָ פאַר-בראָ, ווער ס'זאָל אַכטונג געבן אויף זיי — נײַן. באַרבראָ איז אַוועק, און נאָך מיטגענומען ביידע פינגערלעך מיט זיך. ס'ווערט פינסטערער איצט, יאָ, אַוונט, נאַכט; נו, גוט... אָבער די קעלט; זיין באַרד פרירט, באַלד וועלן זיינע אויגן אויך פריירן; ווען ער וואָלט כאַטש נאָר געהאַט זיין רעקל, היָן בוימ דאָרטן... און איצט די פיס — איין פוס איז טויט ביז איבער דער קני — אַלץ איז ביי גאָט אין די הענט — זאָגט ער צו זיך אַליין — ס'זעט אויס, אַז ער קאָן רעדן גאָטספּאַרַכטיק און פרום, ווען ער דאַרף. ס'ווערט פינסטער, יאָ; ער וועט דאָ שטאַרבן אפילו אָן אַ ליכט! ער פילט זיך אזוי מילד און גוט איצט, און פון גוטסקייט און הכנעה שווייכלעט ער באַריש — ס'איז נאַטס שניי, ריינער, אומשוֹלדי-

פער שניי! יא, ער קאן אפילו ברעדן מוחל זיין, און קיינמאל נישט דערמאנען קיי ווארט...

ער ליגט שטיל און ווערט מער און מער שלעפעריק, ווי א מין סם וואָלט אים אינגאנצן אָפגעטעמפט. אזוי פיל ווייס שווימט פאר די אויגן, וועלדער און לענדער, גרויסע פליגלען, ווייסע שלייערן, ווייסע זעגלען; ווייס, ווייס... וואָס קאָן עס זיין? נאַרישקייטן! ער ווייסט גאַנץ גוט, אז ס'איז נאָר שניי; ער ליגט אין שניי; ס'איז נישט קיין חלום, ער ליגט באַראָפן אונטער אַ בוים.

ער שרייט ווידער, ער רעוועט.

די ברייטע האַריקע ברוסט ליגט אין שניי און פרעסט פון זיך אויס געשרייען, וואָס דערטראָגן זיך געוויס — ביז צו די בהמות אין שטאַל אַרײַן; ער שרייט נאָכאַמאַל און נאָכאַמאַל:

— ביסט אַ חזיר, אַ ווילדע חיה! — שרייט ער נאָך ברעדן — האַסטו זיך באַטראַכט, וואָס דו טוסט, לאָזסט מיך ליגן דאָ און שטאַרבן? ווילסט מיר נישט דערלאָנגען די האַק, פּרעג איך דיך? ביסטו אַ מענטש אָדער אַ חיה? גוט, גיי זיך דיר, זאָל דיר גאָט העלפן, אויב דו ווילסט אַזוי...

ער איז, ווייזט אויס, געשלאָפן; ער איז אינגאנצן פאַרשטייפט און לעבנסלאָז, נאָר זיינע אויגן זענען אָפן; געפרוירן, נאָר אָפן; ער קאָן נישט ווינקען, נישט פינטלען — איז ער געשלאָפן מיט אָפענע אויגן? אפשר איז ער אַנדרימלט געוואָרן אויף אַ רגע, און אפשר אויף אַ שעה, גאָט ווייסט, — נאָר אַט שטייט אַליינאַ! ער הערט, ווי זי פרעגט:

— אין יעזוסעס נאָמען, דו לעבסט? ווי קומסטו אָהער?

יא, ס'איז אַליינאַ, זי איז דאָ.

ווי אַ שאַקאַל איז זי, די אַליינאַ. זוכט און נישט: רט און דער-שמעקט תמיד, וואו עפעס אַ צרה; יא, זי דערשמעקט מיט איר נאָז. און ווי אַנדערש וואָלט זי דען באַוויזן דורכצוקומען איר לעבן? מען האָט איר איבערגעגעבן, זאָגט זי, אז אַקסל רופט זי, איז נישט קוקנדיק אויף אַלע אירע זיבעציק יאָר, איז זי אַריבער איבער די בערג און געקומען. זי האָט זיך פאַרהאַלטן נעכטן אין סעלאַנראַא איבערן שטורם, און היינט איז זי אַוועק קיין מאַענלאַנד, און האָט דאָרטן קיינעם נישט געטראָפן; האָט זי אָנגעקאַרמעט די בהמות און זיך געשטעלט אויף דער שוועל

צוצהערן; ווען מען האָט געדאַרפט מעלִקן די קי, האָט זי זיי אויסגעמאַלקן, און דערנאָך ווייטער זיך צוגעהערט; זי האָט גאַרנישט געקאַנט באַגרייפן... מיטאַמאָל העיט זי עפעס אַ קול, האָט זי זיך געטראַכט: עס מוז זיין אַדער אַקסל, אַדער עפעס אַ שר, סיי ווי דאַרף מען גיין אַ קוק געבן, זען די גבורה פונם אַלמעכטיקן ביי אַזאַ געווייטער אין וואַלד — אַלינאַן וועט ער קיינמאָל נישט לאָזן טון שלעכטס; וואָס איז זי? נישט ווערט אפילו אויפצובינדן די שנורלעך פון זיינע שיך...

און איצט איז זי דאָ.

די האַק? אַלינאַ גראַבט און גראַבט אין שניי, און געפינט נישט קיין האַק. וויל זי פֿרוון אָן דער האַק — און זי לענט זיך אָן אויפן בוים, וויל אים אונטערהייבן; זי איז אַבער שוואַך, ווי אַ קינד; קוים וואָס זי טרייסלט די צווייגן; פרוווט זי נאַכאַמאָל זוכן די האַק — ס'איז פינסטער, נאָר זי גראַבט מיט די הענט און מיט די פיס. אַקסל קאָן נישט רירן מיט קיין האַנט אָנצווייזן איר וואו די האַק ליגט, ער קאָן נאָר זאָגן, וואו זי איז געלעגן, נאָר זי איז דאַרטן נישטאָ. — ווען ס'וואַלט נישט געווען אזוי ווייט פון סעלאַנראַא, — זאָגט אַקסל.

דאָן הייבט אָן אַלינאַ ווידער צו זוכן, אויף איר אייגענעם שטייגער; אַקסל שרייט צו איר, אַז דאַרטן איז די האַק נישטאָ. — גוט, גוט, — זאָגט אַלינאַ, — איך וועל נאָר אַ קוק געבן. און וואָס איז דאָס?

— געפונען? — פרעגט ער.

— יאָ, מיט גאָטס חסד, — ענטפערט אַלינאַ מיט גרויס שטאַלץ.

נאָר אַקסל איז איצט נישט שטאַלץ, ער גיט נאָך, אַז אפשר האָט ער נישט געוואויסט גענוי, און אפשר איז אים אַ ביסל צעמישט אין קאָפּ. און וואָס קאָן ער טון מיט דער האַק? ער קאָן זיך נישט רירן, און אַלינאַ מוז אליין פרווון אים באַפרייען.

אַ, אַלינאַ האָט שוין געהאַלטן אַמאָל אַ האַק אין האַנט; זי האָט גענוג האַלץ געהאַקט אין איר לעבן!

אַקסל קאָן נישט גיין, איין פֿוס איז אים טויט ביז איבער דער קני, און עס שטעכט אים אין דער פלייצע, אַשאַרפער ווייטיק, אַז ער וויינט שזער נישט — יאָ, ער פילט נאָר אַ טייל פון זיין קערפער, און דער

צווייטער טייל, ווי ער וואָלט נאָך אַלץ געדיגן דאָרטן אונטערן בוים. —
כיווייס נישט, — זאָגט ער, — כיווייס נישט, וואָס דאָס קאָן זיין... —
נאָר אַלינאַ ווייסט און זאָגט עס אים מיט איינדרוקספולע ווערטער; יאָ,
ווייל זי האָט מציל געווען אַ מענטשן פון טויט, און זי ווייסט עס; ס'איז
דער אַלמעכטיקער, וועלכער האָט איר איבערגעגעבן אַט די שליחות,
כאַטש ער האָט געקאָנט שיקן מחנות מיט מלאכים. זאָל אַקסל זען גאָטס
גרויסן גענאָד און אומעדלעכע חכמה! וואָלט זיין ווילן געווען, וואָלט
ער אפילו אַ וואָרעם פון דער ערד געקאָנט שיקן צו הילף. אַלץ קאָן
ער.

— יאָ איך ווייס, — האָט אַקסל געזאָגט. — נאָר איך ווייס נישט,
וואָס עס איז מיט מיר, כּפּיל זיך אזוי מאַדנע...

מאָדנע? אָ, נאָר וואָרט צו, וואָרט אַ ביסל. ער דאַרף גיין פאַמע-
לעך, זיך אויסציען, און דאָס לעבן וועט צוריק קומען. און זאָל ער אָנ-
טון דאָס רעקל, וועט אים וואַרימער ווערן. נאָר קיינמאָל אין איר גאַנץ
לעבן וועט זי נישט פאַרגעסן, ווי אזוי דער מלאַך פון גאָט האָט זי
אַרויסגערופן צו ד. ר. טיר-שוועל, זי זאָל קאָנען דערהערן אַ קול — אַ
קול, וואָס רופט פֿונם וואָלד. יאָ, ס'איז ממש ווי אין די צייטן פֿונם
גן-עדן, ווען טרומפֿייטן האָבן געשאַלט ביי די ווענט פון יריחו...
יאָ, מאַדנע! ביז זי רעדט אזוי, האָט אַקסל זיך דערווייל פּאַוואָליע
באוועגט, זיך צוגעוויינט ווידער צו נוצן זיינע אברים, און ער קאָן שוין
גיין.

זיי גייען לאַנגזאַם, אַלינאַ שפּילט נאָך אַלץ דעם רעטער און העלפט
אים אונטער. אַ ביסל ווייטער טרעפן זיי אַן ברעדן. — וואָס איז דאָס? —
זאָגט ברעד, ביסט קראַנק? דיר העלפן אַ ביסל?

אַקסל הערט און שווייגט. ער האָט צוגעזאָגט גאָט נישט צו זוכן
קיין נקמה, נישט אויסצוגעבן ברעדן, נאָר נישט מער. און צוליב וואָס
איז ברעד נאָכאַמאָל געגאַנגען אַרויף איצט? האָט ער געזען, ווי אַלינאַ
איז געקומען קיין מאַטענלאַנד און פאַרשטאַנען, אַז זי וועט דער-
הערן?

— און דאָס ביסט דו, אַלינאַ? רעדט ברעד ווייטער. — וואו האַסטו
אים געפונען? אונטער אַ בוים? דאָס איז מאַדנע, — זאָגט ער. — איך
בין דאָרטן נאָר-וואָס געווען צוליב מיין אַמט, אין ס'האַט זיך מיר גע-

דאכט, אז איך הער עמעצן שרייען. איך דריי זיך אים אן לאז זיך גיך, טאמער דארף מען ארויסהעלפן עפעס פון א צרה. ביסט דו דאס געווען, אקסל, געלעגן אונטער א בוים, זאגסטו?

— יא, — זאגט אקסל. — און דו האסט עס געוואוסט, האסט געהערט און געזען, נאך גענאנגען פארביי...

— גוטער גאט, דערפארם דיך אויף אינזל — שרייט אויס אליי-נא דערשראקן. — ווי איך בין א זינדיקע...

נאך ברעד דערקלערט: — געזען? יא, איך האב דיך גאנץ גוט געזען. נאך פארוואס האסטו נישט קיין געשריי געטון, אז דו ביסט אין א צרה. איך האב דיך גאנץ גוט געזען, יא, נאך כהאב נישט אנדערש געטראכט, ווי אז דו האסט זיך צוגעלייגט אפרוען.

— דו רעד בעסער נישט, — זאגט אקסל ווארנענדיק, האסט מיך בכיוון געלאזט ליגן.

אלינא נוצט אויס די געלעגנהייט, כדי נישט לאזן ברעדן אריין-צומישן זיך. זאל ער זיך נישט שטעלן צווישן איר און אקסלען, וואס וואלט עקאנט קלענער מאכן איר העלדישע טאט. זי האט אים געראטעוועט, זי אליין. און זי שטופט אוועק ברעדן אן א זייט; לאזט אים נישט אפילו טראגן די האק אדער דאס קיישל שפייז. א, אין דעם מאמענט איז זי אינגאנצן אויף אקסלס זייט — נאך א צווייט מאל, אז זי וועט קומען צו ברעדן און זיצן און שמועסן מיט אים ביי א קריגל קאווע, וועט זי זיין אויף זיין זייט.

— לאז מיך, יעדנפאלס, טראגן די ה.ק און די זאכן, — זאגט ברעד.

— ניין, זאגט אלינא, רעדנדיק פאר אקסלען. — ער וועט זיי אליין טראגן.

און ברעד רעדט ווייטער:

— האסט דאך געווען געקאנט מיך צורופן. מיר זענען נישט חלילה אזעלכע געפערלעכע שונאים, זאלסט נישט קאנען אויסרופן א ווארט צו מיר? — דו האסט גערופן? האסט געווען געדארפט שרייען, מען זאל דעהערן, אזא שניי-שטורם געווען... אדער געדארפט פאכן מיט דער האנט.

— איך האב נישט געהאט קיין האנט צו פאכן, — עגטפערט

אקסל. — האָסט געזען, ווי אזוי איך בין געלעבן צוגעדריקט צו דער ערד און פארשפּאַרט פון אלע זייטן.
— ניין, דאָס וועל איך שווערן, אז נישט. ניין, איך האָב גאַרנישט געהערט. לאָז, לאָז מיך טראָגן די זאַכן.
אַלינאַ מישט זיך אַרײַן. — לאָז אים צורױ. ער איז צעקלאַפט און קראַנק.

נאָר אַקסלס פאַרשטאַנד הייבט שוין ווידער אָן צו אַרבעטן. ער האָט זיך גענוג אָנגעהערט וועגן אַלינאַ, און פאַרשטייט, אז ס'וועט אים קאָסטן טייער, אויב זי וועט האַלטן, אז זי אַליין האָט אים געראַטעוועט. איז שוין גלייכער צוצוטיילן דעם נצחון צווישן זיי ביידע. און ער וויל שוין ברעדן געבן כּאָטש דאָס קיישל און די געצייג; ער גיט אַ זאַג, אז ס'איז אים טאַקע שווער, זאָל ברעד טראָגן די זאַכן. נאָר אַלינאַ לאָזט נישט, זי כאַפט אויס דאָס קוישל, זי וועט אַליין אַלץ טראָגן. אַקסל בלייבט אויף אַ רגע אַליין, און ברעד לאָזט פאלן דאָס קיישל און האַלט אים אונטער, הגם אַקסל קאָן שוין, ווי עס זעט אויס, שטיין אַליין.
דערגאָך גייען זיי אזוי אַ שטיקל וועג, ברעד האַלט אַקסלען פאַרן אַרעם און אַלינאַ טראָגט די זאַכן. טראָגט זיי פאַרביטערט אין פּלאַם פייער; ס'איז אַ סך בכבודיקער צו פירן אַקסלען, איידער צו שלעפּן די שווערע זאַכן! וואָס האָט ברעד אינגאַנצן געדאַרפט אַרויפקומען אַהער — צו אַלדע רוחות.

— ברעד, — זאָגט זי, — מען שמועסט, אז דו האָסט פאַרקויפט דיין פערמע און אַלץ?

— איז וואָס? — זאָגט ברעד דרייסט.

— איז וואָס? איך האָב נישט געוואוסט, אז ס'איז אַ סוד, וואָס מ'טאָר נישט אויסזאָגן.

— פאַרוואָס ביסטו אויך נישט געקומען קויפּן?

— איך? — דו לאַכסט אָפּ פון אַן אַלטער פרוי.

— אַ איך האָב געמיינט, אז דו ביסט שוין געוואָרן רייך. נישט דיר האָט דען דער אַלטער סיווערט איבערגעלאָזט זיין קיפּערט מיטן באַנצן געלט? הי-הי-הי!

אַלינאַ איז נישט געווען צופּריון, וואָס מ'האַט איר דערמאַנט יענע צוואה.

— יא, דער אַלטער סיווערט, ער האָט געהאַט אַ גוטן ווילן פאַר מיר, און איכ'ר נישט זאָגן, אַז נישט נאָר באַלד ווי ער איז געשטאַרבן, האָט מען אַלץ צוגערויבט. און דו ווייסט אַליין, ברעד, ווי גוט ס'איז צו פלייבן אָן גאַרנישט און אָן אַ דאָך איבערן קאָפּ. נאָר דער אַלטער סי-ווערט, ער איז איצט אין פּאַלאַצן און שלעסער אין דו און איך זענען נאָך אויף דער ערד, און יעדער איינער טרעט אינז מיט די פיס.

— האָ, דו מיט דייע רייד! — זאָגט ברעד מיט פאַראַכטונג, און ווענדט זיך צו אַקסלען: — יא, איך בין צופרידן, וואָס איך בין געקומען צו דער צייט העלפן דיר גיין אַהיים, מיר גיין צו גיך אפשר?

— גיין.

רעדן מיט אַלינאַ, זיך מיט איר פאַרמעסטן, מיט איר זיך אויס-טענהן! איז נאָך נישט געווען דער מענטש, וואָס זאָל עס טון און נישט פאַרירן. קיינמאָל אין איר לעבן וועט זי נישט נאָכגעבן, און ס'איז גאָר נישטאָ קיין גלייכן צו איר אויף פאַרדרייען און אויסמישן הימל מיט ערד, גוטסקייט און רשעות, גיפט און פלוידעריי. און זי דאַרף דאָס צוועגן, ווי אזוי ברעד מאַכט זיך, אַז ער האָט אַהיים געבראַכט אַקסלען.

— וואָס האָב איך געוואָלט זאָגן, — הייבט זי אָן — יענע הערן, וואָס זענען דאָמאַלס אַרויפגעקומען קיין סעלאַנראַא, האָסטו זיי ווען באַוויזן די אַלע זעק מיט שטיינער, וואָס דו האָסט, אַ ברעד?

— אַקסל, — זאָגט ברעד — לאָז מיר דיך נעמען אויף מיינע פלייצעס, און איכ'ר דיך טראָגן דאָס איבעריקע שטיקל וועג.

— גיין, — זאָגט אַקסל, — אַ דאַנק דיר.

אזוי גייען זיי ווייטער. ס'איז שוין נישט ווייט צו גיין איצט. און אַלינאַ מוז נאָך אויסנוצן דאָס שטיקל צייט.

— בעסער וואָלסטו אים געווען געראַטעוועט, ווען ער איז שוין געלעגן האַלב-טויט — זאָגט זי — און וואָס הייסט דאָס, ברעד, דו גייסט פאַרביי, זעסט אים ליגן אין אַזאַ געפאַר, הערפט זיינע געשרייען און שטעלסט זיך אפילו נישט אָפּ?

— דו האַלט דיין צונג — זאָגט ברעד.

אַ ס'וואָלט איר געוויס גרינגער געווען צו שווייגן. זי האָט קוים

געבראָדזשעט אין טיפן שניי, קוים דעם אַטעם געכאַפּט אונטער דער
שווערער משא; אַבער נישט אַלינאַ קאָן שווייגן. זי האָט נאָך געהאַט אַ
לעצטן טרומף אין רעזערוו, אַ געשמאַקן ביסן. האָ, ס'איז געווען אַ געפאַר
צו רעדן פון דעם, נאָר זי האָט געוואָגט.

— און באַרבראַג, — זיגט זי, — האָט זיך אויפגעהויבן און
אוועק.

— יא, — ענטפערט ברעד נאַכלעסיק. — און איבערגעלאָזט פאַר
דיר אַן אַרט אויפן ווינטער.

נאָר דאָ איז ווידער אַן ערשטקלאַסיקע געלעגנהייט פאַר אַלינאַ;
זי קאָן לאָזן וויסן, וואָס פאַר אַ וויכטיקער מענטש זי איז; ווי קיינער
קאָן נישט לאַנג אויסקומען אַן איר; זי האָט געקאָנט האַפן צוויי שטע-
לעס, ניין, דריי שטעלעס. אַט, ביים גלח — זיי וואָלטן מיט צופרידנ-
הייט זי צוגענומען. און — יא, זאָל עס אַקסל אויך הערן, ס'וועט נישט
שאַטן. — זיי האַפן איר אָנגעבאַטן אַזויפיל-און-אַזויפיל פאַרן ווינטער,
און דערצו נאָך אַ נייע פאַר שיד און אַ שאַף-פעלעכל. נאָר זי האָט גע-
וואוסט, אַז אין מאַאנענלאַנד גייט זי צו אַ מענטש, וואָס איז גרויסמוטיק
און פרייגעביק, און ער וועט זי גוט באַלויבען, אַ סך מער, ווי אַנדערע,
און זי איז דעריבער געקומען. ניין, זאָל נאָר ברעד נישט זאָרגן פאַר
איר, גאָט אין הימל האָט געוואַכט איבער איר אַלע יאָרן אירע און גע-
עפנט אַט די, אַט יענע טיר פאַר איר. און אַ פנים, אַז גאָט האָט גע-
וואוסט, וואָס ער טוט, שיקנדיק זי קיין מאַאנענלאַנד יענעם טאָג צו
ראַטעווען דאָס לעבן פון איינעם פון זיינע שעפעלעך אויף דער
ערד...

אַקסל איז געוואָרן צוריק מיד איצט; זיינע פיס האַפן אים קוים
געקאַנט טראָגן ווייטער; מאַדנע, פריער האָט ער זיך אַלין מער בעסער
געפילט, און געקאַנט גיין, לעבן, און וואַרימקייט האָט זיך צוריקגעקערט
אין זיין גוף, און איצט — מוז ער זיך אָנלענען אויף ברעדן צו קאַנען
האַלטן זיך! ס'האָט אויסגעווען, ווי ער וואָלט אָנגעהויבן צו ווערן צוריק
שוואַכער, ווען אַלינאַ האָט אָנגעפאַנגען צו רעדן וועגן אירע שכירות.
אַז זי האָט נאַכאַמאָל דערמאנט וועגן דעם, אַז זי האָט אים אָפּגעראַטע-
וועט, איז אים געוואָרן גאָר שלעכט. האָט ער געוואָלט פאַרמינערן איר
טריאומף; גאָט ווייסט — נאָר זיין קאַפּ האָט, אפנים, אָנגעהויבן נאַכאַמאָל

צו אַרבעטן. שוין גאַר נישט הייט פון הויז, האָט ער זיך אָפגעשטעלט
און געזאָגט:

— ס'זעט אויס, איך וועל זיך שוין נישט דערשלעפן.

און גלייך נעמט אים ברעד אויף די פלייצעס און טראַגט אים. און
אזוי גייען זיי, אַלינאַ פיל מיט גיפּ און גאַל און אַקסל אויסגעצויגן
ווי קאַנג ער איז אויף ברעדס פלייצע.

— וואָס האָב איך געוואָלט זאָגן — הייבט אַלינאַ ווייטער אָן, —
וועגן באַרבראַן — איז זי נישט געווען פאַרגאַנגען אין די הויכע חדשים
מיט אַ קינד?

— אַ קינד? — קרעכצט אַרויס ברעד פון אונטער דער משא. אַ
ס'איז אַ משונהדיקע פּראָצעסיע; גאַר אַקסל לאָזט זיך טראַגן דאָס גאַנ-
צע שטיקל וועג, ביזן שוועל פון זיין אייגענער טיר.

ברעד סאַפעט און אַטעמט שווער.

— יאָ, האָט זי געהאַט אַ קינד? — פרעגט אַלינאַ.

אַקסל שלאָגט איר איבער די רייך און ווענדט זיך צו ברעדן:

— איך ווייס נישט, ווי אזוי איך וואָלט היינט אַהיים געקומען,
ווען נישט דו. — און ער פאַרגעסט נישט אָן אַלינאַ אויך. — און
אַלינאַ, זי איז געווען די ערשטע, וואָס האָט מיך געפונען. איך דאַרף
אייך ביידן דאַנקען פאַר דעם אַלעם. —

אזוי איז אַקסל געראַטעוועט געוואָרן...

די פּאַלנדיקע עטלעכע טעג קאָן אַלינאַ נישט רעדן וועגן קיין
שום זאַך, אַ הויך דער גרויסער געשעעניש; אַקסלען קומט אָן נישט לייכט
צו האַלטן זי אין די גרענעצן. אַט קאָן זי ווייזן דאָס אָרט, וואו זי איז
געשטאַנען, בשעת דער מלאַך פון הימל האָט זי אַרויסגערופן צו דער
טיר-שוועל, — גאַר אַקסל האָט שוין עפעס אַנדערש אין זינען, ער קערט
זיך צוריק אום צו זיין אַרבעט אין וואַלד, און ווען ער האָט שוין פאַר-
טיק גענוג ביימער, הייבט ער זיי אָן אַרויפפירן צו דער זעגמיל אין
סעלאַנראַא.

גוטע, געוויינטלעכע ווינטער-אַרבעט; ער פירט אַרויף קלעצער
און ברענגט צוריק ברעטער. דער עיקר איז זיך צוצוואַיילן און פאַרטיק
ווערן פאַר ניי-יאָר, איידער דער פּראָסט שטעלט זיך איין און די זעג קאָן
נישט אַרבעטן. אַלץ גייט דערווייל גוט, ווי ס'באַדאַרף צו זיין. אַז ס'טרעפט,

סיווערט קערט זיך אום מיט א ליידיקן שליטן פונם דארף, שטעלט ער זיך אפ און נעמט אויך מיט עטלעכע קלעצער צו דעם מיל, ארויסצו- העלפן א שכן. און ביידע שמועסן צווישן זיך געמיטלעך, און יעדערער איז צופרידן מיטן צווייטן.

— וואָס הערט מען עפעס ניי ס אין דארף? — פּרעגט אַקסל.

— פּמעט גאַרנישט, — ענטפערט סיי ערט. — מ'זאָגט, אַז נאָך איינער, אַ נייער, האָט געקויפט לאַנד דאָ זיך צו באַזעצן.

— אַ נייער ישׁובניק — איז גישט קיין קלייניקייט; ס'איז בלוין סיווערטס אופן צו רעדן אזוי. נייע מענטשן זענען איצט צוגעקומען יעדעס יאָר; ס'זענען שוין געווען איצט פינף נייע ישׁובים אַראָפּ-צו נידע- ריקער פון בריידאָבליק. העכער אַרויפצו איז עס צוגעגאַנגען פּונגזאַמער, גישט קוקנדיק וואָס די ערד דאַרטן איז געווען רייכער. דער איינער, וואָס האָט זיך פאַרקליבן אַם ווייטסטן איז געווען יצחק, ווען ער האָט זיך באַזעצט אין סעלאַגראַאָ; ער איז געווען דער מוטיקסטער און קלייג- סטער פון זיי אַלעמען. שפּעטער איז אַקסל שטרעם געקומען — אין איצט אַט נאָך איינער, אַ נייער. ער זאָל האָבן געקויפט אַ גרויס שטיק לאַנד, וואָס מען דאַרף נאָך אויסטיקענע, און אויך וואַלד אַראָפּצו נידעריקער פון מאַאָנעלאַנד — יא, ס'איז נאָך געווען גענוג ערד.

— האָסט געהערט, וואָס פאַר אַ מענטש ער איז? — האָט אַקסל געפּרעגט.

— ניין, — האָט סיי ערט געענטפערט, — נאָר ער ברענגט מיט זיך צו פירן פאַרטיקע הייזער, וואָס ס'געדויערט אַ קלייניקייט זיי אויפצו- שטעלן.

— האָ! ער מוז זיין אַ רייכער מאַן?

— אַזוי ווייזט אויס. און אַ ווייב מיט דריי קינדער, און אַ פּערד און בהמות.

— יא, ער מוז זיכער זיין אַ רייכער מאַן. נאָך עפעס געהערט וועגן אים?

— ניין. ער איז אַלט דריי און דרייסיק.

— און ווי הייסט ער?

— אַראָן, זאָגט מען. זיין ישוב האָט ער אַ נאַמען געגעבן סטאַר-
באַרג.

— סטאַרבאַרג? ה-מ. דער גרויסער שלאָס. נישט קיין קליין אַרט,
אויב אזוי?

— ער קומט פונם ברעג ים. געהאַט אַ פישעריי דאָרטן, זאָגט
מען.

— ה-מ — אַ פישעריי. צי ווייסט ער עפעס אין פערמעריי? —
זאָגט אַקסל. — דאָס איז אַלץ, וואָס דו האָסט געהערט? מער גאָר-
נישט?

— ניין. ער האָט אַלץ באַצאָלט מיט מזומן געלט. דאָס איז אַלץ,
וואָס איך האָב געזען. ער האָט געמוזט מאַכן אַ סך געלט ביי זיין פיי-
שעריי, זאָגט מען. און איצט וועט ער דא עפענען אַ קראָם.

— האָ אַ קראָם?

— יאָ, אזוי שמועסט מען.

— ה-מ. וועט ער עפענען אַ קראָם?

דאָס איז באמת געווען די וויכטיקסטע נייעס, און די צוויי שכנים
האַבן זי אַרומגעזען פון אַלע זייטן, פאַרנדיק אַרויף. ס'איז געווען אַ
גרויסע נייעס — די גרעסטע געשעעניש, אפשר, אין דער געשיכטע פונם
ישוב; יאָ, ס'איז געווען אַ סך וואָס צו רעדן וועגן דעם. מיט וועמען
האַט ער בדעה צו האַנדלען דאָ, דער נייער מאַן? מיט די אַכט הויפן,
וואָס זענען פאַרהאַן דאָ? אָדער ער רעכנט אַריינצוקריגן קונים אויך פונם
דאָרף? יעדנפאַלס, וועט די קראָם באַדייטן אַ סך פאַר זיי אַלעמען; דאָס
וועט זיכער צוציען נייע ערד-קויפער, די נחלות קאָנען שטייגן אין
ווערט — ווער ווייסט?

זיי רעדן און רעדן און ווערן גאַרנישט מיד! אָ, זייערע אינטע-
רעסן און זייערע שמועסן זענען פאַר זיי גענוג וויכטיק. דער ישוב איז
זייער וועלט; אַרבעט, יאָר-צייטן, שניטן זענען די געשעענישן פון זייער
לעבן. צי איז געווען התלהבות דערביי? אָ, געוויס! וויפיל מאָל שלאָפן
זיי ווייניק, און אַרבעטן לאַנג און שפעט אין דער נאַכט; זיי שטייען
אַלץ אויס, זיי טראָגן אַלץ איבער, און קיין זאָך שאַדט זיי נישט; ליגן
זיבן שעה צוגעדריקט אונטער אַ בוים מאַכט אויך נישט אויס. אָפי די
ביינער זענען געבליבן גאַנץ. אַ ענגע וועלט, אַ לעבן אָן אויסזיכטן? אזוי!

אַבער וואָס פאַר אַ וועלט עפנט זיך, וואָס פאַר פערספעקטיוון — פון דעם
גייעם סטאַרבאַרג מיט זיין קראַם דאָ אין דער ווילדעניש!
מען האָט וועגן דעם גערעדט ביז אַריבער וויינאַכטן.
און אַקסל האָט באַקומען אַ בריוו, אַ גרויסן קאַנווערט מיט אַ לייב
אויף אים; ס'איז געווען פונם שטאַט: ער זאָל אָפנעמען ביי ברעד אַל-
סען דעם זאַפּאַס דראַט, דעם טעלעגראַף-אַפּאַראַט, די געצייג, און אים
בערנעמען די אינספעקציע אויף דער ליניע פון ניי-יאָר אָן.

IV

פורן פאָרן איבער די זומפן און פירן הייוער פארן נייעם מאָן, וואָס קומט זיך באַזעצן אין דער ווילדעניש. אַ פּוּר נאָך אַ פּוּר, גאַנצע טעג. זיי וואַרפן אָפּ די משא אױף אַן אָרט, וואָס וועט טראַגן דעם נאָ-מען סטאַרבאַרג; ס'וועט מיט דער צייט, אָן ספק, ווערט זיין דעם נאָמען; פיר מענטשן אַרבעטן שוין דאָרטן אין די בערג, האַקן שטיינער פאַר אַ פּונדאַמענט און צוויי קעלערס.

פורן, פירן מיט משאות, די באַלקנס זענען געהוּבלעוועטע און פאַרטיקע, מ'וועט זיי דאַרפן בלויז צונויפהעפטן, ווען דער פּרילינג וועט אָנקומען; אַלץ איז אויסגערעכנט גענוי פון פאַרויס, יעדעס שטיקל גע-הילף האָט זיין גומער, נישט קיין טיר, נישט קיין פּענסטער פעלט, אפילו פיו צום קאַלירטן גלאַז פאַר דער וואַרענדע. און אין איינעם אַ טאָג קומט אָן אַ גאַנצע פּוּר מיט סלופיקלעך. אויף וואָס זענען זיי? איינער פון די תּושבֿים פון אַרויפצו ווייסט; ער איז פון דרום און שוין געזען זיי אַמאָל. דאָס איז פאַר אַ גאַרטן-פאַרקן, — זאָגט ער. הייסט עס, אַז דער נייער מאָן וויל מאַכן אַ גאַרטן דאָ — אַ גרויסן גאַרטן.

אַלץ האָט אויסגעזען צו זיין גוט; קיינמאָל פּרוער איז נאָך איבער די זומפן נישט געווען אַזאַ פאַרקער, מיט אַזוי פיל פּוּרן, און אַ סך מענטשן האָבן פאַרדינט גוט געלט, געבנדיק זייערע פּערד צו דער אַרבעט. דאָ

איז חידער געווען אן ענין, איבער וועלכן ס'איז געווען וואָס צו רעדן. דאָס האָט געוויזן אָן אויסזיכט אויף צו פאַרדינען געלט אין דער צו-קונפט; דער סותר וועט באַציען סחורה פון פאַרשידענע ערטער, — פון אינלאַנד און פון אויסלאַנד, וועט מען דאַרפן די סחורה ברענגען פון שיף מיט פערד.

יא, ס'האָט אויסגעזען, אז אַלצדינג גייט גרויסאַרטיק. דאַרטן איז געווען אַ יונגער אויפזעער אָדער פאַרוואַלטער, וואָס האָט אַכטונג געגעבן אויף דער אַרבעט; אַ עוואַנדיקער יונגער פראַנט איז ער געווען, און גע-וואַרטשעט, אז ער קריגט נישט גענוג פערד, הגם ס'איז שוין נישט געווען אזוי פיל משא איבערצופירן.

— אָבער ס'קאָן שוין נישט זיין גאָר זייער אַ סך צו ברענגען איצט, אז די הייזער זענען שוין אויפגעשטעלט, — האָט מען אים גע-זאָגט.

— האָ, און וואָס איז וועגן דער סחורה? — האָט ער געענט-פערט.

סיווערט פון סעלאַנראַא איז אָנגעקומען, פאַרגדיק פון דאַרף מיט אַ ליידיקער פור, ווי געוויינטלעך, און דער אויפזעער האָט צו אים זיך אָנגערופן: — היי, פאַרוואָס פאַרסטו מיט ליידיקן? פאַרוואָס האָסטו נישט רויפגעבראַכט אַ פור סחורה פאַר אונז?

— כ'האָב עס געקאַנט טון, — האָט סיווערט געענטפערט, — נאָר איך האָב גאָרנישט געוואוסט וועגן זעם.

— ער איז פון סעלאַנראַא זיי האָבן צוויי פערד דאַרטן, — האָט עמעצער שטיף געזאָגט.

— וואָס? איר האָט צוויי פערד? — זאָגט דער אויפזעער. — ברענגט זיי אַראָפּ ביידע, און וועגענער, מיר וועלן אייך גוט באַ-צאָלן.

— יא, — זאָגט סיווערט, — דאָס איז נישט שלעכט, נאָר מיר זענען זייער פארנומען איצט.

— וואָס? איר האָט קיין צייט נישט אויף צו פאַרדינען געלט? — האָט דער אויפזעער געפרעגט.

— ניין, נישט אַלעמאָל האָט מען צייט אין סעלאַנראַא; זיי האָבן דאַרטן גענוג אַרבעט. זיי האָבן איצט אפילו געדונגען אַרבעטער — דאָס

ע-שטע מ'ס, וואָס אזא זאָך האָט געטראָפֿן אין סעלאַנראַא — צוויי שטיין-אַרבעטער, פֿון דער שוועדישער זייט, צו האַקן שאַיינער פֿאַר אַ נייַער קי-שטאַל.

דאָס איז געווען יצחקס אָן אידעע יאָרן לאַג, אויסצובויען אַר-כ-טיקע קי-שטאַל, ד'ס טאַרף-שטיבל, וואו די בהמות האָבן זיך אויפגע-האַלטן איצט, איז געווען צו קליין, און נישט צו פֿאַריכטן; ער האָט געוואָלט האָבן אַ שטאַל פֿון שאַיינער, מיט טאַגלעכע ווענט, מיט אַ גע-העריקן מיט-גרוב. דאָס האָט געדאַרפט איצט געטון ווערן. נאָר דאָרטן זענען געווען נאָך פיל אַנדערע זאַכן, וואָס מ'האַט זיי געדאַרפט אַשטון; איין אַרבעט פֿירט שטענדיק צו אַ צווייטער; מען האָט תמיד געהאַלטן אין איין בויען. יצחק האָט שוין אַ זעגמיל און אַ מיל פֿאַר תבואה און אַ זומער-שטאַל דאָרף מען האָבן, אויך אַ קושניע, אַ קליינע, פֿאַר קליינע אַרבעטן ווען ס'מאַכט זיך; ס'איז צו אַ ווייטער מהלך צו גיין אין דאָרף אַריין, ווען דער האַמער ווערט אויסגעבויען אָדער ווען מען דאָרף פֿאַריכטן אַ פֿאַדקאָוע. און פֿאַרוואָס זאָל ער נישט האָבן קיין קושניע? ב-55 זענען דאָרטן געווען אַ סך נעבן-בנינים גרויסע און קליינע, אין סעלאַנראַא.

דער הויף וואַקסט, ווערט גרעסער און גרעסער, גאָר אַ גרויסער ישוב און עס איז שוין אוממעגלעך אויסצוקומען אָן אַ דינסט-מיידל. און יאַנסינאַ איז פֿאַרבליבן. איר פֿאַטער, דער שמיד, פֿרעגט זיך נאָך אויף איר ווען-נישט-ווען, אויב זי קומט נישט אַהיים אינגיכן; נאָר ער קימערט זיך נישט שטאַרק וועגן דעם, ער האָט זיינע טעמים דערציי. סעלאַנראַא ליגט זייער הויך און האַלט אין איין וואַקסן; עס קומען צו הייזער, עס קומט צו ערד, בלויז די מענטשן זענען די זעלבע. יענע צייט איז שוין אַוועק, ווען דורכוואַנדערנדיקע לאַפֿן האָבן געקאַנט אַריינקומען אין הויז און געמען אַלץ, וואָס זיי האָבן געוואָלט; זיי קומען זעלסן איצט, און קומען זיי יאָ, האַלטן זיי זיך פֿון דער ווייטנס; זיי גייען נישט אַריין אינע-ווייניק אין הויז, נאָר וואַרטן איבדרויסן. די לאַפֿן האַלטן זיך שטענדיק אויף אַפגעזונדערטע וועגן, אין טונקעלע ערטער; לופט און ליכט פֿאַר-טראָגן זיי נישט, אַזוי ווי מייז און ווערים. ווען-נישט-ווען פֿאַרשווינדט אַ קעלבל אָדער אַ שאָף פֿון סעלאַנראַא, נאָר פֿון דעם קאָ מען זיך נישט אויסהיטן, און ס'עלאַנראַא קאָן עס לייכט אויסשטיין. ס'ווערט זאָל אַפילו

קאָנען שיסן, האָט ער נישט קיין ביקס, נאָר סיי ווי קאָן ער נישט
שיסן; אַ גוטמוטיקער יונג איז ער, גאַרנישט קרי. עריש; אַ געבוירענער
לץ. — און אפשר, זאָגט ער, איז גאָר דאָ אַ געזעץ, וואָס פאַר-ווערט צו
שיסן לאָפן.

יאָ, סעלאַנראַא קאָן פאַרטראַגן דעם פאַרלוסט פון אַ קלעבֿל אַדער
אַ שאַף פון צייט צו צייט; די סטאַדע איז גענוג גרויס. אָבער סעלאַנ-
ראַא האָט אירע צרות אויך! אינגער איז נישט אינגאַנצן צופרידן מיט
זיך און מיט איר לעבן; די ווייטע רייזע אין דער וועלט האָט אויף איר
איבערגעלאָזט שעדלעכע שפורן. די אומצופרידנקייט פאַרשווינדט אויף אַ
שטיק צייט, נאָר קערט זיך אַלעמאַל אום צוריק. אָט איז זי פלינק און
אַרבעט שווער אַזוי ווי אין אירע בעסטע צייטן, און איז אַ ליבע געזונטע
פּרוי פאַר איר מאַן, דעם גבר, — אָבער אַז באַפאַלן זי זכרונות פון
טראַגדיעס, זי טרוימז, און דער עיקר ווינטער. צייטנווייז באַפאַלט זי
אַ שטאַרקע לעבנס-לוסטקייט, און זי וויל דאַמאַלס אַן אַ שיעור זאַכן —
נאָר אַ פּרוי קאָן נישט טאַנצן מיט זיך אַליי, און מחמת דעם קאָן קיין
באַל נישט זיין אין סעלאַנראַא. שווערע געדאַנקען און פרומע ביכער?
יאָ, יאָ... נאָר עפעס איז דאָ אין דעם אַנדערן מין לעבן, וואָס איז אויך
שיין און הערלעך. זי מוז זיך באַזונגענען מיט ווייניק; די שוועדישע
שטיין-רבעטער זענען, יעדנפאַלס, עפעס פרעמדע פּנימער, נייע שטי-
מען, נאָר זיי זענען שטילע, עלטערע מענער, גענויגט מער צו אַרבעט
ווי צו שפּיל. דאָך, בעסער ווי גאַרנישט — און איינער פון זיי זינגט
אַזוי שיין ביי דער אַרבעט; אינגער שטעלט זיך אָפּט אַפּ און הערט זיך
צו. היאַלמאַר איז זיין נאַמען.

אָבער דאָס איז נאָך נישט אַלץ. אָט איז אַלישע, ווידער אַן אַנטווי-
שונג. ער האָט געשריבן, אַז זיין שטעלע ביים אינוושינער אין ביראַ
איז שוין מער נישט וואַקאַנט, נאָר ער וועט זיכער קריגן אַן אַנדערע
שטעלע. מען דאַרף נאָר אויסוואַרטן אַ ביסל. דערנאָך איז אָנגעקומען אַ
צווייטער בריוו; ער האָפט צו קריגן אינגיכן אַן ערשט-קלאַסיקע שטעלע,
דערווייץ אָבער קאָן ער נישט לעבן אויף גאַרנישט; און ווען זיי האָבן
אים צוגעשיקט אַ הונדערט-קאָנען-אַסיגנאַציע פון דערהיים, האָט ער צו-
געשריבן, אַז דאָס איז געווען גענוג בלויו אויף צו סילוקן עטלעכע קליי-
נע חובות, וואָס ער האָט געהאַט...

— ה-ה — האט יצחק געזאגט, — אבער מיר דערפן צאלן די שטיין-ארבעטער, און גענוג אנדערע זאכן... שרייב אים אין פרעג, צי ער וואלט פעסער נישט געוואָלט צוריקקומען און צוהעלפן דאָ. אינגער האָט געשריבן, נאָר אלישע האָט נישט געהאַט קיין חשק צוריקצוקומען; ניין, ס'האַט קיין זין נישט צו מאַכן אזאָ לאַנגע נסיעה נאָכאַמאָל, צוליב גאַרנישט; ער וועט פעסער הוינגערן.

נו, אפשר איז גראָד דאָן נישט געווען קיין וואַקאַנטע ערשט-קלאָ-סיקע שטעלע אין שטאָט, אין אפשר איז אלישע נישט געווען אזוי פּעניק זיך דורכצושלאָגן אַ וועג; גאָט ווייסט — אפשר איז ער נישט געווען אזוי אי-בערגעשפיצט אויך אין זיין אַרבעט. שרייבן? יאָ, דאָס האָט ער גע-קאַנט גוט גענוג. נאָר אפשר האָבן אים געפעלט אַנדערע מעלות. איז אויב אזוי, וואָס זשע וועט פון אים ווערן?

ווען ער איז אָנגעקומען אין שטאָט אַריין מיט זיינע צוויי הויג-דערט קראָנע, האָט די שטאָט געוואַרט אויף אים מיט אַלטע חובות, און ווען די זענען אָפּגעצאָלט געוואָרן, האָט ער געדאַרפט זיך איינשאַפן אַ ריכטיק שטעקעלע און נישט טראָגן דעם צעבראַכענעם שירם-שטעקן. ס'זענען נאָך געווען עטלעכע אַנדערע קלייניקייטן, וואָס ער האָט נישט געקאַנט אויסלאָזן — אַ פּוטערן היטל פאַרן ווינטער, אזוי ווי אַלע זיינע חברים האָבן געטראָגן, אַ פאַר גליטשערס צו קאַנען זיך גליטשן אויפן אייז גלייך מיט אַנדערע, אַ זילבערנעם ציין-שטעכער, וואָס האָט געדינט אי צו רייניקן די ציין, אי צו שפּילן זיך מיט אים עלעגאַנט, שמועסן-דיק מיט פריינט אַדער ביי אַ גלאַז ביר אַדער וויין. און פּל-זמן ער האָט געהאַט געלט, האָט ער אַלעמען מכבד געווען אויף וויפיל ער איז נאָר פּוּח געווען; אויף אַ פריילעכן אָונט, וואָס איז אַראַנזשירט געוואָרן צו-ליב זיין צוריקקערן אין שטאָט אַריין, האָט ער באַשטעלט אַ האַלב טויך ביר און, נישט קאַרגנדיק, געעפנט די פּלעשער איינע נאָך דער אַנ-דערער.

— וואָס, צוואַנציק אָר פאַר דער קעלנערין? — האָבן זיינע פריינט געזאָגט — צען איז אויך גענוג.

— ס'לוינט נישט צו זיין קאַרג — האָט אלישע געענט-פערט.

ער איז נישט געווען קאַרג, אלישע, ניין; ער קימז פון אַ גוטער-

היים, פון א גרויסן גוט, וואו זיין פאָטער, דער מאַרגראַף, באַזיצט אומ-
 ענדלעכע שטחים מיט געהילף און פיר פערד און דרייסיק קי און דריי
 שנייד-מאַשינען. אלישע איז נישט געווען קיין לינגער און ס'איז נישט
 געווען ער, וועלכער האָט פאַרשפרייט די אַלע בבא-מעשיות וועגן דער
 עשירות פון סעלאַנראַא; דאָס האָט געטון דער לאַנדמעסטער, נאָך מיט
 אַ צייט צוריק. נאָר אלישע איז נישט געווען אומצופרידן, ווען מ'האָט די
 מעשיות אָנגענומען פאַר אמת. זייענדיק אַליין גאַרנישט, איז צום וויי-
 גיקסטנס גוט צו זיין פון עמעצן, וואָס איז עפעס; דאָס האָט אים פאַר-
 שאַפט קרעדיטן אין געהאַלפן אין אַלע הינזיכטן. נאָר דאָס האָט נישט גע-
 קאַנט אָנהאַלטן אייביק; ס'איז געקומען אַ טאָג, ווען ער האָט שוין מער
 נישט געקאַנט אַפלייגן נישט צו צאָלן, און וואָס האָט ער געקאַנט דאָן
 טון? איינער פון זיינע פריינט האָט אים אַרויסגעהאַלפן, אים אַריינגענו-
 מען אין זיין פאָטערס געשעפט, אַ פּל-בו-קראַם, וואו פּויערים האָבן איי-
 געקויפט. אַרץ בעסער ווי גאַרנישט. ס'איז געווען קלעגלעך פאַר אַ דער-
 וואַקסענעם יונג אָנצהייבן מיט די שכירות פון אַ לערן-יונגל אין אַ
 קליינער קראַם, בשעת ער דאַרף זיך גאָר דערשלאָגן צו ווערן אַ לענס-
 מאַנד. דאָך האָט עס אים געגעבן לפחות אויף זיך דורכצולעבן, געהאַלפן
 איבערקומען דאָס ערגסטע שטיקל צייט — ס'איז נישט געווען אַזוי
 שלעכט, נאָך אַלעמען. אלישע האָט זיין אַרבעט געטון גערן, געווען גוט-
 מוטיק און פריינטלעך, און מענטשן האָבן אים האַלד געהאַט.
 אָבער דאָס איז געווען די גרעסטע אַנטווישונג פאַר זיין מוטער.
 אלישע זאָל דינען אין אַ קראַם — ס'איז נישט געווען בעסער, ווי צו
 דינען אין דער דאָרפישער קלייט. פּרזער איז ער געווען עפעס פאַר
 זיך אַליין, עפעס אַנדערש פון אַלע אַנדערע; קיינער פון אירע שכנים
 איז נישט אַוועקגעפאַרן אין שטאָט אַריין צו אַרבעטן אין אַ ביוראָ. האָט
 ער פאַרלוירן די אויסזיכט אויף זיין גרויסן ציל? אינגער איז נישט גע-
 ווען קיין נאָר; זי האָט גאַנץ גוט געוואוסט, אַז ס'איז אַ חילוק צווישן
 אַ פּראָסטן מענטשן און אַ העכערן, הגם זי האָט נישט אַלעמאָל געקאַנט
 גענוי דערקענען דעם אונטערשייד. יצחק איז געווען איינפאַכער און
 שווערער אויפן געדאַנק; ער האָט זיך אַרץ ווייניקער און ווייניקער גע-
 דעכנט מיט אלישען איצט, ווען ער האָט בכלל געטראַכט וועגן אים.
 זיין עלטערער זון האָט ביסלעכווייז אויפגעהערט צו עקזיסטירן פאַר אים.

ער האָט זיך גאַרנישט פאַרגעשטעלט מער, אַז סעלאַנראַאָ קאָן אַמאָד צעטיילט ווערן צווישן ביידע זין, ווען ער אַליין וועט שוין דאַרטן מער נישט זיין.

אינמיטן פּרילינג זענען אָנגעקומען אינוושיניערן מיט אַרבעטער פון שוועדן; זיי וועלן בויען וועגן, אויפשטעלן ביידלעך, רייסן שטיינער, אויסגלייכן דעם וועג, שליסן קאַנטראַקטן מיט ליפּעראַנטן; דינגען פּערד-געשפּאַנען, שליסן אָפּמאַכן מיט די אייגנטימער פּונם לאַנד ביים וואַסער. וואָס — וואָס האָט דאָס אַלץ באַטייט? דאָס אַלץ אין דער ווילדעניש, וואו מען האָט זעלטן אַ פּרעמדן מענטש געזען? יאָ, זיי זענען געקומען אָנצוהייבן די אַרבעט אין דער קיפּער-שאַכט.

הייסט עס, אַז ס'איז דאָך געקומען צו עפעס, גייסלעך האָט זיך נישט בלוין באַרימט.

ס'זענען נישט געווען די גרויסע לייט, וואָס זענען דאָמאַלט גע-קומען מיט גייסלעך. נאָר דער זעלבער אינוושיניער איז געקומען און דער שאַכטן-עקספּערט, וואָס איז געווען דאָס ערשטע מאָל. זיי האָבן אָפּגעקויפט אַלע אָנגעזעטע ברעטער, וואָס יצחק האָט נאָר געקאַנט אָפּ-שפּאַרן, געקויפט אַלערליי שפּייז און פאַר אַלץ גוט באַצאָלט. געשמעסט זייער ליבליעך און געווען צופּרידן מיט סעלאַנראַאָ. — אַ לופּט-באַן, — האָבן זיי געזאָגט. — פּונם שפּיץ פאַרג ביז אַראָפּ צו צום וואַסער, זאָגן זיי.

— וואָס, דורך דעם גאַנצן זומפּלאַנד דאָ? — האָט יצחק געזאָגט שווער באַגרייפּנדיק די זאָך! נאָר זיי האָבן געלאַכט.

— ניין, אויף דער צווייטער זייט, מענטש; נישט פון דער זייט, ס'וואָלט געווען צו ווייט. אויף דער צווייטער זייט באַרג, גלייך אַראָפּ צום ים; ס'איז אַ גוטער אַראָפּ-באַרג דאַרטן און נישט קיין ווייטע שטרעקע. טראַנספּאָרטירן דעם אַרץ דורך דער לופּט אין אייזערנע ציסטערנעס; אַ, וועסט זען, ס'וועט אַרבעטן גוט! נאָר דערווייל וועלן מיר מוזן פירן מיט פורן, דורכלייגן אַ וועג און פירן דעם אַרץ מיט פּערד. מיר וועלן דאַרפן ווייניקסטנס פּופּציק פּערד — פאַרשטייט איר, און ס'וועט גיין גרויסאַרטיק. און מיר וועלן האָבן מער אַרבעטער, ווי אַט דאָס ביסל דאָ — דאָס איז גאַרנישט. מערערע אַרבעטער דאַרפן אָנקומען פון יע-נער זייט, גאַנצע קאַמפּאַניעס, מיט ביידלעך, וואָס זיינען אינגאַנצן פאַר-

טיק צום אויפשטעלן זיי, מיט זאפאסן פראוויצאנט און מאטעריאל און גע-
ציג — איר פארשטייט? מירן די שאכט לאָזן אין גאָג, נישט גע-
זאָרגט — און טראַנספּאָרטירן דעם אַרץ קיין דרום-אַמעריקע. מיליאָנען
וועלן פון דעם געמאַכט ווערן.

— וואָס איז וועגן די אַנדערע הערן, — האָט יצחק געפרעגט, —
וואָס זענען דאָ געווען דאָס ערשטע מאָל?

— וואָס? א, זיי האָבן פּאַרקויפּט. איר געדענקט זיי נאָך? ניין,
זיי האָבן פּאַרקויפּט. און די, וואָס האָבן ביי זיי אָפּגעקויפּט, האָבן ווי-
דער פּאַרקויפּט צו אַנדערע. אַ גרויסע געזעלשאַפט באַזיצט איצט די
שאַכט — מיט אַ סך געלט.

— און גייסלער, וואו איז ער ערגעץ איצט? — פרעגט יצחק.

— גייסלער? קיינמאָל נישט געהערט פון אים. ווער איז ער?

— לענסמאַנד גייסלער, וואָס האָט אייך דער ערשטער פּאַרקויפּט

דאָ דעם באַדן.

— א, ער! גייסלער האָט ער געהייסן? גאָט ווייסט, וואו ער איז
איצט. אים געדענקט איר אויך?

אַ גאַנצן זומער האָבן אַ סך מענטשן געאַרבעט אין די בערג —
ס'איז געווען אַ גרויסע אַרבעט. אינגער האָט פּאַרקויפּט אַ סך מילך און
אַנדערע פּראָדוקטן און ס'האָט זי אַמזירט — צו טון געשעפט און צו
זען, ווי מענטשן קומען און גייען אַוועק, אויף און אָפּ. יצחק האָט אומ-
געשפּאַנט מיט זיין שווערן טראַגט און געאַרבעט אויף זיין לאַנד; גאָר-
נישט האָט נישט געשטערט. סיווערט און די צוויי שטיין-אַרבעטער האָבן
אויסגעבויעט די קישטאַל. ס'איז געווען אַ פיינער בנין, נאָר ס'האָט גע-
נומען אַ שטיק צייט, ביז ער איז פּאַרטיק געוואָרן: נישט מער ווי דריי
מענטשן ביי דער אַרבעט, און סיווערט האָט נאָך אָפּט געמוזט אַוועק-
גיין העלפן אויף די פעלדער. די שנייד-מאַשין איז איצט גוט צוגוף גע-
קומען; און אַ גוטע זאָך איז עס אויך צו האָבן דריי אַרבעטזאַמע
פרויען ביים היי-שניט.

אַלעס גייט גוט; ס'איז געווען לעבן איצט אין דער ווילדעניש, און
געלט האָט געוואַקסן, געבליט אומעטום.

און זעט נאָר סטאַרבאַרג, דאָס נייע אַרט — דאָרטן איז געווען
אַ געשעפט גאָר אויף אַ גרויסן אופן! דער אַראָן האָט געמוזט זיין אַ

מכסף, אַ טייל וואָס איז יונג; ער האָט זיך אָפּנים דערוואַסט פּריער וועגן די אַרבעטן, וואָס דאַרפן זיך אָנהייבן אין דער שאַכט, און געווען איינע אָרט גרייט מיט זיין קראַם. אַ, ער האָט געמאַכט געשעפט, גענוג פאַר אַ באַנצן שטאַט, פאַר אַ קעניג! צוערשט האָט ער פאַרקויפט אַלערליי מינים הויז-געפעס און אַרבעטס-קליידער; נאָר שאַכטן-אַרבעטער, וואָס פאַרדינען גוט געלט, שרעקן זיך נישט דאָס אויסצוגעבן; זיי קויפן נישט בלוז די ניי-טיקע זאַכן; זיי קויפן אַלץ. און אַממעריסטן געפאַקט מיט מענטשן איז געווען סטאַרבאַרג אין די שבת-צו-נאַכטן, און אַראָן האָט אָנגעשאַרט בערג מיט געלט; זיין געהילף און זיין פרוי האָבן ביידע געהאַלפן, און אַראָן אַליין האָט דערלאָנגט און פאַרקויפט — און די קראַם איז גע-ווען געפאַקט פּיו שפעט אין דער נאַכט אַריין. און די פּערד-באַלעבאַ-טיס אין דאָרף האָבן זיך אויך נישט גענאַרט; ס'איז אָנגעגאַנגען אַ גרויסער פאַרקער ביים אַרויפפירן סחורות קיין סטאַרבאַרג; מען האָט געמוזט אַן אַ סך ערטער צורעכט מאַכן דעם וועג, אים אויסברייטערן און אויסגלייכן — גאָר אַנדערש ווי יצחקס ערשטע שמאַלע סטעזשקע דורך דער ווילדעניש. אַראָן איז געוואָרן אַ ברכה פאַר אַלעמען, מיט זיין קראַם און מיטן נייעם וועג. זיין נאָמען איז נישט פּינקטלעך אַראָן גע-ווען, דאָס איז געווען בלוז זיין טויף-נאָמען; ריכטיק האָט ער געהייסן אַראָנסען, אַזוי האָט ער זיך אַליין גערופן, און זיין פרוי האָט אים אויך אַזוי גערופן. זיי האָבן געפירט אַ גרויסאַרטיק לעבן, געהאַלטן צוויי דינסטן מיט אַ דינער.

וואָס איז שייך דער ערד אין סטאַרבאַרג, איז זי דערווייל גע-בליבן נישט גערירט. אַראָנסען האָט נישט געהאַט קיין צייט צו פאַר-בעטן די ערד, און וועמען איז געלעגן אין קאַפּ צו טון צו האָבן מיטן זונדן? נאָר אַראָנסען האָט געהאַט אַ גאָרטן, מיט אַ פאַרקן אַרום אים, מיט וויינפערלעך-קוסטן און שטערן-בלומען, מיט רויטע יאָגדעס און פאַר-פלאַנצטע בוימער — אַ שיינעם גאָרטן. אין אים איז געווען אַ ברייטע אַלעע, וואו אַראָנסען האָט געקאָנט שפּאַצירן אין די זונטיקן, און רוי-כערן זיין לייקע, און אין הינטערגרונד איז געווען די וואַרענדע מיט די קאָלירטע שוויבן, אַראָנזש און רויט און בלוז. סטאַרבאַרג! דריי שיי-נע, קליינע קינדער זענען אַרומגעלאָפן אַרום הויז, דאָס מיידל האָט מען געגרייט צו שפּילן די ראַל פון אַ טאַכטער פון אַ רייכן סוחר, און די

יינגלעך האָבן געוואָלט דערנען זיך מסחר — יאָ, דריי קינדער מיט אַ צוקונפט!

אַראָנסען איז געווען אַ מענטש, וואָס האָט געטראַכט וועגן דער צוקונפט, און נישט וואָלט ער נישט געווען אינגאַנצן אַהער געקומען. ער האָט זיך געקאַנט האַלטן ביי דער פישעריי, און אַבי מזל, וואָלט ער דאָרט אויך געמאַכט אַ סך געלט, נאָר ס'איז פאַרט נישט אַזוי פּפּוּדליק, ווי צו פירן אַ געשעפט; פישעריי — דאָס איז אַן עסק פאַר פּראַסטע מענטשן. קיינער נעמט נישט אַראָפּ דאָס היטל פאַר אַ פישער. ער איז ביז איצט געפאַרן אַרבעטנדיק ביים רודער, איצט וויל ער פאַרן מיט זעג-לען. איין ווערטל האָט ער לייב געהאַט שטענדיק צו נוצן: — „אויף מוזמן געלט“. ער האָט עס גענוצט אויף פאַרשידענע אופנים. זיינע קינדער וויל ער זאָלן שטייגן אין דער וועלט מער „אויף מוזמן געלט“, ווי אַ אפילו ער אליין. געמיינט האָט ער, ווי זאָלן האָבן אַ גרינגער לעבן, ווי ער האָט געהאַט.

און אַלץ איז טאַקע געגאַנגען גוט; שכנים האָבן פּבּוד אָפּגעגעבן אים און זיין פּרוי און אפילו זיינע קינדער. די שאַכטן-אַרבעטער פלעגן אַרונטערקומען פון זייער אַרבעט אין די בערג, וואו זיי האָבן נישט אָנגעווען קיין קינדערס פנים לאַנגע טעג נאָכאַנאַנד; און און זיי האָבן באַמערקט אַראָנסענס קלייננוואַרג זיך שפּילן אויפן הויף, פלעגן זיי לייב-לעך רעדן מיט זיי, ווי זיי וואָלטן אָנגעטראַפן דריי הינטעלעך זיך שפּילן. זיי וואָלטן זיי געשענקט געלט, נאָר ס'זענען דעם סוחרס קינדער, האָט עס עפעס נישט געפאַסט. האָבן זיי דערפאַר געשפּילט פאַר זיי אויף זייערע האַרמאָניקעס. גוטטאָו פלעגט קומען, אַ ווילדער יונג, מיטן היטל פאַרוקט אויף אַ זייט איבערן אויער, און פלעגט זיך שענהווייז שפּילן מיט די קינדער. די קינדער האָבן אים שוין תמיד דערקענט פון דער ווייטנס און געלאָפן אים אַנטקעגן; ער פלעגט זיי אונטערהייבן און טראַגן אויף זיינע פלייצעס, אַלע דריי, און טאַנצן מיט זיי. און דערנאָך פלעגט ער אַרויסנעמען זיין האַרמאָניקע און געשפּילט פאַרשידענע ניגונים פאַר זיי, ביז די צוויי דינסטמיידלעך פלעגן אַרויסקומען און קוקן אויף אים, און זיך צוהערן מיט טרערן אין די אויגן. יאָ, אַ צעלאָזענער יונג איז געווען גוטטאָו, נאָר ער האָט געוואוסט, וואָס ער טוט!

דערנאָך גייט ער אין קראַם, קלינגט מיט זיין געלט און קויפט

א פולן רוקן-זאק מיט זאכן. ער גייט א היים, אין די בערג, שטעלט זיך אָפּ אין סעלאַנראַא, פּאָקט אויף זיין זאק און ווייזט, וואָס ער האָט: שרייב-פּאַפּיר מיט אַ בלימל אין ווינקל, און אַ נייע לילדקע, און אַ ניי העמד, און אַ געזוימט האַלזטיכל, נאַשערייען פּאַר די פרויען און גלאַנצנדיקע זאַכן, אַ זייער-קייטעלע מיט אַ קאָמפּאַס, אַ מעסערל — אַ אַ באַרג מיט זאַכן. ער האָט אויך געקויפט ראַקעטעס, אויף זונטיק, אויף צו וויילן זיך און אַנדערע. אינגער גיט אים מילך, און ער שפּאַסט מיט לעאַפּאַלדינאַן, און הייבט די קליינע רעבעקאַ און וואַרפט זי אין דער לופטן — „האַפּ פּאַ!“

— און וואָס הערט זיך מיט דער שטאַל? — פּרעגט ער די שטיין-אַרבעטער. — גוסטאַוו איז אַליין אויך אַ שוועד, און איזן מיט זיי פּאַ-פּריינדט. די שטאַל האָט זיך געבויט פּאַמעלעך, זיי זענען נאָר צוויי ביי דער אַרבעט. נו, איז וועט ער קומען און זיי צוהעלפּן, זאָגט גוסטאַוו אין אַ שפּאַס.

— ווען איר וואָלט נאָר געקומען, — האָט אינגער געזאָגט, מחמת די קי-שטאַל מוז פּאַרטיק ווערן ביז האַרבסט.

גוסטאַוו האָט אָפּגעלאָזט אַ ראַקעט, און אַז ער האָט שוין געפּטרט איינע, איז שוין נישט געווען קיין זין צו האַלטן די איבעריקע. און ער האָט זיי אָפּגעלאָזט אַלע, אַ האַלב טויז, און די פרויען און קינדער זענען געשטאַנען פּאַרגאַפּטע איבערן וואונדער פונם פּישופּמאַכער; אינגער האָט נאָך קיינמאָל פּרזער נישט געזען קיין ראַקעט, נאָר זייער בליצן, האָט איר דערמאַנט אָן דער גרויסער וועלט, וואָס זי האָט אַמאָל געזען. וואָס פּאַר אַ ווערט האָט געהאַט אַ ניי-מאַשין קעגן דעם! און אַז גוסטאַוו האָט נאָך דערנאָך געשפּילט אויף זיין האַרמאָניקע, איז אינגער גרייט געווען מיטיגין מיט אים, אַזוי איז זי געווען גערירט...

אין דער שאַכט גייט די אַרבעט, און אַלץ ווערט געפּירט צום ים אויף פּורן מיט פּערד; איין שיף איז שוין אָנגעלאָדן געוואָרן און אָפּגע-שוואַמען קיין דרום-אַמעריקאַ און אַ צווייטע שיף שטייט שוין גרייט, אַ גרויסע אונטערנעמונג. אַלע ישובּניקעס זענען גענאַנגען אָנקוקן דאָס וואונדערלעכע אַרט, ווער ס'האָט נאָר געקאַנט גיין. ברעד אַלסען איז דאָרטן געווען מיט זיינע זעק שטיינער, אַבער גאַרנישט געמאַכט. דער שאַכטן-עקספּערט איז געווען אָפּגעפּאַרן קיין שוועדן. אין די זונטיקן

פלעגט דאָרט זיין אן עולם מיט מענטשן, וואָס זענען געקומען אַזש פון דאָרף; יא, אפילו אַקסל שטרעם, וואָס האָט נישט לײב געהאַט צו פטרן צייט, האָט פאַרקידעוועט פון זיין וועג איבער דער טעלעגראַף-ליניע אַ קוק צו טון אויפן וואונדער. זייער ווייניק מענטשן זענען געבליבן, וואָס האָבן די שאַכט נאָך נישט געזען, און צולעצט טוט אויך אינגער אָן דאָס בעסטע, וואָס זי פאַרמאָגט, איר גאַנץ צירונג, דאָס גאַלדענע פינגערל, און גייט אַרויף אין די בערג.
וואָס וויל זי דאָרטן?

גאַרנישט, ס'אַרט זי אפילו נישט די אַרבעט. אינגער איז געקומען זיך ווייזן, דאָס איז אַליין. ווען זי האָט געזען די אַנדערע פרויען אַרויפגיין, האָט זי געפילט, אַז זי מוז אויך גיין. אַ מיאזסער שניט אויף איר רעכטער לײף. דערוואַקסענע קינדער שוין, אָבער זי וויל נישט אַפ-שטיין פון אַנדערע. ס'קרענקט זי צו טראַכטן וועגן די אַנדערע יונגע פרויען, יא... זי וועט נאָך פרווון צו פאַרמעסטן זיך מיט זיי. זי איז נאָך נישט אַזוי דיק, אן זי פאַרמאָגט נאָך אַ גענוג שיינע פיזר, הויך און שלאַנק, און זעט גוט אויס. אמת, זי איז שוין נישט בלוט און מילך, ווי זי איז געווען, איר הויט איז שוין נישט אַזוי פריש און צאַרט — נאָר דאָך, אַט וועט זי ווייזן, ווי אַלע וועלן נאָך קוקן אויף איר און צושאַקלען מיטן קאַפּ: דאָס איז אַ פרוי!

זיי באַגריסן זי אַזוי פרייבלעך, ווי זי קאָן זיך נאָר ווינטשן; די אַרבעטער קענען זי, זי האָט זיי נישט איינמאַל דערלאַנגט אַ טרונק מילך, און זיי פירן זי אַרום איבער דער שאַכט. ווייזן איר די ביידלעך, די שטאַלן און קיכן, די קעלערס און שפייז-קאַמערן; די דרייטערע האַלטן זיך גענטער צו איר און נעמען זי לייכט אָן ביים אַרעם, נאָר אינגער פילט זיך נישט באַליידיקט פון דעם, ס'געפעלט איר. און וואו ס'זענען פאַרהאָן טרעפּ אַרויף אַדער אַראָפּ, הייבט זי אונטער איר קלייד העכער, ווייזנדיק אירע פיס דערביי; נאָר זי טוט עס רוזיק, ווי גאַרנישט טראַכטג-דיק דערפון. — יא, זי איז פיין, טראַכטן די אַרבעטער.

די אַלטע אינגער איז דאָך אַ ביסל חי פאַרשיכורט. ס'איז נישט שווער צו באַמערקן. אַ בליק פון איינעם אַ וואַרעם-בלוי-יקן אַרבעטער איז געפאַלן אויף איר אומדערוואַרטעט; זי איז געווען דאַנקבאַר, און אים צוריקגעענטפערט; די געפאַר איז איר געווען אַנגענעם; זי איז גע-

ווען א פרוי, באגלייך מיט אנדערע, און ס'האט זי געפרייט דאס צו פילן. זי איז נישט געווען זינדיק ביז איצט, ווייל זי איז קיינמאל פארן נסיון נישט געשטאנען.
די אלטע אינגער!

גוסטאוו איז אויך צוגעקומען. ער האט איבערגעלאזט צוויי מיידלעך און א חבר זיינעם, פדי צו קומען.

גוסטאוו האט, אן ספק, געוואוסט וואס ער טוט; ער האט אנגענומען אינגערס האנט מיט מער ווארעמקייט, מער דריק, ווי ס'איז בייטיק געווען, און איר געדאנקט פאר דעם לעצטן פריילעכן אונט אין סעלאנא-דאס, נאר ער איז געווען גענוג פארזיכטיק נישט צו שענקען איר צופיל אויפמערקזאמקייט.

— נג, גוסטאוו, און ווען קומט איר אינו העלפן ביים בנין? — זאגט אינגער, ווערנדיק רויט. אין גוסטאוו זאגט, אז ער וועט גאר איבער גיבן קומען. זיינע חברים הערן דאס און מישן זיך אריין, זיי ווילן אלע אינגליכן קומען.

— הא! — זאגט אינגער — וועט איר נישט פארבלייבן אין דער שאכט אויף ווינטער?

די ארבעטער ענטפערן פארזיכטיק, אז מסתמא נישט, נאר גוסטאוו איז דרייסטער, און ער לאכט און זאגט, אז זיי האבן שוין אויסגעשקראכעט כמעט דאס גאנצע ביסל קיפער, וואס דא איז געווען.
— געוויס מיינט איר עס נישט ערנסט — זאגט אינגער. און די אנדערע ארבעטער באמערקן דערפון, אז גוסטאוו זאל בעסער זיין פאר-זיכטיקער און אזעלכע זאכן נישט זאגן.

נאר גוסטאוו האט נישט בדעה צו היטן זיך; ער האט נאך גע-זאגט א סך מער, און וואס איז שייך אינגערן, האט ער זי אינגאנצן גע-וואזען, הגם ער איז נישט צוגעשטאנען צו איר.
איינער פון די יונגען האט גענומען שפילן אויף א קאנצערטינא. נאר ס'איז נישט געווען דאס, וואס גוסטאוו הארמאניקע; אן אנדערער ווידער, א קלוגער יונג, האט געפרוהט ציען איר אויפמערקזאמקייט צו זיך דורך זינגען א ליד אויף אויסנווייניק צו דער מוזיק. נאר דאס איז אויך געווען גארנישט, כאטש ער האט געהאט א שיינע שטים, א וויילע שפע-

טער האָט גוסטאָו שוין געטראָגן אינגערס גאָלדן רינגל אויף זיין קליין-
נעם פינגער!

און ווי אזוי איז עס געשען, און ער האָט זיך קיינמאָל גאַרנישט
געשטופט פאַרויס?

אַ, ער האָט זיך געשטופט, נאָר אויף זיין שטייגער, שטיל, אזוי ווי
אינגער אַליין; זיי האָבן קיין סך נישט גערעדט, און זי האָט אים גע-
לאָזט זיך שפּילן מיט איר האַנט, ווי נישט באַמערקנדיק עס שפעטער,
ווען זי איז געזעסן אין איינעם פון די ביידלעך און געטרינקען
קאווע, האָט זיך געזערט אַ טומל אינדרויסן, אין זי האָט געוואוסט, אַז
דאָס איז צוֹליב איר, אין ס'האָט זי געוואָרעמט, גערייצט.

ווי אזוי אינגער איז אַהיימגעקומען יענעם זונטיק אַונט? האָ,
פונקט אזוי צניעותדיק און אומשולדיק, ווי זי איז געגאַנגען אַהין. אַן
עולם מענער האָט זי אַרויסבאַגלייט, אַן עולם, וואָס וויל זיך נישט אומ-
קערן צוריק, כל-זמן גוסטאָו איז לעבן איר; מען וועט זי נישט איבער-
לאָזן אַליין מיט אים, בשום אופן נישט! אינגער האָט נאָך קיינמאָל נישט
אזוי פריילעך פאַרבראַכט, אפילו נישט בשעת זי איז געווען אין דער
גרויסער וועלט.

— האָט אינגער נישט פאַרלוירן עפעס? — האָבן זיי לסוף גע-
פרעגט.

— פאַרלוירן עפעס?

— דאָס גאָלדענע פינגערל

איצט האָט גוסטאָו געמוזט עס אָפּגעבן. ער איז געווען איינער
קעגן אלע, קעגן אַ גאַנצער מחנה.

— אַ, זייער גוט, וואָס איר האָט עס געפינען, — האָט אינגער
געזאָגט, און געשווינד זיך געזעגנט מיט אירע באַגלייטער.

זי האָט זיך דערנענטערט צו סעלאַנראַא, דערזען די פילע דע-
כער פון די געביידעס — איר היים. און זי האָט זיך ווי אויפגעוועקט,
געקומען צו זיך, ווידער די אשת חיל, וואָס געווען. זי האָט פאַרקירצוועט
אין שטאַל אַריין אַ קוק טון אויף די בהמות. אויפן וועג גייט זי פאַרביי
אַ באַקאַנט אַרט; אַ קליין קינד איז דאַרטן געווען אַמאָל באַגראָבן; זי
האָט אַליין צוגעדעקט די ערד מיט אירע הענט, אויפגעשטעלט אַ קליין
זעמל — אַ, דאָס איז געווען שוין אזוי לאַנג! איצט האָט זי געטראַכט,

צײ די מיידלעך האָבן געמאַלקן די קי צו דער צײט און צי אַלץ איז
אין שטוב אָפּגעטון!

די אַרבעט אין דער שאַכט גײט ווייטער, נײַך עפעס טראָגן זיך
קלאַנגען אַרום, אַז ס'איז צרהריק, אַז ס'איז נישט אַזוי פיל קופּער,
וויפיל מ'האַט גערעכנט. דער עקספּערט, וואָס איז געהאַט אָפּגעפּאַך, איז
ווידער געקומען און מיט אים נאָך איינער. זיי האָבן נאָכאַמאָל געטראָגן
און געבויערט און אונטערזוכט דעם גאַנצן באַדן, וואָס האָט געפּעלט?
דער קופּער איז גאַנץ גוט, נאָר דער שיכט איז דין און נישט גענוג טיף;
ער ווערט דיקער ערשט צו דרום-צו, גײט אַוועק אַן דער טיף פונקט
דאָרטן, וואו דער געזעלשאַפטס-באַדן ענדיקט זיך. — נו, די ערשטע
קונים האָבן אפשר נישט געקומערט זיך פיל וועגן דער קניה. ס'איז
געווען אַ משפּחה-ענין, געוויסע קרובים, וואָס האָבן אָפּגעקויפט דאָס אַרש
אויף שפּעקולאַציע, זיי האָבן זיך נישט געקומערט אָפּצוקויפּן דעם גאַנצן
באַדן, די אַלע מיילן אַראָפּ ביז צום צווייטן טאַל, זיי האָבן בלויז אָפּ-
געקויפט אַ שטיק לאַנד ביי יצחקן און גייטלעך, און דאָן עט ווידער
פאַרקויפט.

און וואָס זאָל מען איצט טון? די הויפט-מאַכער מיט די עקס-
פּערטן און די אויפזעער ווייסן גאַנץ גוט; זיי מוזן גלייך אָנהייבן פאַר-
האַנדלען מיטן שטאַט. שיקן זיי באַלד אַוועק אַ שליח קיין שוועדן, מיט
בריוו און פּלענער און מאַפעס, און אַליין פאַרן זיי אַראָפּ צום לענסמאַנד
אין דאָרף צו קריגן די רעכט אויפן באַדן אין דרום-זײט פונם וואַסער.
און דאָ הייבן זיך אָן די שוועריקייטן; דאָס געזעץ שטעלט זיך אינמיטן,
זיי זענען אויסלענדער און קאָגען נישט קויפּן אויף זייער אייגענעם
נאַמען, דאָס האָבן זיי אייגנטלעך געוואוסט און עס פון פריער באַזאָרגט.
צפּער די דרום-זײט פונם באַרג איז שוין געווען פאַרקויפט — און דאָס
האָבן זיי נישט געוואוסט. — פאַרקויפט?

— יא, שוין לאַנג, מיט יאָרן צוריק.

— ווער זשע האָט עס געקויפט?

— גייטלעך.

— וועלכער גייטלעך? — אָ, יענער, — ה-מ.

— און די קויף-פאַפירן זענען באַשטעטיקט און איינגעשריבן, —

זאָגט דער לענסמאַנד. — ס'איז געווען נאָקעטער פעלז, נישט מער, אין ער האָט עס געקויפט פאַר אַ קלייניקייט.

— ווער איז ער, דער דאָזיקער גייסלער, וואָס האַלט אָפּ די אַר- בעט? וואו איז ער?

— גאָט ווייסט, וואו ער איז איצט ערגעץ.

און אַ נייער שליח ווערט אַוועקגעשיקט קיין שוועדן: זיי מוזן גע- פינען דעם גייסלערן; דערווייל קאָנען זיי נישט אָנהאַלטן אַלע אַרבעטער; מען מוז אַפּוואַרטן.

און דאָן איז גוסטאָוו געקומען קיין סעלאַנראַא, מיט אַלע זיינע זאכן אויף דער פלייצע.

— אַט בין איך! — האָט ער געזאָגט.

ער האָט געוואָרפן זיין אַרבעט אין דער שאַכט — דאָס הייסט, ער איז געווען צו רעדעוודיק פאַריקן זונטיק וועגן דער שאַכט אין וועגן דעם קופער, דער אויפזעער האָט געהערט וועגן דעם אין דער אינוושי- נייער, און מען האָט אים אָפּגעזאָגט. נו, איז ער אַוועק, און אפשר האָט ער דאָס טאַקע געוואַלט אַליין; איצט וועט זיין קומען קיין סעלאַנראַא נישט אַרויסרופן קיין שום חשד. זיי האָבן אים באַלד געשטעלט אַר- בעטן ביי דער שטאַל.

זיי האָבן געאַרבעט און געאַרבעט ביי די שטיינערנע ווענט, אין ווען מיט עטלעכע טעג שפעטער איז נאָך אַן אַרבעטער אָנגעקומען פון דער שאַכט, האָט מען אים אויך צוגענומען; איצט זענען זיי געווען פיר און די אַרבעט איז אַוועק שנעל. יא, זיי וועלן האָבן דעם בנין פאַרטיק ביז האַרבסט, אָן שום ספק.

נאָר איצט האָבן אָנגעהויבן קומען איינער נאָכן אנדערן די שאַכטן- אַרבעטער, אַלע אָפּגעזאָגטע, און זיך פאַרנומען מיטן וועג קיין שוועדן; די ערשטע פּראָבע-אַרבעט אין דער שאַכט איז צייטווייליק אָפּגעשטעלט. ביי דער נייעס האָבן די איינוואוינער פון דאָרף אַרויסגעלאָזט אַ שווערן זיפּץ; נאָרישע מענטשן, זיי האָבן נישט געקאָנט פאַרשטיין, אַז אַ פּראָ- בע-שאַכט איז נישט מער ווי אַ פּראָבע-אַרבעט. אַ שווער געמיט האָט אַרומגענומען די דאָרפסלייט; געלט איז געוואָרן ווייניקער, די פאַר- דינסטן קלענער, דאָס געשעפט אין סטאַרבאַרג איז געוואָרן זייער שטיל. וואָס האָט דאָס באַטייט? פונקט ווען אַלץ האָט אָנגעהויבן צו גיין אַזוי

גוט, אין אַראָנסען האָט זיך געמאַכט אַ סאָן מיט אַ פּאָן-שטאַנג און זיך געקויפט אַ גוטע, ווייסע בערן-פעל פאַר אַ דעק אין שליטן אַריין אויפן ווינטער און פיינע קליידער פאַר דער גאַנצער פאַמיליע. ... קלייני-קייטן, — אָבער דאָרטן האָבן אויך גרעסערע זאַכן פאַסירט. צוויי נייע מענטשן האָבן געקויפט לאַנד צו באַאַרבעטן אין דער ווילדעניש; גאָר אין דער הייך, צווישן מאַאנענלאַנד און סעלאַנראַא, און דאָס איז געווען נישט קיין קליינע געשעעניש פאַר אַלעמען. די צוויי נייע האָבן זיך אויפגעשטעלט טאַרף-שטיבלעך און אָנגעהויבן אָפצורייניקן דעם באַדן אין צו גראָבן. זיי זענען געווען שווער אַרבעטנדיקע מענטשן און אויב-געטון אַ סך אין אַ קורצע צייט. דעם גאַנצן זומער האָבן זיי איינגעקויפט זייער פראַוויאָנט אין סטאַרבאָרג, גאָר ווען זיי זענען דאָס לעצטע מאָל אַרונטערגעקומען, האָבן זיי שוין כמעט גאַרנישט געקאַנט באַקומען. צו וואָס האָט אַראָן געדאַרפט איצט סחורה, אַז די אַרבעט אין דער שאַכט איז אָפגעשטעלט? ער האָט איצט כמעט גאַרנישט נישט פאַרמאָגט אויפן אָרט — גאָר געלט. פון דער גאַנצער אַרומיקער געגנט איז ער אפשר געווען דער אייגציקער, וואָס איז געווען אַממערסטן גידערגעשלאָגן; זיי-נע אויסרעכנונגען זענען אינגאַנצן צעשטערט געוואָרן. ווען עמעצער האָט אים פאַרגעלייגט צו נעמען באַאַרבעטן זיין לאַנד און דערווייל לעבן פון דעם ביז בעסערע צייטן וועלן אָנקומען, האָט ער געענטפערט: — באַ-אַרבעטן לאַנד? נישט צוליב דעם בין איך געקומען אַהער.

צוליבעט האָט אַראָנסען שוין מער נישט געקאַנט עס פאַרטראַגן; ער כּוון אַליין אַרויפגיין צו דער שאַכט אין זען, ווי עס האַלט. ס'איז געווען אַ זונטיק. ווען ער האָט דערגרייכט סעלאַנראַא, האָט ער געוואַלט, אַז יצחק זאָל מיטגיין מיט אים. יצחק האָט אָבער גאָך ביז איצט זיין פּוס אין דער שאַכט נישט געשטעלט; ער פילט זיך בעסער דאָ, ביי זיך. אינגער האָט זיך געמוזט אַריינמישן: — מעגסט אַרויפגיין מיט אַראָנסענען, אַז מען בעט דיך, — האָט זי געזאָגט; עס מאַכט נישט אויס, אַז ער וועט גיין אויף אַ פאַר שעה; ס'איז געווען זונטיק, האָט זי אפשר געוואַלט פטור ווערן פון אים אויף עטלעכע שעה. איז יצחק מיטגעגאַנגען.

מאָדנע זאַכן זענען דאָרטן געווען צו זען אין די בערג; יצחק האָט דאָס אָרט איצט מער נישט דערקענט, מיט די אַלע ביידלעך און

קאמערן, א גאנץ שטעטל, און פורן און וועגענער און גרויסע אָפּענע גריבער אין דער ערד. דער אינזשיניער אַליין האָט זיי אַרומגעפירט. ער איז אפשר אַליין נישט געווען אין אַזאַ גוטן געמיט, דער אינזשיניער, נאָר דאָך האָט ער די גאַנצע צייט זיך געמיט צו אָפּשוואַכן די נידער-געשלאָנגקייט און פאַטריבטקייט, וואָס האָט פאַהערשט די דאָרפסלייט און אַלע אינוואוינער פון אַרום. און דאָ איז אַזאַ גוטע געלעגנהייט: דער מאַרגראַף פון סעלאַנראַא איז געקומען און דער גרויסער סוחר פון סאַאַ-פאַרנ!

דער אינזשיניער האָט זיי דערקלערט די אייגנשאַפטן פונם אַרץ און ווי אזוי מען אַרבעט; וואו ס'איז דאָ קופער, וואו אייז און וואו שוועפּל. יא, זיי ווייסן גענוי, ביז אַ ברעקעלע, וואָס אין די פעלדן טוט זיך — אַפילו גאַלד און זילבער איז דאָרטן פאַרהאַן, נאָר זייער ווייניק. אַ שאַכטן-אינזשיניער, ער מוז דאָס אַלץ וויסן.

— און דאָס אַלץ וועט ווערן אָפּגעשטעלט איצט? — האָט אַראָנסען געפרעגט.

— אָפּגעשטעלט? — האָט דער אינזשיניער איבערגעזאָגט דער-שטוינט. — אַ שיינ פנים וואָלט ער געהאַט פאַר דרום-אַמעריקע. — ניין, זיי שטעלן אָפּ די אַרבעט נאָר אויף אַ וויילע, בלויז אויף אַ קורצער צייט; זיי האָבן געזען, וואָס פאַר אַ אַרט עס איז און וואָס עס קאָן אַרויסגעבן; דאָן קאָנען זיי בויען די לופט-באַן און אָנהייבן אַרבעטן אויפן דרום-טייל פונם פאַרג. ער האָט זיך געווענדט צו יצחקן: — איר ווייסט נישט אַמאָל, וואו דער גייסלעך געפינט זיך?

— ניין.

— ס'מאָכט נישט אויס — זיי וועלן אים שוין אויסזוכן. און דאָן וועלן זיי זיך שטעלן אַרבעטן נאָכאַמאָל. אָפּשטעלן? הא-הא!

יצחק ווערט פּלוצלינג פאַרוואונדערט און אַנטציקט פון אַ קליינער מאַשין, וואָס אַרבעט מיט אַ פּויס-ברעט — מ'שטעלט אַרויף דעם פּויס און ס'אַרבעט. ער פאַרשטייט עס גלייך — ס'איז אַ קליינע קוזשניע, וואָס מ'קען אַרומפירן אויף אַ פּויס און זי אַראָפּנעמען און אַוועקשטעלן, וואו מויל.

— וואָס קאָן אַזאַ מאַשין קאָסטן? — פּרעגט ער.

— די? די אַרומפאַנדליקע קוזשניע? אַ נישט פּיל — זיי האָבן דאָ

עטלעכע פון דעם סארט, נאָר ס'איז גאַרנישט קינגן דעם, וואָס זיי האָבן
לעבן ים; אַלערליי מאַשינען און אַפאַראַטן, גרויסע ריזיקע מאַשינען. און
ער גיט יצחקן צו פאַרשטיין, אַז שאַכטן-אַרבעט, דאָס מאַכן טאָלן און
ריזיקע שפּאַלטן אין די פעלדן, איז נישט קיין עסק, וואָס קען געטון
ווערן מיט די פינגער-נעגל — האָ-האָ ?

זיי שפּאַצירן אַרום איבער דער שאַכט, און דער אינזשיניער דער-
צייט, אַז ער אַליין וועט אויך אין עטלעכע טעג אַרום אוועקפאַרן קיין
שוועדן.

— אָבער איר וועט דאָך צוריקקומען נאַכאַמאָל ? — זאָגט אַראַנ-
סען.

— אַ, זיכער.

יצחקן איז געלונגען נאַכאַמאָל זיך אָפּשטעלן ביי דער קוזניע און
זי ווידער באַקוקן.

— און וואָס קאָן אזא קליינע מאַשין קאָסטן ? — האָט ער גע-
פרעגט.

— וואָס זי קאָסט ? ער קאָן נישט זאָגן גלייך אויף דער שטעל ? —
זי קאָסט, גאַטירלעך, נאָר איין שאַכט איז עס אַ קלייניקייט. אַ, דער
פּראַכטפולער אינזשיניער ! ס'איז אים אפשר נישט אַזוי גוט אויפן האַרצן,
נאָר ער האַלט אויס דעם אַנשטעל ביו צום סוף. וואָס, יצחק גויטיקט
זיך אין אַ קוזניע ? גוט, ער קאָן נעמען אַט די, — דער געזעלשאַפט
וועט עס גאַרנישט אויסמאַכן — די געזעלשאַפט שענקט אים אַ קוזניע.
אַ שעה שפּעטער זענען אַראַנסען מיט יצחקן געווען אויף זייער
וועג צוריק. אַראַנסען איז אַ ביסל באַרויקט — ס'איז נאָך פאַרט פאַרהאָן
אַ האַפּנונג. און יצחק שפּאַנט מיט זיין טייערער קוזניע אויף דער פּליי-
צע. אַן אייזערנער מענטש, ער האָט נאָך געקאָנט טראַגן אַ משאָל דער
אינזשיניער האָט אפילו געהאַט פאַרגעלייגט זי אַראַפּצושיקן קיין סעלאַנ-
ראַ אַ מאַרגן אינדערפרי מיט אַ פאַר אַרבעטער, נאָר יצחק האָט אים גע-
דאַנקט — ער דאַרף זיך נישט באַמיען. יצחק האָט געטראַכט זיינס ; אַ
שיינע איבעראַשונג וועט עס זיין אינדערהיים, אַז ער וועט קומען מיט
אַ קוזניע אויף דער פּלייצע !

אָבער געמאַכט האָט זיך אַזוי, אַז דער איבעראַשטער איז געווען
ער, יצחק.

א פערד מיט א וואַגן האָט פאַרקירעוועט אין הויף אַריין, אַקוראַט
ווען ער איז אָנגעקומען. און אַ מערקווירדיקן גאַסט האָט דער וואַגן גע-
בראַכט. דער פּורמאַן איז געווען פון דאָרף, נאָר לעבן אים איז געגאַנ-
גען אַ מאָן, אויף וועמען יצחק האָט געגלעאַצט פון איבעראַשונג — ס'איז
געווען גייסלער

ס'זענען געווען נאך זאכן, וואָס וואָלטן אפשר געקאָנט געווען אי-
בעראַשן יצחק. נאָר ער איז נישט אַזוי רירעוודיק צו קאָנען טראַכטן
וועגן מער, ווי איין זאך אויף אַמאָל.

— וואו איז אינגער? — האָט ער בלוז אַ פּרעג געטון, פאַרביי-
גייענדיק די קיך-טיר; ער האָט געוואָלט, אַז גייסלעך זאָל פּיין אויפ-
גענומען ווערן.

אינגער? אינגער איז געגאַנגען קלויבן יאָנדעס באַלד, ווי יצחק
איז אַוועקגעגאַנגען — זי און גוסטאַוו, דער שוועד. יא, די אַלטע אינ-
גער איז געפערלעך פאַרליבט; האַרבסט און ווינטער רוקן זיך אָן,
אַבער זי לעבט איבער אַ זומער-היץ. איר האַרץ בלייבט!

— קומט, ווייזט מיר וואו ס'וואַקסן דאָ מאַלענעס, — האָט גוס-
טאַוו געזאָגט.

און ווי האָט זי געקאָנט אַפּזאָגן? אינגער איז אַריינגעלאָפּן אין
איר קליינעם צימער און געבליבן פאַרלעגן, ערנסט און פרום עטלעכע
מינוט; ער האָט אַבער געוואַרט אינדרויסן. האָט זי צוגעקעמט די האַר,
זיך אָנגעקוקט פאַרזיכטיק אין שפיגל און אַרויס צוריק. און וואָס איז?
ווער וואָלט נישט געטון דאָס זעלבע? אַ, אַ פּרוי קאָן נישט אונטערשיידן
אין מאָן פּון אַן אַנדערן; נישט אַלעמאָל, נישט אַפּט.

און זיי גייען ביידע קלויבן יאגדעס, רייסן מאלינעס אויפן זוכט-
 לאַנד, פון קוסט צו קוסט, און זי הייבט אונטער איר קליידל, און אירע
 פיס זען זיך ארויס. עס איז שטיל ארום; די ווייסע וואַלד-הינער האָבן
 שוין זייערע יינגע הינדעלעך ארום זיך דערוואַקסענע, און זיי פליען
 שוין מער נישט מיט אַ צישען אַנטקעגן. ס'זענען אויך דאָ ווייכע פאַר-
 וואַקסענע ערטער אויפן זומפלאַנד. נאָך קיין גאַנצע שעה נישטאָ, זינט
 זיי זענען ארויס, און שוין זעצן זיי זיך אַפרוען. אינגער זאָגט: — אַ
 איך האָב נישט געוואוסט, אַז איר זענט אַזאָ? — אַ, זי פילט זיך אַזוי
 שוואַך בייצושטיין קעגן אים, זי שמייכלט רחמנותדיק, זי איז פאַרליבט,
 און ווי זיס און גרויזאָם איז צו זיין פאַרליבט! בעסער היטן זיך און
 זיין אויף דער וואַך — יאָ, פדי סוף פל סוף זיך פאַרט אונטערגעבן.
 אינגער איז אַזוי טיף פאַרליבט, ביז פאַרצווייפלונג, אומרחמנותדיק, איר
 האַרץ איז איבערפולט מיט גוטסקייט, און איר באַגער איז נאָר צו זיין ליב
 און גוט צו אים.

די אַלטע אינגער!

— ווען די אַרבעט וועט זיך ענדיקן, וועט איר אַוועקגיין, — זאָגט

זי.

ניין, ער וועט נישט אַוועקגיין. יאָ, פאַרשטייט זיך, אַמאָל, אַבער
 נישט איצט, נישט די וואַך נאָך.

— זאָלן מיר נישט אומקערן זיך בעסער צוריק? — זאָגט

זי.

— ניין.

זיי רייסן ווידער מאַלינעס, און אין אַ וויילע אַרום געפינען זיי
 ווידער אַ פאַרבאָרגן אָרט, און אינגער זאָגט: — גוטאָוו, איר זענט
 משוגע! און שעהן פאַרגייען — זיי זענען איינגעשלאָפן. ס'איז אַזוי
 וואונדערלעך גוט — ווייט אין דער ווילדעניש, אין גן-עדן. דאָן טוט זיך
 אינגער פלוצים אַ הייב אויף און הערט זיך צו: — דוכט זיך, ווי איך וואַלט
 געהערט אַ וואַגן פאַרן?

די זון פאַרגייט; די קוסטן היידקרויט טונקלען זיך אין שאַטן,
 זענען זיי קערן זיך אום אַהיים. זיי גייען דורך אַ סך באַהאַלטענע ער-
 טער, און גוטטאָוו זעט זיי, און אינגער זעט זיי אויך; נאָר די גאַנצע
 צייט ווייזט זיך איר אויס, אַז עמעצער פאַרט

א. נאָר ווער קאָן גיין אַ באַנצן וועג מיט אַ ווילד שיינעם יונג
און זיך די באַנצע צייט באַהערשן ?

אינגער איז צו שוואַך, זי קאָן נאָר שמייכלען און זאָגן : — אזאָ
זי דו האָב איך נאָך קיינמאָל נישט געזען !

זי קומט אַהיים אַליין. און גוט, וואָס זי איז אַנגעקומען אַקוראַט ;
איר מזל. אַ מינוט שפעטער וואָלט שוין געווען נישט גוט. יצחק האָט
נאָר וואָס געהאַט אַריינגעשפּאַנט אין הויף מיט דער קיזשניע, מיט אַרזאַג-
סענען — און דאָרטן איז נאָר וואָס צוגעפּאַרן אַ פּערד-און-וואָגן.

— באַדדאָג, — זאָגט גייסלער, באַגריסנדיק אינגערן.

שטייען זיי אַלע און קוקן איינער אויפן צווייטן — מ'האַט נישט
געקאָנט ווינטשן זיך בעסער...

גייסלער איז נאָכאָמאָל דאָ. שוין יאָרן, אַז ער איז דאָ נישט גע-
ווען, געוואָרן אַ ביסל עלטער, גרויער אַ ביסל, נאָר לעבעדיק און מונ-
טער, ווי אַלעמאָל, און גוט געקליידט איז ער דאָס מאָל, מיט אַ ווייסער
וועסט און מיט אַ גאָלדענער קייט. דער טייוויל ווייסט אים, אַט דעם
גייסלערן !

האַט ער אפשר געהערט, אַז עפעס קומט פּאַר אין דער שאַכט,
און ער האָט געוואָלט אַליין זען ? יעדנפּאַלס, איז ער דאָ. ער קוקט זיך
אויפּמערקזאַם אַרום, באַמערקט יעדע זאַך : גרויסע ענדערונגען זענען
דאָ פּאַרגעקומען ; דער מאַרקגראַף האָט אויסגעברייטערט זיין גוט. און
גייסלער שאַקלט צופּרידן מיטן קאָפּ.

— וואָס טראַגסטו דאָרטן ? — פּרעגט ער יצחקן. — ס'איז דאָך אַ
משא פּאַר אַ פּאַר פּערד, — זאָגט ער.

— ס'איז אַ קיזשניע, — דערקלערט יצחק, — זייער אַ נוצלעכע
זאַך פּאַר אַ פּערמע.

— וואו האָסטו זי באַקומען ?

— אויבן אין דער שאַכט. דער אינוושיניער האָט זי מיר געגעבן
אַ מתנה.

— איז דאָרט פּאַרהאַן אַן אינוושיניער ? — פּרעגט גייסלער, ווי ער וואָלט
דאָס נישט געוואוסט.

זאָל גייסלער אָפּשטיין פּון אַן אינוושיניער ?

— איך האָב געהערט, זאָגט ער, אַז דו האָסט אַ שנייד-מאַשין,
האָב איך דיר מיטגעבראַכט אַ פאַטענטירטן היי-שאַרער. — און ער ווייזט
אַן אויפן וואָגן. דאָרטן איז געשטאַנען אַ מאַשין, רויט-בלוי, אַ ריזיקער
קאַם, אַ היי-גראַבליע אויף איינצושפּאַנען מיט פּערד. זיי האָבן זי אַרונ-
טערגענומען פון וואָגן און באַקוקט; יצחק האָט זיך אַליין איינגע-
שפּאַנט און זי געפרוווט אויף דער ערד. און קיין חידוש נישט, וואָס
ער האָט זיין מויל ברייט צעעפנט! וואונדער! וואונדער אַנטפּלעקן
זיך אין סעלאַנראַא.

זיי האָבן גערעדט פון דער שאַכט, פון דער אַרבעט אין די בערג. —
זיי האָבן זיך נאָכגעפרעגט אויף אייך, אַ סך מאָל, — האָט יצחק גע-
זאָגט.

— ווער ?

— דער אינזשיניער, און די איבעריקע הערן, זיי מוזן אייך
אויסזוכן, האָבן זיי געזאָגט.

אַ, נאָר דאָ האָט שוין יצחק געוויס מגום געווען. גייסלעך האָט
דאָס נישט ליב. האָט ער בלויז אַ זאַג געטון:

— גוט, איך בין דאָ אויב זיי דאַרפן מיך.

אויף מאַרגן זענען די צוויי שלוחים צוריק געקומען פון שוועדן,
און מיט זיי זענען מיטגעקומען אַ פאַר פון די שאַכט-איינגטימער; אויף
פּערד האָבן זיי געריטן, פיינע הערן; זייער רייכע לייט, אַפנים. זיי
האָבן אין סעלאַנראַא זיך נישט אַפגעשטעלט, מער נישט נאָכגעפרעגט
זיך אויפן וועג אַרויפצו. גייסלעך האָבן זיי געמאַכט זיך, ווי זיי זען
אים נישט, כאַטש ער איז געשטאַנען דעילעבן. די שלוחים מיט זייערע
אַנגעלאָדענע משא-פּערד האָבן זיך אַפגערוזט אַ ביסל, געכאַפט אַ שמועס
מיט די מענער ביי דער שטאַל, זיך דערוואוסט, אַז דער אַלטער הער
אין דער ווייסער וועסט און מיט דער גאַלדענער קייט איז גייסלעך, און
דערנאָך זענען זיי אויך אַוועק ווייטער. נאָר נאָך דעמזעלבן אָונט איז
איינער פון זיי ווידער געקומען, רייטנדיק אויף אַ פּערד, מיט אַ מינדלע-
כער שליחות צו גייסלעך, אַז ער זאָל אַרויפקומען צו די הערן אין דער
שאַכט. — איך בין דאָ, אויב זיי דאַרפן מיך, — איז געווען דער ענט-
פּער, וואָס גייסלעך האָט צוריקגעשיקט.

גייסלער איז געוואָרן אַ גרויסער מאַן, ווייזט אויס, געהאַלטן זיך, ווי ער וואָלט האָבן די גאַנצע וועלט אין קעשענע; און אפשר באַטראַכט ער עס פאַר אַן אומפּבוּד, מ'זאָג אים שיקן רופן. נאָר ווי אזוי האָט עס געטראָפּן, וואָס ער איז אַנגעקומען קיין סעלאַנראַא פּונקט דאָן, ווען מ'האַט אים אזוי נייטיק געדאַרפּט האָבן? ווייסט ער טאַקע אַלץ? יעדנפאַלס, ווען די הערן אויבן אין דער שאַכט האָבן באַקומען גייסלערס ענטפּער, האָבן זיי באַרנישט געקאַנט מאַכן, געמוזט זיך מטריה זיין צוריק קיין סעלאַנראַא. דער אינזשיניער און די צוויי שאַכטן-עקספּערטן זענען אויך מיטגעקומען.

אַ סך שמד-שטיק און קינצן זענען געלאָזן געוואָרן אין גאַנג; ס'איז געווען שווער אַנצוהייבן; גייסלער האָט זיך געהאַלטן צו גרויס.

די הערן זענען געווען גענוג העפלעך דאָס מאָר; געבעטן אים צו אַנטשווירדיקן זיי, פאַרוואָס זיי האָבן געשיקט אים רופן נעכטן, זיי זענען געווען מיד פּונם וועג. גייסלער פּון זיין זייט איז אויך געווען העפלעך און געזאָגט, אַז אויך ער איז געווען מיד פּון וועג, ווען גישט, וואָלט ער געווען אַרױפּגעקומען. נו, איז מען צוגעטראָטן צו געשעפט: וויל גייסלער פאַרקויפּן דעם באַדן אויף דרום?

— ווילט איר אים קויפּן פאַר אייך אַליין, אויב איך מעג פּרעגן, — האָט גייסלער געזאָגט, — אַדער איר זענט נאָר פאַרמיט-לער?

נו דאָס האָט שוין גישט געקאַנט זיין עפעס אַנדערש, ווי נאָר בלוזע האַרטנעקייט פּון גייסלערן; ער האָט זיכער געקאַנט אַליין זען, אַז אַזעלכע רייכע, פאַרנעמע לייט וועלן גישט האַנדלען אַלס אַגענטן פאַר עמעצן אַנדערש, און זיי האָבן פאַרגעזעצט די פאַרהאַנדלונגען. — וואָס איז וועגן פּרייז? — האָבן זיי געזאָגט.

— דער פּרייז? — יאָ, — האָט גייסלער געזאָגט און זיך באַ-טראַכט. — עטלעכע מיליאָן.

— טאַקע? — האָבן די הערן געזאָגט און געשמייכלט. נאָר גייס-לער האָט גישט געלאַכט.

דער אינזשיניער און די צוויי עקספּערטן האָבן אויסגעפאַרשט דעם

באָדן, אויף עטלעכע ערטער געבויערט און אויפגעריסן, און דאָס איז געווען זייער באַריכט: דער אַרץ נעמט זיך דאָ פון אַ וואַלדקאַנישן אויס-ברוך; ער ליגט נישט רעגלמעסיק; זייער ביז איצטיקע פאַרשונג האָט געוויזן, אַז אַמטיפסטן איז דער אַרץ ביים גרענעץ צווישן דעם באַדן פון דער געזעלשאַפט און גייסלעך, פון דאָרטן ווייטער ווערט דער אַרץ אַלץ ווייניקער. די לעצטע מייל איז קיין גוטער אַרץ צום באַאַרבעטן נישט געפונען געוואָרן.

גייסלעך האָט זיך צו דעם אַלעם צוגעהערט מיט דער גרעסטער גלייכבילטיקייט. ער האָט אַרויסגענומען פאַפירן פון קעשענע און אויפ-מערקזאַם אין זיי אַריינגעקוקט; נאָר די פאַפירן זענען נישט געווען קיין מאַפעס — ווער ווייסט, צי האָבן זיי בכלל אַ שייכות געהאַט מיט דער שאַכט.

— איר האָט נישט געגראָפן טיף גענוג, — האָט ער געזאָגט, ווי דאָס וואָלט עס געווען, וואָס ער האָט אַרויסגעלייענט פון זיינע פאַפירן. די הערן האָבן דאָס גלייך צוגעגעבן. נאָר דער אינוושיניער האָט גע-פרעגט, פון וואַנעט ווייסט ער עס — איר האָט דאָך נישט געבויערט אַליין, רעכן איך ?

גייסלעך האָט געשמייכלט, ווי ער וואָלט שוין האָבן געבויערט הונדערטער מעטער אין דער טיף, נאָר בלויז צוריק פאַרדעקט די לעכער, מען זאָל נישט אַנזען.

זיי האָבן אַזוי געשמועסט ביזן מיטן טאָג, און צולעצט אַנגעהויבן צו קוקן אויף זייערע זייגערס. גייסלעך איז שוין אַראָפּ אויף אַ פערטל מיליאָן, נאָר מער האָט ער קיין האָר נישט געוואָלט אַפלאָזן. ניין, זיי האָבן אים געמוזט האָבן באַליידיקט מיט עפעס. זיי האָבן אוודאי געקערט מיינען, אַז ער איז לָהוט צו פאַרקויפן, געצוואונגען צו פאַרקויפן, נאָר ער איז עס נישט. — האָ, אפילו קיין ברעקל נישט; ער איז געזעסן פונקט אַזוי רויק און פאַרנעם ווי זיי.

— פופצען, לאָמיר זאָגן צוואַנציק טויזנט וואָלט געווען אַ גענוג אַג-שטענדיקע פרייז, — האָבן זיי געזאָגט.

גייסלעך האָט איינגעשטימט, אַ ז דאָס איז אַ גענוג אַנשטענדיקער אַרייז פאַר איינעם, וואָס איז זייער געענטיג אין געלט, נאָר צוויי הונ-

דערט פופצען טויזנט איז מער. מיטאמאל האָט איינער פון די הערן זיך אָנגערופן: — אפשר כדי אויפצוהאַפֿטן גייסלעך פון פליען צו הויך; — יא, אגב, איך האָב געזען אייער פרויס משפחה אין שוועדן — זיי האָבן געלאָזט גריסן.

— א דאַנק — האָט גייסלעך געזאָגט.
— נו, — האָט דער צווייטער הער געזאָגט, זעענדיק, אַז גייסלעך קאָן מען נישט נעמען אויף אַזאַ אופן, — אַ פערטל מיליאָן! — מיר קויפן דאָך נישט קיין גאַלד, נאָר קופער.
— יא, — האָט גייסלעך געזאָגט. — געוויס קופער.
ביי די ווערטער האָבן זיי פאַרלוירן זייער גערולד, און האָבן אַלע פינף אַרויסגעכאַפט די זייגערס. זיי קאָנען מער קיין צייט אומזיסט נישט פאַרלירן; ס'איז צייט צו עסן מיטאַג. זיי האָבן נישט געוואָלט עסן אין סעלאַבראַצ, נאָר געפאַרן צוריק אין דער שאַכט, צו מיטאַגן דאַרטן.
אַזוי איז געווען דער סוף פונם צוזאַמענקונפט.
גייסלעך איז געבליבן.

וואָס האָט ער געטראַכט די גאַנצע צייט — וועגן וואָס האָט ער אַזוי פיל געקלערט? צי אפשר האָט ער סתם פון גלייכגילט זיך אַזוי געפירט? ניין, ער האָט פיל איבערגעקלערט, נאָר נישט אַרויסגעוויין קיין אומרויטייט. נאָך מיטאַג האָט ער זיך אָנגערופן צו יצחק: — איך גיי מאַכן אַ לאַנגן שפּאַציר איבער מיין פאַרג, און איך וואָלט ווידער געוואָלט מיטנעמען סיווערטן מיט זיך, אַזוי ווי דאָס לעצטע מאָל.

— יא, גוט, — האָט יצחק גלייך געענטפערט.
— ער האָט דאָך אָבער אַנדערע אַרבעט.
— ער וועט גיין מיט אייך גלייך, — האָט יצחק געזאָגט און אַ רוף געטון סיווערטן. נאָר גייסלעך האָט אויפגעהויבן זיין האַנט און גע-
זאָגט קורץ: — ניין!

ער האָט זיך אַרומגעדרייט איבערן הויף און געמיטלעך געשמעסט מיט די אַרבעטער ביי דער שטאַל. ערשט פון אַזאַ ערנסט געשעפט, — און דאָך גערעדט אַזוי, ווי דער גאַנצער ענין וואָלט גאַרנישט ווערט געזען. און אפשר איז גייסלעך אַזוי געוואוינט געוואָרן צו די קאַפּריזן פון זיין מיל, אַז ער איז איצט געוועזן ווייט פונם געפיל, אַז עס שטייט אין קאָן עפעס זייער וויכטיקס.

די גאנצע זאך איז געווען א בלויער צופאל. אז ער האָט פאַר-
 קויפט דאָס ערשטע קליינע שטיק לאַנד צו זיין פרויס קרובים, איז ער
 גלייך אַוועק און אָפגעקויפט דעם גאַנצן שטח צו דרום-צו פונם וואָ-
 סער — נאָך וואָס? אפשר פדי אַנצוטון עגמת נפש די נייע אייגנטימער,
 ווערנדיק זייערער אַ שכן? צוערשט האָט ער געטראַכט וועגן קויפן גאָר
 אַ קליינעם פּאַס לאַנד, דאָרטן, וואו דאָס נייע דאָרף וואָלט זיך געדאַרפט
 אויפבויען, ווען די אַרבעט זאָל זיך אָנהייבן, נאָר צום סוף איז ער גע-
 וואָרן דער אייגנטימער פון גאַנצן באַדן. דאָס לאַנד האָט מען געקאַנט
 קויפן פאַר אַ קלייניקייט, און ער האָט נישט געוואָלט האָבן צו טון מיט
 די גרענעצן; אַזוי איז ער אויס פשוטער פּוילקייט געוואָרן אַ שאַכטן-
 קעניג, אַ הערשער איבער די בערג, ער האָט געטראַכט וועגן אַן אָרט
 פאַר ביידלעך און מאַשין-קאַמערן, און ס'איז געוואָרן אַ קעניגרייך, וואָס
 שפּרייט זיך אויס ביזן סאַמע ים.

אין שוועדן איז דאָס ערשטע שטיק לאַנד איבערגעגאַנגען פון האַנט
 צו האַנט, און גייסלער האָט אַכטונג געגעבן, אז ער זאָל זיין גוט אינ-
 פאַרמירט, צו וועמען עס גייט איבער. דער ערשטער קויפער האָט, פאַר
 שטייט זיך, געקויפט נאַריש, אַן שכל, נישט באַרעכנט; דער משפּחה-ראַט
 איז נישט באַשטאַנען פון קיין שאַכטן-עקספּערטן, זיי האָבן זיך נישט
 פאַרויכערט מיט גענוג לאַנד, האָבנדיק אין זין מער נישט, ווי אויסצו-
 קויפן פון גייסלערן און פטור ווערן פון אים. נאָר אויך די נייע אייגנ-
 טימער זענען נישט געווען איבעריק קלוג; גרויסע לייט, אַן ספק, וואָס
 האָבן געקאַנט זיך אַריינלאָזן און קויפן לאַנד צוליב צייט-פאַרטרייב, צו-
 ליב אַ וועט, אָדער גאָט ווייסט צוליב וואָס. נאָר ווען ס'איז געקומען צו
 די פּראָבע-אַרבעטן, צום עק פּלאַצטירן דאָס לאַנד אויף אַן אמת, האָבן
 זיי פּלוצים זיך אָנגעשטויסן אַן אַ וואַנט — גייסלער.

קינדער — האָט גייסלער געטראַכט צו זיך אַליין; ער האָט געפילט
 זיין מאַכט איצט, זיי האָבן אים געוואָלט אָפקלאַפן די פּליגל; געמיינט
 אז זיי האָבן צו טון מיט אַ נויטבאדערפטיקן, און געוואָרפן אַנצוהערע-
 נישן וועגן אַ פּופצען אָדער צוואַנציק טויזנט. קינדער זענען זיי, זיי קאָ-
 נען נישט גייסלערן.

יענעם טאָג זענען זיי מער נישט געקומען, טראַכטנדיק ג חיס, אַז

ס'איז בעסער נישט אַרויסצווייזן צופיל היציקייט. אויף מאַרגן אינדער-
פרי זענען זיי ווידער געקומען אַלע, מיט די משא-פערד, אויף זייער וועג
אַהיים. און זע — גייסלעך איז נישטאָ.

נישטאָ?

דאָס האָט געמאַכט אַ סוף צו יעדן געדאַנק, וואָס זיי האָבן אַפּש
געשאַט וועגן שליסן דאָס געשעפט אויף גיך, זיצנדיק אויף די פּערד;
זיי האָבן געמוזט אַראָפּקריכן און וואַרטן.

און וואו איז ער, גייסלעך?

דאָס האָט זיי קיינער נישט געקענט זאָגן; ער איז אומגעגאַנגען
אומעטום גייסלעך, זיך אינטערעסירט מיט סעלאַנראַא און מיט אַלץ אַרום;
נישט לאַנג האָט מען אים געזען לעפּן דער זעגמיל. מ'האַט אַרויסגעשיקט
די שלוחים צו זוכן אים, נאָר גייסלעך האָט שוין אודאי געמוזט
זיין ערבּעץ ווייט, מחמת ער האָט נישט געענטפּערט אויף זייער רופן. די
הער, האָבן געקוקט אויף זייערע זייגערלעך, זיך געערגערט און גע-
זאַגט:

— מיר קאַנען דאָך נישט אַזוי פאַרלירן צייט אויף גאַרנישט. אויב
גייסלעך וויל פאַרקויפּן, מוז ער זיין אויפן אַרט.

אַ, נאָר אין אַ וויילע אַרום האָבן זיי געביטן זייער טאַן, מער נישט
אַרויסגעוויזן קיין פאַרדרום און אַזיל אָנגעהויבן ווערטלען זיך און
טרייבן שפּאַס: זיי זענען אין אַ פאַרצווייפּלטער לאַגע; זיי וועלן דאַרפּן
ליגן אַ גאַנצע נאַכט ערבּעץ אין די בערג, זיי וועלן אומקומען און אויס-
שטאַרבן אין דער ווילדעניש, און זייערע אייגענע וועלן שוין נאָר זיי-
ערע ביינער געפינען!

ענדלעך איז גייסלעך אָנגעקומען. ער האָט אויסגעקוקט דעם ישוב
אַ ביסל — ער קומט פּונקט אָן פּון דער זומער-שטאַל. — ס'זעט אויס,
ווי די שטאַל וועט באַלד אויך זיין צו קליין פאַר דיר, — האָט ער זיך
אָנגערופן צו יצחקן — וויפיל שטיק האַסטו איצט דאַרטן? — יאָ, ער
רעדט זיך אַזוי געלאַסן, הגם יענע פיינע הערן שטייען דערביי, מיט
די זייגערס אין די הענט. און מאַדנע רויט איז ער געווען, גייסלעך, ווי
ער וואַלט אַ סך משקה געטרונקען — פּויל — האָט ער געזאַגט — איך
בין דערהיצט פּינים גאַנץ.

— ניר האָבן גערעכנט, — אז מיר וועלן אייך טרעפן דאָ, —
האַט איינער פון די הערן זיך אָנגערופן.

— איך האָב נישט געהאַט קיין שום ידיעה פון אייך, אז איר ווילט
מיך זען, — האַט גייסלער געענטפערט — אז נישט וואָלט איך געווען
אויפן אָרט.

— נו, און וואָס איז וועגן דעם ענין? איז גייסלער גרייט אָנצונע-
מען זייער פאַרשלאָג היינט? נישט יעדן טאָג קאָן מען האָבן די גע-
לעגנהייט צו פאַקומען פופצען אָדער צוואַנציק טויזנט — וואָס? סידן,
פאַרשטייט זיך... אויב געלט איז פאַר אים גאַרנישט, נו דאָן...

די לעצטע באַמערקונג האַט גייסלערן אונטערגעצונדן. אַ שיינער
אופן פון רעדן! נו, ס'קאָן זיין, אז זיי וואָלטן אפשר אזוי נישט גערעדט,
ווען נישט די ערגערניש פונם לאַנגן וואַרטן; און גייסלער וואָלט נישט אזוי
בלאָס געוואָרן פון זייערע ווערטער, ווען ער וואָלט נישט געווען אזוי
דערהיצט-רויט פון פריער. איצט אַבער האַט גייסלער אַ בלאַסער געענט-
פערט קאָלט.

— איך האָב נישט בדעה אייך אָנצווייזן וויפיל איר, מיינע הערן,
זענט אין דער לאַגע צו צאָלן — איך ווייס אַבער, וואָס איך קאָן פאַר-
לאַנגען. איך וועל מער נישט הערן אַט דעם קינדערישן שמועס. מיינ
פרייז איז דערזעלבער, וואָס נעכטן.

— אַ פערטל מיפֿיאַן קראַנען?

— יאָ.

די הערן האָבן זיך געזעצט אויף די פערד.

— הערט, — האַט איינער געזאָגט, — מירן גיין אזוי ווייט, נו,
ביז פינג און צוואַנציק טויזנט.

— איר זענט נאָך אַלץ גענויגט צו וויצלען זיך, זע איך, — האַט
גייסלער געזאָגט. — גאָר איך וועל בעסער אייך מאַכן אן ערנסטן פאַר-
שלאַג: וואָלט איר געוואָלט מיר פאַרקויפן אייער שטיקל שאַכט?

— דאָס יאָ אפשר, — האָבן זיי געענטפערט אַ ביסל מבולבל.

— איך בין גרייט עס אַפצוקויפן, — האַט גייסלער געזאָגט.

אַ דער גייסלער! דער הויף איז געווען פול מיט מענטשן, וואָס
האָבן זיך צוגעהערט צו יעדן וואָרט; גאַנץ סעלאַראַא, און די שטיין-

ארבעטער און די שלוחים. ווארשיינלעך, וואלט ער קיינמאל נישט געקאנט
באקומען דאס געלט פאר אזא מסחר; נאך צוריקגערעדט, ווער ווייסט?
ווער קאן פארשטיין אָט דעם גייסלעך! יעדנפאלס, זענען די הערן אויף
די פערר אַ ביסל צעמישט געוואָרן פון זיינע לעצטע ווערטער. איז עס אַ
שפיצל? האָט ער גערעכנט צו מאַכן זיין אייגן לאַנד ווערטשילער דורך
אָט דעם מאַנעוור?

די הערן האָבן די זאך איבערגעטראַכט; זיי האָבן זיך אָנגעהויבן
צו שושקען צווישן זיך; זיי זענען אַראָפּגעקראַכן נאָכאַמאָל פון זייערע
פערד. מיטאַמאָל האָט דער איגזשיניער זיך אַריינגעמישט; די מעשה
האָט אים שוין צו שטאַרק פאַרדראַסן. אין ער האָט אויסגעוויזן צו פאַ-
זיצן אַ געוויסע מאַכט, אַ געוויסן אויטאָריטעט. דער הויף איז געווען פול,
אין אַלע האָבן זיך געשפּאַנט צוגעהערט.

— מיר'ן נישט פאַרקויפן, — האָט ער געזאָגט פעסט.

— נישט? — האָבן די הערן איבערגעפרעגט.

— גיין!

זיי האָבן זיך נאָכאַמאָל שטיל דורכגערעדט, און ווידער אַרויף
אויף די פערד — דאָס מאָל שוין אין ערנסט. — פינף און צוואַנציק
טויזנט! — האָט איינער פון זיי נאָך אויסגערופן.

גייסלעך האָט זיך אַוועקגעדרייט און אַריבערגעגאַנגען שמועסן מיט

די שטיין-אַרבעטער.

און דאָס איז געווען דער סוף פון זייער לעצטן צוזאַמען-

קונפט.

גייסלעך האָט אויסגעזען, ווי ס'אַרט אים גאַרנישט דער אויסגאַנג
פון די פאַרהאַנדלונגען. ער האָט זיך אַרומגעדרייט און גערעדט פון דעם
און פון יענעם; אַיף אַ רגע האָט ער אויסגעוויזן צו זיין אינגאַנצן פאַר-
אינטערעסירט אים איבערלייגן די שווערע קלעצער איבער דער ראם
פון דער נייער קי-שטאַל. דער בנין האָט געדאַרפט פאַרענדיקט ווערן די
וואָך מיט אַ צייטווייליקן דאַך — אַ נייער היי-בוידעם וועט צוגעפויעט
ווערן שפעטער.

יצחק האָט צוריקגעהאַלטן סיווערטן פון דער אַרבעט איצט און אים

געלאָזט אַרומגיין ליידיק — געטון האָט ער דאָס מיט אַ כוונה, פּדי גייס-

לער זאל דעם בחור טרעפן גרייט צו יעדער צייט, ווען ער וועט אים דארפן, ער זאל מיט אים מיטגיין אין די בערג. נאָר יצחק האָט זיך געקאָנט איינשפּאַרן די זאָרג; גייסלעך האָט שוין מער נישט געטראַכט וועגן גיין, אינגאנצן פאַרגעסן אָן דים. ער האָט פּלויז גענומען ביי אים גערן אַ קליין פעקעלע מיט שפּייז און זיך געלאָזט אין דאָרף אַריין.

ער איז פאַרבייגעגאַנגען די נייע צוויי בחלות, נידעריקער אַראָפּ פון סעלאַגראַא, און געשמועסט מיט די מענער דאָרטן. פון דאָרטן איז ער אַרויפגעגאַנגען גלייך קיין מאַאנענלאַנד, אַ קוק טון, וואָס אַקסל שטרעם האָט אויפגעטון פאַר דעם יאָר. נישט איבעריק פיל, האָט עס אויסגעזען; נישט אַזוי פיל, וויפיל ער האָט אפשר געוואָלט, ער האָט אַבער אַריינגע-לייגט אַ היפש ביסל גוטע אַרבעט אין זיין לאַנד. גייסלעך האָט זיך אויך דאָ אינטערעסירט מיט אַלץ און געפרעגט:

— שוין געקרוגן אַ פערד?

— יאָ.

— גוט, איך האָב אַ שנייד-מאַשין מיט אַ בראַנע דאָרט, דרום-צו, ביידע נייע; אויב דו ווילסט, וועל איך זיי דיר אַרויפשיקן.

— ווי? — האָט אַקסל געפרעגט, נישט קאָנענדיק באַגרייפן אַזאַ ברייטקייט און טראַכטנדיק וועגן אויסצאלן אין ראַטעס.

— איך וועל זיי דיר שענקען, — האָט גייסלעך געזאָגט.

— וואָס הייסט? — האָט אַקסל געזאָגט.

— נאָר דו וועסט דארפן העלפן דיינע נייע צוויי שכנים, אויפ-ברעכן אַ ניי שטיקל לאַנד.

— דאָס זאָרגט שוין נישט, — האָט אַקסל געענטפערט; ער האָט נאָך אַלץ נישט געקאָנט פאַרשטיין, וואָס גייסלעך האָט מיט דעם אַלעם געמיינט. — איז האָט איר מאַשינעס און אַנדערע זאַכן אויף דרום?

— איך האָב אַ וועלט מיט זאַכן, — האָט גייסלעך געזאָגט. נאָ, דעם אמת געזאָגט, האָט גייסלעך נישט געהאַט קיין וועלט מיט זאַכן; נאָר ער האָט ליב געהאַט צו פירן זיך אַזוי. די שנייד-מאַשין מיט דער בראַנע וועט ער ערשט קויפן אין שטאָט און זיי צושיקן.

ער איז געבליבן רעדן מיט אַקסלען אַ לענגערע וויילע וועגן די

אנדערע גאנטע ישובים; וועגן סטאָרבאָרג, דעם האַנדלס-צענטר; וועג
אָסלס ברודער, וואָס האָט נאָר וואָס געהייראָט אין געקומען קיין בריי-
דאָבליק, און אַנגעהויבן אויסצוטריקענען זומפן און אָפציען דאָס וואָסער;
אָסל האָט זיך באַקלאָגט, אַז ס'איז אוממעגלעך צו באַקומען אַ פרוי צו
העלפן אים; ער האָט נישט געהאַט קיין אַנדערע ברירה, ווי נאָר צוצו-
נעמען אַן אַלטע טויגעניכטס מיטן נאָמען אַלינאַ; זי איז נישט פיל ווערט,
נאָר ער מוז זיין דאָנקבאַר, וואָס כאָטש זי האַלט זיך ביי אים. אָסל האָט
אַ טייל פון יענעם זומער געאַרבעט בייטאַג און ביינאַכט. ער וואָלט אפשר
געקאָנט קריגן אַ פרוי פון זיינע אייגענע מקומות, פון העלגעלאַנד, נאָר
דאָס וואָלט געמוזט קאָסטן ריזיגע-הוצאות, אַ חוץ שכירות. צו אַ טייערער
עסק פאַר אים. אָסל האָט וויילער דערציילט, אַז ער האָט איבערגע-
נומען די אינספעקציע פונם טעלעגראַף, נאָר ער האָט אַ ביסל חרטה
דערויף.

— אַזאַ עסק פאַסט פאַר ברעדן און זיינס גלייכן, — האָט גייס-
לער געזאָגט.

— יא, דאָס איז אמת, — האָט אָסל צוגעשטימט. — נאָר צו-
ליבן געלט.

— וויפיל קי פאַרמאָגסטו?

— פיר און אַ יונג ביקל. ס'איז געווען צו ווייט קיין סעלאַנראַא
צו זייערן.

נאָר אָסל האָט געהאַט אַ וויכטיקערן ענין, וועגן וועלכן ער האָט
זיך געוואָלט אַדורכרעדן מיט גייסלערן; פאַרבראַט געשיכטע איז ווי-
נישט-ווי אויפגעדעקט געוואָרן, און אַן אינטערוויונג איז איצט אַנגעגאַנג-
גען. אַז זי האָט געשוואַנגערט, און פאַרלאָזט האָט זי דאָס אַרט אינ-
גאַנצן אַליין, אַן אַ קינד, ווי אַזוי איז עס מעגלעך?

ווען גייסלער האָט פאַרשטאַנען אין וואָס עס גייט, האָט ער גאַנץ
קורץ געזאָגט:

— קום מיט מיר

און ער האָט אָסלען אַוועקגעפירט מיט זיך ווייט פונם הויז. גייס-
לער האָט אַנגענומען אַ וויכטיקע מינע, מיט אויטאָריטעט. זיי האָבן זיך
אַוועקגעזעצט ביים ברעג וואַלד, און ער האָט געזאָגט:

— איצט דערצייל מיר אלעס.

אויפגעדעקט געוואָרן. אוודאי; ווי האָט עס געקאָנט אַנדערש זיין? דאָס אָרט איז שוין מער נישט קיין מדבר. און הויך דעם איז אַלינא דאַרטן געווען. וואָס אַלינא קער זיך אָן? האָ! און אום נאָך צו פאַרער- גערן די פֿאַגע, האָט ברעד אַליין זי געמאַכט פאַר זיינעם אַ שונא. ניש- טאָ קיין וועגן און מיטלען זיך אויסצוהיטן פון אַלינאָן איצט. זי איז אויפן אָרט, און קאָן אויסגראָבן זאָכן פון אונטער דער ערד. נאָר צו- פֿיב אַזעלכע באַהאַלטענע מעשים האָט זי געלעבט, — פאַרפֿאַזט זיך שוין אויף אַלינאָן! דעם אמת זאָגנדיק, איז אַלינא שוין צו אַלט גאָר צו קאָ- נען פירן אַ הויז און אַכטונג געבן אויף בהמות; זי וואָלט עס באַזאַרפט וואַרפן. נאָר ווי האָט זי געקאָנט? פאַרפֿאַזן אָן אָרט, וואו אַזא טייערע טיפע געהיימניש איז באַהאַלטן? זי איז דורכגעקומען מיט דער אַרבעט ווינטער; זי איז דורכגעקומען אויך דעם זומער, און אַ וואונדערלעכן פּוח האָט זי באַקומען שוין פון בלוין געדאַנק, אַז אין איינעם אַ טאָג וועט זי קאָנען אַרויסשטעלן צו שאַנד ברעדס טאַכטער. דער שניי איז נאָך נישט אַראָפּ פון די פעלדער, ווי אַלינא האָט שוין אַנגעהויבן אַרוימצויווּכן, ביז זי האָט געפונען דאָס קליינע בערגל לעבן שטראָם, און דערזון- גלייך, אַז דער טאָרף איז אויסגעלייגט אין קוואַדראַטן. זי האָט אפילו געהאַט דאָס גליק אַנצוטערעפן אַקסלען איינמאַל לעבן קליינעם קברל, בשעת ער איז געשטאַנען דאַרטן און עס געטראָטן טיפער אַראָפּ. הייסט עס, אַז אַקסל האָט געוואוסט פון אַלעם! און אַלינא האָט געשאַקלט מיט איר גרויען קאָפּ — יאָ, איצט איז איר צייט.

מיט אַקסלען האָט מען געקאָנט אויסקומען, נאָר ער איז געווען קאַרגלעך; געציילט זיינע קעזן און געפירט חשבון פון יעדן בינטל וואָל אַלינא האָט ווייט נישט געקאָנט טון אַלץ, וואָס זי האָט געוואָלט. און דאָן יענער צופאַל ווינטער, ווען זי האָט אים געראַטעוועט. — ווען אַקסל וואָלט געווען פונם רעכטן סאַרט, וואָלט ער איר גאָר אַנדערש געווען אַפגעדאַנקט. נאָר ביין — אַקסל האָט זיך נאָך אַלץ געהאַלטן ביי זיין פאַרט-יילונג, ווי ער האָט זי געמאַכט דאַמאַלס אויפן אָרט. יאָ, פֿלעגט ער זאָגן, ווען אַלינא וואָלט נישט אונטערגעקומען, וואָלט ער אַוודאי געווען פאַרפרוירן געוואָרן; אָבער ברעד האָט אים אויך אַ סך געהאַלפן אויפן וועג אַהיים. אַווי האָט ער איר געדאַנקט! אַלינא איז געווען אויפגע-

בראכט — גאט מוז זיך אָפֿ־עכענען פֿאַר אַזעלכע זאַכן! ווי לייכט סיזאָקט
געווען פֿאַר אַקסלען אַרויסצופירן אַ קו פֿון שטאַל און זי ברענגען צו
איר און זאָגן: — גאָט איז אַ קו פֿאַר דיר, אַלײנאַ! — נאָר ניין, אפילו
קיין וואָרט נישט וועגן דעם.

גוט, זאָל ער וואָרטן — צי סיזועט אים נישט קאָסטן מער, וויפיל
אַ קו איז ווערט.

דעם גאַנצן זומער האָט אַלײנאַ אויסגעקוקט אויף יעדן פֿאַרבייגייער
און זיך געשושקעט מיט אַלעמען, געשאַקלט מיטן קאַפּ און איינגערוימט
סודות: — „נאָר נישט חלילה, אַז איך האָב געזאָגט“ — אזוי האָט זי
יעדעס מאָל אָנגעזאָגט. אַלײנאַ איז אויך נישט איין מאָל אַראָפּגעגאַנגען
אין דאָרף אַרײַן. און אַצינד האָבן זיך אַרומגעטראָגן קלאַנגען, אומגע-
שוועבט ווי אַ בעפל, וואָס היילט אײַן די פֿנימער און דרינגט אַרײַן אין
די אויערן; אפילו די קינדער, וואָס זענען געגאַנגען אין דער שול אין
בריידאָפֿליק, האָבן אָנגעהויבן דערצײלן זיך סודות, און צילעצט האָט
דער לענסמאַנד געמױט די זאך אויפֿנעמען: זיך געמױט אַלײַן מטרײַח
זײַן און פֿאַריכטן וועגן דעם און בעטן איגסטרוקציעס. דערנאָך איז ער
אַרויפֿגעקומען מיט אַ בוך אויף צו פֿאַרשרײַבן און מיט אַ געהילף אַרויס-
צוהעלפֿן אים; אין איינעם אַ טאָג איז ער געקומען קיין מאָאָנענלאַנד און
געמאַכט אַן אויספֿאַרשונג און פֿאַרשריבן געוויסע זאַכן, און צוריק אַוועק-
געפֿאַרן. מיט דריי וואָכן שפּעטער איז ער נאָכאַמאָל אַרויפֿגעקומען, ווי-
דער געפֿירשט און פֿאַרשריבן, און דאָס מאָל האָט ער געעפֿנט דאָס
קליינע גרינע בערגל לעבן שטראָם און אַרויסגענומען אַ גופֿל פֿון אַ קינד.
אַלײנאַ איז געווען אַן אומשאַצבאַרע היילף דערביי; אין אַלס באַלױנונג
האָט ער געדאַרפט ענטפֿערן איר אויף אַ וועלט מיט פֿראַגן, וואָס זי האָט
אים געשטעלט. צווישן אַנדערע זאַכן, האָט ער געזאָגט — יאָ, ס'קאָן
זײַן, אַז מױזאַל אַקסלען אויך אַרעסטירן. ביי די ווערטער האָט אַלײנאַ אַ
פֿאַטש געטון מיט די הענט פֿון שרעק פֿאַר דעם גאַנצן פֿלאַגטער, וואָס
זי האָט דאָ פֿאַרמישט, און זיך געוואוינטשן נאָר צו זײַן וואָס ווייטער פֿון
דאַנען, ווייט פֿון דעם אַלעמען. — אָבער דאָס מיידל, — האָט זי שטיף
געזאָגט, — וואָס איז וועגן באַרבאַן אַלײַן?

— באַרבאַן, האָט דער לענסמאַנד געזאָגט — זי זיצט אַרעס-
טירט אין בערגען. דאָס געזעץ מוז טון זײַנס, — האָט ער געזאָגט, און

ער האָט גענומען דאָס קליינע קערפּערל און צוריקגעפּאַרן אין דאָרף אַרײַן... .

איז קיין חידוש נישט, וואָס אַקסל שטרעם איז אַזוי באַומרויַקט. ער האָט אַרץ דערציילט דעם לענסמאַנד, גאַרנישט נישט פּאַרלייַקנט; ער איז אַליין אויך שוואַדיק, ס'איז זיין קינד, און דערצו האָט ער אויסגעראַבן דאָס קבר. איצט האָט ער געפּרעגט גייסלעך, וואָס זאָל ער טון, וועט ער נאָך מוזן פּאַרן אין שטאַט אַרײַן צו אַ נייעם פּאַרהער און אויסשטיין נאָך אַנדערע צרות?

גייסלעך איז שוין נישט געווען דער זעלב, וואָס פּרזער — גיין: די לאַנגע מעשה האָט אים פּאַרמאַטערט, ער האָט אויסגעווען ווי שלע-פּעריק. ער איז מער נישט געווען יענער מונטערער און יענער זיכערער אין זיך גייסלעך, ווי ער איז עס געווען אי. דערפּרי. ער האָט אַ קיך גע-טון אויף זיין זייגערל, אויפגעשטאַנען און געזאָגט:

— דאָס דאָרף מען גוט איבערקלערן. איך וועל די זאָך באַטראַכטן און דיר לאָזן וויסן, איידער איכ'ל אַפּפּאַרן. גייסלעך איז אַוועקגעגאַנגען.

ער איז צוריקגעקומען קיין סעלאַבראַא אין אַונט, געגעסן אַ קליי-נע וועטשערע און זיך געלייגט שלאָפן. געשלאָפן ביז שפּעט אינדערפּרי, זיך אויסגערונט גרינטלעך; ער איז געווען מיד נאָך זיין טרעפן זיך מיט די שוועדישע שאַכט-אייגנטימער. ערשט אין צוויי טעג אַרום האָט ער זיך געמאַכט גרייט אין וועג אַרײַן. ער איז שוין ווידער געווען גוט אויפגע-לייגט, באַצאָלט מיט אַ ברייטער האַנט פּאַר זיין פּאַרברענגען די עט-לעכע טעג דאָ און איבערגעלאָזט אַ מתנה דער קליינער רעבעקאַ אַ נייע שיינעדיקע קראַנע.

ער האָט געהאַלטן אַ גאַנצע רעדע פּאַר יצחקן און גע-זאָגט:

— ס'מאַכט גאַרנישט אויס, וואָס ס'האָט זיך אויסגעלאָזט מיט גאַר-נישט דאָס מאַל; דאָס צווייטע מאַל וועט זיין בעסער. לעת-עתה גיי איך אַפּשטעלן די אַרבעט דאָרטן אין די בערג. וואָס איז שייך יענע לייט — קינדער! געמיינט, אַז זיי וועלן מיך אַנלערנען! האָסט געהערט, וויפּיל זיי האָבן מיר אַנגעפּאַסטן? פינף און צוואַנציק טויזנט!

— יא, — האָט יצחק געזאָגט.

— נו, — האָט גייסלער געזאָגט אין אַ מאַך געטון מיט דער האַנט, אַוועקשאַנדיק פֿון זיך די נישטיקע אַנפֿאַטן, — נו, ס'וועט נישט זיין קיין שאַרן פֿאַר דער געגנט, אַז איך וויל אָפּשטעלן די אַר-בעט אויף אַ שטיקל צייט — פֿאַרקערט, ס'וועט אָפּלערנען מענטשן נישט צו פֿאַרלאָזן זייער ערד. נאָר דאָרט אין דאָרף וועלן זיי עס דערפֿילן, דאָרטן האָבן זיי געמאַכט אַ שלל מיט גאַלד דעם לעצטן זומער; פֿיינע קליידער און פֿיין עסן האָט יעדערער געהאַט — איצט וועט דאָס נישט זיין מער, יאָ, ס'וואַלט זיך געווען געלוינט די גוטע לייט דאָרטן אין דאָרף זיך איינצורייסן מיט מיר, וואַלט אפשר געווען אַנדערש, איצט וועט זיין, ווי מיר געפעלט.

אַבער אויסגעזען האָט ער, גייסלער, גאָרנישט ווי אַ הערשער. אַוועקגייענדיק, האָט ער געטראָגן אַ פעקעלע שפּייז אין האַנט, און זיין ווייסע וועסט איז שוין גאָרנישט געווען אַזוי ווייס. זיין גוטע פֿרוי האָט אים אפשר אויסגעשטאַט אויף דער רייזע דאָס מאָל פֿונם רעשט פֿון די פֿערציק טויזנט, וואָס זי האָט אַמאָל באַקומען — ווער ווייסט, ס'קאָן זיין, יעדנפֿאַלס, איז ער צוריקגעגאַנגען גאָר נישט יום-טובֿדיק.

ער האָט נישט פֿאַרזעסן אַפֿצוטרעטן ביי אַקסל שטרעם, פֿדי אים איבערגעבן די צוגעזאָגטע תּשובּה: איך האָב געטראַכט וועגן דער זאַך, — האָט ער געזאָגט. — אַבער דער פֿראַצעס איז שוין אין גאַנג, קאָן מען איצט גאָרנישט טון. דיך וועט מען רופן אויף אַ פֿאַרהער, און דו וועסט דאָרפֿן דערציילן.

ווערטער, מער גאָרנישט. גייסלער האָט וועגן דעם ענין אפשר גאָר אפֿילו קיין טראַכט נישט געטון. אין אַקסל האָט נידערשלאָגן צוגע-שטימט צו אַלץ, וואָס ער האָט געזאָגט, נאָר צוילעצט האָט גייסלער ווי-דער געמאַכט אַ מינע פֿון אַ מענטש, וואָס קאָן אַלץ, פֿאַרקנייטשט דעם שטערן און געזאָגט פֿאַרטראַכט: — סיידן איך זאָל אַראָפּקומען אַליין אין שאַט און זיין ביי דער אויספֿאַרשונג.

— ווע איר וואַלט נאָר געקאָנט, — האָט אַקסל געזאָגט.

גייסלער האָט באַשלאָסן אין אַ רגע:

— איך וועל זען, אויב איך וועל נאָר צייט האָבן. איך האָב אַ וועלט מיט זאַכן צו באַזאָרגן דאָרט אין דרום. איך וועל קומען, אויב

איך וועל קאָנען, בלייב אין פרידן דערווייך. די מאַשינען וועל איך דיר
ארויפשיקן.
און גייסלעך איז אַוועק.
וועט ער נאָך קומען אַמאָל ווידער ?

VI

די לעצטע אַרבעטער זענען אַרונטערגעקומען פון דער שאַכט. די אַרבעט איז אָפּגעשטעלט. דער באַדן ליגט טויט צוריק.
דער בנין אין סעלאַנראַא איז שוין געענדיקט. א צייטווייליקער דאָך פון טאַרף איז געמאַכט אויף איבערן ווינטער. דער גרויסער בנין איז צעטיילט אין צימערן, גרויסע, ברייטע צימערן, אַ ברייטער סאַלאַן אינמיטן און קאַפינעטן פון ביידע זייטן, ווי דאָס וואָלט געווען פאַר מענטשן. דאָ האָט יצחק אַמאָל געלעבט אין דעם טאַרף-שטיבל, צוזאַמען מיט אַ פּאַר ציגן — איצט איז קיין טאַרף-שטיבל מער נישט אָנצו-זען אין סעלאַנראַא.

אין שטאַל ווערן נאָך געמאַכט אַלערליי אָפטיילונגען, מיט געשטעלן, מיט הילצערנע קראַטעס. די צוויי שטיין-אַרבעטער זענען נאָך אַלץ פאַר-נומען, פּדי צו פאַרענדיקן אַלץ וואָס פּריער, נאָר גוסטאָו טויג זיך נישט צו קיין האַלץ-אַרבעט, אזוי זאָגט ער, און ער וויל אַוועקגיין. גוסטאָו איז געווען אַן אויסגעצייכנטער יונג ביי דער שטיין-אַרבעט, געהויבן און געטראַגן משאות ווי אַ בער; און אין די אַזונטן איז ער געווען אַ פּרייד און אַ פאַרגעניגן פאַר אַלעמען מיט זיין שפּילן אויף דער האַרמאָניקע, אַ חוץ, וואָס ער האָט געהאַלפּן די פּרויען און געטראַגן שווערע עמער צו און פון דעם טייך. נאָר איצט וויל ער גיין. ער טויג נישט צו קיין

האַלץ-אַרבעט, זאָגט ער. ס'קוקט אויס, ווי ער וואָלט זיך געאַיילט אַוועק-צוגיין.

— קאָן עס נישט אויסוואַרטן ביז מאַרגן? — זאָגט אינגער.
ניין, ס'קאָן נישט וואַרטן; ער האָט נישט דאָ מער, וואָס דאָ צו טון, און חוץ דעם, האָט ער איצט אַ קאַמפּאַניע צו גיין צוזאַמען איבער די בערג, עס גייט די לעצטע גרופּע אַרבעטער פּון דער שאַכט.
— און ווער וועט מיר העלפּן טראָגן די עמער? — זאָגט אינגער מיט אַ טרויעריקן שמייכל.

נאָר גוסטאַוו פּאַרלירט זיך נישט, ער האָט זיין ענטפּער גרייט און זאָגט: — הילף-מאַר. — הילף-מאַר איז געווען דער ינגערער פּון די צוויי שטיין-אַרבעטער, נאָר ביידע זענען זיי נישט געווען אַזוי יונג ווי גוסטאַוו, נאָרנישט קיין גלייכן צו אים.

— הילף-מאַר — הי! — זאָגט אינגער מיט גאַל. אָבער פּאַלד ענ-דערט זי איר טאָן און וויל אַ ביסל רייצן גוסטאַוו: יא, הילף-מאַר איז אַ פּינער יונג, זאָגט זי, — און ער זינגט אַזוי שיין.
— איך האָלט נישט פּון אים, — זאָגט גוסטאַוו גאַנץ גע-לאַסן.

— נאָר דו קאָנסט נאָך בלייבן אויף איין נאַכט?
ניין, גוסטאַוו האָט נישט געקאָנט בלייבן אויף נאָך איין נאַכט — ער וועט בעסער איבערגיין די בערג מיט די אַנדערע אַרבע-טער.

יא, גוסטאַוו איז שוין געווען מיד פּון דער שפּיל. ס'איז געווען גוט אַפּצושלאָגן זי ביי די חברים און זי האָבן פאַר זיך די עטלעכע וואַכן, וואָס ער איז דאָרטן געווען — נאָר איצט גייט ער שוין ערגעץ אַנדערש-וואו, מעגלעך צו אַ געליבטער אין דער היים — ער האָט זיך זיינע אויסזיכטן. זאָל ער זיך גלאַט אַזוי, אָן אַרבייט, אַרומדרייען דאָ צו-ליב איר? ער האָט געהאַט גענוג טעמים צו וועלן מאַכן אַ סוף צום שפּיל, און אינגער האָט דאָס אויך געמוזט וויסן; נאָר זי איז געוואָרן אַזוי גע-וואַנט, אַזוי זאָרגלאָז, אַז קיין זאך האָט זי נישט געשראָקן. די פּאַרבינ-דונג האָט זיך נישט געצויגן אַזי לאַנג, נאָר פּאַרט, דאָס גאַנצע שטיקל צייט, וואָס די אַרבעט האָט געדויערט.
אינגער איז פּאַרטרויערט און גידערגעשלאָגן; ס'איז איר שווער.

זי איז פארליבט, אן שום אַנשטעלן, און זי שעמט זיך נישט. זי איז אַ שנאָרקע פרוי ביי איר גאַנצער שוואַכקייט; זי שטייט נישט אָפּ פון דער גאַנצער נאַטור אַרום איר, זי לעבט אויך איבער דעם גלי פון האַרבסט. איר ברוסט אַטעמט שווער, בשעת זי פּאַקט איין אַ פעקל שפייז פאַר גוסטאַוון. זי טראַכט נישט, צי האָט זי רעכט דערויף, צי קאָן זי נישט דורכפאַלן דורך דעם, זי גיט זיך אינגאַנצן איבער, דורשטיק צו ליבן, צו געניסן. מעג זי יצחק ווידער אויפהייבן ביז צום דאָך און זי אַנדערוואַרפן אויפן דיל — אַליץ איינס, זי קאָן גאַרנישט העלפן.

זי גייט אַרויס מיטן פעקל צו גוסטאַוון.

איצט האָט זי אַוועקגעשטעלט די עמער לעבן זיך, בפיוון, טאָ-מער וועט ער וועלן גיין מיט איר צום טייך. כאַטש נאָך איין מאָל אפשר האָט זי געוואַלט אים זאָגן עפעס, געבן אים עפעס — איר גאַלדן פינגערל; גאָט ווייסט, זי איז געווען אין אַזאַ צושטאַנד, אַז זי איז געווען פעיק אויף אַליץ, נו, ס'מוז אָבער דאָך אַמאָל נעמען אַ סוף; גוסטאַו דאַנקט פאַרן פעקעלע, געזעגנט זיך און גייט אַוועק. און זי שטייט.

— האַלמאַר! — רופט זי אויף אַ קול, — אַ פיל העכער, וויפיל ס'איז נויטיק, ווי זי וואַלט באַשלאָסן צו זיין פריילעך טראַץ אַלעמען, אַ געשריי פון פיין.

גוסטאַו גייט זיך זיין וועג.

דעם גאַנצן האַרבסט איז אָנגעגאַנגען די געוויינטלעכע שטענדיקע אַרבעט אויף די פעלדער. מען גראַבט די קאַרטאָפּלעס, מען נעמט צו-נויף די תבואה. און מען פאַשעט די בהמות אויפן פרייען פעלד. אַכט פערמעס זענען איצט פאַרהאַן, און אומעטום איז מען פאַרנומען מיט אַרבעט; נאָר אין דעם האַנדלס-פונקט אין סטאַרבאַרג איז נישטאָ קיין בהמות און נישט קיין גרינע פעלדער, בלויז אַ גאַרטן. און קיין מסחר איז דאַרטן אויך נישטאָ איצט, און קיינער איז מיט גאַרנישט נישט פאַר-נומען.

אין סעלאַנראַא האָבן זיי דאָס יאָר אַ גערעטעניש פון אַ ניי גע-וויקס, פון ריבן; זיי וואַקסן מיט אַן אומגעהייערער שפע, גרויס און גרין מיט פלאַטערנדיקע בלעטער, און די קי רייסן זיך צו זיי — זיי

צערעכען יעדע צוים און שטורמעווען צו די בלעטער, און קיין אנדער-
 יין ברירה איז נישטאָ ווי נאָר, אַז לעאָפּאָלינאָ מיט דער קליינער רע-
 בעקאָ זאָלן היטן די ריבן-פעלדער; די קליינע רעבעקאָ גייט אום מיט
 אַ גרויסן שטעקן אין האַנט און אַרבעט און טרייבט מיט גרויס היץ. יצחק
 אַרבעט נישט ווייט פון איר, כאָפט ער זיך אָפּט אַריבער, אַ טאָפּ צו
 טון אירע הענט און פיס און פרעגן צי ס'איז איר נישט קאַלט. לעאָ-
 פּאָלינאָ איז שוין אַ דערוואַקסן מיידל איצט. זי קאָן שטריקן זאָקן און
 הענטשקעס, בשעת זי היט די סטאַדעס. געבוירן געוואָרן איז זי אין
 טראַנדאָהיים, לעאָפּאָלינאָ איז געקומען קיין סעאַנראָא, ווען זי איז אַלט
 געווען פּינף יאָר. נאָר די גרויסע שטאַט מיטן סך מענטשן און די לאַנג-
 גע נסיעה אויף דער שיף וועפט זיך אַלץ מער אויס פון איר זכרון,
 זי איז אַ קינד פון דער ווילדעניש, און ווייסט נישט קיין שום אנדערע
 גרויסע וועלט אַ חוּצן דאַרף וואו זי איז געווען אין קלויסטער עטלעכע
 מאָנאָט און וואו זי איז קאָנפירמירט געוואָרן מיט אַ יאָר צוריק.

די געוויינטלעכע טעגלעכע אַרבעט גייט זיך איר גאַנג; ס'איז דאָ
 נאָך זייטיקע אַרבעט; גאָט איז דער וועג אין עטלעכע ערטער קאַליע גע-
 וואָרן. די ערד איז נאָך נישט געפרוירן און אין איינעם אַ טאָג גייען
 יצחק מיט סיווערטן אַרונטער און מאַכן גראַפּנס אויף אַפציען דאָס וואָ-
 סער. צוויי שטיקער זומפ דאַרף מען נאָך אויסטריקענען.

אַקסל שטרעם האָט צוגעזאָגט העלפן אין דער אַרבעט; ער האָט
 אויך אַ פערד און ער נוצט אויך דעם וועג — נאָר גראַד האָט ער אַ
 דרינגענדיקן ענין צו דערליידיקן אין שטאַט. גאָט ווייסט, וואָס פאַר אַ
 ענין, נאָר ס'איז זייער דרינגענדיק, זאָגט ער. ער האָט אָבער געבעטן זיין
 ברודער פון ברייטאָבליק צו העלפן זיי אויף זיין אַרט.

פרעדריק איז געווען דעם ברודערס נאָמען. אַ יונגער מאַן, נאָר
 וואָס חתונה געהאַט, אַ גוטמוטיקער יונג, וואָס האָט ליב געהאַט אַ שפּאַט;
 סיווערט און ער זענען אַ ביסל ענלעך איינער צום צווייטן. יענעם איינ-
 דערפרי האָט ער זיך אָפגעשטעלט אין סטאַרבאָרג, אויף זיין וועג אַרויף,
 אַראַנסאָן פון סטאַרבאָרג איז זיין נאָנטסטער שכן, — און ער איז פול
 מיט נייעס, וואָס דער סוחר האָט אים אנדערציילט. ס'האַט זיך אָנגעהויבן
 אַזוי: פּרעדריק האָט געוואָלט אַ פעקל טאַבאַק. — איינל דיר געבן,
 אויב איך האָב נאָר איינס נאָך. — האָט אַראַנסען געזאָגט.

— וואָס, איר האָט גאָר קיין טאַבאַק נישט מער?
 — ניין, און איך וועל אויך מער נישט באַשטעלן. ס'איז קיינער
 נישטאָ איצט, ווער ס'זאָל קויפֿן. וואָס מיינסטו, פאַרדין איך פֿון אַ פּעקל
 טאַבאַק?

יאָ, אַראַנסען איז געווען אין אַ שלעכטער שטימונג יענעם אין
 דער פֿרי, גאַנץ זיכער; ער איז פשוט אָפּגענאַרט געוואָרן פֿון דער שווע-
 דישער שאַכטן-עזעלשאַפט. דאָ האָט ער אויפגעעפנט אַ קראַם אין דער
 ווילדעניש, און זיי נעמען און שטעלן אָפּ די אַרבעט!

פֿרעדריק שמייכלט כּיטרע און לאַכט אָפּ פֿון אַראַנסענען איצט. —
 ער האָט זיך נאָך אַפילו נישט צוגערירט צו זיין לאַנד, — זאָגט ער, —
 און האָט אַפילו נישט קיין קאַרמע פֿאַר זיינע בהמות, גאָר ער מוז
 קויפֿן. מיך געפרעגט, צי איך קאָן אים פֿאַרקויפֿן אַ ביסל היי. ניין,
 איך האָב נישט קיין היי צו פֿאַרקויפֿן. האָ, וואָס הייסט, דו ווילסט נישט
 פֿאַרדינען קיין געלט? האָט אַראַנסען געזאָגט. ער מיינט, אַז געלט איז
 אַלץ אויף דער וועלט, ווייזט אויס. ער נעמט אַרויס אַ הונדערט-קראַנען-
 אַסיגנאַציע און זאָגט „געלט!“ „יאָ, געלט קומט צונויף“ זאָג איך. „מוזמן
 געלט“, זאָגט ער. יאָ, ער איז אַ קליין ביסעלע גערייט, און זיין פֿרוי,
 זי גייט אַרום מיט אַ זייגער און אַ קייט, און אזוי יעדן טאָג, אין דער
 וואַכן — גאָט ווייסט, וואָס פֿאַר מענטשן... .

פֿרעגט סיזערט: — האָט אַראַנסען עפעס דערמאַנט וועגן אַ מאַן
 מיטן נאָמען גייסלער?

— יאָ, ער האָט עפעס געזאָגט וועגן איינעם אַ גייסלער, וואָס וויל
 נישט פֿאַרקויפֿן זיין לאַנד, וואָס ער האָט. אין אַראַנסען איז געווען אוי-
 סער זיך פֿון אויפֿרענונג: — „אַ מענטש, וואָס איז געווען לענסמאַנד און
 אָפּגעזאָגט געוואָרן און פֿאַרמאָגט אפשר נישט קיין פּינף קראַנען אין
 קעשענע, שיסן דאַרף מען אַזעלכן!“ „יאָ, גאָר וואָרט צו אַ ביסל, זאָג איך,
 אפשר העט ער דאָך פֿאַרקויפֿן.“ „ניין, זאָגט אַראַנסען, גלייב נישט. איך
 בין אַ געשעפּטסמאַן, זאָגט ער, און איך ווייס — אַז ווען איין צד שטעלט
 אַרויס אַ מקח פֿון צוויי הונדערט און פּופּציק טויזנט, און דער צווייטער
 צד האָט פּינף און צוואַנציק טויזנט, איז עס אַ צו גרויסער חילוק; ס'העט
 פֿון דער זאַך קיינמאָל גאַרנישט אַריסקומען. גוט, זאָלן זיי טון, ווי זיי
 פֿאַרשטייען, זאָגט ער, הלהאי וואָלט איך גאָר מיין פּוס דאָ קיינמאָל נישט

בעווען געשטעלט. דאָ האָב איך אים געפרעגט, צי וויל ער נישט אַמאָל פאַרקויפן זיין אָרט. יא, זאָגט ער, וועגן דעם טראַכט איך; דאָס שטיק זומפלאַנד, זאָגט ער, אַ לאַך אין אַ מדבר — איך לייז נישט קיין צע-בראַכענע קראַנע דעם גאַנצן טאָג.

און זיי לאַכן פון אַראַנטענען און האָבן אויף אים קיין ברעקל רחמנות נישט.

— דענקסטו, אָז ער וועט פאַרקויפן? — פּרעגט יצחק.

— יא, ער האָט אַזוי גערעדט. און ער האָט שוין אָפּגעזאָגט דעם דינער, וואָס ער האָט געהאַט. יא, אַ מאַדגער מענטש, דער אַראַנטען. ער זאָגט אָפּ דעם דינער, וואָס וואַלט געקאָנט אַרבעטן אויפן לאַנד און פאַר-גרייטן הוינטער-קארמע און פירן היי מיט דעם פערד מיט זיינעם, און דעם אָנגעשטעלטן אין קראַם — דעם האַלט ער ווייטער. ס'איז אמת, וואָס ער זאָגט, אָז ער לייזט נישט קיין איינציקע קראַנע דעם גאַנצן טאָג, מחמת ער האָט גאַרנישט קיין סחודה, און צו וואָס דאַרף ער אַן אָנגעשטעלטן? נאָר צוליב קאַנען זיך אויסשטעלן, ער מוז האָבן אַ מענטש, וואָס זאָל זיצן ביים שרייב-טיש און פאַרשרייבן אין די ביכער. הא-הא-הא! יא, ס'זעט אויס, אָז ער איז אַ קליין ביסעלע גערירט, דער אַראַנ-סען.

די דריי מענער האָבן געאַרבעט ביזן האַלבן טאָג, דאָן אויפגע-מאַכט זייערע קיישלעך מיט שפייז און געגעסן מיטאָג און ווידער גע-רעדט אַ ביסל. זיי האָבן געהאַט זייערע אייגענע אינטערעסן וועגן וואָס צו רעדן, אַלערליי פריידן און לייזן פון זייער ישוב; נישט קיין קליי-ניקייטן פאַר זיי. און זיי רעדן וועגן אַלץ רוזק און באַזאַכט. זיי זענען מענטשן מיט קלאַרע געדאַנקען, זייערע גערוון זענען נישט אָפּגענוצט, און זיי פלוצען נישט דאָרטן, וואו מען דאַרף נישט. עס איז האַרבסט איצט, אַ שטילקייט הערשט אין די וועלדער אַרום; די בערג שטייען דאָ און די זון שטייט דאָרט, און אין אַונט וועלן לבנה און שטערן זיך בא-וויון; אַלץ איז פעסט און רעגלמעסיק, פיל מיט ליבשאַפט און געטריי-שאַפט. דאָ האָבן נאָך מענטשן צייט צו רוען, צו ליגן אינם היידע-קרויט, און אַן אָרעם אינטערן קאַפּ פאַרבייט אַ קישן. פּרעדריק רעדט וועגן בריידאַפליק, אָז ער האָט נאָך דערווייל וויי-זיך אויפגעטון דאָרטן.

— ניין, — זאגט יצחק — ס'איז נישט אזוי ווייניק, איך האָב גע-
זען, ווען איך בין דאָרט פאַרבייגעגאַנגען.

דאָס איז געווען אַ שבת פונם עלטסטן צווישן זיי, פונם ריז אַליין,
און פּרעדריקן מעג עס וואויל הנאה טון. ער פּרעגט אויפּריכטיק: דענקט
איר אזוי? יאָ, ס'וועט פאַרבעסערט ווערן גאָר אינגיכן. כ'האָב געהאַט אַ
סך זאכן איינצושטעלן היינטיקס יאָר; געדאַרפט פאַריכטן דאָס הויז, ווייל
ס'האַט אַריינגעריוגען און ס'האַט געהאַלטן ביי צעפאַלן ווערן; דעם היי-
בידעם געדאַרפט אַרונטערנעמען און איבערבויען, און אין טאַרף-שטיבל
איז קיין רעכטער חדר נישט געווען פאַר די בהמות, איך האָב מער
קי און קעלבער, וויפיל ברעד האָט ווען נישט איז געהאַט, — זאָגט
פּרעדריק מיט שטאַלץ.

— און דו ביסט מצליח דאָ? — פּרעגט יצחק.

— יאָ איך וויל נישט זאָגן, אַז נישט, און מיין ווייב איז אויך
צופרידן; פאַרוואָס זאָלן מיר נישט צופרידן זיין? מיר האָבן גוטע ערד
און אַ גוטן לאַנדשאַפט אַרום אונדז; מיר קאַנען זען דעם וועג אַרויף
און אַראָפּ פון ביידע זייטן, און אַ קליין געדיכט וועלדל לעבן הויז,
פירקן-ביימער און ווערבעס — איכיל פאַרפלאַנצן נאָך אַ ביסל פון יענער
זייט הויז, ווען איכיל האָבן צייט. און ס'איז גוט צו זען, ווי די זומפ-
ערד האָט שוין אויסגעטרוקנט, זינט איך האָב די גראַפנס דורכגעפירט;
מיר'ן זען, ווי עס וועט וואַסקן דאָס היינטיקע יאָר. צופרידן? געוויס. מיר
האָבן אַ הויז און באַלעבאַטישקייט און ערד און אַלץ — פאַר אונז
ביידן איז זיכער גענוג.

— האָ, — זאָגט סיווערט כיטרע — איר ביידע — מער וועט קיינ-
מאַל נישט זיין?

— פאַרוואָס? — זאָגט פּרעדריק מוטיק — ס'קאָן זיין מער אויך.
און וועגן צופרידן זיין — מיין ווייב האָט נאָך קיינמאַל אזוי נישט אויס-
געזען, ווי איצט.

זיי אַרבעטן ביזן אַהנט, אַפּכאַפּנדיק דעם אַטעם ווען-נישט-ווען,
אויסצוגלייכן די פלייצעס און איבערהאַרפן זיך מיט אַ פאַר ווער-
טער.

— אזוי, האַסטו קיין טאַבאַק נישט באַקומען? — זאָגט סי-
ווערט.

— ניין, נאָר דאָס איז גאַרנישט, הייל איך רייכער סיי ווי סיי נישט, — זאָגט פּרעדריק.

— רויכערסט גאַרנישט?

— ניין, ס'איז געווען בלויז אַ תּירוץ אויף אַריינצוגיין צו אַראָנ-סענען און הערן, וואָס האָט ער עפעס צו זאָגן. — און די צוויי לַצים לאַכן ביידע.

אויפן וועג אַהיים רעדן פּאָטער און זון ווייניק צווישן זיך, ווי זייער שטייגער איז; נאָר יצחק האָט אַודאי געמוזט עפעס טראַכטן פאַר זיך אַלײן, זאָגט ער:

— סיווערט?

— וואָס? — פּרעגט סיווערט.

— ניין, גאַרנישט.

זיי גייען אָפּ אַ שטיק וועג, און יצחק הייבט אָן נאָכאַמאָל.

— וואָס-זשע פאַר אַ מסחר קאָן ער טון, אַראָנסען, ווען ער האָט גאַרנישט קיין סחורה?

— ניין, — זאָגט סיווערט, — ס'זענען דאָך אָבער נישטאָ קיין מענטשן, פאַר וועמען ער זאָל אויסשרייבן סחורה.

— האָ, מיינסט אַזוי? יאָ, ס'איז אַזוי, יאָ, גוט...

סיווערט האָט זיך אַ ביסל געוואונדערט איבער דעם שמועס. אַ וויי-לע שפּעטער רעדט יצחק ווייטער:

— ס'זענען טאַקע איצט מער נישטאָ, ווי נאָר אַכט פּערמעס אינגאנצן, אינגיכן אָבער קאָן זיין מער, מער... נאָר איך ווייס נישט...

סיווערט איז פאַרוואונדערט, — וואָס קאָן זיין פּאָטער מיינען מיט דעם? ביידע גייען זיי ווייטער אַ שטיק וועג און שווייגן; זיי זענען שוין באַלד אינדערהיים איצט.

— ה-מ, — זאָגט יצחק, — וויפיל מיינסטו וואָלט אַראָנסען גע-בעטן פאַר דעם אָרט זיינעם איצט?

— האָ, דאָס איז עס! — זאָגט סיווערט. — ווילסט עס קויפן אפשר? — פּרעגט ער אין לַצנות, נאָר פּלוצים פאַרשטייט ער, וואָס דער פּאָטער מיינט; דאָס האָט ער אלישען אין זינען, דער אַלטער. אָ, ער האָט אים דאָך נאָך נישט פאַרגעסן אינגאנצן. געטריי געהאַט אים אין

זינען, פונקט ווי די מוטער, נאך אויף זיין אייגענעם שטייגער, נענטער צו דער ערד און נענטער צו סעלאנראא.

— ער וועט עס פארקויפן פאר א צוגענגלעכן פריין, רעכן איך — זאגט סיווערט. און ווען סיווערט זאגט אזוי, ווייסט שוין זיין פאטער, אז דער יונג האט געכאפט זיין געדאנק. און ווי מורא האבנדיק, אז ער זאל נישט האבן זיך אויסגערעדט צו אפן, הייבט ער אן רעדן וועגן דעם פאריכטן וועג; גוט, וואס זיי האבן ענדלעך אפגעטון.

אין משך פון די קומענדיקע עטלעכע טעג האט סיווערט פסדר גע-סודעט זיך מיט זיין מוטער. געשושקעט זיך — יא, זיי האבן אפילו א-געשריבן א בריוו. און ווען ס'איז געקומען שבת, האט סיווערטן פלוצים זיך פארגלוסט אראפצוגיין אין דארף אריין.

— נאך וואס דארפסטו גיין אין דארף אריין איצט? — האט יצחק אומצופרידן געזאגט, — אויסטראגן די שטיוול אוימיסט... א, יצחק איז געווען שטארק פארביטערט; ער האט גוט געוואוסט, אז סיווערט גייט אין פאסט אריין.

— איך וויל גיין אין קלויסטער, — זאגט סיווערט.
דאס איז געווען אלץ, וואס ער האט געקאנט געפונען פאר א תירוץ, און יצחק האט א מורמל געטון: — נאך וואס דארפסטו גיין? ... נאך אויב סיווערט גייט אין קלויסטער אריין, קאן ער דאך איי-שפאנען דאס פערד און מיטנעמען די קליינע רעבעקא מיט זיך. די קליי-נע רעבעקא, א זי מעג דאך כאטש איינמאל אין איר לעבן האבן א פארגעניגען, נאכדעם ווי זי איז געווען אזוי קלוג און זיך אזוי געפלייסט ביים היטן די ריבן; און בכלל איז זי א גליק און א ברכה פאר זיי אלע. און זיי האבן איינגעשפאנט דאס פערד, און יאנסינא איז מיטגעפארן אכטיג צו געבן אויף רעבעקאן אויפן וועג, סיווערט האט קעגן דעם נאָרנישט געהאט.

בשעת זיי זענען גישטאן טרעפט זיך אזוי, אז אראנסענס מענטש, זיין הויפט-אנגעשטעלטער פון סטאָרבאָרג, קומט ארויף מיטן וועג. וואס איז דאס? נאָרנישט. בלויז, וואס אנדרעסן, דער אנגעשטעלטער פון סטאָרבאָרג, איז אַרויסגעגאַנגען אַ ביסל אויף אַ שפּאַציר מיט דעם וועג — זיין באַלעבאַס האָט אים געשיקט. מער נאָרנישט. און אין סעלאַנראַא איז עס איך מער נישט קיין גרויס געשעעניש — נאָרנישט ווי אין די

אמאליקע צייטן, ווען א פרעמדער פלעגט זעלט באווייזן זיך אויף זייער ערד, און אינגער פלעגט צעטומלט ווערן. ניין, אינגער איז געווארן גע- זעצטער איצט, און זי איז רויק און שטיל.

א זעלטענער חפץ אָט דער געבעט-בוך אינגערס! א וועגווייזער אין לעבן, א טרייע האנט. ווען אינגער האָט אַ ביסל פאַרלוירן די ממשלה איבער זיך, און געשטרויכלט געוואָרן קלויפנדיק יאָדעס, האָט זי געפּי- גען איר וועג צוריק ביים געדאַנק וועגן איר קליינעם חדר און וועגן דעם הייליקן בוך; זי איז שוין ווידער באַשיידן און גאַטספאַרכטיק. זי דערמאָנט זיך, ווי מיט יאָרן צוריק פלעגט זי גאַט לעסטערן, בשעת זי האָט זיך צעשטאַכן אַ פינגער ביים געניי — אזוי האָט זי זיך אויס- געלעבנט דאַמאַלס פון די אַנדערע נייטאַרינס אַרום דעם גרויסן טיש אינם אינסטיטוט. נאָר אַצינד צעשטעכט זי אַ פינגער, און ער בלוטיקט, און זי זייגט אויס דאָס בלוט אין דער שטיל. ס'איז נישט קיין קליינער נצחון, צו קאָנען אזוי זיך ענדערן! און אינגער האָט געטון נאָך מער פון דעם. ווען אַלע אַרבעטער זענען שוין געווען אַוועק, אין דער שטיין- בנין איז שוין געווען פאַרענדיקט, און סעלאַנראַא איז געווען אינגאַנצן פאַרלאָזט און שטיל, האָט זי ווידער איבערגעלעבט אַ קייזיס; זי האָט אַ סך געוויינט און געלייטן, זי האָט קיינעם נישט באַשוואַדיקט דערין, נאָר זיך אַליין, און זי איז געוואָרן אונטערטעניק ביז גאָר. ווען זי וואַלט כּוּטש נאָר געקאַנט זיך אויסרעדן פאַר יצחקן און פאַרלייכטערן איר גע- מיט; נאָר דאָס איז נישט געווען דער שאַייגער אין סעלאַנראַא; קיינער פון זיי פלעגט נישט אַרויסרעדן זיינע געפילן, אָדער זיך מתודה זיין אין עפעס! זי איז בלוז געווען איצט מער זאָרגעוודיק; ווען זי האָט געבעטן יצחקן אַררייקומען עסן, איז זי געגאַנגען נאָך אים. אַשטאַט רופן אים פון דער טיר; און אין די אַונטן האָט זי אַבערגעקוקט זיינע קליי- דער און פאַריכט, אָנגענייט קנעפלעך. יא, און נאָך מער האָט זי געטון. איינמאָל ביינאַכט האָט זי זיך אונטערגעהויבן אויף איר עלנבויגן און געזאַגט:

— יצחק!

— האָט איז? — פרעגט יצחק.

— ביסט וואָך?

— יא.

— ניין, גארנישט, — זאגט אינגער. — נאָר איך בין נישט געווען
צו דיר אינגאנצן אזוי, ווי איך האָב באַדאַרפט צו זיין.

— וואָס? — זאָגט יצחק און שפּאַרט זיך אויך אָן אויף זיין
עלנבויגן.

און זיי ליגן און רעדן ווייטער. פיי אינגערן איז דאָס האַרץ אי-
בערפול.

— איך בין נישט געווען אינגאנצן צו דיר אזוי, ווי איך האָב
באַדאַרפט צו זיין, — זאָגט זי, — און ס'טוט מיר לייד דערפון.

די פשוטע ווערטער רירן אים; דער אייזערנער יצחק איז געריט,
ער וויל זי טרייסטן; ער ווייסט גישט גארנישט, וועגן וואָס זי רעדט, ער
פילט נאָר, אז ס'איז נישטאָ קיין גלייכן צו איר. — ס'איז נישטאָ איבער
וואָס צו וויינען, מיין טייערע, — זאָגט יצחק, קיינער פון אונז קאָן
נישט זיין אזוי, ווי מיר וואָלטן באַדאַרפט זיין.

— אַך, ניין, — ענטפערט זי דאנקבאַר. אַ יצחק האָט אזא גע-
זונטן אופן אויפצונעמען זאכן, אויסצוגלייכן זיי, ווען זיי ווערן פארדרייט.
קיינער פון אונז קאָן נישט זיין אזוי ווי מיר וואָלטן באַדאַרפט זיין.
יא, ער איז גערעכט. אַמור, דער מלאך פון האַרץ — דער איז דאָך
אויך אַ מלאך, — ער גייט אויף אַ סך קרומע וועגן, לאָזט זיך אויף
אַלערליי געשיכטעס, דאָס קאָן מען זען אויף שריט און טריט: איין
טאָג וואָלגערט ער זיך אויף אַ געלעגער פון רויזן, באַלעקט זיך די ליפן
און לאָזט זיך וואויל גיין; און אַ צווייטן טאָג פאַרקריכט אים אַ דאָרן אין
פויס, און ער רייסט אים אַ פאַרצווייפלטער. צי שטאַרבט ער פון דעם?
קיינמאָל נישט. ער איז ווידער געזונט. עס וואָלט געווען שוין, — ווען
ער זאָל שטאַרבן!

פונקט אזוי איז אינגערס צער אויך פאַריבער; זי איז אים בייגע-
קומען; נאָר זי היט אָפּ אירע געבעט-שעהן, און געפינט אַ טרייסט אין
זיי. זי אַרבעט שווער און איז געדולדיק און גוט כסדר, און האָלט טייער
יצחקן מער פאַר אַלע אַנדערע מענער, און באַגערט נישט קיינעם נאָר
אים. אמת, אויסערלעך איז ער נישט אזא פריילעכער און קאָן נישט
זינגען, אָבער ער איז שוין איינמאָל אַ מענטש, אַ שוין איינמאָל! נאָך
אַ באַוווּי, ווי וואויל ס'איז דעם, וואָס איז פרום און פאַנגונט זיך מיט
גאָטס חסד.

אלוץ, דער קליינער אָנגעשטעלטער פון סטאַרבאַרג, אַנדערסן,
איז דעם זונטיק אַרזיפגעקומען קיין סעלאַבראַא, און אינגער איז נישט
דאָס מינדסטע געווען גערירט פון דעם; זי האָט אַפילו נישט געוואָלט
אַריינגיין אַליין דערלאַנגען אים אַ קריגל מילך, נאָר עס אַריינגעשיקט
מיט לעאַפּאַלדינאַ, מחמת יאַנסינאַ איז נישט געווען. און לעאַפּאַלדינאַ
האַט אַריינגעטראַגן די מילך ווי ס'דאַרף צו זיין, דערלאַנגט און גע-
זאָגט: — דאָס איז פאַר אייך, — און זיך פאַרשעמט, הגם זי איז גע-
ווען אָנגעטון אין אירע זונטיקדיקע קליידער און נישט געהאַט וואָס צו
שעמען זיך.

— אַ דאַנק, ס'איז זייער פריינטלעך פון אייך, — זאָגט אַנדערסן. —
איז אייער פאָטער אין דער היים?
— יא, ער מוז דאָ זיין ערגעץ-וואו אַרום הויז.

אַנדערסן האָט אויסגעטרונקען די מילך, אַפגעווישט די ליפן מיט
אַ טיכל און אַ קיק געטון אויפן זייגער. — איז ווייט פון דאָנעט צו די
שאַכטן? — האָט ער געפרעגט.

— גיין, אַ שעה גאַנג, אין דעם ערך.
— איך גיי אַרויף זיי אָנקוקן; איר פאַרשטייט, פאַר אים, פאַר
אַראָנסענען — איך בין זיין הויפט-אָנגעשטעלטער.

— הא! —
— איר געדענקט מיך געוויס; איך בין אַראָנסענס הויפט-אָנגע-
שטעלטער. איר האָט ביי אונז אַיינגעקויפט זאָפן אַמאָל.

— יא.
— און איך געדענק אייך זייער גוט, — זאָגט אַנדערסן — איר
האַט צוויי מאָל אַיינגעקויפט ביי אונז.

— איך האָב נאָרנישט גערעכנט, אַז איר זאָלט מיך געדענקען, —
זאָגט לעאַפּאַלדינאַ און שוין מער קיין פוח נישט געהאַט נאָכדעם, נאָר
געשטאַנען און זיך אנגעהאַלטן אָן אַ שטול.

נאָר אַנדערסן האָט געהאַט גענוג פּוּח, ער האָט ווייטער גע-
זאָגט: אַ, איך געדענק אייך זייער גוט — און ער פרעגט נאָך:
— וואָלט איר נישט געוואָלט אַרויפגיין מיט מיר צו דער

שאַכט?

און עפעס איז געשען מיט לעאפאלדינאס אויגן; אדעדינג איז גע-
וואָרן רויט און מ'זעהדיק אַרום, דער באַרן האָט זיך גענומען גליטשן
פון אונטער איר, און זי האָט, שוין ווי פון ערגעץ-ווייט, געהערט אַנד-
רעסנס קול:

— איר האָט קיין צייט נישט

— ניין, — זאָגט זי.

און גאָט ווייסט, ווי אזוי זי האָט באוויזן צוריק אַריינכאַפן זיך אין
קיך אַריין. איר מוטער האָט אויף איר געקוקט און געפרעגט, וואָס איז
געשען.

— גאַרנישט! — האָט לעאפאלדינא געזאָגט.

גאַרנישט, אודא! נאָר איצט איז לעאפאלדינאס ריי אָנהייבן זיך
אויפצורעגן. זי האָט אַלע אייגנשאַפטן דערצו, שלאַנק און שיין און ערשט
קאַפּירמירט; אַן אויסגעצייכנטער קרבן. אַ פּויגל פלאַטערט אין איר יונג-
גער ברוסט, אירע לאַנגע הענט זענען ווי איר מוטערס, פול מיט צערט-
לעכקייט, פול מיט ווייבלעכקייט. האָט זי געקאָנט טאַנצן? — יא, אודא,
אַ וואונדער, וואו זי האָט דאָס אַלץ באוויזן זיך אויסצולערנען, נאָר זי
האַב זיך אַלץ אויסגעלערנט אין סעלאַנראַא, פונקט אזוי גוט, ווי ערגעץ אַנ-
דערש-וואו. סיווערט האָט געקאָנט טאַנצן, און לעאפאלדינא אויך; דאָר-
פישע קרעפטיקע טענץ, פול מיט ענערגיע און שוואונג — שאַטיש, מא-
מאזורקע און וואַלס. און פאַרוואָס זאָל לעאפאלדינא זיך נישט פוצן, נישט
זיין פאַרליבט, און נישט הלומען מיט אַפענע אויגן? יא, אזוי גוט ווי אַנדע-
רע! דעם טאַג, ווען זי איז געשטאַנען אין קלויסטער, איז איר דערלויבט
געווען אָנצוטון איר מוטערס פינגערל; קיין שום זינדיקע מחשבה דער-
ביי, ס'איז נאָר געווען פיין און שיין; און אויף מאַרגן, גייענדיק צו איר
הייליקן אָונט-מאַל, האָט זי נישט אָנגעטון דאָס פינגערל ביז אַלץ איז
געווען געענדיקט. יא, זי מעג זיך ווייזן אין קלויסטער מיט אַ גאַלדן רינגל
אויף איר פינגער, זי איז די טאַכטער פון אַ רייכן מאַן — פונם מאַרק-
גראַף.

ווען אנדרעסן איז צוריקגעקומען פון דער שאַכט, האָט ער שוין
יצחקן געטראָפן אין סעלאַנראַא, און זיי האָבן אים פאַרבעטן צום מי-
טאַג און קאַווע. דאָס גאַנצע הויזגעזינט איז איצט געווען צוזאַמען, און
אַלע האָבן אָנטייל גענומען אין געשפרעך. אנדרעסן האָט דערקלערט, אַז

זיין באַלעבאַט, אַראָנסען, האָט אים אַרויפגעשיקט צו זען, ווי ס'האַלט מיט דער שאַכט, צי זעט מען עפעס אַ סימן, אָז די אַרבעט זאָל אינ-גיכן זיך ווידער אָנהייבן. גאָט ווייסט, אפשר האָט דער אַנדערעסן לייגן געזאָגט, אָז מען האָט אים געשיקט, ער איז אפשר געגאַנגען אויף זיין אייגענעם חשבון — און, יעדנפאַלט, האָט ער גאַרנישט געקאַנט זיין אַזוי גיך לעבן דער שאַכט, פאַר דער קורצער צייט, וואָס ער איז געווען אַוועק.

— ס'איז נישט אַזוי גרינג צו זען אַזוי פון אויסן, צי זיי שטעלן זיך נאָכאַמאָל אַרבעטן, — האָט יצחק געזאָגט.

יא, דערמיט איז אַנדערעסן מסכים: נאָר אַראָנסען האָט אים דאָך געשיקט, צוויי פאַר אויגן קאַנען פאַרט זען בעסער, ווי איין פאַר.

נאָר דאָ האָט אינגער, אַפנים, שוין מער נישט געקאַנט זיך איין-האַלטן; זי האָט געפרעגט: — איז עס אמת, וואָס מען שמועסט, אָז אַראָנסען וויל פאַרקויפן זיין אָרט?

אַנדערעסן ענטפערט: — ער האָט בדעה. אַ מענטש ווי ער קאָן אלץ טון, ער האָט גענוג געלט.

— האָ, איז ער אַזוי שטאַרק רייך?

— יאָ, — זאָגט אַנדערעסן, צושאַקלענדיק מיטן קאָפּ; — קיין געלט פעלט אים נישט.

ווידער קאָן אינגער נישט שווייגן, און פרעגט גלייך:

— וויפיל וואָלט ער געבעטן פאַר זיין אָרט?

דאָ מיטט זיך יצחק אַריין; ער איז איינגטלעך נאָך מער נייגיריק צו וויסן עס, איידער אינגער, נאָר עס טאָר נישט אויסזען, ווי ער וואָלט געטראַכט וועגן אַפּקויפן סטאַרבאַרג; ער מאַכט זיך פרעמד צום ענין און זאָגט:

— נאָך וו. ס דאַרפסטו דען דאָס וויסן, אינגער?

— איך האָב בלויז געפרעגט, — זאָגט זי. און ביידע קוקן זיי אויף אַנדערעסענען און וואַרטן. ער ענטפערט פאַרויכטיק, אָז וואָס איז שייך דעם פרייז, קאָן ער גאַרנישט נישט זאָגן וועגן דעם, נאָר ער ווייסט פון אַראָנסענען, וואָס דאָס אָרט האָט אים געקאָסט.

-- און וויפיל האָט עס אים געקאָסט? -- פּרענט אינגער, נישט
האַבנדיק קיין פּוּח צו זיצן שטיל און שוויגן.

-- זעכצען הונדערט קראַנען, -- זאָגט אַנדערעסן.

-- אזוי! און אינגער טוט אַ פאַטש מיט אירע הענט -- ווייל אויב

ס'איז פאַרהאָן אַ זאַך, וואָס פּרויען פאַרשטייען לחלוטין נישט, איז עס
מקחים אויף לאַנד. זעכצען הונדערט קראַנען איז נישט קיין קליינע סו-
מע דאָ אין דער ווילדעניש, און אינגער האָט נאָר פאַר איינס מורא,
אַז יצחק זאָל זיך נישט דערשרעקן פאַרן פריי. נאָר יצחק, ער זיצט ווי
אַ שטיין און זאָגט בלויז: -- נו יאָ, די גרויסע הייזער וואָס ער האָט
אויפגעשטעלט.

-- יאָ, -- חזרט אַנדערעסן איבער, -- פיינע, גרויסע הייזער
קאָסטן.

פּונקט ווען אַנדערעסן מאַכט זיך גרייט אַוועקצוגיין, גליטשט זיך
לעפּפּאַלדינא אַרויס פון צימער, אַ מאַדנע זאַך, נאָר עפעס קאָן זי נישט
אַפּמאַכן ביי זיך צו טראַכטן וועגן געבן אים די האַנט ביים אַוועקגיין.
האַט זי זיך אויסגעפונען אַ גוט אַרט, אין דער נייער קי-שטאַל, און קוקט
אַרויס דורכן פענסטער, און מיט אַ בלויער זיידענער סטענגע אַרום האַלן,
וואָס זי האָט פּרוער נישט געטראָגן; ווי זי האָט עס געפונען צייט זי
אַנצוטון איצט! אָט גייט ער, נידעריק און דיקלעך, מיט אַ ספּריטנעם
גאַנג, מיט העלע וואַנסעס, אויף אַכט אַדער צען יאָר עלטער פון איר.
ער איז נישט קיין מיאוסער, טראַכט זי.

שפעט אין אָונט איז די קליינע חברה צוריקגעקומען פונם
קלויסטער. אַלץ איז געגאַנגען גוט. די קליינע רעבעקאַ איז געשלאָפּן די
לעצטע עטלעכע שעה אויפן וועג אַהיים, און מען טראַגט זי אַראָפּ פון
דער פּור שלאַפּנדיקערהייט. סיחערט האָט זיך אַנגעהערט אַ סך נייעס,
נאָר ווען זיין מוטער פּרענט אים: -- נו, וואָס האָסטו עפעס צו דער-
ציילן? -- ענטפערט ער מער נישט ווי: -- ניין, כמעט גאַרנישט קיין
נייעס; אַקסל האָט באַקומען אַ שנייד-מאַשין מיט אַ בראַנע.

-- וואָס? -- פּרענט יצחק שטאַרק פאַראינטערעסירט. -- האָסטו זי

געזען?

-- יאָ, איך האָב זיי גאַנץ גוט געזען. ביים האַפּן.

-- האָ! דאָס איז עס, צוליב וואָס ער האָט געדאַרפט פאַרן אין

שטאַט אַרײַן, — זאָגט יצחק. און סײַווערט זיצט זיך זײַער שטאַלץ, ער
אײַסט בעסער, נאָר ער רעדט קײן וואָרט נישט. זאָל זײַן פּאַטער וואויל
גלײַבן, אָז אַקסלס דרײַנגענדיקע נסיעה אין שטאַט איז געווען צו קױפּן
מאַשינען; זײַן מוטער מעג זיך אויך דאָס זעלביקע טראַכטן. האָ, נאָר
בײַדע האָבן זײַ אין זײַערע הערצער דאָס נישט געטראַכט; זײַ האָבן
אויך געהערט גענוג מורמלען וועגן דעם נײַעם קינדער-מאָרד-פּראָצעס.
— צײַט צו לײַגן זיך שלאָפּן, — רופּט זיך אָן יצחק צולעצט.

סײַווערט לײַגט זיך שלאָפּן אײַבערפּולט פּון די נײַעס. אַקסל איז
גערופן געוואָרן אויף אַ פּאַרהער; ס'איז אַ גרויסער פּראָצעס — דער
לענסמאַנד איז מיטגעפּאַרן מיט אים — אַזוי גרויס, אָז דעם לענסמאַנדס
פּרוי, וועלכע האָט נאָר וואָס געהאַט געבוירן אַ צווייט קינד, האָט אײַבער-
געלאָזט דאָס קינד און מיטגעפּאַרן מיט איר מאַן אין שטאַט אַרײַן. זי
האַט צוגעזאָגט צו האַלטן אַלײַן אַ רעדע פאַר די געריכטס-געשוואוּר רענע.
דאָס גאַנצע דאָרף איז פּול אײַצט מיט רכײַלות און לשון-הרע, און
סײַווערט האָט גוט באַמערקט, ווי מען האָט זיך געשושקעט וועגן אַ גע-
וויסן פּרײַעריקן פּאַרבּעכען פּון זעלבן מין.

לעבן קלײַסטער האָבן די קיפּקעלעך מענטשן אײַפּגעהערט צו רעדן,
בשעת ער איז אונזערגעקומען, און וואָלט ער נישט געווען דאָס, וואָס ער
איז, וואָלטן אפּשר אַנדערע געווען זיך אָפּגעקערט פּון אים. ס'איז גוט
צו זײַן אַ סײַווערט, אַ קינד פּון אַ גרויסן גוט, אַ זון פּון אַ רײַכן לאַנד-
באַזיצער — און אַלײַן אויך האָבן אַ שם פּון אַ קלוגן יונג, פּון גוטן
אַרבעטער. אַלע האַלטן פּון אים, אַלע האָבן אײַף אים געקוקט מיט אַכ-
טונג. אויב נאָר יאַנסינג האָט זיך נישט דערוואוסט צופּיל אײַדער זײַ
זענען אַהײַמגעפּאַרן!

סײַווערט האָט געהאַט אַ גרונט מורא צו האָבן. ער האָט געזען, ווי
יאַנסינג איז אַרויט פּון קלײַסטער מיט רעבעקאַ, זי האָט אים אויך גע-
זען — און איז דאָך אַוועק פּאַרביי. אָפּגעוואָרט אַ ווײַלע. און דערגאָנג
געפּאַרן צום שמיד זײַ געמען.

מען איז געזעסן ביים טיש, די גאַנצע פּאַמיליע, ביים מיטאַג. סײַ-
ווערטן האָט מען געבעטן מיטצועסן, נאָר ער האָט שוין געהאַט אָפּגע-
געסן, און דאָנקט. זײַ האָבן געוואוסט, אָז ער וועט קומען, האָבן זײַ דאָך

געקאנט א קליינע חיילע צוזאָרטן אויף אים — אַזוי וואָלט מען געטון אין סעלאַנראַא, נאָר דאָ נישט, ווייט אויס.

— איר זענט מסתמא געוואוינט צו בעסערע מיטאָגן, — זאָגט דעם

שמידס ווייב, און, — וואָס הערט מען עפעס גייעס אין קלויסטער? — זאָגט דער שמיד, הגם ער איז אַליין געווען אין קלויסטער.

ווען יאָנסניאָ און די קליינע רעבעקאָ זענען שוין געזעסן אויף

דער פּור, רופט זיך אָן דעם שמידס ווייב צו דער טאַכטער: — נו,

פאַר געזונט, יאָנסניאָ. מיר'ן דיך דאַרפן האָבן אינדערהיים אינגיכן. —

דאָס האָט געזאָגט אויסגעטייטשט ווערן צוויידייטיק, האָט סיווערט גע-

טראַכט, נאָר ער האָט גאַרנישט געזאָגט. ווען די ווענדונג וואָלט געווען

אַ מער דירעקטע, מער קלאַר, וואָלט ער אפשר געווען... ער וואָרט

מיט פאַרקנייטשטע ברעמען, גאַר מער איז גאַרנישט געזאָגט גע-

וואָרן.

ווי פאַרן אַהיים, און די קליינע רעבעקאָ איז די אייגזיקע, וואָס

רעדט, זי איז אַנטציקט פּיגם קלויסטער, פונם גלח אין דער ריזע, מיטן

זילבערנעם צלם, פון די ליכט אין פון דער אַרגל-מוזיק. נאָך אַ לענגערן

שוויגן זאָגט יאָנסניאָ:

— ס'איז אַ מיאוסע זאָך מיט באַרבראַן.

— וואָס האָט דיין מוטער געמיינט מיט דיין קומען אַהיים אינגיכן? —

האָט סיווערט געכרעגט.

— וואָס זי האָט געמיינט?

— יאָ, דו טראַכסט וועגן פאַרלאָזן אונז?

— מ'וועט מיך אפשר דאַרפן האָבן אינדערהיים, — זאָגט

זי.

— פטרררר! — שטעלט סיווערט אָפּ די פערד — ווילסט אפשר

איך זאָל דיך צוריקפירן אַהיים איצט?

יאָנסניאָ קוקט אים אָן; ער איז פלייך ווי דער טויט.

— ניין, — זאָגט זי, און הייבט גלייך אָן צו היינען.

רעבעקאָ קוקט איבעראַשט פון איינעם אויפן צווייטן. אַ ס'איז גוט

געווען צו האָבן די קליינע רעבעקאָ מיט זיך; זי האָט זיך אָנגענומען

יאָנסניאָן און זי געבלעט און זי געבעטן נאָכאָמאָל צו שמיכלען. אין ווען

די קליינע רעבעקאָ האָט דראָענדיק אַ קוק געטון אויף איר ברודער און

געזאגט, אז זי וועט אראפשפרינגען און נעמען א גרויסן שטעקן צו שלאגן
אים, האָט סיווערט אויך געמוזט שמייכלען.
— וואָס אָבער האָטו געמיינט איצט, וואָלט איך געוואָלט
וויסן? — זאָגט יאָנסינא.

סיווערט האָט גלייך צוריקגעענטפערט:
— איך האָב געמיינט, אז אויב דו ווילסט נישט זיין ביי אונז,
גו, וועלן מיר מוזן אויסקומען אָן דיר.

און אַ לאַנגע וויילע שפעטער האָט יאָנסינא געזאָגט:
— גו, לעאָפּאָלדינא איז שוין אַ גרויסע איצט, זי קאָן טון מײן
אַרבעט און אַלץ, דאַכט מיר.
יא, סײַז געווען אַ טרויעריקע נסיעה.

VII

א מאן גייט איבער די פ רג. ס'רעגנט אין א ווינט פלאָזט, די שווע-
רע הארבסט-רעגנס האָבן זיך שוין אָנגעהויבן. נאָר דעם מענטשן אַרט
עס נישט, ער זעט אויס גליקלעך און צופרידן. ס'איז אַקסל שטרעם, ער
קערט זיך אום איצט פון שטאַט און פונם געריכט — זיי האָבן אים פריי-
געלאָזט. יא, אַ גליקלעכער מענטש איז ער — ערשטנס, וואָרטן אויף
אים אַ שנייד-מאַשין מיט אַ בראַנע, און צווייטנס, ער איז פריי און נישט
שולדיק. ער האָט נישט גענומען קיין אַנטייל אינם מאָרד פונם קינד. יא,
אזוי קאָנען זאכן זיך אויסדרייען!

נאָר וואָס פאַר אַ שווערע שעהן ער האָט דאָרטן איבערגעלעבט!
שטיין אין געריכט און ערויט זאָגן, ס'איז געווען פאַר אים די שווערסטע
אַרבעט פון זיין גאַנצן לעבן. ער וואָלט גאָרנישט געווען געוואונען, ווען
ער זאָל געווען פאַרגרעסערן באַרבראַס שולד, האָט ער בעסער זיך גע-
היט נישט צו רעדן צופיל, ער האָט אפילו נישט דערציילט אַלץ, וואָס
ער האָט געוואוסט, יעדעס וואָרט האָט מען געדאַרפט ארויסלעפן פון
אים, און ער האָט מערסטנס געענטפערט נאָר „יא“ און „ניין“. איז עס
נישט גענוג? האָט ער נאָך געזאָלט גרעסער מאַכן די זאך, ווי זי איז
געווען? אַ נאָר ס'זענען געווען מאַמענטן, ווען דער פראַצעס האָט אָנגע-
נומען זייער ערנסטע פאַרמען; דאָרטן זענען געזעסן די מענער פונם

געזעק, אָנגעסון אין שוואַרצן, און געפערלעך, בלוין מיט עטלעכע ווער-
טער האָבן זיי געקאָנט איבערדרייען דעם ענין אזוי ווי זיי געפעלט, און
אים פאַראַרטיילן; נאָר זיי זענען גיטע מענטשן, נאָך אַלעמען, און נישט
געוואָלט אומברענגען אים. און חוץ דעם, האָבן דאָרטן איינפלוסרייכע
מענטשן געאַרבעט צו ראַטעווען באַבראַך, און דאָס איז אויך געווען
פון זיין טובה וועגן.

איז וואָס האָט ער געהאַט זיך מצער צו זיין.

אַרבראַך אַליין וועט דאָך נישט זאָגן זאכן, וואָס זאָלן קאָנען שאַדן
איר געוועזענעם באַלעבאָס און געליבטן; ער האָט געוואוסט שרעקלעכע
זאכן וועגן דעם מאָרד און וועגן נאָך אַ פּרזעריקן קינדער-מאָרד; זי האָט
נישט געקאָנט זיין אזוי נאָריש, ניין, באַבראַך איז געווען גענוג קלוג;
זי האָט אַריינגעוואָרפן אַ גיט וואָרט פאַר אַקסלען, און דערקלערט, אַז
ער האָט גאָרנישט נישט געוואוסט פון איר צו-קינד-גיין ביז אַלץ איז
שוין געווען פאַריבער. ער איז אפשר אַ ביסל אַנדערש פון אַנדערע מע-
נער, און זיי האָבן נישט אַלעמאָל געלעבט אזוי בשלום צווישן זיך, נאָר
אַ שטילער מענטש איז ער און אַ גוטער אין יעדן פרט. יאָ, ס'איז אמת,
אַז ער האָט אויסגעגראָבן אַ נייעם קבר און אין אים מקבר געווען דאָס
קינד. נאָר דאָס איז געשען מיט אַ צייט שפעטער, און געטון האָט ער
עס מחמת דעם, וואָס דאָס ערשטע אָרט איז נישט געווען גענוג טרוקן;
אין דער אמת, איז עס געווען טרוקן גענוג, נאָר אַקסלען האָט זיך אויס-
געוויזן, אַז נישט.

וואָס-זשע האָט אַקסל געהאַט מורא צו האָבן, ווען באַבראַך האָט
אויף זיך אַליין גענומען די גאַנצע שולד? און פאַר איר גופא האָבן זיך
געמיט גאַנץ איינפלוסרייכע מענטשן.

דעם לענסמאַנדס פרוי האָט זיך פאַראינטערעסירט מיטן פּראָצעס.
זי איז געגאַנגען צו וועמען מען האָט נאָר געדאַרפט, נישט גערוט, גע-
פאָדערט מען זאָל זי אַרויסרופן אַלס עדות און געהאַלטן אַ גאַנצע
רעזע אין געריכט. ווען ס'איז געקומען איר וויי, איז זי דאָרטן געשטאַ-
נען פאַר זיי אַלע און זיך געהאַלטן גאָר גרויס; זי האָט אַרומגערעדט
די פּראָגע פון קינדער-מאָרד פון אַלע זייטן, געהאַלטן אַ לאַנגע רעדע —
ס'האָט אויסגעזען, ווי זי וואָלט געהאַט באַקומען אַ דע-לייבּעניש צו
דעזן, וואָס איר געפעלט. יאָ, מענטשן מעגן זיך זאָגן, וואָס זיי ווילן

אויף פרוי הייערדאל, נאָר האַלטן אַ רעדע, דאָס האָט זי געקאָנט, און זי איז געווען באַקאַנט מיט פּאָליטיק און מיט אַלע סאַציאַלע פּראָגנ. ס'איז נאָר אַ חידוש, וואו זי האָט די אַלע ווערטער אירע אויסגעפונען. עטלעכע מאָל האָט עס אויסגעזען, ווי דער פּאָרויצער וויל איר מאַכן אַ באַמערקונג, אַז זי זאָל רעדן בענטער צו דער זאך, ער האָט אָבער קיין האַרץ נישט געהאַט איר איבערצורייסן, און זי געלאָזט ווייטער רעדן. און גאָר צום סוף האָט זי נאָך עטלעכע נוצלעכע אויפקלערונגען גע-בראַכט און געמאַכט אַן איבעראַשנדיקן פּאַרשלאָ: דעם געריכט. לאָזנדיק אין אַ זייט אַלע געזעץ-טעכנישע פּאַרמאָליטעטן, איז די זאך אזוי באַשטאַנען:

„מיר פּרויען“, האָט פּרוי הייערדאל געזאָגט, „מיר זענען די אומ-גליקלעכע און אונטערדריקטע העלפט פון דער מונדשהייט. די מענער מאַכן די געזעצן, און מיר פּרויען האָבן נישט קיין שום דעה דערין. קאָן אָבער אַ מאַן זיך פּאַרשטעלן די לאַגע פון אַ פּרוי בשעתן געבוירן אַ קינד? האָט ער ווען געפילט דעם שרעק, ווען נישט איז איבערגעלעבט די שרעקלעכע שמערצן, ווען נישט איז געוויינט אויפן קל אין אַגסט פון יענער שעה?

„איגם איצטיקן פאַל איז עס אַ דינסטמיידל, וואָס האָט געבוירן דאָס קינד. אַ מיידל, וואָס האָט נישט חתינה געהאַט, און מחמת דעם גע-זוכט דורך דער גאַנצער קריטישער צייט צו באַהאַלטן איר צושטאַנד. און פאַרוואָס מוז זי זוכן צו באַהאַלטן עס? צוליב דער געזעלשאַפט. די געזעלשאַפט פאַרהאַסט אַן אומזאַרהייראַטע פּרוי, וואָס שוואַנגערט. נישט נאָר גיט איר נישט די געזעלשאַפט קיין שוץ, נאָר זי פאַרפּאָלגט זי נאָך, פאַרפּאָלגט זי מיט פאַראַכטונג און שאַנד. שוידערלעך! יעדער מענטש, וואָס האָט נאָר אַ ברעקל האַרץ, מוז ווערן אויפגעבראַכט קעגן אַזאַ אָרדנונג. נישט נאָר דאַרף דאָס מיידל ברענגען אַ קינד אויף דער וועלט, אַ זאך, וואָס איז אַליין פאַר זיך גענוג שווער, נאָר זי ווערט נאָך באַהאַנדלט, ווי אַ פאַרברעכער דערפאַר. איך וועל וואַגן צו זאָגן, אַז ס'איז אַ גליק פאַר דעם אומגליקלעכן מיידל, וואָס וועיט דאָ אָנגעקלאַגט, וואָס איר קינד איז אזוי געבוירן געוואָרן, בשעת זי איז אַריינגעפאַלן אין וואַ-סער, און ס'איז גלייך געשטאַרבן. אַ גליק פאַר איר און פאַרן קינד. בל זמן די געזעלשאַפט האַלט זיך ביי איר איצטיקער שטעלונג, דאַרף אַן

אויספאר הייראטע מוטער פאררעכנט ווערן פאר אומשולדיק, אפילו ווען זי טויט איר קינד.

דאָ האָט זיך געהערט אַ לייכטער מורמל פֿונם פֿאַרזיצער.
„אַדער, יעדנפֿאַלס, דאַרף איר שראָף זיין אַ מינימאַלע“, האָט פֿרוי הייערדאַל ווייטער געזאָגט. „מיר זענען אַלע מספֿים, פֿאַרשטייט זיך, אַז אַ קינדעריש לעבן דאַרף אויפֿגעהיט ווערן; צי הייסט דאָס אָבער, אַז דאָס געזעץ פֿון פשוטער מענטשעכקייט זאָל נישט אָנגעווענדט ווערן צו דער אומגליקלעכער מוטער? פֿאַראַראַכט אייך, שאַלט אייך נִיר פֿאַר, וואָס זי האָט איבערגעלעבט דורך דער גאַנצער צייט פֿון איר שוואַנגער-שאַפט, וואָס פֿאַר אַ ליידן זי האָט איבערגעליטן, שטרעפֿנדיק אויסצובאַ-האַלטן איר צושטאַנד און נישט וויסנדיק וואו זיך אַהינצוטון מיטן קינד, ווען ס'וועט געבוירן ווערן. קיין מאַן קאָן זיך דאָס נישט פֿאַר-שטעלן“, האָט זי געזאָגט. „דאָס קינד איז על פֿל פֿנים געטויט פֿון גוטסקייט. די מוטער וויל ראַטעווען זיך און דאָס קינד, וועלעכעס זי ליבט, פֿון דעם אומגליקלעכן לעבן. זי קאָן נישט איבערטראַגן די שאַנד, און אַזוי אַרום קומט אויף דעם געדאַנק אין קאָפֿ צו היגענען דאָס קינד. די געבורט קומט פֿאַר בסוד, און די מוטער איז אין משך פֿון פֿיר און צוואַנציק שעה אין אַזאַ וואַנזיניקן צושטאַנד, אַז אינם מאַמענט פֿון טויטן דאָס קינד איז זי פשוט נישט פֿאַראַנטוואָרטלעך פֿאַר אירע מעשים. אין דער אמתן, איז זי גאָר נישט באַגאַנגען די טאַט, ווייל זי איז נישט ביים זינען אין יענער צייט. בשעת עס טוט איר נאָך וויי יעדעס אבר, יעדער ביין, מוז זי טויטן דאָס קליינע נפֿש און פֿאַרבאַהאַלטן דאָס גופֿל — פֿאַרטראַכט זיך נאָר, וואָס פֿאַר אַן אַנשטרענגונג עס פֿאַדערט זיך צו דעם! נאַטירלעך, מיר אַלע ווילן, אַז אַלע קינדער זאָלן לעבן; ס'פֿאַרשאַפט אונז שמערצן צו טראַכטן, אַז אַ קינד קומט אום אויף אַזאַ אופן. דאָס איז אָבער די שולד פֿון דער געזעלשאַפט; די שולד פֿון אַ האַפֿנונגסלאַזער, רחמנותלאַזער, רכילותדיקער, בייזוויליקער און שלעכטער געזעלשאַפט, וואָס איז שטענדיק אויף דער וואַך צו צודריקן אַן אומפֿאַר-הייראטע מוטער דורך אַלע מעגלעכע מיטלען!“

„נאָר — אפילו נאָך אַזאַ באַהאַנדלונג פֿון דער געזעלשאַפט קאָן די פֿאַרפֿאַלגטע מוטער זיך אויפהויבן נאָכאַמאָל. ס'טרעפט אַפט, אַז גראַד די דאָזיקע מיידלעך, נאָך דעם איינעם פֿאַלשן שריט, ווערן דורך דעם זעלבסט

געשטויסן אויף א נייעם גוטן וועג. זאל דאָס געריכט זיך נאָכפּרעגן ביי פּאַרוואַלטערס פּון שוין-הייזער, וואו אומפּאַרהייראַטע מיטערס מיט זייערע קינדער ווערן אויפגענומען, אויב דאָס איז נישט אַזוי. די דערפאַרונג האָט באַוווּן, אז גראַד די דאָזיקע מיינלעך — וועמען די געזעלשאַפט האָט געצוואונגען צו טויטן זייערע אייגענע קינדער, — גיבן אַרויס פּון זיך די בעסטע קראַנקן-שוועסטער. און זאל זיך יעדער איינער פּאַרטראַכטן דערויף.”

„דאָן איז נאָך דאָ אויך אַ צווייטע זייט פּון דער פּראַגע. פּאַרוואַס זאל דער מאַן אַרומגיין פּריי? די מוטער, וואָס ווערט באַשולדיקט אין קינדער-מאָרד, ווערט כאַטשאַרט אין תּפּיסה און ווערט געפּייניקט, אָבער דער פּאַטער, דער פּאַפּירער, אים רירט מען קיינמאָל נישט אָן. אָבער ווי באַלד ער איז דער פּאַטער פּונם קינד, איז ער אַ שותף צום פּאַרברעכן; זיין חלק אינם פּאַרברעכן איז נאָך אַפּילו גרעסער ווי דער מוטערס; וואָלט עס נישט געווען צוליב אים, וואָלט קיין פּאַרברעכן גאָר נישט געווען. פּאַרוואַס זאל ער פּרייגעשפּראַכן וו רן? ווייל די געזעצן זענען געמאַכט דורך מענער. דאָס איז דער ענטפּער. די גרויזאַמקייט פּון אַזעלכע געזעצן שרייט אַרויף צו גאָט! זון ס'קאָן נישט זיין קיין שום הילף פּאַר אונז פּרויען, ביז מיר וועלן נישט קריגן קיין שטום-רעכט ביי די וואַלן און ביים אַרויסגעבן די געזעצן.

„נאָר“, האָט פּרוי הייערדאָל געזאָגט, „אויב דאָס איז דער שרעק-לעכער גורל, וואָס איז באַשערט דער שולדיקער — לאַמיר זאָגן, דער באַשינפּערלעך שולדיקער — וואָס האָט געטויט איר קינד — טאָ וואָס איז וועגן דער אומשולדיקער, וואָס איז בלויז כאַרדעכטיקט אינם פּאַר-ברעכן און איז עס אין דער אמתן נישט באַגאַנגען? וואָס פּאַר אַ פּאַריטיקונג גיט איר די געזעלשאַפט פּאַר דעם? גאַרנישט! איך דערקלער, אז איך קאָן דאָס מיידל, וואָס איז דאָ אַנגעקלאַגט; זי געקאָנט נאָך פּון קליי-נערהייט אָן; זי האָט ביי מיר געדינט, און איר פּאַטער איז מיין מאַנס געהילף. מיר פּרויען וואָגן צו טראַכטן און פּילן פּונקט אומגעקערט, ווי די מענער מיט זייערע באַשולדיקונגען און פּאַרפּאַלונגען; מיר וואָגן צו האָבן אונזער אייגענע מיינונג. דאָס מיידל איז אַרעסטירט געוואָרן, באַ-רויבט געוואָרן פּון איר פּרייהייט צוליבן פּאַרדאָכט, אז זי האָט ערשטנס, פּאַר באַרגן די געבורט פּון אַ קינד, און ווייטער, אז זי האָט געטויט דאָס

קינד. איך האָב נישט דעם מינדסטן ספק, אָז זי איז אומשולדיק אין ביי-
 דע זאכן — דאָס געריכט וועט אַליין כּוון קומען צו דעם זעלבן אויס-
 פיר. פאַרבאָרגן די געבורט? — אָבער דאָס קינד איז געבוירן געוואָרן
 אינמיטן טאָג. אמת, די מוטער איז געווען איינע אַליין אין יענער צייט — נאָר
 ווער האָט דען געקאַנט מיט איר זיין? דאָס אָרט איז ווייט אין דר
 ווילדעניש, און דער איינציקער לעבעדיקער מענטש אַרום איז אַ מאַן —
 ווי אזוי האָט זי געקאַנט שיקן רופן אַ מאַן אין אַזאַ מאָמענט? יעדע
 פרוי וועט אייך זאָגן, אַז ס'איז אוממעגלעך. און דאָן — ס'ווערט באַ-
 הויפטעט, אַז זי האָט געטויט דאָס קינד. אָבער דאָס קינד איז געבוירן
 געוואָרן אין וואַסער — די מוטער פאַלט אַריין אין אַ אייז-קאַלטן שטראָם,
 און דאָס קינד ווערט געבוירן. וואָס האָט זי געטון ביים וואַסער? זי איז
 אַ דינסטמיידל, אַ שקלאַף, און האָט איר טעגלעכע אַרבעט אָפּצוטון; זי
 גייט צונויפקלויבן יאָלאָוועץ-צווייגלעך אויף שיערן די עמער. און אי-
 בערגייענדיק דעם שטראָם, גליטשט זי זיך אויס און פאַלט אַריין. זי
 בלייבט ליגן, דאָס קינד ווערט געבוירן און עס ווערט דערטרונ-
 קען."

פּרוי הייערדאָל האָט זיך אָפּגעשטעלט. זי האָט געקאַנט זען אינם
 בליק פון די ריכטער און צוהערער, אַז זי האָט גערעדט וואונדער-גוט;
 אַ טיפע שטיילקייט הערשט אינם זאָל, בלויז באַרבראָ איז געזעסן און גע-
 ווישט זיך די גויגן ווען-נישט-ווען. און פּרוי הייערדאָל האָט פאַרענדיקט
 מיט די ווערטער: "מיר פרויען האָבן אַ האַרץ און מיטלייד. איך האָב
 איבערגעלאָזט מיינע אייגענע קינדער אויף פרעמדע הענט צו קאַנען
 אַראָפּקומען צוהער און אויפטרעטן אַלס עדות פאַר דעם אומגליקלעכן
 מיידל, וואָס זיצט דאָ. די מענערישע געזעצן קאַנען נישט פאַרווערן כרויען
 צו דענקען; און איך דענק, אַז זאָס מיידל, וואָס זיצט דאָ, איז שוין
 גענוג באַשטראַפּט געוואָרן, הגם זי איז אפשר נישט באַגאַנגען קיין שום פאַר-
 ברעכן. שפרעכט זי פריי, לאָזט זי גיין, און איך וועל אויף איר אַכטונג
 געבן אַליין, זי וועט ווערן די בעסטע קראַנקן-שוועסטער, וואָס איך האָב
 ווען-נישט-איז געהאַט.

און פּרוי הייערדאָל האָט זיך אַוועקגעזעצט.

רופט זי אָן דער פאַרויצער:

— קומט, הייסט דאָס, אויס, לויט אייער רעדע, אַז קינדער-מער.
דערינס קאַנען זיין זייער גוטע קראַנקן-שוועסטער?

אַ, נאָר דער פאַרזיצער האָט נישט געהאַט בדעה צו שטעלן זיך
קעגן פרוי הייערדאָל, ניין — ער איז געווען אַ הומאַניטאַרער מענטש,
גוט-האַרציק ווי אַ גלח. ווען דער פראָקוראָר האָט נאָך געשטעלט עטלע-
כע פראַגן דער עדותטע, איז ער געוועסן רויק און זיך געמאַכט נאַטיצן
אויף פאַפיר.

דער פראָצעס האָט מער נישט געדויערט, ווי ביז האַלפֿן טאָג;
בלויז עטלעכע עדות זענען אויסגעהערט געוואָרן, און דער ענן איז גע-
ווען קלאָר גענוג. אַקסל איז געוועסן און געהאַפט אויף דאָס בעסטע;
אַבער פלוצים האָט עס אויסגעזען, ווי דער פראָקוראָר און פרוי הייער-
דאָל האָבן מיט פאַרייניקטע כוחות געזוכט צו פאַרערגערן די לאַגע פאַר
אים, ווייל ער האָט מקבר געווען דאָס קינד נישט לאַזנדיק וויסן וועגן
דעם טויט. וועגן דעם איז ער אויגןקרייך-פאַרהער אויסגעפרעגט
געוואָרן שטרענגער און וואַלט וואַרשיינלעך געווען אָפּג-שניטן שלעכט,
ווען ער וואַלט פלוצים נישט געווען דערזען גייסלעך. יאָ, גייסלעך איז
געזעסן אין געריכט. דאָס האָט אַקסלען צוגעגעבן מוה, ער האָט שוין מער
נישט געפילט זיך איינזאַם, קעגן געזעץ, וואָס וויל אים פאַראַורטיילן. און
גייסלעך האָט אַ ניג געטון מיטן קאַפּ צו אים.

יאָ, גייסלעך איז געקומען אין שטאָט אַרײַן. ער האָט נישט גע-
פעטן, מ'זאָל אים רופן אַלס אַן עדות, נאָר ער איז געווען. ער האָט נאָך
פאַרבראַכט אין שטאָט עטלעכע טעג איידער דער פראָצעס האָט זיך אָנג-
געהויבן, זיך פאַרטײַט אײַנע ענין און פאַרצײכנט אַלץ, וואָס ער האָט
געדענקט פון אַקסלס אייגענער דערצײלונג. די מערסטנס דאָק מענטשן האָבן
גייסלעך אויסגעזען נישט צופרידנשטעלנדיק; דער לענסמאַנד הייערדאָל
איז אפנים געווען אַ צו קליינער קאַפּ, און ער האָט דורכױס באַמײט זיך
צו באַווײַזן אַקסלס מיטשולד אײַנע פאַרברעכן. אַ נאַרישער, אידיאָטישער
קאַפּ — וואָס האָט ער געוואוסט וועגן דעם לעבן אין דער ווילדעניש;
ער האָט נישט פאַרשטאַנען, אַז עס איז גאָר געווען גראַד דאָס קינד, מיט
וואָס אַקסל האָט געוואַלט די פרוי צופינדן צו זיך, זי זאָל בלייבן מיט
אים, העלפן אים אויף דער פערמע!

גייסלעך האָט געהאַט אַ געשפרעך מיטן פראָקוראָר, נאָר ער האָט

געהאט אן איינדרוק, אז אפילו דאס איז איבעריק; ער האט געוואלט
העלפן אקסלען זיך ציריקקערן צו זיין היים און צו זיין ערד, נאך די
הילף איז גארנישט געווען נייטיק, ווי ס'האט אויסגעזען. דער פראצעס
איז געגאנגען גוט אפילו בנוגע בארבראן, און אויב זי זאל פרייגע-
שפראכן ווערן, דאן קאן דאך שוין קיין פראגע נישט זיין וועגן וואסער
נישט איז מיטשולד. ס'וועט אפהענגיק זיין פונם עדות זאגן פון די
עדות.

ווען די עטלעכע עדות זענען אויסגעהערט געווארן — אלינא איז
נישט גערופן געווארן, נאך בלויז דער לענסמאנד, אקסל, די עקספערטן
און א פאך מיידלעך פון דארף — ווען זיי זענען אויסגעהערט געווארן,
האט מען געמאכט א הפסקה ביז איבער מיטאג, און גייסלער איז צוגע-
גאנגען נאכאמאל צום פראקוראָר. דער פראקוראָר האט געהאלטן, אז אלץ
גייט פשוטה. דער פרוי הייערדאלס ווערטער האבן איבערגעלאזט א טיפן
רושם. אלץ האט זיך איצט געווענדט אין די געשוואורענע ריכטער.
— זענט איר פאראינטערעסירט אינם מיידל? — האט דער פרא-
קוראָר געפרעגט.

— יא, ביז א געוויסן גראד, — האט גייסלער געענטפערט. —
אָדער בעסער געזאָגט, אינם מאָן.
— האט זי ביי אייך אויך געדינט?
— ניין, זי האט ביי מיר קיינמאל נישט געדינט.
— אַך, יא, דער מאָן. איך האָב גערעדט וועגן מיידל. די סימפא-
טיעס פונם געריכט זענען אויף איר זייט.
— דער מאָן — ה-מ. ס'זעט נישט אויס, ער זאל אַרויס אָן.
גלאַטיק, — האט דער פראקוראָר געזאָגט. — א מענטש נעמט און איז
מקבר דאָס גופל איינער אליין אין וואַלד. ס'שיינט צו האַלטן שלעכט
מיט אים, זייער שלעכט.

— ער האט עס געוואלט מקבר זיין, ווי עס באדארף צו זיין,
שטעל איך מיר פאָר. — האט גייסלער געזאָגט. — צוערשט איז עס
גאָר אינגאנצן נישט געווען געפראכט צו קבורה.
— געוויס האט א פרוי נישט געהאט דעם כוח פון א מאן אויסצו-
גראָבן א קבר. און אין איר צושטאנד — זי האט שוין געמוזט זיין אינ-
גאנצן אן פחות. יעדנפאלס, — האט דער פראקוראָר געזאָגט, — האבן

מיר אָנזעהויבן לעצטנס צו באַזיען זיך מער הומאַניטאַר צו די קינדער-מאַרד-פּאַלן. ווען איך וואָלט געדאַרפט אַנטשיידן, וואָלט איך קיינ-מאַל זיך נישט איינגעשטעלט צו פאַראַרטיילן דאָס מיידל; און לויט די אומשטענדן אין דעם פּאַל, וועל איך נישט פּאַדערן, מען זאָל זי פאַר-אורטיילן.

— ס'פרייט מיך זייער צו הערן דאָס, — האָט גייסלער געזאָגט, פאַרנייגנדיק זיך.

זייער פּראָקוראַר האָט פאַרגעזעצט:

— אַלס אַ מאַן, אַלס אַ פּרוּוואַטער מענטש, וועל איך אפילו גיין נאָך ווייטער און זאָגן: איך וואָלט קיינמאַל נישט פאַראַרטיילט קיין איין אומפאַרהייראַטע מוטער פאַר טויטן איר קינד.

— זייער אינטערעסאַנט, — האָט גייסלער געזאָגט, — צו טרעפן אַ פּראָקוראַר אַזוי דורכאויס איינשטימיק מיט דעם, וואָס פרוי הייערדאָל האָט פּרזער געזאָגט פאַרן געריכט.

— אַ, פרוי הייערדאָל! ... לויט מיין פאַרשטאַנד, איז דאָ אַ סך אמת אין דעם, וואָס זי האָט געזאָגט. נאָך אַלעמען, וואָס העלפן דען די אַלע שטראַפן? אומפאַרהייראַטע מוטערס האָבן שוין גענוג געליטן און גענוג דערנידעריקט געוואָרן דורך דער ברוטאַלער און האַרט האַרציקער שטעלונג פון דער וועלט — די שטראַף אַליין איז גענוג.

גייסלער האָט זיך אויפגעשטעלט און לוסף געזאָגט:

— אָן ספק, נאָר וואָס איז וועגן די קינדער?

— אמת, — האָט דער פּראָקוראַר געענטפערט, — ס'איז אַ טרוי-עריקער ענין וועגן די קינדער. און ווידער, איז עס אפשר גראַד גוט אַזוי. אומגעזעצלעכע קינדער האָבן דורכצוקומען אַ שווער לעבן און קיי-מען אַרויס מערסטנטיילס פאַרדאָגן.

גייסלערן האָט פאַרדראָסן די רויקע זעלבסט-צופרידנקייט פון דעם

מאָן פון געזעץ; ער האָט געזאָגט:

— עראָמוס איז אַזוי געבוירן געוואָרן.

— עראָמוס? ...

— עראָמוס פון ראַטערדאַם.

— ה-מ.

— און לעאַנאַרדאָ דאָס זעלבע.

— לעאנארדאָ דאָ ווינטשי? טאָקע? נו, געוויס, ס'זענען דאָ אויס-
נאָמען, אַנדערש וואָלט נישט געווען קיין פּלע. אין אַלגעמיין אָבער...
— מיר נעמען אָן שוין-געזעצן פאַר חיות און פּיגל, — האָט גייס-
לער געאַגט; — ס'קוקט אויס אַ ביסל משונהדיק נישט צו קימערן זיך
וועגן אינזער אייגן יונגוואָרג?

דער פּראָקוראַר האָט פּאַמעלעך און מיט ווירדע אויסגעשטרעקט
די האַנט נאָך געוויסע פּאַפּירן אויפן טיש, ווי געבנדיק אַ צוהערן, אַז ער
האַט נישט מער קיין צייט פּאַרצוזעצן די דיסקוסיע. — יאָ... — האָט
ער צוריקגעהאַלטן געזאָגט, — יאָ, יאָ, געוויס...

גייסלער האָט אים אויסגעדריקט זיין דאַנק פאַר דעם העכסט באַ-
לערנדיקן געשפּרעך און זיך מיט אים געזעגנט.

ער האָט זיך צוריק אוועקגעזעצט אויף זיין אָרט. עס האָט אים
עפעס הנאה געטון צו פּילן, אַז ער קאָן דאָ אַ סך אויפזון; ער האָט גע-
וואוסט וועגן אַ געוויסן שטיקל שמאַטע, אַ הַ מַר צעשניטן אויף צווייען,
צו טרעגן אין דעם... צווייגעלעך פאַר אַ בעזים; וועגן אַ קינדעריש
קערפּערל, וואָס איז אַרומגעשוואַמען גינם בערגענער האַפּן — יאָ, ער
האַט געקאָגט אוועקשטעלן דאָס געריכט אין אַ פּאַרלעגנהייט, ווען ער
וואָלט נאָר געוואָלט. איין וואָרט, און ס'וואָלט געווירקט, ווי טויזנט
שווערטן. נאָר גייסלער האָט געוויס נישט געהאַט בדעה אַרויסצוזאָגן דאָס
וואָרט איצט, סיידן ס'וועט זיין נייטיק. דער משפּט איז געגאַנגען אויס-
געצייכנט אָן דעם אויך; אפילו דער פּראָקוראַר האָט זיך דערקלערט אויף
דער זייט פון דער באַשולדיקטער.

דאָס געריכטס-צימער ווערט ווידער פול, און דער פּראָצעס ווערט
פּאַרגעזעצט.

עס איז אַ שטעקאווע רייצנדיקע געשעעניש פאַר אַ קליינע שטאָט;
שטרענגער ערנסט פונם פּראָקוראַר און די געפּילפולע ריידעוודיקייט
פונם פּאַרטידיקער. די געשוואירענע זענען געזעסן אין זיך צוגעהערט.
וואָס טראַכטן זיי אַ שטייגער וועגן באַרבאַן און וועגן איר דערמאָרדעטן
קינד?

ס'איז נישט געווען לייכט דאָס צו טרעפּן. דער פּראָקוראַר איז
געווען אַ פּאַרנעמער מענטש אויפן אויסזען, און אָן ספק, אויך אַ גוט-

הארציקער, נאָר עפעס האָט אים אַ פנים מיט אַמאָל אויפגערייצט, און אפשר האָט ער זיך פֿלוצים דערמאָנט, אָז ער איז מלֹכה-פּראָקוראָר אין איז דעריבער מחויב צו האַנדלע אויף אַ פּאַשטימטן אופן — ווער וויסט? נאָר ס'איז געווען דייטלעך צו זען, אָז ער איז איצט ווייניקער גענויגט צו זיין מילד, ווי ער איז עס געווען פאַר מיטאָג. אויב דאָס פאַרברעכן איז טאַקע פּאַגאַנגען געוואָרן, האָט ער געזאָגט, איז עס אָן ערנסטער ענין; עס איז אַ פּינסטערע געשיכטע, אויב עס זאָל טאַקע פּעסטגע-שטעלט ווערן דאָס, וואָס די עדות האָבן פּיו איצט דערציילט. זאָלן די ריכטער אַנטשיידן; ער וויל פּלוז אויפּמערקזאַם מאַכן אויף דריי פּונקטן: ערשטנס, צי האָט מען דאָ צו טון מיט אַ געהיימער געפּורט; צי איז דאָס קלאָר פאַרן געריכט. דערביי האָט ער געמאַכט עטלעכע פּערזענלעכע פּאַמערקונגען וועגן דעם פּונקט. דער צווייטער פּונקט איז דאָס שטיקל העמד — נאָך וואָס האָט די אָנגעקלאָגטע דאָס מיטגענומען מיט זיך? צי נישט כדי אויסצוגיבן עס פאַר אַ געוויסן פּריער פּאַרטראַכטן צוועק? ער האָט די אַנדייטונג נאָך מער אַרומגעזעט. און דער דריטער פּונקט — איז די געאיילטע און פּאַרדעכטיקע קבורה אָן וואָסער נישט איז מער-דונג וועגן דעם, נישט דעם גלח, נישט דעם לענסמאַנד. דאָ איז שוין דער עיקר דער מאַן פּאַראַנטוואָרטלעך, און ס'איז פון דער גרעסטער וויכטיקייט, אָז דאָס געריכט זאָל גוט פּאַרטראַכטן דעם דאָזיקן פּונקט מחמת ס'איז קלאָר, אָז אייב ער האָט אויסגעפירט די קבורה אַליין, האָט ער געמוזט וויסן פונם פאַרברעכן.

— ה-מ, — הערט זיך פון עמעצן אין זאָל.

אַקסל שטרעם האָט זיך ווידער געפּילט אין געפאַר. ער האָט אַרויפגעקוקט און נישט אָנגעטראָפּן קיין איין בליק; אַלע אויגן זענען געווען געווענדט צום פּראָקוראָר, וואָס האָט גערעדט. נאָר ווייט אונטן איז ווידער געזעסן גייסלער, מיט אַ גאוהדיקן אויסזען, ווי איבערנעמענדיק זיך מיט זיין אייגענער אויפערמאַכט; זיין אונטערשאַע לייף איז פּאַרביסן און ער קוקט אַרויף, צו דער סטעליע. די דאָזיקע אומגעהייערע גלייכ-גילטיקייט פון גייסלערן און יענער, ה-מ, וואָס איז אַרויסגעזאָגט גע-וואָרן הויך און נישט פּאַהאַלטן, האָט אַקסלען אויפגעמונטערט; ער האָט זיך ווידער דערפּילט נישט גאַנץ אַליין קעגן דער וועלט. און מיט אַמאָל האָבן זיך די פּאַרהאַנדלונגען ווידער אַ קנר געטן

צום בעסערן. דער פראקוראָר האָט, ווייזט אויס, ענדלעך אָנגעהויבן צו דענקען, אַז ער האָט שוין גערעדט גענוג, אַז ער האָט שוין דערגרייכט אַלץ, וואָס ס'איז געווען מעגלעך אין דער הינזיכט פון אַרויסרופן פאַר-דאַכט און שלעכטע שטימונג בנוגע דעם מאָן; און איצט האָט ער זיך אָפגעשטעלט. נאָך מער: ער האָט גאָר ווי אימגעפיטן דעם פראַנט און נישט געפאָדערט קיין פאַראורטיילונג פאַר באַרבאַן. פאַרקערט, ער האָט פאַרענדיקט, אַז נאָך דעם עדות-זאָגן פון די עדות באַשטייט ער נישט דערויף, מען זאָל די אָנגעקלאַגטע דוקא פאַראורטיילן.

דאָס איז גוט, האָט אַקסל געטראַכט — די זאך איז שוין פּמעט ווי פאַרענדיקט.

דאָן איז געקומען די ריי פונם אַדוואָקאַט, אַ יונגערמאַן, וואָס האָט שטודירט יוריספרודענץ און האָט באַזומען די שליחות צו זיין פאַרטיי-דיקער אין דעם אינטערעסאַנטן פראַצעס. זיין טאָן אַליין האָט שוין אַנגעוויזן דעם שטאַנדפונקט, פון וועלכן ער האָט געקוקט אויף דער זאך; קיינמאַל נאָך איז אַ מענטש נישט געווען אַזוי זיכער, אַז ער פאַרטיידיקט אַן אומשוילדיקן, ווי ער איצט. דעם אמת געזאָגט, איז פרוי הייערדאָל אים פאַרלאָפן דעם וועג פאַרויס און באַניצט עטלעכע אַרגומענטן, וואָס ער האָט בדעה געהאַט צו אויסנוצן יענעם פרימאַרגן; ס'האַט אים פאַר-דראַסן, וואָס זי האָט שוין געהאַט עקספּלאַטירט די געזעלשאַפּט-טעמע — אַ אַבער ער האָט נאָך געקאַנט אַרויסזאָגן אַ פאַר ערשט-קלאַסיקע גע-דאַנקען וועגן דער געזעלשאַפּט! ער איז געווען שטאַרק אויפגערעגט פון דער איבערטריבענער מילדקייט פונם פאַרויצער, וואָס האָט זי נישט אָפּגעשטעלט; ס'איז געווען אַ פאַרטיידיקונגס-ריידע, וואָס איז צוגעגרייט געוואָרן פאַרויס — און וואָס איז געבליבן פאַר אים!

ער האָט אָנגעהויבן מיט דער לעבנס-געשיכטע פון באַרבאַן, פון אירע קינדער-יאָרן, ווען אירע עלטערן זענען נישט געווען פאַר-מעגלעך, הגם זיי זענען געווען אַרבעטזאַמע און פּכודיקע מענטשן; זי איז אַוועק דינען נאָך גאָר אַ קינד, צו אַלעם ערשטן, ביים לענסמאַנד. דאָס געריכט האָט געהערט אינדערפרי, ווי איר באַלעבאַסטע, פרוי הייער-דאָל, האָט וועגן איר גערעדט — קיינער קאָן זיך נישט וואונטשן קיין פיינערע רעקאָמענדאַציע. באַרבאַן איז דערנאָך אַוועק קיין בערגען. דאָ האָט דער אַדוואָקאַט געלייגט גרויס געוויכט אויף אַ העכסט גייסטיקן

שריפטלעכן עדות-זאגן פון צוויי יונגע געשעפטסלייט ביי וועלכע באר-
בראָ האָט געדינט, בשעת זי איז געווען אין בערגען — וואָס זייער
נאמנות איז אויסער יעדן ספק. באַרבראָ איז צוריקגעקומען צו זיין אָן
הויז-אויפזעערין ביי דעם דאָזיקן אומפארהייראטן מאַן אין אַ דערוויי-
טערטער געגנט. און דאָ האָט זיך אָנגעהויבן איר אומגליק.

זי איז געוואָרן שוואַנגער פון דעם מאַן. דער געערטער הער פראַ-
קוראַר האָט אמת, אין זייער אָן איידעלער און טאַקטפולער פאַרם —
גערעדט וועגן אַ געהיימער געבורט. האָט דען באַרבראָ געמאַכט אַ סוד
פון איר צושטאַנד? האָט זי געלייקנט, אָן זי שוואַנגערט? די צוויי עדות,
מיידלעך פון איר אייגענעם דאָרף, דערציילן, אָן ווען זיי האָבן זי גע-
פרעגט, האָט זי עס דורכויס נישט געלייקנט, זי האָט בלוז קורץ זיי גע-
ענטפערט. וואָס דען זאָל אַ יונג מיידל טון אין אַזאַ פאַל, אויב נישט
וואָס ווייַקער רעדן? ווייטער האָט קיינער בכלל זי גאַרנישט געפרעגט.
זאָל זי געווען גיין צו איר באַלעבאַסטע און זיך פאַרטרויען? זי האָט
נישט געהאַט קיין באַלעבאַסטע; זי איז געווען אַליין די באַלעבאַסטע
אויפן אָרט. זי האָט געהאַט אַ באַלעבאַסט, זיכער, אָבער פון אַ מיידל קאָן
מען נישט דערוואַרטן, אָן זי זאָל זיך פאַרטרויען צו אַ מאַן מיט אַזאַ
זאך; זי טראַגט איר פיין אין זיך. זי רעדט נישט, מורמלט נישט, נאָר
איז שטיל ווי אַ טראַפּיסט*.) באַרבראָ האָט זיך נישט באַהאַלטן, זי איז
נאָר געווען איינזאַם.

דאָס קינד איז געבוירן — אַ געזונט קינד; ס'האַט געלעבט און
געאַטעמט נאָכן געבוירן, נאָר ס'איז דערשטיקט געוואָרן. אָבער דאָס גע-
ריכט ווייסט אונטער וועלכע אומשטענדן דאָס געבורט איז פאַרגעקומען:
זי איז פאַרגעקומען אין טייך; די מוטער פאַלט אַריין און דאָס קינד
ווערט געבוירן, נאָר זי קאָן נישט ראַטעווען דאָס קינד. זי ליגט און קאָן
זיך נישט אויפהייבן אַ שטיק צייט. קיין שום סימנים פון גוואַלדטאָט זע-
נען נישט געווען אויפן קערפער; ס'איז גאַרנישט געווען, וואָס זאָל אַג-

(* טראַפּיסט — אַ מיטגליד פון אַ מאַנאַכן-אָרדן, וועלכער האָט זיך געגרינדעט
זיין פראַנקרייך און האָט זיך פאַרשפּרייט אין אַנדערע לענדער. די טראַפּיסטן פלעגן
שטרענג אָפהיטן דעם נדר פון שוויגן.

ווייזן, אז דאָס קינד איז בכיוון דערמאָרדעט געוואָרן; ס'איז דערטרונקען געוואָרן דורך אַן אומגליקלעכן צופאַל בשעת דעם געבורט, דאָס איז אַלץ. די נאַטירלעכסטע דערקלערונג אין דער וועלט.

זיין געערטער קאַלענע האָט עפעס דערמאָנט וועגן צייג אָדער טוך, באַטראַכטנדיק עס אַלס אַ מיסטעריע, פאַרוואָס זי זאָל האָבן מיטגענומען אַ האַלב העמד מיט זיך. די מיסטעריע איז קלאַר גענוג; זי האָט מיטגענומען דאָס העמד אויף צו טראָגן יאַלאַוועץ-צווייגלעך אין אים. זי האָט געקאָנט מיטנעמען, לאַמיר זאָגן, אַ ציכל פֿון אַ קישן, האָט זי מיטגענומען דאָס דאָזיקע שטיקל העמד. עפעס האָט זי געמוזט האָבן, יעדנפֿאַלס; זי האָט נישט געקאָנט טראָגן די צווייגלעך צוריק אין אירע הענט. ניין, ס'איז זיכער נישטאָ קיין גרונט צו מאַכן אַ מיסטעריע פֿון דעם.

איין פונקט אָבער איז נישט גענוג קלאַר: איז די אָנגעקלאַגטע באַהאַנדלט געוואָרן מיט יענער זאָרנפֿעלטיקייט און אָפּעהיטקייט, וואָס איר צווייגלעך אין יענער צייט האָט געפאַדערט? איז איר באַלעבאָס זיך באַזאָגנען גוט מיט איר? ס'וואָלט געווען גוט אויך פאַר אים, ווען ס'וואָלט זיך אַרויסגעוויזן אַזוי. דאָס מיידל אַליין האָט בשעתן קרייץ-פאַרהער גע-רעדט וועגן מאָן אין צופרידנשטעלנדיקע אויסדריקן; און דאָס אַליין ווייזט שוין באַשיינפֿערלעך אויף דער איידל־קייט פֿון איר כאַראַקטער. דער מאָן פֿון זיין זייט, אַקסל שטרעם, האָט אויך אין זיינע דערקלערונג-גען זיך צוריקגעהאַלטן פֿון וואָסער נישט איז שלעכט וואָרט אויף איר, פֿון באַשוילדיקן זי אויף וואָסער נישט איז אָפּן. און ער האָט געהאַנדלט ריכטיק אום נישט צו זאָגן קלוג, ווייל זיין אייגענע לאַגע הענגט אָפּ זיי-ער אַ סך פֿון דעם, ווי אַזוי זי וועט אַרויס. דורך אַרויפֿלייגן די שוילד אויף איר וואָלט ער, אויב זי וואָלט דערקלערט געוואָרן פאַר שוילדיק, געבראַכט אים צו זיין אייגענער מפֿלה.

ס'איז אוממעגלעך צו ליינענען די אַלערליי דאָקומענטן און דער-קלערונגען און נישט פֿילן די טיפּסטע סימפּאָטיע צו דעם יונגן מיידל אין איר איינזאַמער לאַגע. און דאָך איז נישט נייטיק צו אַפּעלירן מִפּוח רחמנות פֿאַר איר, בלויז מִפּוח גערעכטיקייט און מענטשלעכער פאַרשטענ-דעניש. זי און איר באַלעבאָס זענען אייגנטלעך געווען פֿאַרקנסט, נאָר אַ געוויסע אומגלייכקייט פֿון טעמפּעראַמענט און אינטערעסן האָט זיי גע-שטערט חתונה צו האָבן. דאָס מיידל האָט נישט געקאָנט אָנפאַרטרויען

איר צוקומפט צו אזא מאן. ס'איז נישט קיין אָנגענעמער ענין, נאָר ס'וועט נישט אויסמאָכן אומצוקערן זיך אויף אַרגע צו דער פראַגע פונם שטיקל העמד, וועגן וועלכן ס'האָט זיך פריער גערעדט: ס'דאַרף דאָ באַמערקט זוערן, אַז דאָס מיידל האָט גענומען נישט איינס פון איר אייגן אונטער-וועש, נאָר איינס פון איר באַלעבאַס העמדער. און מיר האָבן זיך אַליין גלייך געשטעלט די פראַגע: האָט דער מאַן אַליין איר געגעבן דאָס צייג? דאָ האָבן מיר געמיינט, קאָן זיך אַרויסווייזן אפשר, אַז דער מאַן, אַקסל, איז געווען פאַרמישט אין דער געשיכטע.

— ה-מ, — הערט זיך פון עמעצן אין זאָל, און הויך און שטאַרק אויף אזוי פיל, אַז דער רעדנער האָט זיך אָפגעשטעלט, אין אַלע האָבן זיך אומגעקוקט צו זען, ווער האָט דאָס געמאַכט דעם צווישנרוף. דער פאַרויצער האָט אָנגעכמירעט דאָס פנים.

נאָר, האָט פאַרגעזעצט דער אַדוואָקאַט, קומענדיק ווידער צו זיך, אויך אין דער הינזיכט קאָנען מיר זיין רויק, אַ דאַנג דער באַשולדיקטער אַליין. ס'וואָלט געווען פאַר איר טובה וועגן צו צעטיילן די שולד דאָ, נאָר זי האָט נישט געפרוּווט דאָס טון. זי האָט דורכאויס און אָן רע-זערוו באַפרייט אַקסל שטרעמען פון וואָסער נישט איז מיטשולדיקייט אינם פאַקט מיט דעם העמד. און ס'איז נישטאָ די מינדסטע סיבה צו צווייפלען אין די רייד פון דער אָנגעקלאַגטער פּונגע דעם פּונקט; אירע דערקלערונגען זענען בכלל אין איינקלאַנג מיט די פאַקטן, אין דאָס זעלבע איז באַשיינפערלעך אויך אין דעם פאַל. וואָלט זי דאָס הענד געווען גענו-מען פון די הענט פון איר מאַן, וואָלט דאָס געקאָנט זיין אַ באַווייז, אַז דער מאַרד פונם קינד איז פון פאַרויס געווען געפלאַנט, און די אָנגע-קלאַגטע, אמתדיק ווי זי איז, וויל נישט ציען אויפן מאַן אפילו קיין שיין פון פאַרדאַכט אין עפעס, וואָס ער איז נישט באַאָנגען. איר אויפפירונג דורך דער גאַנצער צייט איז לויבנסווערט, פריי אין אָפן; זי האָט נישט געמאַכט קיין שום פאַרוזן אַרויפצוואַרפן די שולד אויף אַנדערע. פאַרן געריכט זענען געווען ביישפילן פון דער אָנגעקלאַגטערס איידעלע גע-פילן, ווי, למשל, דער פאַקט, אַז זי האָט איינגעוויקלט דאָס גופּ פונם קינד אזוי גוט, ווי זי האָט נאָר געקאָנט און עס באַערדיקט אָנשטענדיק, ווי דער לענסמאַנד האָט עס געפונען.

דאָ האָט אים דער פאַרויצער באַמערקט, אַז דאָס איז געווען קבר

נר. 2, וועלכעס דער לענסמאנד האָט געפונען — דאָס קבר, אין וועלכן אַקסל האָט מקבר געווען דעם קערפער נאָכן איבערטראָגן אים פונם ערשטן קבר.

— אמת, איך נעם אָן די אויספעסערונג, — האָט דער אַדוואָקאַט געזאָגט מיט געהעריקן רעספעקט פאַר דעם פּאַרויצער. — פּוילישע ענדיק אמת. אָבער — אַקסל האָט אַליין געזאָגט, אז ער האָט מער נישט ווי איבערגעטראָגן דעם קערפער פון איין קבר און אים אַריינגעלייגט אין צווייטן. און ס'קאָן גאָר קיין ספק נישט זיין, אז אַ פרוי קאָן בעסער אַיינוויקלען אַ קינד איידער אַ מאַן — און ווער נאָך בעסער פון אַלע? זיכער, אַ מוטערס צאַרטצ האַנט.

דער פּאַרויצער שאַקלט צו מיטן קאַפּ.

יעדנפאַלס — צי האָט זי נישט געקאַנט — ווען זי וואָלט געווען פון אז אַנדער סאַרט — מקבר זיין דאָס קינד נאָקעטערהייט? מ'קאָן נאָך גיין אפילו ווייטער — זי האָט עס געווען געקאַנט אַריינזאָרפן אין אַ מיסט-קאַסטן, זי האָט עס געווען געקאַנט איבערלייגן אונטער אַ בוים אויף דער פריי. ס'זאָל פאַרפרוירן ווערן אויף טויט, — פאַרשטייט זיך, ווען עס וואָלט שוין נישט געווען פון פריער ט. יט. זי האָט עס געקאַנט אַריינגלייגן אין אויחן, בשעת זי אז געבליבן אַליין, און עס פאַרברענען. זי האָט עס געקאַנט אַרויפנעמען צום טייך אין סעלאַנראַא און עס אַהין אַריינזאָרפן. נאָר די דאָזיקע מוטער האָט קיין איינס פון די אַלע זאַכן נישט געטון; זי האָט אַייגעוויקלט דאָס טויטע קינד ריין און שוין אין אַ טוך און דאָס מקבר געווען. און אויב דאָס גופל איז געפונען געוואָרן אַיינגעוויקלט ריין און שוין, בשעת דאָס קבר איז געעפנט געוואָרן, מוז עס זיין אַ פרוי און נישט קיין מאַן, וואָס האָט עס אַזוי אַיינגע-וויקלט.

און איצט, האָט דער אַדוואָקאַט ווייטער גערעדט, זאָל דאָס גע-ריכט אַנטשיידן, אין וואָס קאָן מען נאָך באַשלידיקן די אָנגעקלאָגטע; ער מיינט, אז אין גאַרנישט. סיידן דאָס געריכט זאָל זי וועלן משפטן דערפאַר, וואָס זי האָט נישט צו וויסן געגעבן וועגן דעם טויט-פאַל. נאָר דאָ ווידער — דאָס קינד איז געווען טויט, און קיין זאך האָט נישט געקאַנט עס ענדערן; דאָס אַרט איז ווייט אין דער ווילדעניש, אַ סך מילן סיי פונם גלח סיי פונם ליצנסמאנד; איז עס גאַנץ נאַטירלעך, צו

לאָזן עס רוען אין דעם זויבערן קבר אין וואַלד. און אויב ס'איז אַ פארברעכן, דאָן איז די אָנגעקלאָגטע נישט מער שולדיק, וויפיל דער פאָטער פונם קינד — נאָר יעדנפאלס איז דאָס אזא קליינער פארברעכן, אז מען מעג אים גרינג מוחל זיין. די מאָדערנע יוסטיץ לייגט בכלל אַלץ מער געוויכט אויף אויסבעסערן דעם פארברעכער, איידער אויף באַ-שטראַפֿן אים. ס'איז די פאַרעלטערטע שיטה, וועלכע האָט געזוכט אַרויפ-צולייגן שטראַפֿן פאַר יעדע זאַך — ס'איז דאָס גקמה-געזעץ פונם אַלטן טעסטאַמענט; אַן אויג פאַר אַן אויג און אַ צאָן פאַר אַ צאָן. ניין, אין דער היינטיקער יוסטיץ הערשט שוין נישט דער דאָזיקער גייסט. דאָס געזעץ פון היינט איז מער מענטשלעך; ער זוכט קודם-כלּ צו באַגרייפֿן די אינערלעכע כוונות פֿון דעם, וואָס ווערט פאַר עפעס גע-משפט.

— ניין! איר וועט דאָס דאָזיקע מיידל נישט פאַרמשפטן! האָט — דער אַדוואָקאַט אויסגערופֿן. נישט סתם פאַרגרעסערן די צאָל פאַרברעכער דארפֿן מיר, נאָר גיכער אומקערן דער געזעלשאַפט אַ גוטן און נוצלעכן מיטגליד. עס דאַרף נאָך דערמאָנט ווערן, אז די אָנגעקלאָגטע האָט איצט די אויסזיכט אויף אַ נייע שטעלע, וואו זי וועט זיין אונטער דער מעג-לעכסט בעסטער אויסזיכט. פרוי לענסמאַנד הייערדאַל האָט, צוליב איר גוטער באַקאַנטשאַפט מיטן מיידל און צוליב איר ווערטפולער דערפאַרונג אַלס מוטער, געעפנט ברייט די טירן פון איר הויז פאַרן מיידל; זאַל-זשע דאָס געריכט אין זינען האָבן די נרויסע פאַראַנטוואָרטלעכקייט, איידער עס גייט אַרויסטראַגן זיין אורטייל. צולעצט דריקט ער נאָך אויס זיין דאַנק דעם געערטן פראַקטוראַר, וועלכער האָט גרויסמוטיק זיך אָפּגע-האַלטן פון צו פאַדערן אַ פאַראורטיילונג — אַן אָנגענעמער באַווייז פון טיפער מענטשלעכער פאַרשטענדענע ש.

דער אַדוואָקאַט האָט זיך אַוועקגעזעצט.

די איבעריקע פֿאַרהאַנדלונגען האָבן שוין נישט געדויערט לאַנג. דאָס רעזומירן איז געווען בלוז אַן איבערחורונג פון די זעלבע פּנסן, ווי זיי זענען פאַטראַכט געוואָרן פון ביידע צדדים, אַ קורצער איבערזוכט, ערנסט, טרוקן און לאַנגווייליק. אַלץ איז געגאַנגען זייער גוט. סיי דער אַדוואָקאַט, סיי דער פראַקטוראַר, האָבן געזאָגט כמעט דאָס זעלבע,

און דער פאָרויצער האָט שוין געהאַט אַ גרינגע אויפגאבע פאַר זיך.

מ'האַט אָנגעצונדן צוויי הענג-לאַמפּן, וואָס האָבן אַראָפּגעהאַנגען פון דער סטעליע — אַ קאָרג ליכט איז עס געווען. דער פאָרויצער האָט קיים געווען צו לייענען זיינע נאָטיצן. ער האָט דערמאָנט מיט אַ געוויסער שטרענגקייט דעם פאַקט, אַז וועגן קינדס טויט איז נישט געמאַלדן גע-וואָרן דער מאַכט — נאָר דאָס דאַרף אין געגעבענעם פאַל באַטראַכט ווערן אַלס די פליכט פונם פאַטער איידער פון דער מוטער, אַ דאַנק איר שוואַכקייט אין יענער צייט. דאָס געריכט האָט דאָן צו באַשטימען, צי איז באַווייזן, אַז די געפירט און דער קינדערמאַרד זענען אויסבאַ-האַלטן געוואָרן, און ער חורט ווידער אַמאָל איבער אַלע אַרומגענטן פון אָנפאַנג ביזן סוף. דערנאָך איז געקומען דער שטענדיקער אָנזאָג — צו געדענ-קען וועגן דער אחריות, וואָס דאָס געריכט האָט שוין געהערט פריער, און צולעצט די געוויינטלעכע דערמאָנונג, אַז אין פאַל פון ספקות קאָן מען אַנטשיידן לטובות דעם אָנגעקלאַגטן.

איצט איז אַלץ געווען קלאַר.

די ריכטער האָבן פאַרלאָזט דאָס צימער און אַריין אין צווייטן. זיי האָבן מיטגענומען מיט זיך דעם בויגן מיט די פראַגן. זיי האָבן זיך געווימט סך הכל פינף מינוטן און זיך צוריקגעקערט מיט אַ „ניין“ אויף אַלע פראַגן.

— ניין, דאָס מיידל באַרבראַ האָט נישט געטויט איר קינד.

דאָן האָט דער פאָרויצער נאָך געוואָגט עטלעכע ווערטער און דער-קלערט, אַז באַרבראַ איז פריי.

דער געריכט-זאַל איז געוואָרן ליידיק, די קאָמעדיע איז געווען פאַריבער...

עמעצער כאַפט אָן אַקסל שטרעמען ביים אַרעם — ס'איז גייס-

לער. — ה-מ, — זאָגט ער, — ביסטו שוין פטור איצט!

— יאָ, — האָט אַקסל געזאָגט

— זיי האָבן נאָר צייט ביי דיר צוגענומען אָן אַ שום

זיין.

— יאָ, — האָט אַקסל נאָכאָמאָל געזאָגט. נאָר ער איז ביסלעכווייז

צו זיך געקומען און אין אַ רגע אַרום צוגעגעבן: — סונדעסטוועגן בין

איך צופרידן, וואָס איך בין דערמיט אָפגעקומען, ס'האַט געקאָנט זיין ערגער.

— ערגער? — האָט גייסלעך אויסגערופן — כ'וואָלט געוואָלט זען! — ער האָט שטאַרק באַטאָנט די ווערטער, און אַקסל האָט פאַר-שטאַנען, און גייסלעך האָט עפעס געמוזט האָבן צו טון מיטן פראָצעס. און ער האָט זיך אַריינגעמישט. גייט ווייסט, אויב ס'איז נאָך אַלעמען נישט געווען גייסלעך אַליין, וועלכער האָט געפירט די גאַנצע פאַרהאַנד-לונגען און זיך דערשלאָגן דעם רעזולטאַט, וועלכן ער האָט געוואָלט. ס'איז געווען נישט קלאַר.

איינס האָט אַקסל אויף זיכער פאַרשטאַנען, — און גייסלעך איז געווען אויף זיין צד די גאַנצע צייט.

— כ'האַב אַ סך פאַרוואָס צו דאַנקען אייך. — האָט ער געזאָגט, געבנדיק אים די האַנט.

— פאַרוואָס? — האָט גייסלעך געפרעגט.

— וואָס הייסט, פאַר — פאַר דעם אַלעס.

גייסלעך האָט עס געמאַכט בקיצור: — איך האָב לחלוטין גאַרנישט נישט געטון; ס'איז געווען איבעריק. — נאָר פון דעסטוועגן איז גייסלעך נישט געווען אומצופרידן; ס'האַט אויסגעזען, ווי ער האָט געוואַרט אויף אַ דאַנק און האָט אים באַקומען. כ'האַב נישט קיין צייט צו שטיין און רעדן איצט, — האָט ער געזאָגט, קערסט זיך אום אַהיים מאַרגן, האָ? גוט. זיי מצליח. — און גייסלעך איז אַריבער אויף דער צווייטער גאַס. . .

אויף דער שיף, פאַרנדיק אַהיים, האָט אַקסל געטראָפן דעם! לענס-מאַנד מיט זיין פרוי, באַרבראַן, און די צוויי מיידלעך, וואָס זענען גע-ווען אַלס עדות.

— נו, — האָט פרוי הייערדאַל געזאָגט, — זענט איר נישט צו-פרידן, וואָס ס'האַט זיך אויסגעדרייט אַזוי גוט?

— יאָ — האָט אַקסל געזאָגט, — ער איז צופרידן, וואָס ס'האַט שוין גענומען אַ סוף.

דער לענסמאַנד אַליין האָט אויך אַריינגעשטעלט אַ וואַרט און גע-זאָגט:

— דאָס איז דער צווייטער פאַל, זינט איך בין דאָ — דער ערשטער

מיט אינגערן פון סעלאנראַט אין איצט דער פּאַל. ניין, מען טאָר נישט
פאַרשווייגן אַזעלכע מעשים — די גערעכטיקייט מוז זיך אַרײַנמישן.
נאָר פּרוי הייערדאָל האָט אַפּנים געפילט, אַז אַקסל איז נישט גע-
ווען שטאַרק צופּירן מיט איר געכטיקער רעדע, האָט זי איצט געפרווט
צו פאַרגלעטן די זאָך.

— איר האָט פאַרשטאַנען, גלייב איך, פאַרוואָס איר האָב געמוזט
אַזוי אַרויסטרעטן קעגן אייך נעכטן?
— ה-מ — יאָ — האָט אַקסל געזאָגט.

— איר האָט עס געוויס פאַרשטאַנען, איך ווייס. איר האָט דאָך
נישט געקאָנט מיינען, אַז איך וויל מאַכן די קאָגע שווערער פאַר אייך.
איך האָב אַלעמאָל געטראַכט גוטס וועגן אייך, און איך זאָג עס אייך
גאַנץ אָפּן.

— יאָ, — האָט אַקסל אָפּגעענטפּערט, נישט מער. נאָר ער איז
געווען צופּירן און גערירט פון אירע ווערטער.

— נו, יאָ, — האָט פּרוי הייערדאָל געזאָגט. — איך האָב גע-
מוזט אַ טייל שולד איבערוואַרפּן אויף אייך, אַז נישט וואָלט באַרבראָך
פאַרמשפט געוואָרן און איר אויך מיט איר. ס'איז אַלץ געווען צוליב אייער
ביידנס טובה וועגן.

— איך דאַנק אייך זייער, — האָט אַקסל געזאָגט.
— און טאַקע איך, נישט קיין אַנדערע, איז אַרומגעלאָפּן אין
שטאָט פון איינעם צום צווייטן און געטון אַלץ, וואָס איך האָב נאָר גע-
קאָנט, פאַר אייך ביידע. און איר האָט געזען, ווי מיר האָבן אַלע זיך
געהאַלטן אין געריכט, מיר האָבן געמוזט זאָגן, אַז איר זענט אויך טייל-
ווייז שולדיק, פּדי צום סוף אייך ביידן צו באַפּרייען.

— יאָ, — האָט אַקסל געזאָגט.
— זיכער האָט איר זיך נישט פאַרגעשטעלט אויף קיין איין רגע,
אַז איך וויל שלעכטס טון אייך? ווען איך האָב גאָר אַלעמאָל געטראַכט
וועגן אייך!

יאָ, דאָס איז געווען גוט צו הערן נאָך דעם גאַנצן אומפּבורד.
אַקסל איז געווען אַזוי גערירט, אַז ער האָט געפילט, ער מוז טון עפּעס,
געבן פּרוי הייערדאָל עפּעס אַ מתנה. אפשר אַ שטיקל פּי אין האַרבסט;
ער האָט געהאַט אַ יונגן אַקסל..

פרוי הייערדאל האט געהאלטן וואָרט; זי האָט גענומען באַרבראָן צו זיך. נאָך אויף דער שיף האָט זי אַכטונג געגעבן אויף איר, געוען ס'זאל איר נישט זיין קאלט, זי זאל נישט זיין הונגעריק; און אויך אַכטונג געגעבן, אז זי זאל זיך נישט חברן מיטן שטייער-באָאָמטן פון בער-גען. דאָס ערשטע מאָל האָט זי גאַרנישט געזאָגט, בלויז אַוועקגערוּפן באַר-בראָן צו זיך. נאָך אין אַ וויילע אַרום איז באַרבראָ ווידער געווען לעבן אים, געהאלטן דעם קאַפּ אויף אַ זייט און גערעדט בערגענער דיאַלעקט און געשמייכלט. דאָן האָט זי זי צוגערופן צו זיך און געזאָגט: — ווירק-לעך, באַרבראָ, וואָלסטו זיך נישט געדאַרפט אויפפירן אַזוי צווישן מע-נער איצט. גטדענק, וואָס דו ביסט נאָך וואָס איבערגעקומען און פון וואָנען דו ביסט אַרויס.

— איך האָב בלויז געשמועסט מיט אים אַ רגע, — האָט באַרבראָ געזאָגט. — כ'האַב געהערט, אז ער קומט פון בערגען.

אַקסל האָט נישט גערעדט צו איר. ער האָט אָבער באַמערקט, אז זי איז בלויז אין אָפגעצערט און האָט שיינע ציין איצט. זי האָט נישט געטראָגן קיין איינס פון זיינע פינגערלעך...

און אַזינד שפּאַנט אַקסל נאָכאַמאָל צוריק אַהיים. ס'רעגנט און אַ ווינט בלאָזט, נאָר ער איז צופרידן; אַ שנייד-מאַשין מיט אַ בראָנע וואָרטן אויף אים אין האַפן; ער האָט זיי געזען. אַ דער גייסלעך! קיין איין וואָרט האָט ער נישט דערמאָנט אין שטאַט וועגן דעם, וואָס ער האָט געשיקט. יא, אַ מערקווירדיקער מענטש געווען גייסלעך...

VIII

אָקסל האָט נישט געהאַט קיין איבעריקע צייט אויף צו רוען אינ-
דערהיים, ווי ס'האָט זיך אַרויסגעוויזן; די שווערע האַרבסט-רעגנס האָבן
געבראַכט נייע זאָרג און נייע אַרבעט, וואָס ער האָט אַליין אויף זיך גע-
נומען: דער טעלעגראַף-אַפּאַראַט אויף זיין וואַנט האָט געלאָזט וויסן, אַז
די ליניע איז באַשעדיקט.

אַ, ער האָט צופיל געחלשט נאָכן געלט, ווען ער האָט אָנגענומען
דעם אַמט! ס'איז געווען ביטער באַלד פון אָנהייב אָן. ברעד אַלסען האָט
אים באַנץ קלאַר געדראָט, ווען ער איז געקומען צוגעמען דעם אַפּאַראַט
און די אַנדערע מכשירים; יאָ, ער האָט אים געזאָגט מיט די ווערטער: —
וויילסט שוין אַפנים באַרנישט געדענקען, אַז איך האָב דיך מציל געווען
פונם טויט ווינטער!

— אַלינא האָט מיך געראַטעוועט, — האָט אָקסל געזענטפערט.
— האָ, אוודאי! האָב איך דיך נישט געטראָגן אַהיים אויף מיינע
שוואַכע פלייצעס? יעדנפאלס ביסטו געווען כּיטרע גענוג אַפּצוקויפן מיין
היים אין זומער און לאָזן מיך היימלאָז אין ווינטער. — יאָ, ברעד איז
געווען טיף באַליידיקט; ער האָט פאַרגעזעצט:
— מעגסט נעמען דעם טעלעגראַף און דאָס באַנצע ברוכּוואַרג פון
דער וואַנט. מיר ציען זיך אַרויס אין דאָרף אַריין און היבן דאָרט אָן

נאָר אַ נייע זאָך — דו וויסט נישט, וואָס דאָס איז אַזוינס, נאָר וואָרט, וועסטו זען. ס'איז אַ מיין איינפאַר-הויז, וואו מענטשן קאָנען באַקומען צו טרינקען. דו וועסט שוין זען, ווי אַזוי מיר וועלן באַנץ גוט אויסקוי-מען. מיין פרוי קאָן פאַרקויפן עסנוואַרג און געטראַנקען, און איך וועל אַליין מאַכן עפעס געשעפט און וועל נאָך פאַרדינען אַ סך מער, וויפיל דו פאַרדינסט דאָ. נאָר דו זאָלסט עס וויסן, אַקסל, אַז איך קאָן דיר גענוג אָנטון שאַדן, איך קאָן צו גוט די טעלעגראַף-ליניע און ווייס אי מען קאָן סלופעס אומוואַרפן און דראַטן איבערש-יידן. און דאָן וועסטו מוזן לויפן פאַריכטן, און וואַרפן די נויטיקסטע אַרבעט. דאָס איז אַלץ, וואָס איך וועל דיר זאָגן, אַקסל, און דו נעם זיך עס אין זי-נען. . .

אַט טאַקע איצט וואָלט אַקסל באַדאַרפט זיין אין דאָרף און אַרויפ-ברענגען די מאַשינען פונם האַפן — זיי זענען אַזוי שוין, אַפגעגילט און באַמאָלט, ווי בילדער, ער וואָלט זיי גוט באַקוקט און זיך דערוואוסט ווי אַזוי צו באַנוצן זיי — נאָר איצט מוז ער זיי לאָזן וואַרטן. ס'איז נישט אָנגענעם צו לאָזן אַלע נויטיקע אַרבעטן און לויפן אַכטונג געבן אויף די טעלעגראַף-דראַטן. ס'איז אַבער פאַרט געלט. . .

אַרויפצו, העכער אויפן באַרג, טרעפט ער אַן אַראָנסענען. דער סוחר אַראָנסען שטייט און קוקט אין שטורם, אַליין ווי אַ זענונג, וואָס האָט ער דאָרטן געדאַרפט? ער קאָן נישט איינזיצן רויק אויף זיין אָרט; ער מוז אַליין גיין זען די שאַכט מיט זיינע אייגענע אויגן. ער טוט עס, נאַטירלעך, בלויז אויס ערנסטער זאָרג פאַר זיין אייגענער און פאַר זיין פאַמיליעס צוקונפט. שטייט ער און באַטראַכט די נאַקעטע פאַרוויסטונג אויף די פאַרלאָזטע בערג; מאַשינען ליגן און זשאַווערן, פורן און מאַ-טעריאַלן אַלערליי, איבערגעלאָזט אויף גאַטס באַראַט — אַ טרויעריק בילד. וואו-נישט-וואו אויף די ווענט זענען געהאַנגען פֿאַקאטן, אויפשריפטן, וואָס האָבן פאַרבאַטן צו טון שאַדן אָדער אַוועקפירן דער געזעלשאַפטס אייגנ-טום-געצייג, פורן אָדער געביידעס.

אַקסל שטעלט זיך אַפּ אויסצורעדן עטלעכע ווערטער מיטן ברוגזן סוחר, און פרעגט אים, צי ער גייט אויף דער יאָגד.

— יאָגד? אַ, ווען איך וואָלט אים נאָר דערטאַפט.

— אים? וועמען?

— אים, וואָס האָט רוינירט מיך און אינו אַלע דאָ. אים, וואָס
ווייל נישט פאַרקויפן זיין באָרן און לאָזן אַנגיין מיט דער אַרבעט
ווייטער.

— מיינט איר גייסלערן, אויב אַזוי?

— יאָ, אים מײן איך. מײַנאַלט אים שיסן באַדאַרפט
אַקסל לאַכט און זאָגט:

— גייסלער, ער איז געווען אין שטאַט מיט אַ פּאַר טעג צוריק;
דאָרט האָט איר אים געקאָנט טרעפן. נאָר איך מײַן, אַז איר מעגט
אים בעסער לאָזן צורו.

— פאַרוואָס? — פּרעגט אַראָן אין כּעס.

— פאַרוואָס? איך האָב מורא, אַז ער וועט זיך אַרויסווייזן צו
קלוג און איבערגעשפיצט פאַר אייך.

זיי האָבן נאָך אַ וויילע אַ וי געטענהט, און אַראָנסען איז געוואָרן
אַלץ מער אויפגערעגט. צום סוף האָט אַקסל מיט אַ שמייכל גע-
פּרעגט:

— אָבער, יעדנפאַלס, וועט איר דאָך נישט אַזוי שלעכט זיין, און
נעמען און אַנטלויפן און אינו דאָ לאָזן אַליין אין דער ווילדע-
ניש?

— הי! וואָס מיינסטו, אַז איך קאָן דאָ פּטרן מײן צייט אויף גאָר-
נישט אין אייערע זומפן, און אפילו נישט פאַרדינען, וואָס אַ לייקע
קאָסט? — האָט אַראָן צאָרגדיק אויסגעשריגן. — געפין מיר אַ קונה און
איך פאַרקויף גלייך.

— פאַרקויפן? — זאָגט אַקסל. — די ערד דאָ איז גאַנץ גוטע
ערד, אויב זי ווערט נאָר באַאַרבעט געהעריק — און דאָס וואָס איר באַ-
זיצט, איז גענוג אויף אויסצוהאַלטן אַ פאַמיליע.

— האָב איך נאָר-וואָס נישט געזאָגט, אַז איך וועל זיך צו איר
נישט צורירן? — האָט אַראָנסען נאָכאַמאל אויסגעשריגן — איך קען טון
עפעס בעסערס.

אַקסל האָט אַ זאָג געטון, אַז אויב אַזוי, וועט זיין לייכט צו גע-
פינען אַ קונה; נאָר אַראָנסען האָט ביז זיך אויסגעלאַכט פון זיינע ווער-
טער:

— קיינער אין דער ווילדעניש דאָ האָט נישט אזו פיל געלט אים אויסצוקויפן.

— נישט דאָ, איז אפשר ערגעץ-אנדערש-וואָ?

— דאָ איז גאַרנישט נישטאָ, חוץ עלנט און אַרעמקייט, — האָט אַראָן פאַרביטערט געזאָגט.

— דאָס קאָן זיך אפשר זיין, — האָט אַקסל געזאָגט אַ ביסל באַ-
ליידיקט — נאָר יצחק פֿין סעלאַנראַא, ער קען אייך אויסקויפן צו יע-
דער צייט.

— איך גלויב נישט, — האָט אַראָנסען געזאָגט.

— ס'איז מיר אַלצאיינס, צי איר גלייבט, צי נישט, — האָט אַקסל
געענטפערט און זיך געלאָזט אַוועקגיין.

נאָר אַראָנסען האָט אים נאָכגשריגן:

— היי, וואָרט צו אַ רגע! וואָס האָסטו געזאָגט — יצחק וואָלט
אַפגעקויפט סטאַרבאַרג?

— יאָ, — האָט אַקסל געענטפערט, — אויב ס'האָנדלט זיך נאָר
וועגן געלט. ער איז גענוג רייך אַפצוקויפן פינף סטאַרבאַרגס.

אַראָנסען איז פריער געזאָנגען אַרום און אַרום, זיך האַלטנדיק
ווייט פון סעלאַנראַא, זיך היטנדיק, מ'זאָל אים נישט דערזען; נאָר איצט
אויף צוריקוועגס, איז ער אַהין אַריינגעגאַנגען און פאַרפירט אַ שמועס
מיט יצחק. נאָר יצחק האָט בלוז געשאַקלט מיטן קאַפּ: ער האָט
גאָר קיינמאָל וועגן דעם נישט געקלערט און קלערט אויך איצט
נישט.

פונדעסטוועגן, אַז אלישע איז אַהיים געקומען צו וויינאַכטן, איז
געוואָרן גרינגער צו רעדן מיט יצחק. אמת, ער האַלט עס פאַר אַ
משוגעת צו אַפקויפן סטאַרבאַרג, ער האָט גאָר וועגן דעם נישט גע-
קלערט; נאָר דאָך, אויב אלישע מיינט, אַז ער וואָלט געקאָנט עפעס
אויפטון דאָרט, נו, קאָן מען זיך מישב זיין וועגן דעם.

אלישע אַליין האָט זיך געוואַקלט; ער איז נישט גערן דאָס קויפן,
אַבער נישט קעגן אויך. אויב ער זאָל זיך באַזעצן דאָ אינדערהיים, דאָן
לאָזט זיך זיין קאַריערע אויס מיט גאַרנישט. ס'איז נישט דאָס, וואָס אַן
שטאַט. אין האַרבסט, ווען אַ סך חברה פון דאָרף זענען געקומען אין
שטאַט צום רעקרוטן-קאַנטראָל, האָט ער זיך אויסגעהיט נישט צו ווייזן

זיך צווישן זיי; ער האָט קיין חשק נישט געהאַט צו באַגעגענען זיך מיט דאָרפס-יונגען; זיי האָבן געהערט צו אַן אַנדערע וועלט. און איצט זאָל ער זיך אַליין אומקערן צו דער זעלבער וועלט?

אינגער איז דורכאויס באַשטאַנען אויף אַקטיווען דאָס אָרט; סײַ ווערט האָט אויך געהאַלטן, אַז ס׳וואָלט געווען אַ גלייכע זאַך. זיי האָבן ביידע צוגערעדט אַלישען און אין איינעם אַ טאָג זענען זיי אַלע דריי אַרונטערגעפאַרן קיין סאַראַבאַרג אַנצוקוקן דאָס ביי-וואונדער מיט די אייגענע אויגן.

אַבער ווי נאָר ס׳האַט זיך געוויזן אַן אויסזוכט אויף פאַרקויפן, איז אַראָנסען געוואָרן אַן אַנדערער מענטש; ער איז גאָר נישט געצוואונגען פטור צו ווערן פונם אָרט, באַינ אופן נישט. אויב ער זאָל אַפילו אַוועק-פאַרן, קאָן דאָס אָרט בלייבן ווי עס איז; ס׳איז אַן ערשט-קלאַסיק אָרט, ער וועט עס קאָנען פאַרקויפן, ווען ער וועט וועלן.

— איר וועט מיר נישט געבן מיין פרייז, — האָט אַראָנסען גע-זאָגט.

זיי האָבן אַנגעקוקט דאָס הויז און געוועלע, די סקלאַדעס און די קאַמערן, און געזען די אַרימע רעשטלעך סחורה, וואָס זענען באַשטאַ-נען פון עטלעכע האַרמאָניקעס, זייגער-קייטעלעך, שאַכטלעך קאָלירט פאַ-פיר, לעמפלעך מיט אַנגעהאַנגענע ב צירונגען, אַלץ סחורה, וואָס מ׳האַט זי בשום אופן נישט געקאָנט פאַרקויפן. צווישן די פאַרשטענדיקע לייט, וואָס האָבן געלעבט דאָ אויף זייער ערד. ס׳זענען דאָרטן נאָך געווען אַ פאַר קעסטלעך מיט טשוועקעס אין אַ ביסל ציץ, און דאָס איז געווען אַלץ.

אלישע האָט זיך געהאַלטן ערנסט און באַקוקט די זאַכן מיט אַ מינע פון אַ פאַכמאַן. — דאָס אַלץ וועט מיר גאָרנישט צונוצן קימען, — האָט ער געזאָגט.

— נו, איז האָט איר די ברירה נישט צו קויפן עס, — האָט אַראָנסען געענטפערט.

— יעדנפאַלס, קאָן איך אייך אַנבאַטן פופצען הונדערט קראָנען פאַר דעם פלאַץ, ווי ער גייט און שטייט, מיט דער סחורה, מיטן לעבעדיקן אינווענטאַר, מיט אַלץ מיט אַנאַנדער — האָט אלישע געזאָגט. אַ ער

איז געווען אינאנצן גלייכילטיק; זיין ארבעט איז בלויז אן אַנשטעל
געווען, כדי עפעס צו זאָגן.

און זיי זענען געפאָרן צוריק אַהיים. פון דער זאך איז גאַרנישט
געוואָרן; אלישע האָט געמאַכט אַ לעכערלעכן אַנפאַט, וועלכן אַראָנסען
האַט אָנגענומען אַלס אַ באַליידיקונג. — איך וויל גאַרנישט הערן, וואָס
דו רעדסט, יונגעראַמן, — האָט אַראָנסען געזאָגט; יא, אים געזאָגט „דו“,
אים באַטראַכט הי און איבערגעוואַקסן יונגל, וואָס האָט זיך אין שוואַט
אָנגענומען מיט גאַוה און וויל לערנען אים, אַראָנסען, די ווערט פון
סחורה.

— איך האָב, דאַכט זיך, מיט אייך אויף פרוּדערשאַפט נישט גע-
טרונקען, — האָט אלישע געזאָגט אויך באַליידיקט. אָ, זיי וועלן שוין
זיין שונאים אויפן גאַנצן לעבן!

נאָר וואָס איז עס אַראָנסען אַזוי איינגעשפּאַרט די גאַנצע צייט און
מאַכט זיך, ווי ער דאַרף גאַרנישט פאַרקויפן? ס'איז געווען אַ טעם דער-
ביי; אַראָנסען האָט נאָך אַלץ געהאַט אַ שטיקל האַפּזונג.

אין דאָרף איז אָפּגעהאַלטן געוואָרן אַ פאַרזאַמלונג צו פאַטראַכטן
די לאַגע, וואָס איז אַנטשטאַנען צוליב דעם, וואָס גייסלעך וויל נישט
פאַרקויפן זיין חלק שאַכטן-באָדן. ס'זענען געווען נישט נאָר די אַרומיקע
ישובניקעס, וואָס האָבן דירעקט געליטן פון דעם, — ס'איז אַן אומגליק
פאַר דער גאַנצער געגנט.

נאָר פאַרוואָס האָבן מענטשן נישט געקאָנט לעבן ווייטער אַזוי וואויל
אָדער אַזוי געמיין ווי פריער, איידער ס'איז גאָר אינגאַנצן געווען אַ
שאַכט? זיי האָבן נישט געקאָנט! זיי זענען צוגעוואוינט געוואָרן צו בע-
סערער שפייז, צו פיינער ברויט, צו געקויפּע ריינע מלבושים און צו
העכערע שכירות, יא, מענטשן האָבן זיך אויסגעלערנט צו ציילן געלט
בעסער, דאָס איז עס געווען. און איצט, אַז דאָס געלט האָט ווידער גע-
פעלט, אַז ס'האַט זיך אַוועקגעגליטשט ווי אַ מחנה הערינג צוריק צום ים —
איז פאַר אַלעמען געוואָרן אַ צרה, אַן אומגליק. און וואָס האָט מען גע-
קאָנט טון?

ס'איז אין דעם קיין ספק נישט געווען: עס-לענסמאַנד גייסלעך
האַט זיך נוקם געווען אינם דאָרף דערפאַר, וואָס מען האָט געהאַלפן
אים אָפּצוזאָגן פון זיין אַמט; און ס'איז אויך געווען קלאָר, אַז זיי האָבן

אים נישט דערשאצט דענסטמאל. און איצט האָבן זיי דעם פסק דורך
אזא פשוט מיטל, ווי פארלאנגען א הויכן פרייז פאר זיין שטיקל באַדן,
איז אים געלונגען אַפצושטעלן די גאַנצע אַנטוויקלונג פון דער געגנט.
יא, אַ פעסטער מענטש! אַקסל שטרעם פון מאַאַנענלאַנד האָט דאָ גע-
קאַנט עפעס זאָגן; ער האָט דער לעצטער געזען גייסלערן. ברעדס טאַכ-
טער, באַרבראַך, האָט געהאַט אַ פראַצעס אויף זיך אין שטאַט, און איז
אַרויס פריי, און גייסלער האָט זיך געפונען אין געריכט די גאַנצע צייט!
און אויב זיי האָבן געמיינט, אַז ס'איז שוין אויס גייסלער, אַז ער איז
אַ צעבראַכענער מענטש, האָבן זיי נאָר געדאַרפט אַ קוק טון אויף די
מאַשינען, וואָס דער זעלביקער גייסלער האָט צוגעשיקט אַ מתנה
אַקסלען!

דער מענטש האָט געהאַלטן איצט דעם גורל פון דער גאַנצער
געגנט אין זיין האַנט; זיי וועלן מוזן קומען צו אַן אויסלויף מיט אים.
וואָס פאַר אַ פרייז וועט גייסלער שליסלעך זיין גענייגט אַנצוגעמען? זיי
מוזן עס וויסן, יעדנפאַלס. די שוועדן האָבן אים אַנגעבאַטן פינף און
צוואַנציק טויזנט — גייסלער האָט אַפגעוואָרפן. איז ווי וואָלט געווען,
למשל, ווען דאָס דאַרף, די געמיינדע זאָל פֿון איר זייט אויך עפעס צו-
געבן, פֿדי די אַרבעט זאָל זיך ווידער אָנהייבן? אויב ס'איז נאָר נישט
אַזא געוואָלטיקע סומע, וואָלט זיך עס געלויבט. דער ס'חר פון דאַרף
און אַראָנסען פון סטאַרבאַרג וואָלטן גערן געגעבן צושטייער שטילער-
הייט אויף אַזא פאַנד. עס וואָלט זיך זיי מיט דער צייט גוט אַפגע-
צאַלט.

דער סוף איז געווען, אַז צוויי מענטשן זענען דעלעגירט געוואָרן
צו טרעפן זיך מיט גייסלערן און זיך אויספירלעך דורכרעדן מיט אים.
און מ'האַט זיי אינגליכן דערוואַרט צוריק.

און מחמת דעם, האָט ביי אַראָנסענען נאָך געגליט אַ פונק פון האַפ-
נונג, און ער האָט געטראַכט, אַז ער קאַן נאָך באַשטיין צו האַלטן זיך
ווירדיק מיט דעם, וואָס וויל אַפּקויפן סטאַרבאַרג, נאָר דאָס האָט נישט
געדייערט לאַנג.

אין אַ וואָך אַרום איז די דעלעגאַציע צוריקגעקומען מיט אַ קא-
טעגאַרישן אַפּזאָג. אַ זיי זענען באַגאַנגען די גרעסטע נאַרשקייט, וואָס
זיי האָבן נאָר געקאַנט באַגיין, ווען זיי האָבן אויסג. קליבן ברעדן אַלס

איינעם פון דער דעלעגאציע — און געקליבן האָבן זיי אים, וואָרום ער
האָט מגרינגסטן געקאָנט אָפּשפּאַרן צייט דערויף. זיי האָבן ג'פונען
גייסלעך, נאָר ער האָט בלויז אַ שאַקל געטון מיטן קאָפּ און געלאַכט. —
פאַרט צוריק אַהיים, — האָט ער זיי געזאָגט, און האָט זיי באַצאָלט די
קאָסטן פון דער רייזע.

זאָל די גאַנצע געגנט אַזוי טאַקע אונטערגיין?

נאָכדעם ווי אַראָנסען האָט זיך געכעסט אַ שטיקל צייט און גע-
וואָרן אַלץ מער און מער פאַרצווייפֿלט, איז ער אין איינעם אַ טאָג אַרויפ-
געגאַנגען קיין סעלאַגראַא און געשלאָסן דאָס געשעפט, יא, אַראָנסען
האָט עס געטון. אַלישע האָט עס געקראָגן פאַר דעם פרייז, וואָס ער האָט
געבאַטן; די ערד און דאָס הויז מיט די קאַמערן, דעם לעבעדיקן איג-
ווענטאַר און די סחורה — פאַר פּופּצען הונדערט קראָנען. אמת, דורכ-
קונדיק דעם אינווענטאַר שפעטער, האָט זיך אַרויס עוויזן, אַז אַראָנסענט
פריי האָט פאַרניצט כמעט דעם גאַנצן ציץ פאַר זיך; נאָר אַזעלכע קליי-
ניקייטן האָבן ווייניק וואָס גערירט אַ מענטשן ווי אַלישע. ס'לוינט נישט
צו ערגערן זיך איבער דעם, האָט ער געזאָגט.

דאָך איז אַלישע נישט געווען אינגאַנצן צופרידן. זיין צוקונפט
איז שוין געווען אָפּגעחתמעט, ער וועט זיך אַליין באַגראָבן אין דער
ווילדעניש. ער מוז אויפגעבן זיינע גרויסע פֿלענער; ער איז שוין מער
נישט קיין יונגער הער פון אַ קאַנטאַר, ער וועט קיינמאָל נישט ווערן
קיין לענסמאַנד, אפילו נישט וואוינען מער אין קיין שטאָט. פאַרן פאַטער
און פאַר די איבעריקע אין הויז האָט ער געמאַכט דעם אַנשטעל, אַז ער
איז זייער שטאַרץ, וואָס ער האָט באַקומען סטאַרבאַרג פאַר דעם זעלבן
מקח, וואָס ער האָט אָנגעבאַטן — דאָס זאָל זיי ווייזן, אַז ער האָט גע-
וואוסט, וואָס ער האָט געטון! נאָר דער קליינער טרוימף האָט נישט
געדויערט לאַנג. ער האָט אויך געהאַט אַ באַפרידיקונג פון דעם, וואָס
ער האָט איבערגענומען אַנדערסענען, דעם אָנגעשטעלטן. דאָס איז געווען
אַ טייל פון דער מציאה. אַראָנסען האָט אים מער נישט געדאַרפט, ביז
ער וועט נישט עפענען קיין נייע קראַם. ס'איז אים געווען אָנגענעם, ווען
אַנדערסן איז אַרויפגעקומען פּרעגן, צי קאָן ער בלייבן אויף ווייטער;
דאָ האָט אַלישע זיך דערפילט פאַר באַלעבאַס — צום ערשטן מאָל אין
זיין לעבן.

— איר קאנט פארבלייבן, יא, — האָט ער געזאָגט. — איך וועל זיך נויטיקן אין אַ געהילף, וואָס זאָל אַכטונג געבן אויפן אָרט, ווען איך וועל זיין אָפּוועזנד צוליב געשעפט — אָנקניפּנדיק פאַרבינדונגען אין בער-גען און אין טראַנדהיים.

און אַנדערעסן האָט זיך אַרויסגעוויזן פאַר נישט קיין שלעכטן יונג, ער איז געווען אַ גוטער אַרבעטער, און גוט אַכטונג געגעבן, ווען אלישע איז נישט געווען.

בלויז די ערשטע צייט איז ער געווען גענויגט אַ ביסל צו פאַ-דימען זיך און שפּילן די ראָל פון אַ גרויסן מאַן, און דאָס איז געווען די שולד פון זיין פאַלעבאָס אַראַנסען. אָבער איצט איז שוין געווען אַנדערש. אין פּרילינג, ווען די זומפן זענען אָפּגעגאַנגען אַ ביסל פון פּראַסט, איז סיווערט געקומען פון סעלאַנראַא קיין סטאַרבאַרג, פּדי אָנצו-הייבן מאַכן גראַבנס. — און זע, אַנדערעסן איז אַליין אַרויסגעקומען העלפן גראַבן. גאָט ווייסט, וואָס עס האָט אים באַוועגט דאָס צו טון, ווייל ס'איז נישט געווען זיין אַרבעט; אַזאָ מענטש איז ער געווען. דער שניי איז נאָך נישט געווען צעגאַנגען טיף גענוג, און זיי האָבן נישט געקאָנט גראַבן אַזוי ווי זיי האָבן געוואָלט, נאָר יעדנפאַלס איז עפעס געווען אויפגעטון. דאָס איז געווען יצחקס לאַנגאַניקער געדאַנק — אויסצוטרי-קענען די זומפן אין סטאַרבאַרג און באַארבעטן די ערד ווי געהעריק. דאָס שטיקל קראַם האָט געדאַרפט יין מער נישט ווי אַ צוגאַב, אַ געבן זאָך, איינצושפּאַרן מענטשן צו שלעפּן זיך אין דאָרף אַריין נאָך אַ שפּול-קעלע פּעדים.

סיווערט מיט אַנדערעסענען זענען געשטאַנען |און געגראַבן און זיך דורכגערעדט יעדעס מאָל, ווען זיי האָבן זיך אָפּגעשטעלט רוען אַ ביסל. אַנדערעסן האָט דערטאַפט ערגעץ-וואו אַ גאָלדענע מטבע, אַ צוואַנציק-קראַנען שטיק, און סיווערט וואָלט געוואָלט דאָס גאָלדשטיק האָבן פאַר זיך; נאָר אַנדערעסן וועט זיך נישט צעשיידן מיט דעם — ער האָט עס געהאַלטן איינגעוויקלט אין פאַפּיראַס-פאַפּיר אין זיין קופּערט. סיווערט האָט פאַרגעשלאַגן, זיי זאָלן זיך באַרן פאַרן געלט — זען, ווער וועמען וועט אַוועקלייגן; נאָר אַנדערעסן וועט נישט ריזיקירן. סיווערט האָט גע-וואָלט שטעלן אין קאָן צוואַנציק קראַנען אין אַסינגאַציעס און אָפטון

אליין אינגאנצן די גראב-ארבעט, אויב ער וועט געווינען; נאָר אַנדערעסן האָט זיך באַליידיקט פֿון דעם. — האָ — האָט ער געזאָגט, — און דו וועסט גיין אַהיים און זאָגן, אַז איך טויג נישט צו דער אַרבעט. — צו-לעצט זענען זיי דורכגעקומען צו שטעלן פינף און צוואַנציק קראַנען אין אַסיגנאַציעס קעגן דעם גאַלד-שטיק, און סיווערט אַז אַוועקגעלאָפֿן אַהיים יענע נאַכט, צו בעטן ביי זיין פֿאָטער דאָס געלט.

אַ יונגלשער איינפֿאַל, די לויסטקע שפּיל פֿון יוגנט אַוויף-זיין אַ נאַכט, מאַכן אַ וועג פֿון אַ מייל אַהין און אַ מייל צוריק, און אויף מאַרגן ווידער אַפֿאַרבעטן דעם גאַנצן טאַג — ס'האָט גאַרנישט אויסגעמאַכט פֿאַר סיווערטן, אַ שיינענדיק גאַלדשטיק אַז אַלץ ווערט. אַנדערעסן אַזו געווען אויפגעלייגט צו וויצלען זיך אַ ביסל איבער דעם עסק, נאָר סיווערט האָט געהאַט אַן עצה דערצו; ער האָט נאָר געדאַרפט לֶאָזן פֿאַלן אַ וואָרט וועגן לֶעאַפֿאַרדינאַן: — יאָ, כ'האַב שיער נישט פֿאַרגעסן, לֶעאַפֿאַרדינאַן האָט זיך נאָכגעפֿרענט אויף דיר. .. — און אַנדערעסן האָט באַלד אויפגע-הערט צו וויצלען זיך און געוואָרן רויט.

אַנגענעמע טעג זענען עס געווען פֿאַר זיי ביידן, בשעת זיי האָבן געטריקנט דעם באַדן, געגראָבן און געפירט לֶאָנגע ופּוּחים אויף אַ שפּאַט, און ווידער געאַרבעט און ווידער געשמאַעסט. ווען-נישט-ווען אַזו אויך אלישע אַרויסגעקומען העלפֿן, נאָר ער אַזו באַלד מיד געוואָרן. אלישע האָט נישט געהאַט נישט קיין כּוח און נישט קיין ווילן צו דער אַרבעט, נאָר ביי דעם אַלעם אַ גאַנץ גוטער יונג. ..

— אַט קומט אַליינאַ — פֿלעגט סיווערט דער לֶץ זאָגן, — איצט וועסטו דאַרפֿן אַריינגיין פֿאַרקויפֿן איר אַ האַלב פֿונט קאַווע. — און אלישע אַזו געווען גאַנץ גוט צופֿרידן אַוועקצוגיין. פֿאַרקויפֿן אַליינאַן וואָסער נישט אַזו קלייניקייט האָט באַטייט עטלעכע מינוטן אַפֿרו פֿון דעם עאַרפֿן די שווערע קלומפֿעס ערד.

און די אַרעמע אַליינאַ האָט געמוזט האָבן אַ ביסל קאַווע פֿון צייט צו צייט. געלט דערויף האָט זי שוין ווי ס'איז אַרויסבאַקומען פֿון אַקסלען, אַדער זי האָט אויסגעביטן אַ קעו אויף געלט. אַליינאַ אַזו שוין אויך נישט געווען די וואָס פֿריער; די אַרבעט אין מאַאַנענלאַנד אַזו געווען צו שווער פֿאַר איר; זי אַזו געווען אַלט, און עס האָט זיך אַנגעזען אויף איר. נישט

וואס זי האָט חלילה ווען נישט איז אַליין דערקענט איר שוואַכקייט אָדער עלטער; האָ זי וואָלט שוין געפונען גענוג וואָס צו טענהן, ווען אַקסל זאָל זי אָפּזאָגן. איינגעשפּאַרט און קריגעריש איז זי געווען, גע- טון איר אַרבעט און נאָך געהאַט צייט אַרומצוגיין צווישן די שכנים און כאַפּן אַ גוטן שמועס. דאָס איז געווען איר באַשיינפּערלעך רעכט, וואָרום אין מאַנעבלאַנד האָט זי ווייניק וואָס געקאַנט רעדן; אַקסל איז נישט געווען פּון די רעדעוודיקע.

וואָס איז שייך דעם באַרבראָ-פּראָצעס, איז אַלינאָ געווען אומצו- פּרידן, אַנטוישט. ביידע פּרייגעשפּראַכן! אַז ברעדט טאַכטער באַרבראָ, זאָל אומגיין פּראַנק און פּיי, בשעת אינגער פּון סעלאַנראַט איז פּאַר- אורטיילט געווען אויף אַכט יאָר — דאָס האָט אַלינאָ נישט געשמעקט; זי האָט גאַרנישט געהאַט קיין קריכטלעכן פּאַרדרוס פּון אַזאָ גוטסקייט — נאָר גאָט דער האָר האָט נאָך זיין משפּט נישט אַרויסגעגעבן — האָט אַלינאָ געשאַקלט מיטן קאַפּ, ווי פּאַרויסזאָגנדיק גאַטט שוואַך אויף שפּעטער. נאָטירלעך, האָט אַלינאָ נישט געהאַלטן בסוד איר אומצושרינדקייט מיטן אורטייל, ווער שמועסט נאָך, ווען זי האָט זיך דורכגעווערטלט מיט איר באַלעבאַס, מיט אַקסלען, איבער עפעס אַ קלייניקייט. דאָמאַלס פּלעגט זי מאַכן פּאַרשידענע אָנצוהערענישן אויף איר ווייך-בוימלדיקן שטייגער, רעדן מיט ביטערן סאַרקאַזם:

— יאָ, ס'איז מאַדנע, ווי אזוי דאָס געזעץ האָט זיך געביטן היי- טיקע צייטן, קעגן דער פּאַרדאַרבנקייט פּון סדום און עמורה; נאָר איך האָלט זיך ביי גאַטס געבאַטן, אזוי ווי שטענדיק.

אַ, אַקסל איז שוין מיר און קראַנק געווען פּון איר, און זיך גע- וואונטשן צו זען זי ערגעץ אַנדערש-וואו. פּערט איצט, ווען דער פּרילינג דערנענטערט זיך, און ער וועט ווידער מוזן די גאַנצע פעלד-אַרבעט טון איינער אַליין; דער היי-שניט וועט אָנקומען, און וואָס זאָל ער טון? ס'איז געווען אַ ביטערע לאַגע! זיין ברודערס פּרוי פּין ברייטאַבליק האָט געשריבן אַהיים קיין העלגאַלאַנד, אַזשער קאָן מען דאָרטן קריגן אַ שטוב- פּרוי פּאַר אים, נאָר ביז איצט האָט זיך פּון דעם גאַרנישט נישט אויס- געלאָזט. און אויף יעדן פּאַל וואָלט ער געדאַרפט באַצאלן פּאַר איר גמיעה.

ניין, ס'איז געווען א געמיין און ביז שפיצל פון באַרבראָן —
פטור צו ווערן פונם קינד און דערנאָך אַליין אַוועקלויפן. אַ זומער און
צוויי ווינטערן שוין, אַז ער איז געצוואונגען אויסצוקומען מיט אַלינאָן,
און ווער ווייסט זיי לאַנג נאָך ווייטער. און באַרבראָ, די בריאה, האָט
עס זי געאַרט? ער האָט זיך דורכגערעדט מיט איר אין דאָרף איינמאַל
ווינטער, נאָר אפילו קיין איין טרער האָט נישט אַראָפגערינען פון אירע
אויגן און נישט פאַרקילט געוואָרן אויף אירע באַקן.

— וואָס האָסטו געטון מיט די פינגערלעך, וואָס איך האָב דיר גע-
געבן? — פרעגט ער.

— פינגערלעך?

— יא, די פינגערלעך

— איך האָב זיי נישט מער.

— האָ, איז האָסטו זיי נישט מער?

— צווישן אינז איז געווען אַלץ געענדיקט, — האָט זי געזאָגט. —
און איך האָב זיי נישט געקאָנט מער טראָגן. ס'פאַסט נישט אַרומצוגיין
מיט פינגערלעך, ווען אַלץ איז אויס.

— מילא, איך וואָלט אָבער געוואָלט וויסן, וואו דו האָסט זיי אַהינגע-
געטון.

— האָסט געוואָלט, איך זאָל זיי דיר אומקערן אפשר? — האָט זי
געזאָגט. — איך האָב דיר קיינמאַל אויף אַווי פיל געמיי נישט גע-
האַלטן.

אַקסל האָט געקלערט אַ רגע און געזאָגט.

— איך וואָלט דיר געווען באַצאָלט פאַר זיי, דו וואָלט זיי נישט
אומזיסט אָפגעגעבן.

נאָר ניין, באַרבראָ האָט די פינגערלעך געפטרט, און אפילו נישט
געגעבן אַקסלען די געלעגנהייט צו איינשאַפן זיך אַ גאָלדן אָדער אַ זיל-
בערן פינגערל פאַר אַ ביליקן פרייז.

איבעריקנס, איז באַרבראָ נישט געווען מיאוס און גראַב, דאָס
נישט. זי האָט געטראָגן אַ לאַנג פאַרטויך, פאַרבונדן איבער די אַקסלען,
מיט פאַלדן ביי די ברעגן און מיט אַ שמאַל פאַסעקל פון ווייסן ציץ
אַרום איר האַלז — יא, זי איז געווען שיין. מ'האַט שוין אפילו געשמו-

עסט, אז זי גייט ארום מיט א יונג פונם דארף, נאך דאס איז געווען
מער נישט ווי לשון הרע. פרוי הייערדאלף האט געהאלטן א וואכזאם אויג
איבער איר און זי נישט געלאזט דאס יאך גיין צו די וויינאכטן-
טעגן.

יא, פרוי הייערדאלף איז געווען גענוג פארויכטיק. בשעת אקסל איז
געשטאנען און גערעדט מיט בארבראן וועגן די צוויי פינגערלעך, האט
זיך מיטאמאל באוויזן פרוי הייערדאלף און געזאגט:

— בארבראן, איך האב געמיינט, אז דו גייסט אין קיך אריין?

גייט בארבראן אועק, און איר באלעבאסטע דרייט זיך אויס צו
אקסלען און זאגט:

— קאנטס מיר אפשר פארקויפן עפעס א בהמהלע אויף
פלייש?

— מ-מ, — האט אקסל בלויו דורכגעמורמלט, זיך העפלעך גע-
גריסט.

דאס האט דאך פרוי הייערדאלף אים אזוי געלויבט לעצטן הארבסט,
געזאגט, אז ער איז אן אויסגעצייכנטער יונג, אז זי האלט פון אים גאך
אן א שיעור; און אזא באציונג איז געווען עפעס ווערט. אקסל האט גע-
וואוסט דעם סדר העולם, ווי מען דארף זיך פירן, ווען מען דארף אג-
קומען צו העכערע, צו באאמטע, און ער האט נאך דאמאלס גלייך א
קלער געטון וועגן א בהמהלע, וואס ער זאל מקריב זיין. נאך דערווייל
איז זיך די צייט געגאנגען, א חודש נאך א חודש, דער הארבסט איז
אריבער, און ער האט אלץ געזשאלעוועט דאס שטיקל פי. און נאך אלע-
מען, וואס וועט זיין, אז ער וועט עס לאזן פאר זיך? — זאל ער עס
אוועקגעבן, וועט ער בלויו האבן וויניקער מיט א בהמה. און ס'איז א
וואיל בהמהלע...

— ה-מ, א גוטן טאג. גיין, — האט אקסל געענטפערט, שאקלעני-
דיק מיטן קאפ: ער האט היינט גישט קיין שלאכט-פי.

נאך פרוי הייערדאלף האט, ווייזט אויס, געטראפן זיינע געדאנקען,
ווייל זי האט געזאגט: — כ'האב געהערט, אז איר האט א יונגן
אקס

— יא, איך האָב איינעם, — האָט אַקסל געענטפערט.
— האָט איר ברעה צו האַלטן אים ?
— יא, איכ'ר אים נאָך האַלטן דערווייל.
— איך פאַרשטיי, און קיין שאַף צו קוילן האָט איר נישט ?
— אַצינד האָב איך נישט. איך האָב קיינמאָל נישט פאַרמאָגט מער,
וויפיל מ'דאַרף האָבן אויף דער פערמע.

— יא, איר פאַרשטיי, — האָט פרוי הייערדאַל געזאָגט; — גוט,
און איז זיך אַוועקגעגאַנגען איר וועג.

אַקסל איז געפאַרן אַהיים, נאָר ער האָט נישט געקאָנט נישט
טראַכטן וועגן דעם שמועס; ער האָט זיך געשראַקן, טאַמער האָט ער
געמאַכט אַ פאַלשן שריט. דעם לענסמאַנדס פרוי איז דאָך געווען אזא
וויכטיקער עדות; פאַר, די קעגן אים, נאָר וויכטיק סיי-ווי. ער האָט דורכ-
געלעבט אזא שווער שטיקל צייט און איז צום סוף אַרויסגעקראַכן —
אַרויסגעקראַכן פון זייער אַ מיאוסער געשיכטע; אפשר זאָל ער פאַרט
מקריב זיין דאָס שטיקל פּי.

און מאַדע, אַט דער געדאַנק האָט זיך ביי אים עפעס פאַרבוונדן
מיט באַרבראַן. אַז ער וועט ברענגען אַ בהמהלע פאַר איר באַלעבאַסטע,
וועט עס זיכער מאַכן אַ רושם אויף באַרבראַן.

נאָר ווידער זענען טעג פאַרגאַנגען, ער האָט ווידער אַלץ אָפגע-
לייגט, און קיין שום ביזו האָט חלילה נישט פאַסירט. דאָס צווייטע מאָל,
ווען ער איז געפאַרן אין דאָרף אַריין, האָט ער ווידער נישט געהאַט קיין
בהמה מיט זיך אויף דער פּוּר; נאָר שוין אין לעצטן מאָמענט האָט ער
גענומען אַ שעפעלע; ס'איז געווען אַ היפש שעפעלע, נישט אַבי וואָס,
און ער האָט עס אַוועקגעגעבן מיט די דאָזיקע ווּרטרער:

— אַקסן-פלייש איז האַרט, איך האָב געוואַלט אייך ברענגען עפעס
גוטס.

נאָר פרוי הייערדאַל וויל אפילו נישט הערן וועגן אַ מתנה. —
זאָגט, וויפיל איר ווילט פאַר דעם, — האָט זי געזאָגט. אַ אַ פיינע פרוי
זי, נעמט נישט קיין מתנות פון מענטשן! און דער סוף איז געווען,
אַז אַקסל האָט באַקומען אַ גוטן פרייז פאַר זיין שעפעלע.
באַרבראַן האָט ער דאָס מאָל גאַרנישט געווען.

דעם לענסמאנדס פרוי האט אים געזען אַנקומען, אין זי האט זי
אדעקגעשיקט פון שטוב.
מילא, זאל איר גאט אַפדאַנקען, באַרבראַן, האָס האַט אים געלאָזט.
פֿון הייליך גאַנצע אַנדערטהאַלען יאָרן

D

בעם פריילינג האָט עפעס אומדערוואַרטס און זייער וויכטיקס פאַסירט — מען שטעלט זיך ווידער אַרבעטן אין דער שאַכט; גייסלעך האָט פאַרקויפט זיין באַדן. אומבאַגרייפלעך! גייסלעך האָט מען נישט געקאַנט דערגרינטעווען; ער האָט געקאַנט האַנדלען אַ מציאה אָדער פאַרלירן און תמיד דעם זעלבן שאַקל טון מיטן קאַפּ, אויף „ניין“, צי אויף „יאָ“. ער האָט געקאַנט מאַכן, אַ גאַנץ דאַרף זאָל ווידער שמייכ-לען אָנהייבן.

דאָס געזיטן האָט אים געפלאַגט, אפשר; ער האָט נישט געקאַנט מער צווען, ווי די בענט, וואו ער איז אַמאָל געווען לענסמאַנד, ווערט אויסגעהונגערט אויף היימיש-געמאַכטער קאַשע און איז געענט אין געלט. אָדער האָט ער אפשר באַקומען זיין פערטל מיליאָן? ס'איז אויך מעגלעך, אַז גייסלעך אַליין האָט צום סוף אָנגעהויבן זיך פילן געענט אין געלט, און איז געווען געצוואונגען צו פאַרקויפן פאַר וויפיל ער האָט נאָר געקאַנט קריגן. פינף-און-צוואַנציק אָדער פופציק טויזנט האָבן זיך אויך נישט געוואַלגערט אין די גאַסן, נאָך אַלעמען. חוץ דעם האָבן, זיך אַרומגעטראָגן קלאַנגען, אַז דאָס האָט זיין עלטסטער זון געשלאָסן דאָס געשעפט אויף זיין פאַטערס חשבון.

נאָר ווי עס זאָל נישט זיין, די אַרבעט וועט מען צוריק אָנהייבן;
דער זעלבער אינזשיניער איז ווידער געקומען מיט זיינע גרופעס אַר-
בעטער, און די אַרבעט איז אַוועק אויפסניי. די זעלביקע אַרבעט, יאָ,
נאָר גאָר אויף אַן אַנדערן אופן.

אַלץ האָט אויסגעוויזן צו זיין אין דער זעלבער אַרדנונג, ווי פריער.
די שוועדישע שאַכטן-אייגנטימער האָבן אַראָפגעבראַכט זייערע אַרבעטער,
און דינאַמיט און געלט — וואָס נאָך האָט געקאָנט פעלן? אפילו אַראָנ-
סען איז צוריקגעקומען, אַראָנסען דער סוחר, אין האָט געוואָלט צוריק
אַפקויפן סטאַרבאַרג ביי אלישען.

— ניין, — האָט אלישע געזאָגט, — איך פאַרקויף נישט.
— איר וועט פאַרקויפן, רעכן איך, אַז מען וועט איך אַ גוטן
פרייז געבן.

— ניין.

ניין, אלישע האָט נישט געהאַט בדעה צו פאַרקויפן סטאַרבאַרג. דער
אמת איז, אַז ער האָט אַ ביסל געענדערט איצט זיין מיינונג וועגן זיין
מצב; נאָך אַלעמען, איז גאַרנישט אַזוי שלעכט צו זיין דער אייגנטימער
פון אַ געשעפּט אין די בערג; ער האָט געהאַט אַ פיינע וועראַנדע מיט
קאָלירטע פענסטער און אַן אָנגעשטעלטן אויף צו טון די גאַנצע אַרבעט,
און אַליין האָט ער געקאָנט אַרומפאַרן. יאָ, פאַרן מיט דער ערשטער
קלאַס, מיט פיינע לייט צוזאַמען. אַמאָל וועט ער נאָך אפשר פאַרן אַזוי
ווייט, ווי קיין אַמעריקע — ער האָט וועגן דעם אָפט געטראַכט. אפילו
די קליינע נסיעות צוליב געשעפּט אין די שטעט אין דרום זענען אויך
געווען עפעס, וואָס מ'האַט געקאָנט מיט זיי לעבן. אַ לענגערע צייט נאָך
דעם. ער איז נישט געוואָרן צעלאָזן חלילה, נישט געדונגען קיין שיפן
פאַר זיך אַליין און נישט געפראַוועט קיין ווילדע אַרגיעס אויפן וועג —
אַרגיעס זענען נישט געווען אין זיין נאַטור. אַ מאַדער בחור איז געווען
אלישע, מיידלעך זענען אים שוין מער נישט אָנגעגאַנגען, ער האָט די
אַלע זאַכן געלאָזט אין אַ זייט, פאַרלוירן דעם אינטערעס צו זיי. אָבער
ער איז געווען דעם מאַרקראַפּס זון, און געפאַרן מיטן ערשטן קלאַס,
און איינגעקויפט טראַנספּאָרטן סחורות. און יעדעס מאָל איז ער צוריק-
געקומען פון וועג אַ ביסל פיינער ווי פריער, אַ גרעסערער מענטש; דאָס
לעצטע מאָל האָט ער זיך אומגעקערט מיט קאַלאָשן אויף די שיך. —

וואָס איז דאָס — טראַגסט שוין צוויי פאַר שיק? — האָט מען אים גי-
פרעגט.

— יא, כ'האַב לעצטנס אָנגעהויבן צו לייַדן פון קעלט אין די
פּיס, — ענטפערט אלישע.

און יעדער איינער האָט געהאַט מיטלייַד אויף זיינע פֿאַרקילטע
פּיס.

הערלעכע טעג — א פראַכטפול לעבן, מיט אַן אַ סוף פרייער צייט!
בייך, ער האָט נישט געהאַט בדעה צו פאַרקויפן סטאַרבאַרג. וואָס, אומ-
קערן זיך צוריק אין אַ קליינער שטאַט און שטיין אין אַ קליינעם גע-
וועלב, און נישט האָבן אליין קיין אָנגעשטעלטן? נאָכמער, ער האָט בא-
שלאָסן צו פאַרגרעסערן דאָס געשעפט. די שווערן זענען ווידער דאָ, און
זיי וועלן פאַרפלייצן דאָס אַרט מיט געלט; ער וואָלט געווען אַ נאַר
צו פאַרקויפן איצט. אַ-אַנסען האָט נעבעך געמוזט אַוועקגיין יעדעס מאָל
מיט אַ פעסטן אָפּזאָג, מיט אַלץ מער און מער פאַרדרוס אויף זיך אליין.
פאַרוואָס האָט ער נישט געקאַנט פאַרויסזען פריער אין נישט פאַרקויפן
דאָס אַרט.

אַ נאַר אַראַנסען האָט אומזיסט געהאַט אַזוי פיל עגמת נפש, און
אלישע האָט אומזיסט געמאַכט אַזעלכע גרויסע פלענער. און דער עיקר,
דאָס דאָרף האָט צו פרי זיך דערפרייט און געריבן זיך די הענט, ווי מלאכים,
וואָס זענען זיכער, אַז גאָט וועט זיי בענטשן. — זיי האָבן זיך ביטער
פאַרבאַרט אין זייערע האַפנונגען. און איצט איז געקומען די געוואַלטיקע
אַנטווישונג; די אַרבעט אין דער שאַכט האָט זיך טאַקע צוריק אָנגע-
הויבן, — נאָר אויף דעם אַנדערן עק פונם באַדן, אַכט מייל ווייטער,
אויף דער דרום-גרענעץ פון גייסלערס לאַנד, ווייט אַוועק אין אַן אַנדער
געגנט אינגאַנצן, אַ געגנט, מיט וועלכער זיי האָבן זיך נאָרנישט אָנגע-
קערט. און פון דאָרטן האָט די אַרבעט געדאַרפט שטופנווייז זיך באַוועגן
צפון-צו צו דער ערשטער שאַכט. צו יצחקס שאַכט, פדי צו ווערן אַ
ברכה פאַר די מענטשן אין דער ווילדעניש און אין דאָרף. אין בעסטן
פאַר וועט עס געדויערן יאָרן, אַ רייע מיט יאָרן.

דאָס נייעס האָט געמאַכט אַן איינדרוק, ווי אַ דינאַמיט-אויפרייס.
די דאָרפסלייט זענען געוואָרן פאַראומערט. אייניקע האָבן באַשולדיקט
גייסלערן; ס'איז גייסלער, דער טייל, וואָס האָט זיי נאָכאַמאָל אָפּגעטון

א שפיצ'ל. אנדערע האָבן אויף גיך זיך פאַרזאָמלט, אָפּגעהאַלטן אַ באַראַ-
טונג און אַרויסגעשיקט אַ נייע דעלעגאַציע פון זיכערע מענטשן, דאָס
מאָל צו דער שאַכטן. עזעלשאַפט צום אינזשיניער. נאָר פון דעם איז
גאַרנישט אַרויסגעקומען; דער אינזשיניער האָט זיי דערקלערט, אַז ער
מוז אָנהייבן די אַרבעט פון דרום זייט, מחמת פון דאָרטן איז אַמאָנאָסטן
צום ים, און דאָס שפּאַרט זיי איין די לופט-באַן און רעדוצירט די
קאָסטן פונם טראַנספּאָרט פּמעט צו גאַרנישט. ניין, די אַרבעט מוז זיך
אָנהייבן פון יענער זייט: ס'איז נישטאָ וואָס צו רעדן.

דאָן איז געקומען די שעה פאַר אַראָנסענען. ער האָט צוריק אויפ-
געוואַכט און איז אַוועק צום נייעם אָרט, צום נייעם גאַלד-גרוב. ער האָט
אָפּילו געפרוּווט איבערענדן אַנדערעסענען, אַז ער זאָל גיין מיט אים; —
וואו איז דער שכל דיינער, צו ליגן באַגראָבן דאָ אין דער ווילדעניש? —
האָט ער געזאָגט, — בעסער קום מיט מיר. — נאָר אַנדערעסן וויל נישט;
אומפאַרשטענדלעך, נאָר אזוי איז עס; עפעס איז דאָרטן געווען, וואָס
האָט אים צוגעבוּנדן צום אָרט; עס געפעלט אים דאָ, ער האָט זיך צו-
געוואוינט צום אָרט. ס'מוז זיין אַנדערעסן, וועלכער האָט זיך געענדערט,
ווייל דאָס אָרט איז געווען דאָס זעלביקע, וואָס אַלעמאָל; די מענטשן
און זאָכן האָבן זיך נישט געענדערט. די שאַכטן-אַרבעט האָט זיך אַוועק-
גערוקט אויף אַנדערע טראַקטן, נאָר די תושבים פון דער ווילדעניש
האָבן נישט פאַרלוירן זייערע קעפּ איבער דעם; זיי האָבן פאַרמאָגט זייער
ערד, זייערע גערעטענישן, זייערע בהמות. נישט קיין גרויס עשירות אין
געלט, אמת, אָבער אַלץ, וואָס ס'איז נייטיק צום לעבן. אַלע, אָפּילו
אליישע איז נישט אַראָפּגעפאַלן ביי זיך צוליב דעם, וואָס דער שטראָם
גאָלד האָט געפליסט ערגעץ אַנדערש-וואו; דאָס ערגסטע איז נאָר געווען,
וואָס אין זייער ערשטער באַגייסטערונג האָט ער אָנגעקויפט גרויסע זאָ-
פּאַסן סחורות, וואָס איצטער האָט מען זיי נישט געקאָנט פאַרקויפּן. נו,
קאָנען זיי דערווייל ליגן אזוי זיך; ס'האָט אויסגעווען שענער, יעדנפאַלס,
צו האָבן אַ סך סחורה אין קראָם.

ניין, זער ווילדעניש-תושב האָט זיך נישט פאַרלוירן. די לופט איז
נישט געווען ווייניקער געזונט איצט, איידער פריער; ס'זענען געווען גע-
בוג מענטשן, פאַר וועמען צו ווייזן זיך אין נייע קליידער; קיין פרי-
ליאַנטן האָט ער נישט באַדאַרפט, און דעם טעם פון וויין האָט ער גע-

וואוסט באָר פּונם מאַלצייט אין קאַנאַ. אַ מענטש פּוין דער ווילדעניש האָט זיך נישט געפייניקט איבער זאכן, וואָס ער קאָן זיך נישט פאַרשאַפן: קונסט, צייטונגען, לוקסוסן, פּאָליטיק און ענלעכס זענען ווערט פונקט אזוי פיל, וויפיל מענטשן זענען גרייט צו באַצאָלן פאַר זיי, נישט מער. די ברכה פּוין דער ערד איז געווען עפעס אַנדערש, אַ זאך, וואָס מען האָט געמוזט פאַרשאַפן זיך אום יעדן פרייו. דאָס איז דער אור-קוואַל, דער אָנהייב פּוין אַלץ.

אַן אומעטיק און איינזאַם לעבן? ניין, באין אופן נישט! אַ מענטש האָט דאָרטן געהאַט אַלץ: — זיינע הימלישע כוחות, זיינע טרוימען, זיינע ליבעס און זיין רייכן אַבערגלויבן. — איינמאָל אין אַוונט גייט סיווערט לעבן טייך און שטעלט זיך פּלוצים אָפּ; אויפן וואַסער שווימט אַ פּאַרל קאַטשקעס, אַן „ער“ און אַ „זי“. זיי האָבן אים דערוען; זיי פילן אַ מענטש נאָעגס אין שרעקן זיך. איינע פּוין זיי זאָגט עפעס. לאַזט אַרויט אַ שטילן קלאַנג אַ מעלאָדיע אין דריי טענער, און די אַנדערע ענטפערט צוריק מיט די זעלבע טענער. דערנאָך טוען זיי זיך אַ הויב, טראָגן זיך אַוועק ווי צוויי קליינע רעדער איבער אַ שטח, די לענג פּוין אַ געוואָרפן שטייגל, זעצן זיך ווייטער צו. דערנאָך, ווי פּריער, איינע רעדט און די צווייטע ענטפערט; די זעלבע שפּראַך, וואָס פּריער, באָר אזוי איבערלעך פריי, מיט אַ געפיל פּוין גליקלעכקייט. מיט צוויי אַקט אַוועק העכער!

סיווערט שטייט און קוקט אויף די פייגל, קוקט אַריבער, ווייט אַוועק, ווי אין אַ חלום. אַ ציטער-קלאַנג איז אים אַדורך, אַ ליבשאַפּט האָט אים אַרומגענומען, ער שטייט און לעבט איבער אַ צאַרטע דערמאַ-גונג פּוין עפעס ווילדס און הערלעכס, וואָס ער האָט אַמאָל פּריער גע-וואוסט, און פאַרגעסן. שטיל גייט ער אַהיים; רעדט קיין וואָרט נישט מיט קיינעם, דערציילט נישט באַרגישט; נישט מיט ערדישע ווערטער קאָן מען איבערגעבן אַזא זאך. סיווערט פּוין סעלאַנראַא, דער געוויינט-לעכער סיווערט, יונג און איינפאַך, ווי ער איז געווען, האָט אַזוינס אי-בערגלעבעט.

ס'איז נישט געווען דער איינציקער פּאַל — ער האָט איבערגע-לעבט נאָך אַנדערע זאכן. נישט לייכט איז אים געווען, ווען יאַנסינאַ

האַט פאַרלאָזט סעלאַנראַא. דאָס האָט סיווערטן נישט ווייניק צע-
טומלט.

יאָ ס'איז געקומען דערצו: יאָנסינאָ איז אַוועק, זי האָט אַליין גע-
וואַלט אַוועקגיין. אַ יאָנסינאָ איז נישט געווען פון פשוטן סאַרט, דאָס
האַט קיינער אויף איר נישט געקאַנט זאָגן ווען סיווערט האָט איר גע-
האַט פאַרגעלייגט צו פירן זי גלייך צוריק אַהיים, האָט זי, אמת, גע-
ווינט; דערנאָך אָבער האָט זי חרטה געקריגן אויף אירע טרערן, און
געוויזן באַשיינפערלעך, אַז זי האָט חרטה, — זי האָט געלאָזט וויסן, אַז
זי גייט אַוועק. יאָ, זי איז געווען אַ מיידל מיט ווירדע.

קיין בעסערס פון דעם האָט אינגער זיך נישט געקאַנט ווינטשן;
זי האָט אָנגעהויבן צו זיין אומצופרידן מיט איר דינסט. מאַדנע, זי האָט
גאַרנישט געהאַט וואָס איר פאַרצוואַרפן, נאָר זי האָט זי נישט געקאַנט
זען גלייכבליטיק, זי האָט זי קוים געקאַנט פאַרטראַגן. גענומען האָט זיך
דאָס פון אינגערס גייסטיקן צושטאַנד; זי איז געווען אין אַ שווערן גע-
מיט און פרום יענעם גאַנצן ווינטער, און האָט נישט געקאַנט קומען צו
זיך.

— ווילסט אַוועקגיין? גא, זאָל דיר גאָט העלפן, — האָט אינגער

געזאָגט.

ס'איז געווען אַ ברכה, אַ דערפילונג פון אירע ביינאַכטיקע געפעטן
צוויי דערוואַקסענע פרויען זענען זיי שוין געווען, און צוואַס האָבן זיי
געדאַרפט נאָך האָבן אָט די יאָנסינאָ, אַ פריש און יונג פּלע-מיידל? אינ-
גער האָט מיט אַ געוויסער גערייצטקייט געטראַכט ווען יאָנסינאָס פּלע-יאָרן,
זיך דערמאַנענדיק, אפשר, ווי זי אַליין איז אַמאָל געווען אין די זעלבע
יאָרן.

איר טיפע פּרומקייט איז נישט איבערגעגאַנגען. זי איז נישט גע-
ווען אַזוי זינדיק, זי האָט פּלוז אַמאָל פאַרוואַכט, אַ זיפּ געטון, אָבער זי
האַט נישט געוואַלט אַפילו דאָס ביסל גענוס אויף אירע עלטערע יאָרן,
באַין אופן נישט. אינגער האָט זיך אָפגעקערט מיט שרעק פון אָט דעם
געדאַנק. די שאַכט מיט אַלע אירע אַרבעטער איז שוין מער נישטאַ —
און אַ לויב צו גאָט דערפאַר. די טונגט איז געוואָרן פאַר איר נישט נאָר
דערטרעגלעך, נאָר אומפאַרמיידלעך, גייטיק, און אמתער חסד, אַ מתנה פון
גאָט.

נאָר די וועלט איז געווען אינגאנצן אַ פאַרקערטע. אָט איז לעאַ-
 פּאַרדינאַ, די קליינע לעאַפּאַרדינאַ, אַ יונג געוויקס, אַ פּאַנאַנדערגעוואַקסע-
 נע פּלאַנץ, און זי גייט אַרום אָנגעלעבן מיט זינדיקער געזונטקייט; בלויז
 איין אומאַרמונג אַרום איר טאַליע, און זי וועט פּאַלן אַ היַפּלאָזע — אַ
 פּוי, אויף איר פנים האָבן זיך באַוווּן פּלעקן — אַ סימן פון אויפגערייזט
 בלוט; יאָ, איר מוטער געדענקט גאַנץ גוט, דאָס הייבט די ליידנשאַפט
 אָן צו וועקן זיך אין בלוט; אינגער האָט גישט באַשולדיקט איר קינד
 פאַר די פּלעקן אויף איר פנים, נאָר ס'מוז אויפהערן, זי וויל מאַכן אַ
 סוף צו דעם. און וואָס האָט דער אַנדערעסן געוואָלט, אַרויסקומענדיק
 קיין סעלאַנראַא אין די וונטיקן צו רעדן מיט יצחק וועגן פעלד-אַרבעט?
 האָבן די צוויי מאַנסבילן זיך פאַרגעשטעלט, אַז דאָס קינד איז בלינד?
 יאָ, יונגוואַרג איז תמיד געווען אַזוי נאָך, מיט דרייסיק און מיט פער-
 ציק יאָר צוריק, נאָר איצט נאָך ערגער ווי אַמאָל.
 — יאָ, לט איז אפשר אַזוי, — האָט יצחק געזאָגט, ווען זיי האָבן
 וועגן דעם ענין זיך דורכערעט. — נאָר אָט איז פּרילינג שוין, יאַ-
 סינאַ איז אַוועקגעגאַנגען, און ווער וועט אַפטון די זומער-אַרבעט?
 — לעאַפּאַרדינאַ און איך וועלן אַרבעטן, — האָט אינגער גע-
 זאָגט. — יאָ, איכיל גיכער שאַרן היי טאָג און נאַכט אַליין, — האָט זי
 פאַרביטערט געזאָגט און זיך שיער גישט צעוויינט.
 יצחק האָט גישט געקאַנט פאַרשטיין, וואָס איז דאָ פאַראַן צו ער-
 גערן זיך. נאָר ער האָט זיך געהאַט זיינע מחשבות, און איז זיך גע-
 גאַנגען צום ברעג וואַלד מיט אַ לאַם און אַ קירקע, און זיך געשטעלט
 אַרבעטן אַרום אַ שטיין. ניין, געוויס האָט יצחק גישט געקאַנט פאַרשטיין,
 פאַרוואָס יאַנסינאַ האָט זיי געדאַרפט פאַרלאָזן; אַ גוט מיידל איז זי
 געווען, אין אַ גוטע אַרבעטערין. פאַרשטאַנען האָט יצחק נאָר דאָס נאָר
 נאַנטע און איינפאַכע, — זיין אַרבעט, זיין געזעצלעכע, נאַטירלעכע
 אַרבעט. אַ ברייט-פלייציקער, אַ געזונטער, האָט ער קיינמאָל גישט גע-
 קוקט אויף קיין שטען אין הימל. ער האָט גוט געזעסן, גוט פאַרדייעט,
 און קיינמאָל גישט פאַרלוירן דאָס גלייכגעוויכט.
 אָט איז דער שטיין. גענוג שטיינער זענען דאָ געווען אַרום, נאָר
 אָט איז איינער אויף אַנצוהייבן. יצחק טראַכט וועגן יענער צייט, ווען
 ער וועט אויסבויען אַ קליין הייזל דאָ, אַ קליינע היים פאַר זיך און אי-

גערן; ער וויל זיך נעמען צו דער ארבעט, אפרייניקן א ביסל פלאץ, פל זמן סיווערט איז אונטן, אין סטארבארג. אז נישט וואָלט דער יונג גע-
נומען פרעגן וואָס, ווען, אין דאָס האָט יצחקן נישט געשמעקט. עס וועט
דאָך קימען א טאָג, ווען סיווערט וועט דארפן האָבן אַלע בנינים פון
הויף פאר זיך — די אַלטע לייט מוזן האָבן אַ באַזונדער הויז. יא, ס'האָט
קיינמאָל קיין סוף נישט גענומען צום בויען אין סעלאַנראַט, דער גרוי-
סער היי-ביידים איבער דער קי-שטאָל איז נאָך אויך נישט פאַרענדיקט,
אַבער באַלקס און ברעטער זענען שוין געלעגן אָנגעגרייט.

נו, איז אָט איז דער שטיין. גאַרנישט אַזוי גרויס פון אויבן אויף,
נאָר נישט צו רירן אים פון אַרט. ער מוז זיין טיף. יצחק האָט אַרומ-
געגראָבן אַרום אין געפרוּווט מיטן לאָם, נאָר דער שטיין וויל זיך נישט
רירן. ער האָט געגראָבן ווייטער און געפרוּווט נאָכאַמאָל, נאָר ניין.
איז ער אַוועק צוריק אַהיים נאָך אַ גראַב-אייזן, אַוועקגעשאַרט די ערד,
דערנאָך ווידער געגראָבן, געפרוּווט נאָכאַמאָל — ניין. אַ געוואָלטיק-
שווערער שטיין, האָט יצחק געדולדיק געטראַכט. ער האָט איצט געגראָבן
אַ לענגערע היילע, נאָר דער שטיין האָט אויסגעוויזן צו גרייכן אַלע-
מאָל טיפער און טיפער אַראָפּ, ס'איז נישט געווען וואו אָנצונעמען אַזוי
אים אונטערצוהייבן. אַ אָנשיקעניש וואָלט עס געווען, ער זאָל אים דארפן
אויפרייסן. דאָס בויערן וואָלט אָנגעמאַכט אַ ליאַרם, און מען וואָלט זיך
אָנגעלאָפן צום אַרט. ער האָט אַלץ געגראָבן. ווידער אַוועק צו קריגן אַ
הייב-שטאַנג, און געפרוּווט מיט דעם — ניין. ער האָט געגראָבן ווייטער.
יצחק האָט אָנגעהויבן זיך ערגערן. ער האָט געקנייטשט דעם שטערן און
געקוקט אויפן שטיין, ווי ער וואָלט נאָר וואָס געקומען צו באַקוקן די
שטיינער דאָ, און געטראָפן דעם איינעם שטיין באַזונדערס איינגעקשנט.
ער האָט אים קריטיש באַקוקט; יא, ס'איז געווען אַ קיילעכיק-גלאַטער
שטיין, נישט אָנצונעמען אים פון קיין זייט — יצחק איז געווען כמעט
גענייגט צו זאָגן, אז דער שטיין איז פאַרדאַרבן. אויפרייסן? דאָס נישט;
נאָך פּוּלוער אויף אים אויסברענגען! זאָל ער אים לאָזן, און זיך פּוּלן
באַזיגט פון אָט דעם שטיין?

ער האָט געגראָבן. אַ שווערע ארבעט איז עס געווען, ער האָט זיך
באַנאָסן מיט שווייס. צום סוף האָט ער אַרונטערגעלאָזט דעם שפיץ פון
זיין הייבשטאַנג נאָכאַמאָל און געפראַווט; דער שטיין האָט זיך נישט

גערירט. ער האָט, דאָכט זיך, געטון אַלץ ווי מען באדאַרף, נאָר עס האָט נישט געווירקט. וואָס-זשע האָט געפעלט? ער האָט שוין געגראָבן שטיי-נער אין זיין לעבן. ווערט ער אַלט? נאַריש, כּי-כּי-כּי! לעכערלעך. אמת, ער האָט לעצטנס איינמאַל באַמערקט, אז ער איז שוין נישט אַזוי שטאַרק, ווי ער פלעגט זיין — ס'הייסט, אייגנטלעך, באַמערקט האָט ער גאַרנישט, נישט גענומען עס אין אַכט; מער נישט, ווי אַן אויסדאַכטעניש. און ער טרעט צו צום שטיין נאָכאַמאָל, מיט אַ פעסטן באַשלוס צו נעמען אים.

אַ, ס'איז נישט קיין קלייניקייט, ווען יצחק לייגט זיך אָן אויף אַ היבשטאַנג מיט זיין גאַנץ געוויכט. ער ליגט איבערגעבויגן און דריקט נאָכאַמאָל און נאָכאַמאָל, מיט ציקלאַפּישער קראַפֿט. אָבער — דער שטיין רירט זיך נישט.

נישטאַ קיין אַנדערער אויסוועג; ער מוז גראָבן ווייטער. פרווון אויפ-רייסן? דאָס נישט! ניין, גראָב ווייטער. דער שטיין מוז אַרויסקומען! ס'וואָלט געווען אימגערעכט צו זאָגן, אז ס'האָט אין דעם געשטעקט וואָס נישט איז בייזס מצד יצחקן; ס'איז בלויו געווען די איינגעבוירענע ליבע פון אַ פויער צו הערשן איבערן באָדן, נאָר לחלוטין אָן צאַרטקייט. ס'איז געווען אַ בילד אָנצוקוקן: צוערשט דרייט ער זיך אַרום אַרום שטיין פון אַלע זייטן, דערנאָך טוט ער זיך אַ לאַז, גראָבט אַרום די זייטן, טאַפּט אים אַרום און שאַרט אָפּ די ערד מיט די בלויוע הענט. אָבער דאָס זע-נען נישט קיין צערטלעכקייטן ביי יצחקן. ס'איז אים הייס, יא, הייס פון אָנגעטרענגטן ווילן.

פרוון מיטן היבשטאַנג נאָכאַמאָל? ער האָט אים אַרונטערגעלאָזט וואו ס'האָט אויסגעוויזן צום בעסטן אָנצונעמען — ניין. אָן אומגעוויינט-לעכער ביישפּיל פון עקשנות אין ווידערשטאַנד מצד דעם שטיין. נאָר דאָך האָט ער אויסגעזען צו ווערן אַ נאָכגיביקער. יצחק האָט געפרוּווט מיט האַפּנונג נאָכאַמאָל; ער האָט אַ געפּיל איצט, אז דער שטיין איז שוין נישט מר אומבאַזיגבאַר. נאָר דאָ האָט דער שטאַנג זיך אויס-געגלייטשט, אומוואַרפּדיק יצחקן אויף דער ערד. „צום טיילויל!“ שרייט ער אויס. יא, עס האָט זיך ביי אים אַרויסגעכאַפּט. זיין היטל האָט זיך אים אַראַפּנערקט איבער איין אויער, ווען ער איז געזאַלן, און ער האָט

אויסגעזען ווי א רויבער, ווי א שפאניער. ער האט אויסגע-
שפיגן.

דא קומט אן אינגער.

— יצחקו קים אריין און עס עפעס אָפּ, — זאָגט זי ליב און מילד,

ווי ס'קאָן נאָר געבן.

— יאָ, — ענטפערט ער. נאָר ער וויל זי נישט האָבן דאָ לעבן
זיך, און וויל נישט קיין פראַגן.

— אָ, נאָר אינגער באַמערקט נישט גאַרנישט, זי קומט בען-

טער.

— וואָס האָסטו פאַרטראַכט איצט? — פּרעגט זי, ווייכער צו מאַכן
אים מיט אַן אַנצוהערעניש דערויף, ווי ער קלערט אויס יעדעס מאָל עפעס
אַ נייע גרויסע זאָך.

נאָר יצחק איז פאַרמשהשחורהט, שטאַרק באַאָריבט און ערנסט; ער

ענטפערט:

— גאַרנישט, איך ווייס נישט.

און אינגער נאָכאָמאָל, זי פאַרשטייט נישט גאַרנישט, זי רעדט וויי-

טער און פּרעגט פראַגן און וויל נישט אַוועקגיין.

— זעסט דאָך, — רעדט ער צולעצט אַרויס, — איך נעם אַרויס

דעם שטיין פון דאַנעט.

— האָ, ווילסט אים אַרויסנעמען?

— יאָ.

— און וואָלט איך נישט געקענט צוהעלפן דיר אַ ביסל —

פּרעגט זי.

יצחק שאַקלט מיטן קאָפּ. אָבער ס'איז ליב, וואָס זי וויל אים

הילפן, און ער קאָן נישט מער שלעכט זיין צו איר.

— ווען דו וואַרטסט נאָר צו אַ קליינע וויילע, — זאָגט ער, און

פּוילט אַהיים נאָך די האַמערס.

— מען דאַרף, דער שטיין זאָל נישט זיין אזוי גלאַט, אַפּקלאַפּן אַ

פאַר שטיקלעך אויפן ריכטיקן אַרט, וועט דער שטאַנג זיך נישט גליטשן.

אינגער האַלט דעם זעץ-האַמער און יצחק קלאַפּט, קלאַפּט. יאָ, אַ שטיק

שטיין פליט אַוועק.

— ס'איז געווען אַ גוטע הילף, — זאָגט יצחק, — אַ דאַנק. זאָרג

זיך נישט וועגן עסן פאר מיר איצט. איך מוז פריער ארויסנעמען דעם שטיין.

נאָר אינגער גייט נישט אַוועק. אין צו זאָגן דעם אמת, איז יצחק וואויל צופרידן, אַז זי זאָל בלייבן דאָ אן זען אים אַרבעטן; דאָס האָט אים אַלעמאָל הנאה געטון, פון זייערע פּרזע יאָרן אָן. אין זע, איצט גע-לינגט אים אַ גוטער אַנגריף מיטן הייב-שטאַנג, ער לייגט זיך אָן מיט זיין גאַנצן געוויכט — דער שטיין רירט זיך!

— ער רירט זיך, — רופט אויס אינגער.

— ס'דאַכט זיך דיר נאָר אויס אַווי, — זאָגט יצחק.

— אָבער ער רירט זיך פאַרט.

גו, דערגרייכט אַזוי ווייט — דאָס האָט שוין עפעס באַטייט. דער שטיין רירט זיך. יצחק לייגט זיך חידער אָן און הייבט מיטן שטאַנג, דער שטיין רירט זיך, נאָר ווייטער גאַרנישט. ער זעצט פאַר עקשנותדיק די אַרבעט, נאָר עס גייט נישט. מיטאַמאָל פאַרשטייט ער, אַז ס'איז נישט בלוין אַ פּראָבע פון טויטן געוויכט, ניין, ער באַזיצט נישט מער זיין אַלטע גבורה, ער האָט פאַרלוירן די פאַרהאַרטעוועטע געשיקטקייט. גע-וויכט? ס'איז אַ לייכטע זאַך אַנצוהענגען זיך מיטן פולן קערפער און איבערברעכן אָן אייזערנעם שטאַנג. ניין, ער איז געוואָרן שוואַכער, אַט דאָס איז עס. און דער געדולדיקער יצחק איז פאַרביטערט פון דעם גע-דאַנק — וואָלט ער כאַטש על פל פנים געווען זיך איינגעשפאַרט די שאַנד, אַז אינגער זאָל דאָ נישט זיין און דאָס צווען!

פּלוצים וואָרפט ער אַוועק דעם הייב-שטאַנג און כאַפט דעם שמיד-האַמער. אַ חילדער כּעס באַהערשט אים. ער איז אַנטשלאָסן צו נעמען דעם שטיין מיט געוואָלט איצט. און זע, זיין היטל איז נאָך אַלץ אַראָפּ-גערוקט איבער איין אויער, רויבער-מעסיק, און אַצינד שפּאַנט ער מיט גבורה אַרום דעם שטיין, דראַענדיק, זוכנדיק, ווי עס ווייזט אויס, צו שטעלן זיך אויף אַ געהעריקער פּאַזיציע; האָ, ער וועט דעם שטיין צע-שמעטערן, מאַכן אַ חורבן פון אים. סאַרוואָס נישט? ווען אַ מענטש איז אַנגעפילט מיט שנאה צו אַ שטיין, איז עס מער נישט ווי אַ בלויווע פאַרמאָליטעט צו פאַרטליקן אים. און אַז דער שטיין וועט אַרויסווייזן אַ ווידערשטאַנד, אַז ער וועט נישט וועלן פאַרטליקט ווערן? גו, זאָל ער פּרוּוון — און זען, ווער פון זיי צוויי וועט אויסהאַלטן!

נאָר דאָ הייבט אינגער אָן ווידער צו רעדן, אַ ביסל שרעקעדיק;
זי זעט, אָן ספק, ווי יצחק איז צעקאַכט.
— וואָס, אַ שטייגער, ווען מיר לייגן זיך ביידע אָן אויפן
שטעקן? — אין דאָס, וואָס זי רופט אָן שטעקן, איז נישט עפעס אַני-
דערש, ווי דער הייב-שטאַנג.

— ניין, — שרייט אויס יצחק ווילד אין פעס. נאָר נאָך אַ רגע
טראַכטן זאָגט ער: — נו, גוט, אַז דו ביסט שוין יאָ דאָ — כאַטש דו
האַסט געקאַנט גאַנץ גוט גיין אַהיים. לאַמיר פרוּוון.
און זיי קערן איבער דעם שטיין אויף אַ זייט. יאָ, זיי האָבן באַ-
וויזן דאָס צו טון.

„פ-פּו! זאָגט יצחק.

נאָר איצט דערזען זיי נאָר אָן אומדערוואַרטע זאָך. די אינטערשטע
זייט ביים שטיין איז פלאַך, פּיין אָפּגעהאַקט, גלאַט און גלייך ווי אַ דייל,
דער שטיין איז בלוז אַ העלפט פון אַ שטיין, די אַנדערע העלפט איז
ערגעץ-וואו גאַנץ נאָנט, אָן ספק. יצחק ווייסט גאַנץ גוט, אַז צוויי
העלפטן פון איין שטיין קאָנען ליגן אין באַזונדערע ערטער; דער פּראַקט
האַט, אָן ספק, אין לויף פון דער צייט זיי פּונאַנדערצערקט. נאָר ער
איז אינגאַנצן פאַרוואַנדערט און צופּר־דן מיט דער מציאה; ס'איז אַ
נוצלעכער שטיין, איינער פון די בעסטע פאַר אַ טיר-שוועל, אָן אונז
געלט וואָלט נישט דערפרייט אָט דעם פעלד-מענטש!

— אַ טייערע טיר-שוועל, — זאָגט ער מיט שטאַלץ.

און אינגער, אין איר תּמימות זאָגט; — און ווי אַזוי האַסטו עס
געוואוסט אַזוי גוט פאַרויס?

— ה-ה, — ענטפּערט יצחק, — אין דו האַסט געמיינט, אַז איכ'?

דאָ גראַב, אומזיסט?

זיי גייען אַהיים צוזאַמען; יצחק האָט הנאה פון דעם אימפּאַר-
דינטן שקר; דער טעם איז פּמעט דער זעלבער, ווי פון אַ כּשר פאַר-
דינטן. ער גיט איר צו פאַרשטיין, אַז ער האָט נאָכגעזוכט אַ פּאַסקן
שטיין פאַר אַ טיר-שוועל שוין אַ לענגערע צייט, ביז ער האָט ענדלעך
געפונען, און ווי באַלד אַזוי, האָט שוין, פאַרשטייט זיך, נישט געקאַנט
זיין דער מינדסטער חשד וועגן זיין ווייטערדיקער אַרבעט דאָרטן. ער
האַט געקאַנט גראַבן דאָרטן, וויפיל ער האָט געוואָלט, אונטערן איסרייד,

אז ער זוכט די צווייטע העלפט פון שטיין. און ווען סיווערט איז אהיים-געקומען, האָט ער אים אויך געהאַלפֿן.

נאָר אויב עס איז שוין דערגאַנגען צו דעם, אז ער קאָן מער נישט אַרויסגיין אַליין און אונטערהייבן אַ שטיין, — נון האָבן זיך זאַכן פיינלעך געביטן; עס ווערט געפערלעך, און מען דאַרף טאַקע וואָס גיי כער פאַרטיק מאַכן דעם נייעם פלאַץ. די עלטער רוקט זיך אָן, עס קומט די צייט פאַר דעם קוימען-ווינקל, דער טרוימף, וועלכן ער האָט געהאַט מיטן געפינען די טיר-שוועל, איז פאַרוועלסט געוואָרן אין עטלעכע טעג אַרום; ס'איז געווען אַ פאַלשער נחת און נישט קיין דיורעהאַפטקער. יצחק האָט אָנגעהויבן צו גיין איינגעבויגן.

איז ער נישט געווען אַמאָל אזוי שטאַרק און קרעפטיק, אז ער פלעגט אויפּוואַכן מיט אָנגעשפיצטער אויפּמערקזאַמקייט, ווי נאָר ער האָט דערהערט די ווערטער „שטיין“, אָדער „גראָבן“? און ס'איז נישט געווען זייער לאַנג צוריק, בלויז עטלעכע יאָר, גישט מער. יאָ, אין יענע צייטן האָבן מענטשן, וואָס האָבן זיך געשראַקן פאַר אויסטריקענען אַ שטיקל באַדן, אויסגעמיטן זיין בליק. אַצינד אָבער האָט ער אָנגעהויבן, ביסלעכע-ווייז, צו באַטראַכטן אַזעלכע ענינים מער געלאָסן; האָ, ליבער גאָט! אַלץ-דינג האָט זיך געענדערט. דאָס לאַנד אַליין איז געווען אַנדערש איצט; פרייטע טעלעגראַף-וועגן דורך די וועלדער, וואָס זענען פריער נישט גע-ווען; און פעלדן אויפגעריסענע אין דירכגעלעכערטע, בערג אויסגע-הוילטע, ווי זיי זענען עס פריער נישט געווען, און די מענטשן האָבן זיך אויך געביטן, זיי האָבן זיך מער נישט באַגריסט ביים געזעגענען זיך און ביים אַוועקגיין, ווי אין די אַלטע צייטן, — בלויז אַ שאַקל געטון מיטן קאַפּ, אָדער אפילו דאָס אויך נישט.

נאָר דאָן — אין די אַלטע צייטן איז נישט געווען קיין סעלאַנ-ראַא, נאָר בלויז אַ טאַרף-שטיבל, בשעת איצט... נישט געווען נאָך דאָ-מאָלס קיין מאַרקגראַף.

יָ; אַ מאַרקגראַף, אָבער וואָס איז ער איצט? אַלט און שוואַך, אַן אויסגעטרוקנטער זקן. וואָס קומט אַרויס, אז ער האָט געהאַט גוטע געדערים, און האָט געקאַנט גוט עסן, ווען דאָס האָט אים נישט געגעבן מער קיין פח? סיווערט, דער האָט געהאַט כח איצט, און דאָס איז גע-ווען אַ חיות — אָבער, מאָלט אייך, ווען יצחק וואָלט עס אויך געהאַט!

א פארדרימלעכע זאך; ערשט האָט ער געהאַרעוועט ווי אַ מאַן געטראָגן
משאות, ווי אַ ריו; און מיטאַמאָל זענען די פלייצעס מיר אין לעכצן
נאָך רו, ווי אַן אָפגענוצטע קלאַטשע.

יצחק איז שלעכט געשטימט, מיט אַ שווער האַרץ.

אַט לייגט אַן אַלטער הוט, אַן אַלטער פישער-הוט, פוילנדיק אויף
דער ערד. פאַרטראָגן געוואָרן אַהער פון אַ שטורם-ווינט, אָדער אפשר האָבן
אים די קינדער פאַרשלעפט אַהער, צום ראַנד פון וואַלד, מיט יאָרן
צוריק, ווען זיי זענען נאָך געווען קליינע. לייגט ער אזוי יאָר נאָך יאָר,
פוילט און פוילט; אָבער אַמאָל איז ער געווען אַ נייער הוט, אינגאַנצן
געל און ניי. יצחק געדענקט דעם טאָג, ווען ער איז מיט אים אַהיים
געקומען פון קראָם, און אינגער האָט געזאָגט, אַז עס איז אַ פיינער הוט.
און מיט אַ יאָר שפעטער, האָט ער אים מיטגענומען אין דאָרף אַריין צו
אַ פאַרבער, וועלכער האָט דעם הוט אָפגעפאַרבעט אויף שוואַרץ און אַ
נייעם גלאַנץ אים געגעבן, און די ראַנדן געמאַכט גריין. און ווען ער
איז אַהיים געקומען, איז אינגערן דער הוט געווען געפּעלן. בעסער נאָך,
ווי דאָס ערשטע מאָל. אינגערן איז שטענדיק אַלץ געפּעלן. יאָ, ס'איז
געווען אַ גוט לעבן אין יענע צייטן — זיינע בעסטע צייטן. און ווען
מערץ אין אַפּריל זענען אָנגעקומען, פלעגן אינגער און ער גוט באַגערן
איינער דעם צווייטן, גלייך ווי די פייגל און חיות אין די וועלדער, און
ווען מאַי איז אונטערגעקומען, פלעגט ער פאַרוינען זיין קאָרן און פאַר-
פלאַנצן קאַרטאָפּל, געלעפט און געאַרבעט טאָג און נאַכט. אַרבעטן און
שלאָפן, ליבן און טרוימען — ער איז געווען ווי זיין ערשטער גרויסער
אַקס, און דאָס איז געווען אַ פראַכטפולער אַקס, גרויס און שיין ווי אַ
מלך. נישטאַ שוין מער אזאַ מאַי אין די איצטיקע יאָרן, נישטאַ.

יצחק איז געווען אין אַ געפאַלענעם מוט עטלעכע טעג, פינסטערע
טעג זענען דאָס געווען. ער האָט נישט געהאַט נישט קיין ווילן און נישט
קיין כּח צו נעמען זיך צו דער אַרבעט אויפן היי-בוידים. דאָס קאָן מען
לאָזן פאַר סיווערטן, ער וועט עס אַמאָל פאַרענדיקן. צו וואָס ער דאָרף
זיך נעמען איצט — איז דאָס הויז פאַר אים אַליין — דאָס לעצטע חויז
אויסצובויען, ער האָט נישט געקאָנט אויסבאהאַלטן לאַנג פון סיווערטן,
וואָס ער טוט; ער ער האָט גערייגיקט דעם באַדן, און ס'איז קלאַר גע-

ווען, אז ס'איז א פלאץ צום בויען. און אין איינעם א טאג האָט ער אויסגעזאָגט.

— ס'איז פארהאן א גוטער שטיין, אויב מיר וועלן עפעס דארפן בויען, — האָט ער געזאָגט. — דאָרטן ליגט נאָך איינער.

סיווערט האָט נישט אַרויסגעוויזן קיין שום איבעראַשונג און האָט בלויז געזאָגט: — יאָ, אויסגעצייכנטע שטיינער.

— ווי מיינסטו, — האָט דער פּאָטער געזאָגט. — מיר האָבן גע-
בראַבן דאָ אַרום און אַרום צו געפינען די צווייטע העלפט פון יענעם
שטיין; וואָלט געווען גלייך, אפשר, צו אָנהייבן בויען דאָ. איך ווייס
נישט...

— יאָ, ס'איז נישט קיין שלעכט אָרט צו בויען, — האָט סיווערט
געזאָגט, זיך אַרומקוקנדיק.

— מיינסט אַזוי? ס'וואָלט געווען נישט שלעכט, אפשר, צו האָבן
אָן איבעריק שטיקל אָרט, צו קאָנען אַריינגעמען אַמאָל אַ פּאַר מענטשן,
אז עס מאַכט זיך.

— יאָ.

— אַ פּאַר צימערן וואָלט געווען גענוג. האָסטו געזען, ווי אַזוי
ס'האָט זיך געמאַכט, ווען יענע שוועדישע גרויסע לייט זענען אָהער גע-
קומען און ס'איז נישט געווען קיין פּאַסיק אָרט, וואו זיי צו באַ-
לייגן.

— יאָ, און ס'וואָלט געווען אַן עוולד צו בויען אָן אַ שטיקל
קיר, — זאָגט סיווערט.

— מיינסט אַזוי?

יצחק האָט מער נישט גערעדט. נאָר סיווערט, ער איז געווען אַ
מאָדעם אויף צו באַגרייפן זאכן און באַנעמען מיטן קאָפּ אַלץ אויף אַ
מאָל. געוויס פּאַדאָרף מען האָבן אַן אָרט, וואו ס'וואָלן קאָנען איבערנעכ-
טיקן שוועדישע גרויסע לייט, ווען זיי קומען צופעליק אָהער; קיין איינ-
ציקע פּראָגע האָט ער נישט געפּרעגט, נאָר בלויז געזאָגט: — און נאָך
מיין מיינונג, וואָלסטו נאָך אויפגעשטעלט אַ קעמערל ביי דער צפון-וואַנט.
מענטשן קומען, איז גוט צו האָבן אַ קעמערל, וואו אויפצוהענגען גאַסע
מלבושים און אַנדערע זאכן.

און זיין פּאָטער איז גלייך מסכים: — יאָ, דאָס איז גיטיק.

זיי אַרבעטן ביי די שטיינער ווידער שטיל. דערנאָך פרעגט
יצחק:

— אלישע, ער האָט זיך נאָך נישט צוריקגעקערט, האָ?
און ס'ווערט ענטפערט אויסמיידנדיק: — ער וועט קומען אַהיים
אינגיכן.

מיט אלישען האָט עס געהאַלטן אַזוי: ער האָט תמיד געוואָלט זיין
אַוועק פון דער היים, פירן אַ לעבן אין נסיעות. האָט ער נישט געקאַנט
אויסשרייבן די סחורות? נאָר ער מוז פאַרן און זיי באַשטעלן אויפן אָרט;
ער קריגט זיי אַ סך ביליקער. יאָ, ס'קאָן זיין, אָבער די גרויסע הוצאות!
ער האָט זיך געהאַט זיין אייגענעם אָרט דענקען, אַפנים. און צו וואָס
האַט ער געדאַרפט נאָך ציץ, און נאָך קאַלירטע סטענגעס פאַר טויף-
טשיפיקלעך, און שוואַרצע און ווייסע שטרוי-היטן, אין לאַנגע ליילקעס?
קיינער האָט די אַלע זאָכן קיינמאָל נישט געקויפט אין די בערג; און די
דאַרפסלייט, זיי פלעגן אַרויסקומען קיין סטאַרבאַרג נאָר דאָן, ווען זיי האָבן
נישט געהאַט קיין געלט. אמת, אלישע איז געווען גענוג קלוג — נאָר צו זען
אים שרייבן אויף פאַפיר, אַדער צונויפערעכענען חשבונות מיט אַ שטיקל
קרייד! יאָ, מיט אזאָ קאַפּ, האָבן מענטשן געזאָגט, באַוואונדערנדיק
אים; דאָס איז אַלץ אמת; נאָר ער פאַרשווענדט פאַרט צופיל געלט.
זיי, די דאַרפסלייט, האָבן אים קיינמאָל נישט באַזאָלט זייערע חובות,
און פונדעסטוועגן האָט אפילו אזאָ מענטש ווי ברעד אַלסען געקאַנט
אַרויסקומען קיין סטאַרבאַרג יענעם ווינטער און נעמען אויף באַרג ציץ
און קאווע, און צוקער-סיראַפּ און ליכט.

יצחק האָט שוין אויסגעלייגט אַ סך געלט פאַר אלישען אויף זיין
קראַם און אויף זיינע לאַנגע נסיעות; קיין סך איז שוין נישט געבליבן
איצטער פונם עשירות פון דער שאַכט — אין וואָס דאָן?
— ווי דענקסטו, גייט עס אים, אלישען? — האָט יצחק פלוצים
געפרעגט.

— ה-מ. ער זאָגט, אז ס'וועט גיין גוט.
— האָסט מיט אים גערעדט וועגן דעם?
— ניין; נאָר אַנדרעסן, ער זאָגט אַזוי.
יצחק האָט נאָכגעקערט און געשאַקלט מיטן קאַפּ. — נאָר, מיר-
דאַכט, אז ס'גייט שלעכט. ס'איז אַ רחמנות אויפן יונג.

און יצחק ווערט שווער-געמיטיקער איצט, הגם ער איז פריער אויך
נישט געווען האַפּערדיק.

נאָר דאָן קומט פּלוצים סיווערט אַרויס מיט אַ נייעס: — נאָך
מענטשן קומען זיך באַזעצן דאָ.

— וואָס?

— צוויי נייע נחלות. געקויפט דאָ נאַנט, לעבן אינז.

יצחק בלייבט שטיין שטיל, מיטן ברעך-שטאַנג אין האַנט; דאָס
איז געווען נייעס. אין גוטע נייעס, די בעסטע וואָס ס'האַט נאָר געקאַנט
געבן. „וועלן מיר איצט זיין צען משפּחות דאָ“, זאָגט ער. און יצחק
דערוואָסט זיך גענוי, וואו די נייע לייט האָבן געקויפט, ער ווייסט די
געגנט רונד-אַרום, אין זיין קאַפּ, און שאַקלט צו: „יא, זיי האָבן גוט
אויסגעקליבן; ברענהאַלץ איז דאָ גענוג, און אַ ביסל שווער געהילף
אויך דאָ, און דאָרטן, באַרג-אַראָפּ און צו דרום-מערב. יא...“

לאַנד-אַרבעטער — זיי קאָן קיין זאך נישט אָפהאַלטן. אַט קומען
נייע מענטשן און באַזעצן זיך דאָ. פון דער שאַכט האָט זיך באַרנישט
אויסגעלאָזט, איז נאָך בעסער פאַר דער ערד. אַ מדבר, אַ טויט אַרט;
עס הייבט זיך נישט אָן. אַלץ אַרום האָט געזימלט מיט לעבן; אַט איז
ווידער צוויי נייע מענער, פיר נייע הענט צו אַרבעטן, נייע פעלדער און
לאַנקעס און הייזער — אַך, די פרייע גרינע פלעצער אין וואַלד, די
שטיבלעך און די וואַסער-קוואַלן, די קינדער און די בהמות! קאָרן וויגט
זיך אויפן זומפּלאַנד, וואו דערנער זענען פריער געוואָקסן, פלוצע בלומען-
בלעקלעך ווינקען פון די בערגלעך, און זון-באַלד שיינט אַראָפּ פון די
געוויקסן אַרים די הייזער. און מענטשן לעבן, באַזעצן זיך און רעדן און
טראַכטן און זענען איינס מיטן הימל און מיט דער ערד.

אַט שטייט דער ערשטער פון זיי אַלע, דער ערשטער מאַן, וואָס
האַט זיך באַזעצט דאָ אינם מדבר. אַז ער איז געקומען, האָט ער גע-
געבראַדזשעט ביו די קני אין זומפּ און אין היידעקרויט; האָט ער גע-
פונען אַ זוניקן פּלאַץ און זיך באַזעצט. זענען נאָך אַנדערע געקומען, און
פונם שטעג איז געוואָרן אַ וועג; פורן פאָרן דאָרטן איצט. יצחק מעג
זיין צופרידן, ער מעג זיין שטאַלץ; ער איז געווען דער גרינדער פון
דער געגנט, ער איז דער מאַרקראַף.

יא, אַבער מיר קאָנען נישט פאַרלירן קיין צייט אויף דעם

שטיבל דאָ, אויב מיר וועלן פאַרענדיקן דעם היי-בוידים היינטיקס יאָר, —
זאָגט ער.
אין ער זאָגט עס פּלוצים מיט גייער שונטערקייט, מיט נייעם מוט
צום לעבן.

X

א פרוי גייט אויפן וועג, ארויף-בארג. א מילדער זומער-רעגן גייט, זי ווערט נאס, נאך איר ארט עס נישט, איר געדאנק איז פארנומען מיט עפעס אנדערש. ס'איז נישט קיין אנדערע, ווי בארבראך — ברעדס טאכ-טער בארבראך. יא, זי איז אין שווערער זארג. זי ווייסט נישט, ווי דאס אלץ וועט זיך ענדיקן; פרוי הייערדאל האט איר אפגעזאגט פון ארט, און זי איז אועק פון דארף. אזוי איז דאס.

זי מיידט אויס די פערמערס אויפן וועג, נישט וועלנדיק זיך טרעפן מיט מענטשן; מען וועט זי נעמען אויספרעגן, וואוהין זי גייט מיטן פעקל קליידער אויף די פלייצעס. און געגאנגען איז זי קיין מאנענלאנד, זי וויל דינען דארטן ווידער.

צען חדשים איז זי אפגעווען ביים לענסמאנד, נישט קיין קליינע צייט, אויסגערעכנט אין טעג און נעכט, און א אייביקייט — אויסגע-רעכנט אין בענקעניש און אונטערדריקונג. ס'איז געווען דערטרעבלעך, ווען פרוי הייערדאל האט אכטונג געגעבן אויף איר גוטמוטיק, געברויק איר פארטוכער און אנדערע זאכן צום טראגן; ס'איז געווען א פארגע-גיגן צו גיין אין א שליחות אין קראם אריין, אָנגעטון אין אזעלכע פיינע קליידער. בארבראך איז געווען אין דארף נאך אלס קינד; זי האט גע-קאנט אלע דארפס-ייט נאך פון די צייטן, ווען זי איז געגאנגען אין שול

אריין, געקושט די יינגלעך דארטן און געשפילט זיך אין אלערליי שפילן. א פאר חדשים איז אלץ געווען גוט. נאך דערנאך האט פרוי הייערדאל אנגעהויבן שטרענגער אכטונג צו געבן אויף איר, און ווען די ווינאכטן זענען געקומען, איז זי געווען גאר שטרענג. און וואס פאר א גוטס האט דען פון דעם געקאנט ארויסקומען? ס'האט נאך ערגער געמאכט די בא-ציונגען. בארברא וואלט עס נישט געווען אויסגעהאלטן, ווען נישט די עטלעכע נאכטיקע שעהן, וואס זי האט געהאט פאר זיך אליין; פון צוויי ביינאכט ביז זעקס אינדערפרי איז זי געווען מער-ווייניקער זיכער און געקאנט זיך דערלויבן אמאל דעם אדער יענעם געהיימען פארגעניגן. און די קעכין, האט זי נישט אויסגעזאגט אויף איר? גיין! זי פלעגט אליין אויך אוועקגיין נישט געפרעגטערהייט; זענען זיי געגאנגען נאך דער ריי נאך.

און ס'האט געדויערט א היפש שאיק צייט, איידער זיי זענען ביי-דע דעמאסקירט געווארן. בארברא איז באין אופן נישט געווען אזוי פארדארבן, אז ס'זאל זיין אנזעענדיק אויף איר פנים. פארדארבן? זי האט זיך געווערט וויפיל זי האט נאך געקאנט. ווען יונגעלייט האבן זי פארבעטן צו גיין מיט זיי צום ווינאכטן-טאנץ-אונט, האט זי גע-זאגט „גיין“ איינמאל, געזאגט „גיין“ א צווייט מאל, נאך דאס דריטע מאל האט זי שוין געזאגט: „איכ'ל פרווון קומען פון צוויי ביז זעקס“, אזוי ענטפערט אן אנשטענדיק מיידל, אן איבעריקער דרייטקייט און אן שום אנשטעלן. זי איז געווען א דינסטמיידל, די גאנצע צייט געדינט און נישט געוואוסט פון קיין אנדערן אפרו, ווי נאך שטיפן מיט מענער. דאס איז געווען אלץ, וואס זי האט פארלאנגט. פרוי הייערדאל האט געהאלטן מוסר-דרשות פאר איר, געלעזען איר ביכער — און זיך נאריש געמאכט! מוסר זאגן בארבראן, וועלכע האט געלעבט אין בערגען און געלייענט צייטונגען און באזוכט טעאטער! זי איז נישט געווען קיין אומשולדיק דארפיש שעפעלע!

נאך פרוי הייערדאל האט ענדלעך געמוזט אנהייבן עפעס חושד זיין. ווארום איינמאל קומט זי ארויף צוויי א זייער ביינאכט צום דינסט-צימער און רופט: — בארברא!

— יא, — ענטפערט די קעכין.

— איך דארף בארבראן, איז זי גישטא דארטן? עפן די טיר.

די קעכין עפנט די טיר און דערקלערט אזוי ווי ס'איז געווען
אָפגעמאַכט, אז באַרבראַג האָט געמוזט צולויפן אַהיים אויף עטלעכע מי-
ניט צוליב עפעס. אַהיים אויף עטלעכע מינוט אזוי שפעט ביינאַכט? פרוי
הייע דאַל איז אַ היפש ביסל פאַרחידושט. און אינדערפרי קומט פאַר אַ
סצענע. מ'רופט ברעדן, און פרוי הייערדאַל פּרעגט: — איז באַרבראַג
געווען אינדערהיים ביי אייך — ביינאַכט דריי אַזייגער?

ברעד איז נישט צוגעגרייט, נאָר ער ענטפערט:
— דריי אַ זייגער? יאָ, יאָ, אמת. מיר זענען געזעסן שפעט, מיר
האַבן געדאַרפט אַרומרעדן אַן ענין.

דעם לענסמאַנדס רוי דערקלערט דאוּ פייערלעך, אז באַרבראַג
זאָל מער נישט אַרויסגיין ביינאַכט...

— ניין, געוויס, — זאָגט ברעד.
— פל זמן זי איז ביי מיר אין הויז.
— ניין, ניין, — הערסט, באַרבראַג, איך האָב דיר אויך געזאָגט
אזוי, — זאָגט איר פאַצער.

— קאָנסט גיין זען דייע ע טערן ווען-נישט-ווען בייטאָג, —
זאָגט די באַלעבאַסטע.

נאָר פרוי הייערדאַל איז געווען וואָך גענוג, און איר פאַרדאַכט
איז נישט פאַרשוואַנדן; זי האָט אויסגעוואַרט אַ וואָך און אַ פרוז גע-
טון פיר אַ זייגער אינדערפרי. „באַרבראַג!“, האָט זי גערופן. אַ נאָר
דאָס מאָל איז געווען דער קעכיגס ריי, באַרבראַג איז געווען אין דער
היים, און דאָס דינסט-צימער איז געווען אַ געסט פון אומשוילד די
באַלעבאַסטע האָט געמוזט אויסטראַכטן עפעס אויף גיך אַן אויס-
רייד.

— האָסט אַריינגענומען די וועש אויף ביינאַכט

— יאָ.

— איז גוט, ס'קלויבט זיך אַ שטורם. אַ גוטע נאַכט

נאָר ס'איז נישט געווען אזוי אָנגענעם פאַר פרוי הייערדאַל, אַז
איר מאַן זאָל זי וועקן אינמיטן נאַכט און זי זאָל איינע אַליין שלעפן
זיך איבערן הויז צו די דינסט-מידלעכס צימער, זען צי זיי זענען אין
דער היים. זיי קאָנען טון וואָס זיי געפעלט, זי וועט זיך מער נישט קי-
מערן.

און ווען נישט א שליממזלדיקער צופאל, וואלט באַרבראָ געווען אויסגעדינט דאָס פּוֹלֶע יאָר אויף יענעם אָרט. נאָר מיט אַ פּאַר טעג צוריק איז די זאָך פּלוצים אַרויסגעשוואַמען.

ס'איז געווען אין קיך, גאַנץ פּריי. באַרבראָ האָט געהאַט דורכגע-רעדט זיך מיט דער קעכין עטלעכע ווערטער, און נישט קיין סתם ווער-טער; זיי האָבן זיך אויסגעטענהט אַלץ העכער, פאַרגעסנדיק אינגאַנצן וועגן זייער באַלעבאַסטע. די קעכין איז געווען אַ געמיינע בר אה און אַ שווינדלערין, זי האָט זיך אַרויסגעגבעט די לעצטע נאַכט נישט אין איר ריי, ווייל ס'איז געווען זונטיק. און וואָס פאַר אַ תירוץ האָט זי גע-האַט אָנצוגעבן? אפשר געאַנגען געזעגענען זיך מיט איר באַליבטער שוועסטער, וואָס פאַרט קיין אַמעריקע? ס'הייבט זיך נישט אָן; די קעכין האָט נישט געזאָגט קיין שום תירוץ, נאָר פשוט, אַז די זונטיק-נאַכט קומט איר שוין פון לאַנג.

— אַ פאַרמאַגסט נישט קיין ברעקל אמת און אַנשטענדיקייט אין דיין גוף! — האָט באַרבראָ געזאָגט.

און דאָרטן איז געשטאַנען די באַלעבאַסטע אויף דער שוועל.

זי איז אַריין, אפשר מיט נישט קיין אַנדערן געדאַנק ווי נאָר, אַז די מיידלעך מאַכן אַן צופיל טומל: איצט אָבער איז זי געשטאַנען און געקוקט זייער אויפּמערקזאַם אויף באַרבראָ און אויף איר פאַרטוך; יאָ, זי האָט זיך אָנגעבויגן און זייער שטאַרק זיך איינגעקוקט. ס'איז גע-ווען אַ שמערצלעכע רגע. און פּלוצים שרייט פרוי הייערדאָל אויס און ציט זיך צוריק צו דער טיר. וואָס, גאַט מיינער, קאָן עס זיין? טראַכט זיך באַרבראָ און קוקט אַראָפּ אויף זיך. אַ, אַ פּלוי, מער גאַרנישט! באַרבראָ קאָן נישט באַהאַלטן איר שמייכל, זי פאַרלירט זיך נישט ביי קריטישע אומשטענדן, און זי שנעלט די פּלוי גלייך אַראָפּ.

— אויפן דיל! — האָט פרוי הייערדאָל אויסגעשריגן. — ביסט משוגע? הייב זי גלייך אויף! — באַרבראָ הייבט אָן צו זוכן און האַנדלעט נאַכאַמאָל מיט קאַפּ: זי מאַכט, ווי זי וואָלט דאָס באַשעפעניש געכאַפט און וואַרפט עס אַריין אין פייער.

— וואו האָסטו זי געפאַקט? — פּרעגט די באַלעבאַסטע אין

צעם.

— וואו איך האָב זי געקריגן.

— יא, דאָס וויל איך וויסן.

נאָר דאָ מאַכט באַרבראָ אַ טעות. אין קראָם, האָט זי געווען גע-
דארפֿט זאָגן, — און ס'וואָלט געווען גענוג. ווי די מעשה איז — זי האָט
נישט געוואַסט, וואו זי האָט דאָס באַשעפֿעניש געקריגן, נאָר געגעבן
אַנצוהערן, אַז ס'האָט געמוזט זיין פֿון דער קעכין.

און די קעכין, אויף דער העכסטע שטופֿע פֿון איפֿרעגונג, גלייך
צוריק:

— פֿון מיר! וועסט זיין אזוי גוט און האַלטן דינע פֿליי ביי זיך,
און גאָר!

— יעדנפֿאַלס, ביסטו געווען אַוועק די נאָכט.

אַ צווייטער פעלער — זי האָט וועגן דעם גאַרנישט געדארפֿט דער-
מאַנען. איצט האָט די קעכין שוין מער קיין גרונט נישט צו האַלטן סוד,
און זי לאָזט אַרויס די גאַנצע מעשה, און דערציילט אַלץ וועגן די
נעכט, וואָס באַרבראָ איז געווען אַוועק. פֿרוי הייערדאָל איז מוראדיק
אויפֿגעבראַכט; זי קימערט זיך נישט פֿאַר דער קעכין, נאָר באַרבראָ גייט
איר אָן, דאָס מיידל, וואָס זי האָט גאַראַנטירט פֿאַר איר. און אפֿילו דאַן
האָט נאָך אַלץ געקאַנגט זיך אויסלאָזן גוט, ווען באַרבראָ וואָלט געווען
אַנגעבויגן איר קאַפּ און צוגעזאַגט צו זיין גוט און פֿרום אויף וויי-
טער — נאָר ניין. איר באַלעפֿאַסטע איז געצוואַנגען צו דערמאַנען איר
אַלץ, וואָס זי האָט געטון פֿאַר איר, און אויף די רייד ענטפֿערט איר
באַרבראָ צוריק. יאָ, אזוי נאַריש איז זי געווען, צו ענטפֿערן מיט העזה
צוריק. צי אפשר איז זי געווען קליגער, ווי ס'קאָן זיך אויסווייזן; אפשר
האָט זי בכיוון געוואָלט ביענגען דעם ענין צו אַ סוף און פֿאַרלאָזן דאָס
אָרט אינגאַנצן?

די באַלעפֿאַסטע זאָגט:

— נאָך דעם וואָס איך האָב דיך אַרויסגעראַטצוועט פֿון די נעגל
פֿונם געריכט?

— וואָס ס'איז שייך צו דעם, — ענטפֿערט באַרבראָ, — וואָלט
איך געווען פֿונקט אזוי צופֿרידן, ווען איר וואָלט עס נישט געווען גע-
טון.

— אין דאָס איז די גאַנצע דאַנקבאַרקייט, וואָס איך קריגן? —
זאָגט איר באַלעפֿאַסטע.

— מאכט נישט אזא טארראם, — זאגט באַרבראָ. — כיוואָלט
נישט געווען געקראָגן סיי-ווי מער ווי אַ חודש אָדער צוויי, און
פאַרטיק.

פּרוי הייערדאָל איז אָן לשון אַ רגע; יאָ, אַ קליינע וויילע שטייט
זי און זאָגט גאַרנישט, נאָר עפנט און פאַרמאַכט איר מויל. דאָס ערשטע,
וואָס זי רעדט אַרויס — איז באַרבראָ זאָל זיך גיין; מער וויל זי זי
ביי זיך נישט האָבן.

— ווי אייך געפעלט, — זאָגט באַרבראָ.

נאָך דער פּאַסירונג איז באַרבראָ עטלעכע טעג געווען ביי אירע
עלטערן אין דער היים. זי האָט אָבער נישט געקאָנט פאַרבלייבן דאָרטן.
אמת, איר מוטער האָט פאַרקויפט קאווע, און אין הויז פלעגן קומען אַ
סך מענטשן, באַרבראָ אָבער האָט נישט געקאָנט לעבן פון דעם — און
אפּשר האָט זי געהאַט אַנדערע טעמים, אירע אייגענע, צו וועלן בעסער
אַנקומען דינען. און אזוי אַרום האָט זי היינט גענומען דעם זאָק מיט
אירע זאָכן אויף די פלייצעס און זיך געלאָזט מיטן וועג אַרויפצו איבער
די זומפן. די פּראָגע איז אַ ציט, צי אַקסל שטרעם וועט זי צוריקנעמען?
נאָר זי האָט, אויף יעדן פּאַל, געלאָזט אויפהענגען אָן עפנטלעכע באַ-
קאַנטמאַכונג וועגן דער חתונה, מיט אַ זיגטיק פּריער.

ס'רעגנט, און אונטער די פּוס איז בלאַטיק, נאָר באַרבראָ שפּאַנט.
אַונט רוקט זיך אָן, נאָר ס'איז נאָך נישט פינס. ער. אַרימע באַרבראָ —
זי זשאַלעוועט זיך נישט, זי גייט, זי האָט אָן אויפנאַבע, אַ ציל, און זי
קעמפט פאַר אים. זי האָט זיך, אין גרוינט גענומען, קיינמאַל נישט גע-
שוויגט, קיינמאַל פּויל נישט געווען, און דאָס איז די סיבה, פאַרוואָס זי
האָט נאָך איר געטע פיגור איצט און אַ פיינעם אויסזען. באַרבראָ האָט
פעיקייטן צו באַנעמען לייכט אַ זאָך, אָבער ער מאַכט פון זיי אַפּט אַ שלעכטן
געברויך. וואָס דען האָט מען געקאָנט דערוואַרטן? זי האָט זיך תמיד
געלערנט, ווי זיך אויסהיטן אין אַ נויט, ווי זיך אַרויסדרייען פון איין
פאַרלעגנהייט, ביז צו אַ צווייטער. זי האָט אָבער געהאַט גוטע מעלות
אויך. דער טויט פון אַ קינד איז טאַקע פאַר איר גאַרנישט, אָבער צו אַ
לעבעדיק קינד וואָלט זי געווען זייער אַ גוטע. חוץ דעם האָט זי אַ מוזה-
קאַיזשן אויער, קאָן שפּיץן צערטלעך און קאַרעקט אויף אַ גיטאַרע און
זינגענדיק הויזערקלעך בשעת מעשה, און ס'איז איצט אַנגענעם אוי-

א ביסל אומעטיקלעך צו הערן. זיך שווינען? ניין; אזוי ווייניק, אז זי האט זיך אינגאנצן מפקיר געווען, און אפילו נישט געפילט דעם פארלוסט. ווען נישט-ווען וויינט זי און איז זיך מצער איבער איין זאך אדער א צווייטער אין איר לעבן — נאָר דאָס איז נישט מער ווי נאַטירלעך, ס'גייט צו-זאַמען מיט אירע לידער, וואָס זי זינגט, ס'איז די פּאַעזיע פּון איר ווען. זי האָט נישט איינמאָל פּאַרפירט אי זיך אַליין אי אַנדערע. און וואָלט זי געווען געקאַנט מיטנעמען די גיטאַרע מיט זיך, וואָלט זי היינט אַוונט אַ ביסל געשפּילט ביי אַקסלען.

זי רעכנט זיך אזוי אויס, אז זי קומט אָן שפּעט אין אַוונט: אַלץ איז שטיל אין מאָאנענלאַנד, ווען זי גייט אַריין אין הויף. זע, אַקסל האָט שוין אַנגעהויבן דעם היי-שניט, דאָס גראָז איז אָפּגעשניטן אַרום הויז, און אַ ביסל היי איז שוין צוגעפּגעשאַרט. און דאָן רעכנט זי אויס, אז אַליינאַ, די אַלטע, מוז שלאָפּן אין קליינעם חדר און אַקסל — אינדרויסן אין היי-שטאַל, אזוי ווי זי פּלעגט אַמאָל טון. זי גייט צו צו דער טיר, וועל-כע זי קאָן אזוי גוט, אַטעמלאָז ווי אַ גנב, און רופּט צערטלעך: — אַקסל!

— וואָס איז? — פּרעגט אַקסל מיטאַמאָל.

— ניין, ס'איז איך, — זאָגט באַרבראַ, און גייט אַריין — וואָלט געקאַנט מיך לאָזן איבערנעכטיקן ביי דיר די נאַכט? — זאָגט זי.

אַקסל קוקט אויף איר אין איז שווער אויפן געדאַנק; ער זיצט אין אינזערוועש און קוקט אויף איר. — דו ביסט עס, — זאָגט ער — און וואוהין גייסטו?

— ס'ווענדט זיך צו אַלעם ערשטן, אויב דו בייטיקסט זיך אין הילף צו דער זומער-אַרבעט, — זאָגט זי.

אַקסל טראַכט דאָס איבער און זאָגט: — בלייבסטו נישט דאָרטן, וואו דו האָסט געריינט, אויב אזוי?

— ניין, איך בין אַוועק פונם לענסמאַנד.

— איכיל אורדאי בייטיקן זיך אין הילף צו דער זומער-אַרבעט, — זאָגט אַקסל — נאָר וואָס הייסט עס, ווילסט זיך אומקערן צו-
ר ק?

— ניין, זאָרג זיך נישט וועגן מיר, — זאָגט באַרבראַ, ווי זיך

ווערנדיק, — איכ'ס מיר גיין ווייטער מאַרגן, קיין סעלאַנראַז און אַרי-
בער די בערג. איך האָב דאָרטן אַ שטעלע.

— האָסט שוין אָפגעמאַכט מיט עמעצן דאָרט?

— יאָ.

— איך אַליין וועל זיך נייטיקן אין הילף דעם זומער, — זאָגט

אַקסל נאַכאַמאַל.

באַרבראַ אין נאָס דורך און דורך; זי האָט אנדערע קליידער אין

זאַק און מוז זיך איבערטון. — זאָל דיך נישט אַרן פאַר מיר, — זאָגט

אַקסל, און רוקט זיך אַ ביסל אָפּ צו דער טיר, נישט מער.

באַרבראַ טוט אויס איר: נאָס קליידער, ביידע רעדן בשעת

מעשה, און אַקסל דרייט אָפּט אויס זיין קאָפּ צו איר. — איצט ווילסטו

בעסער אַרויסגעגאַנגען אויף אַ רגע, — זאָגט זי.

— אינדרויסן? — זאָגט ער. אודאי אין עס נישט געווען קיין

פּאַסיק וועטער אַרויסצוגיין. ער שטייט און קוקט, ווי זי ווערט אַלץ מער

און מער אַנטפּלויזט; ס'זא אים שווער אָפצורייסן די אויגן; און באַר-

בראַ אין אַזוי זאָרגלאָז-נאַכלעסיק, זי האָט וואויל געקענט אָנטון די טרו-

קענע קליידער איינס נאָכן אנדערן, ווען זי האָט אויסגעטון די נאַסע,

נאָר ניין. איר העמד אין דין און קלעפט צום לייב; זי שפּילעט אָפּ אַ

קנעפל אויף איין אַקסל, און דרייט זיך אויס אָן אַ זייט, ס'איז גאָרנישט

קיין נאָווינע פאַר איר. אַקסל שטייט טויט-שטיל, און ער זעט, אַז נאָך

אַ ריר, און זי שאַרט אַראָפּ דאָס לעצטע שטיקל אָנטוועכץ פון זיך. ס'איז

קונציק געמאַכט, גיט ער אַ טראַכט. און באַרבראַ שטייט אַזוי אינגאַנצן

זאָרגלאָז...

אַ וויילע נאָכדעם זענען זיי געלעבן און גערעדט צוזאַמען. יאָ, ער

גייטיקט זיך אין הילף פאַרן זומער, געוויס.

— כ'האָב טאַקע אַזוי געהערט, — זאָגט באַרבראַ.

ער האָט געמוזט אָנהייבן שניידן און זאַמלען דאָס היי ווידער

אַליין. באַרבראַ קאָן פאַרשטיין, ווי שווער ס'איז פאַר אים איצט. —

יאָ, באַרבראַ האָט פאַרשטאַנען. — פון דער צווייטער זייט איז דאָך

באַרבראַ אַנטלאָפּן און אים געלאָזט אַליין, אָן אַ לעבעדיק באַשעפּעניש

צו העלפּן אים. ער קאָן דאָס נישט פאַרגעסן; און נאָך מיטגעגומען די

צוויי פינגערלעך מיט זיך. אין אַ צוגאַב צו דעם אַלעמען, איז נאָך די

צייטונג, וואָס האָט נישט אויפגעהערט אָנצוקומען, אָט די בערגענור צייט.
טונג, וואָס ער קאָן פון איר נישט פטור ווערן; ער האָט געמוזט באַ-
צאָלן נאָך פאַר אַ גאנץ יאָר.

— זייער נישט אָרנטלעך, — זאָגט באַרבראַ, האַלטנדיק מיט אים
די גאַנצע צייט.

נאָר זענדדיק, ווי זי איז נאָכגיביק, קאָן שוין אַקסל אויך נישט
זיין אזוי האַרצלעך צו איר; ער שטימט צו, אַז באַרבראַ, פון איר זייט.
האַט געקאָנט האָבן געוויסע טעמים צו זיין ברוגז, צוליב דעם אופן, ווי
אזוי ער האָט איבערגענומען דעם טעלעגרף-אַמט פון איר פּאַטער, —
גאָר וועגן דעם. — זאָגט ער — איז נישט שייך, דיין פּאַטער קאָן צו-
ריק קריגן דעם טעלעגראַף; איכיל מיט אים זיך מער נישט פּאַרנעמען.
ס'איז נאָר אַ פּאַרלעסט פון צייט.

— יאָ, — זאָגט באַרבראַ.

אַקסל האָט געקלערט אַ ווילע, דערנאָך גלייך געפרעגט:

— נו, אין וואָס זאָגסטו, ווילסטו בלייבן נאָר איבערן

זומער?

— ניין, — זאָגט באַרבראַ, — דאָס איז ווי דו ווילסט.

— מיינסט עס אויף אַן אמת?

— יאָ, ווי דיר געפעלט, דו האָסט נישט קיין גרונט מער צו

צווייפלען אין מיר.

— ה-מ.

— ניין, ס'איז אמת. איך האָב אַפילו אין קירכע שוין אָנגעגעבן

אַ מעלדונג.

ה-מ. דאָס איז געווען נישט קיין שלעכטע בשורה. אַקסל איז גע-

לעגן און געקלערט, אויב זי וויינט עס נאָר ערנסט דאָס מאָל, און ס'איז

נישט קיין מיאוסער פאַראַט ווידער, — האָט ער אַ פרוי אַן אייגענע און

איז אויף תמיד געהאַלפן.

— איך האָב געקאָנט קריגן אַ פרוי פון מיינע מקומות, — האָט

ער געזאָגט, — און זי האָט געשריבן, אַז זי וויל קומען, נאָר דאָן

וואָלט איך געדאַרפט באַצאָלן פאַר איר נסיעה צוריק פון אַמע-

ריקע.

באַרבראַ פּרעגט: — האָ, זי איז אין אַמעריקע?

— יא, געפאָרן אַהין פאַראַיאַרן, נאָר זי וויל דאָר-ן נישט בלייבן.

— לאַז זי צורו, — זאָגט באַרבראַ. — און וואָס וואַלט געוואָרן פון מיר דאָן? — זאָגט זי און הייבט אָן צו וויינען.

— דערפאַר טאַקע האָב איך נאָך גאַרנישט אָפגעמאַכט מיט איר אויף זיכער.

אַבער דאָ וויל באַרבראַ רעוואַנש נעמען; זי האָט אויך געקאַנט חתונה האָבן מיט אַ יונג פון בערגען, אַ פורמאַן אין אַ גרויסער ביר-ברויעריי, אַ געוואַלטיק-גרויס געשעפּט און אַ גוטע שטעלע. — און ער וועט בענקען נאָך מיר איצט, — זאָגט באַרבראַ, און גיט אַ קליינעם זיפּן. — גאָר דו וויסט, אַקסל, ווען צוויי זענען געווען אזוי פיל צוזאַמען ווי איך און דו, דאָן קאָן איך מער דיך נישט פאַרגעסן, מעגסט דו מיך פאַרגעסן וויפיל דו ווילסט.

— וואָס! איך? — זאָגט אַקסל. — ביין, דו דאַרפסט נישט וויי-נען צוליב דעם, וויל איך האָב דיך קיינמאָל נישט פאַרגעסן.

— נו. . .

באַרבראַ פילט זיך אַ סך בעסער נאָך דער ווידוי און זאָגט: אַל-נ-פאַלס, אויסשטיין אירע הוצאות פון אַמעריקע איז אַן אומזין, ווען ס'איז נישט נייטיק. . . — זי רעדט אים אָפּ; ס'וואַלט געקאַסט צו טייער, און ער באַדאַרף עס נישט. באַרבראַ האָט אויסגעוויזן צו זיין אַנטשלאָסן אַליין אויפצובויען זיין גליק.

אין משך פון דער נאַכט זענען זיי געקומען צו אַ פולשטענדיקער אייניקונג. זיי זענען דאָך נישט געווען קיין פרעמדע; זיי האָבן שוין נישט איינמאָל פריער גערעדט וועגן דעם אַלעם; די חתונה זאָל זיין נאָך פאַר דעם טאַג פונם הייליקן אַלאָף און פאַרן היי-שניט; זיי האָבן נישט וואָס צו האַלטן בסוד; באַרבראַ אַליין וויל איבערקומען עס וואָס פריער. אַקסלען איז נישט אויפגעפאַלן איר איילעניש, און ס'האַט ביי אים קיין שום פאַרדאַכט נישט אַרויסגערופן; פאַרקערט, ער האָט זיך געפילט געשמייכלט און דערמוטיקט פון דעם, ער איז אַ פשוטער אַרבעטס-מענטש, נישט איבערגעשפיצט, געוואוינט צו קוקן איינפאַך אויף זאכן און פריער פון אַלץ אין זינען צו האָבן דעם פראַקטישן נוצן. נאָך מער, באַרבראַ איז אים איצט פאַרגעקומען אינגאַנצן אַ גייע און

נאך שעבער, רייצנדער ווי פריער. ווי א פרישער עפל איז זי געווען, אין
ער האָט אים איינגעפיסן. די עפנטלעכע באַקאַנטמאַכונג וועגן זייער
חתימה איז שוין געווען געמאַכט.

וועגן דעם טויטן קינד און דעם משפט האָט קיינער פון זיי נישט
דערמאָנט קיין וואָרט.

זיי האָבן אָבער גערעדט פון אַלינאַן, ווי אַזוי זיי זאָלן פטור ווערן
פון איר, — יא, זי מוז אַוועקגיין, — האָט באַרבראַ געזאָגט. — מיר
האַבן פאַר באַרגישט וואָס צו דאַנקען איר. זי איז אַ מרשעת און אַ
רכילותניצע.

נאָר ס'האַט זיך אַרויסגעוויזן פאַר נישט קיין לייכטן ענין צו
פועלן ביי אַלינאַן, זי זאָל אַוועקגיין.

פאַלד דעם ערשטן פרימאָרגן, ווען באַרבראַ האָט זיך באַוויזן, איז
אַלינאַן קלאָר געוואָרן, וואו זי האַלט. זי איז פאַרוואָרט, נאָר געסטאַרעט
זיך נישט אַרויסצווייזן עס. זיי זענען אויסגעקומען ביז דאָן אין מאַא-
גענלאַנד. אַקסל האָט געטראָגן וואַסער און האַלץ און געטון די שווערס-
טע אַרבעט, און אַלינאַ די איבעריקע אַרבעט. און ביסלעכווייז האָט זי
אָנגעהויבן צו רעכענען, אַז זי וועט שוין בלייבן דאָ ביזן סוף פון אי-
רע יאָרן. איז איצט געקומען באַרבראַ און אַלץ צעשטערט.

— ווען ס'זאָל זיין קאווע אין הויז, וואַלט איך דיך מכבד גע-
ווען, — האָט זי געזאָגט צו באַרבראַן. — גייסט אַרויפצו ווייטער,
אפשר?

— גיין, — האָט באַרבראַ געזאָגט.

— האָ! גייסט נישט ווייטער?

— גיין.

— נו, ס'איז נישט מיין עסק, — זאָגט אַלינאַ. — גייסט אַראָפּ

צוריק אפשר?

— גיין. כ'גיי אויך נישט אַראָפּ צוריק. איך בלייב דאָ דער-

ווייל.

— אַזוי, בלייבסטו דאָ?

— יא, איך בלייב דאָ.

אַלינאַ וואָרט אַ רגע, לייגט זיך איבער אין איר אַלטן קאַפּ, וואָס

איז פיל מיט פאליטיק. — גוט, גוט, — זאגט זי. — דאָס וועט מיר באַפרייען, איך בין זייער צופרידן.

— אַהאָ, — זאָגט באַרבראָ אין שפּאַט, — איז אַקסל געווען אַזוי שלעכט צו אייך?

— צו מיר שלעכט? אַקסל? אַ, מאַך נישט חוץ פון אַן אַלטער פרוי, וואָס שטייט שוין מיט איין פּוּס אין קבר. אַקסל איז געווען ווי אַ פּאַטער פאַר מיר, ווי אַ שליח פון אייבערשטן יעדן טאָג אין יעדער שעה. איך זאָג דעם פּוּלן אמת. אַבער איך האָב דאָ קיינעם נישט פון די מייניקע, בין אַליין, איינזאַם, אינטער אַ נרעמדנס דאָך, און אַלע מיינע קרובים זענען פון יענער זייט בערג.

נאָר פונדעסטוועגן איז אַלינאַ געבליבן. זיי האָבן נישט געקאָנט פּוּר ווערן פון איר איידער זיי וועלן נישט חתונה האָבן. אַלינאַ האָט זיך פֿאַנג געקווענקלט, נאָר צום סוף האָט זי איינגעשטימט. יאָ, זי וועט זיי טון די טובה און בלייבן אַכטונג געבן אויפן הויז און אויף די בהמות, ביז זיי וועלן צוריקקומען פון דער חתונה. ס'האָט געדויערט צוויי טעג. נאָך ווען זיי האָבן זיך צוריקגעקערט שוין פאַרהייראַטע, האָט אַלינאַ זיך נישט געקליבן אַוועקגיין. זי האָט אַלץ אָפּגעלייגט; איין טאָג האָט זי זיך געפילט נישט געזונט; אַ צווייטן טאָג האָט אויסגעוויזן אויף אַ רעגן. זי האָט זיך געחנפנט צו באַרבראָן: איצט איז גאָר אַן אַנדער עסק אין מאַנעבלאַנד; קאווע איז אויך פאַרהאַן! אַ, זי האָט זיך פאַר גאָר-נישט אָפּגעשטעלט, די אַלינאַ; געפרעגט ביי באַרבראָן עצות אויף זאַכן, וואָס זי האָט אַליין געוואוסט פיל בעסער. — ווי מיינסטו, זאָל איך מעלקן די קי אַזוי ווי זיי שטייען אויף זייערע פּרטער, אין דעם סדר, אַדער זאָל איך די קו באַרדעלין מעלקן צוערשט?

— טוט, ווי איר ווילט.

— יאָ, ס'איז אַזוי, ווי כ'האַב אַלעמאַל געזאָגט, — רעדט ווייטער אַלינאַ, — דו ביסט געווען אין דער וועלט, געלעבט צווישן גרויסע און איידעלע לייט און זיך אויסגעלערנט אַלצריבן. אַנדערש איז מיט אַזעל-כע, ווי איך.

יאָ, אַלינאַ האָט זיך פאַר קיין זאָך נישט אָפּגעשטעלט, זי האָט גע-טריבן פאליטיק טאָג און נאַכט. געזעסן און דערציילט באַרבראָן, ווי זי איז געוואָרן גוטע פריינט מיט איר פּאַטער, מיט ברעד אַלסען! האָ, נישט

איין גוטע שעה האבן זיי פארבראכט צוזאמען. וואס פאר א ליבער מענטש
ער איז, קיי שלעכט ווארט ברענגט ער קיינמאל פון מויל נישט
ארויס.

עס האט אבער פארט נישט געקאנט אנהאלטן אזוי אייביק; נישט
אקסל, נישט בארבראך האבן זי נישט געוואלט לענגער האבן ביי זיך,
און בארבראך האט איבערגענומען איר גאנצע ארבעט. אלינא האט זיך
נישט באקלאגט, נאר געווארפן געפערלעכע בליקן אויף איר יונגער בא-
לעבאסטע און געביטן דעם טאג א ביסל:

— יא, איר זענט איצט געווארן גרויסע לייט. אקסל איז געווען אין
שטאט א שטיקל צייט לעצטן הארבסט — די האסט אים נישט געטראפן
דארטן? די ביט געווען אין בערגען דאמאלס. ער האט געהאט, וואס צו
פארוארגן אין שאט, ער האט געקויפט א שנייד-מאשין און א בראנע.
און וואס זענען די לייט פון סעלאנראט קעגן אייך דא? בארגישט צו
פארגלייכן!

אלינא האט געפרוהט לאזן אין גאנג שטעלוערסלעך, אבער דאס
האט איצט אויך נישט געהאלפן; קיינער פון זיי ביידן האט זיך נישט
געשראקן. אקסל האט איר אין אייגעם א טאג גאנץ אפן געזאגט, אז זי
מוז גיין.

— גיין? — זאגט אלינא. — ווי אזוי? קריכנדיק, אפשר? —
גיין, זי וועט נישט גיין, זי איז נישט געזונט און קאן נישט גיין אויף
אירע פיס. און ווירקלעך, אז זיי האבן צוגענומען די ארבעט פון איר
און זי האט גארנישט נישט געהאט וואס צו טון, איז זי מיטאמאל בע-
ווארן צוזאמענגעבראכן און קראנק. זי האט אזוי זיך אויפגעשלאפעט א
וואך, זיי אויף צו להכעיס, און אקסל האט מיט ווילדן גרימצארן גע-
קוקט אויף איר; נאר זי איז חייטער געבליבן, אויס בלויזער רשעות,
און צום סוף זיך געמוט אריינגלייגן אין בעט אריין.

אבער איצט איז זי נישט געלעגן און געווארט אויף איר גע-
בעטשען סוף, נאר פארקערט, זי האט געצייילט די שעה, ווען זי וועט
שוין קאנען ווידער ארומגיין אויף די פיס, זי האט געבעטן מ'זאל שיקן
נאך א דאקטאר, — אן אויסברענגעריי, וואס איז דא אין דער ווילדע-
ניש אינגאנצן אומבאקאנט.

— א דאקטאר? — האט אקסל געזאגט. — איר זענט ביים

זיבען?

— וואס מיינסטו? — האט אלינא גאנץ איידל אפגעענטפערט, ווי זי וואלט גארנישט פארשטאנען זיין פראגע. זי דארף נישט פאלן צו לאסט אויף אנדערע; זי קאן אליין באצאלן דעם דאקטאר.

— הא, איר קאנט אליין? — האט אקסל געזאגט.

— און פארוואס דען נישט? — זאגט אלינא. — און יעדנפאלס, העסטו דאך נישט וועלן, אז איך זאל דא ליגן און שטארבן ווי א שטוי-מע היה פאר דייע אויגן?

דא האט בארברא זיך אריינגעמישט און האט אומפארזיכטיק בא-מערקט:

— וואס פעלט אייך דען? איך אליין טראג דאך אייך צו אייער עסן און דערלאנגע עס אייך? וואס איז שייך קאווע, האב איך געזאגט, אז ס'איז פאר אייך געזונטער אן איר, כהאב געמיינט צו גוטן.

— דאס ביסטו, בארברא? — זאגט אלינא, און דרייט אויס אירע אויגן זי צו באטראכטן; יא, זי איז קלאנק אלינא, און ס'איז א רחמנות א קוק צו טון אויף איר מיט אירע איבערגעקערטע אויגן — אפשר איז עס, ווי דו זאגסט, בארברא, א קליין ביסל קאווע קאן מיר שאטן...

— איך אויף אייער ארט וואלט געטראכט פון אנדערע זאכן איי-דער פון קאווע, אין אזא שעה, — זאגט בארברא.

— יא, איך ווייס דען נישט? — ענטפערט אלינא. — ס'איז קיי-מאל נישט געווען דיין שטייגער צו וועלן יענעם סוף. אבער... וואס זע איך? דו ביסט שוואנגער, בארברא?

— וואס? — שרייט אויס בארברא ווילד-צאָרניק, — א, ס'וואלט געווען א מצווה, ווען איך נעם און ווארף אייך ארויס אויפן מיסט פאר אייער פארדאָרבענער צונג.

איז די קראַנקע שטיל געבליבן און נאָכגעטראַכט אַ רגע, און איר מויל האָט געציטערט, ווי פרווונדיק שווער צו שמייכלען, גאר נישט געוואָגט.

— איך האָב געהערט עמעצן רופן לעצטע נאָכט, — זאָגט זי.

— זי איז נישט ביי די געדאַנקען, — זאָגט אַקסל שטיל.

— ניין, משוגע בין איך נישט. ווי עמעצער וואָלט גערופן, איז עס געווען. פֿינף וואָלד אָדער אפשר פֿונם דערבייאַקן שטראָם. אַ דער-ווייטערט קול — ווי אַ געוויין פֿון אַ קליין קינד. איז באַבראָ אַרויס-געגאַנגען?

— יאָ, — זאָגט אַקסל, — זי וויל נישט מער הערן דיינע נאָ-רישקייטן.

— נאַרישקייטן זאָגסטו, און אַז איך בין חסר דעה? — ניין, ס'איז נאָך נישט דעם אַלמעכטיקנס ווילן און באַפעל, איך זאָל שוין קי-מען שטעלן זיך פֿאַרן פֿסא הכבוד, מיט דעם אַלעם, וואָס איך ווייס וועגן די מעשים דאָ אין מאַאנענלאַנד. איך וועל אויפשטיין פֿון בעט און נאָך אַרומגיין ווידער, נישט שרעק זיך; נאָר דו וואָלסט בעסער גע-שיקט נאָך אַ דאָקטאָר, אַקסל, וואָלט עס שנעלער צוגעגאַנגען. און וואָס איז וועגן דער קו, וואָס דו האָסט מיר געזאָלט שענקען?

— אַ קו? וואָסער קו?

— די קו, וואָס דו האָסט מיר פֿאַרשפּראָכן. איז עס באַרדעלין, אפשר?

— איר רעדט ווילדע זאַכן, — זאָגט אַקסל.

— דו ווייסט, ווי דו האָסט מיר פֿאַרשפּראָכן אַ קו יענעם טאַג,

ווען איך האָב דיך מציל געווען פֿונם טויט.

— ניין, דאָס האָב איך קיינמאָל נישט געוואוסט.

דאָ הייבט אַלינאַ אויף איר קאַפּ און קוקט אויף אים. גרוי און פֿליכעוואַטע איז זי, אַ קאַפּ אַנגעשטעלט אויף אַ לאַנגן, דאַרן האַלז — ווי אַ מכשפה פֿון אַ מעשהלע אַרויס. אַקסל שוידערט אויף פֿונם קוק און זוכט בלינד מיט אַ האַנט הינטער זיך די קלאַמקע פֿון דער טיר.

— האָ, — זאָגט אַלינאַ, — ביסטו פֿון דעם מין! נו, גוט — איכיל מער נישט רעדן, אַ יך קאָן אויסקומען אָן דער קו און וועל מער קיין וואָרט וועגן דעם נישט דערמאַנען. נאָר גוט, וואָס דו האָסט אַרויסגעוויזן, וואָס פֿאַר אַ מענטש דו ביסט. איצט הייס איך עס, און איכיל עס געדענקען אויף אַ צווייטן מאָל.

אַבער אין יענער נאַכט איז אַלינאַ געשטאַרבן. אינדערפרי, ווען זיי זענען אַריינגעקומען צו איר, איז זי געווען שוין קאַלט.

די אַלטע אַלינאַ, — געבוירן און געשטאַרבן...

נישט אקסלען און נישט בארבראן האט איר טויט גאר נישט מצער געווען. איצט האבן זיי מער נישט געהאט וואס צו היטן זיך, זיי האבן געקאנט זיין רויק. בארברא קלאגט זיך ווידער אויף די ציין; אבער הויך דעם, איז אלץ גוט. נאר דאס שטענדיקע וואלענע שאלכל איבער איר מויל און דאס אוועקרוקן עס אן א זייט יעדעס מאל, ווען זי דארף ארויסרעדן א ווארט — איז אן אמתער פלאג, און דער גאנצער ציין-ווייטיק קומט עפעס פאר מיסטעריעז אקסלען. ער האט אמת באמערקט, אז זי קייט דאס עסן פארזיכטיק, קיין איין צאן אבער פעלט איר נישט אין מויל.

— האסטו זיך נישט אריינגעשטעלט קיין נייע ציין? — פרעגט ער.

— יא.

— און די טוען דיר אויך וויי?

— א, מאך נישט קיין חזקן — זאגט בארברא אויפגע ייצט, הגם אקסל האט געפרעגט גאנץ בתמימות. און אין איר פארביטערטקייט זאגט זי אויס, וואס איר איז, — זעסט דאך, וואס מיט מיר טוט זיך.

וואס מיט איר טוט זיך? אקסל קוקט זיך בעסער צו, און ס'דאכט זיך אים, אז זי איז א ביסל דיקער געווארן.

— נישט שוין-זשע ביסטו! — שוואגער? — זאגט ער.

— דו ווייסט, אז יא, — זאגט זי.

אקסל קוקט אויף איר, ווי תמעותאטע, שווער אופן געדאנק, ווי ער איז, ייצט ער און רעכנט א וויילע: איין וואך, צוויי וואכן, ס'גייט אויף דער דריטער וואך...

— ניין, ווי אזוי זאל איך וויסן... — זאגט ער.

נאר בארברא פארלירט איר גאנץ געדולד איבער דעם שמועס און פלאצט אויס מיט א געוויין, אויף א קול, ווי א פארוואונדעטע חיה:

— יא, דו קאנסט נעמען און מיך באגראבן אין דער ערד, און דאן וועסטו פטור ווערן פון מיר.

מאדנע, וואס פאר א משונהדיקע זאכן א פרוי קאן אויסגעפינען אויף צו וויינען!

אָקסל האָט קיינמאל נישט געקלערט ווען באַדראָפּן זי אין דער
ערד; ער איז אַ פשוטער מענטש, און זיין טראַכטן איז פראַקטיש; אַ
וועג אויסגעשפּרייט מיט פּלומען — איז אַריבער זיינע באַדערפענישן.
— אויב אזוי וועסטו נישט קאָנען אַרבעטן אין פּעלד היינטיקן
זומער? — זאָגט ער.

— נישט קאָנען אַרבעטן? — זאָגט באַרבראָ פּאַרוואַונדערט. און
טאָדנע — ווי אַ פּרוי קאָן דאָס פּלוצים איבערגיין פון וויינען צו לאַכן.
ווען זי האָט דערשפּירט אָקסלס באַנעמען פון דער זאך, האָט אַ שטראַם
היסטערישע פּרייד זי פאַרפלייצט, און זי האָט אויסגעפּלאַצט:
— איכ'ל אַרבעטן פאַר צוויי אַ דו וועסט שוין זען, אָקסל;
איכ'ל טון אַלץ, וואָס דו וועסט מיר געבן, און מער נאָך. איכ'ל מיר
איינמירן ביי צום ביי, און וועל זיין גליקלעך, אַפּי דו זאָלסט נאָר זיין
צופּרידן!

טרערן און שמיכלעך און ליבשאפט פּאָלן נאָך דעם. זיי זענען
איינע אַליין דאָ, נישטאָ קיינער, וואָס זאָל זיי שטערן; אַפּענע טירן, און
אַ זשומען פון פּליגן, און אַ זומערדיקע וואַרימקייט. און באַרבראָ
איז אזוי צאַרט און ליב; ער קאָן טון מיט איר, וואָס אים גע-
פּעלט...

— שוין נאָך זון-אונטערנאָנג שפּאַנט אָקסל איין די שנייד-מאַשין;
ס'איז נאָך געבליבן אַ ביסל היי, וואָס ער וויל היינט אָנשניידן. באַרבראָ
קומט אַרויס אין איילעניש, ווי זי וואָלט געהאַט עפעס גאָר וויכטיקס,
אין זאָגט:

— אָקסל, ווי אזוי האָסטו גאָר געקאַנט טראַכטן וועגן אַראָפּ-
ברענגען יענע פון אַמעריקע? זי וואָלט דאָך נישט געקאַנט קומען פּריער
פאַר היינטער, און צו וואָס דאַרף מען זי דאָן? — דאָס איז איר נאָר
וואָס אַריין אין געדאַנק, און זי האָט געמוזט אַרויסלויפן מיט דעם אין
דרויסן, ווי ס'זאָלט געווען עפעס גייטיקס.

נאָר ס'איז אין קיין פּרט נישט געווען גייטיק; אָקסל האָט באַלד
פון אָנהייב אָן געזען, אַז נעמענדיק באַרבראָן, געווינט ער הייליך פאַרן
גאַנצן יאָר. אָקסל ווייסט נישט פון קיין וואַקלענישן, זיין קאַפּ שפּאַרט
נישט אָן צווישן די שטערן. איצט האָט ער אָן אייגענע פּרוי אין שטובּ,
און ער קאָן נאָך אייגנזאַלטן דעם טעלעגראַף-אַמט אויך אויף אַ שטיקל

צייט. עס איז א סכום געלט דורכן יאָר, און ס'זעט גוט צוניץ קומען,
פל-זמן ער האָט נאָך נישט גענוג הכנסה פון זיין ערד. יאָ, אַלץ לייגט
זיך צוניץ זייער גוט. און פאַר ברעדן דאַרף ער זיך אויך מער נישט
שרעקן, ער איז איצט אַן איידעם ביי אַם.
יאָ, אַלץ זעט אויס גוט, דאָס מוז שפּילט איצט אַקסלען.

XI

די צייט פליסט ווייטער; דער ווינטער איז אדעק; פריילינג קומט
אָן ווידער.

יצחק דארף אַראָפּפאַרן אין דאַרף אַרײַן. מען פרעגט אים, נאָך
וואָס? — ניין, איך ווייס נישט, — זאָגט ער. נאָר ער מאַכט ריין די
פור, שטעלט אַרײַן דאָס זיך-בענקעלע און פאַרט אָפּ. און אַ היפש ביסל
עסנוואַרג מיטגענומען — פאַרוואָס נישט? ס'איז געווען פאַר אַלישען אין
סטאַרבאַרג. קיינמאָל איז קיין פערד נישט אַרויסגעפאַרן פון סעלאַנראַא
אַן עפעס מיטצונעמען פאַר אַלישען.

ווען יצחק איז געפאַרן אַראָפּ איבער די זומפן, איז עס געווען
נישט קיין קליינע פאַסירונג, מחמת ער פלעגט פאַרן זעלטן, לאָונדיק דאָס
רוב סיווערטן פאַרן אַנשטאַאַ אים. לעפן די צוויי פערמעס, די נאָנטסטע
אַראָפּ, שטייען די פערמערס לעפן די טירן פון די שטיבלעך און זאָגן
איינער צום צווייטן:

— דאָס איז יצחק אַליין; און נאָך וואָס פאַרט ער עס היינט
אַראָפּ?

און צוק מענדיק צו מאַאנענלאַנד, שטייט דאַרטן באַרבראָ לעפן
בלעזערנעם פענסטער מיט אַ קינד אויף די הענט, און זי זעט אים און
זאָגט: — דאָס איז ער, יצחק אַליין!

ער פאָרט צו צו סטאַרבאַרג אין שטעלט זיך אָפּ — פטר-רר! איז
אלישע אינדערהיים?
אלישע קומט אַרויס. יא, ער איז אינדערהיים; נאָך נישט אַוועק-
געפאַרן, נאָר ער קלויבט זיך פאַרן אויף זיין פּרילינג-נסיעה איבער די
שטעט אין דרום!

— דאָ זענען אַ פאַר זאָכן, וואָס די מאַמע האָט געשיקט — זאָגט
זיין פאָטער — איך ווייס נישט וואָס, עפעס קלייניקייטן.
אלישע נעמט די זאָכן און דאַנקט, און פרעגט:
— איז נישט קיין בריוו אָדער עפעס פאַר מיר?
— יא, — ענטפערט זיין פאָטער, טאָפּנדיק אין די קעשענעס, —
ס'איז דאָ פון דער קליינער רעבעקאַ.

אלישע נעמט דעם בריוו. — דאָס איז עס, אויף וואָס ער האָט גע-
וואַרט, — און רופט זיך אָן צום פאָטער:

— אַ שאַד, וואָס דו ביסט געקומען אַ ביסל צו פרי — ס'איז נאָך
צוויי טעג, ביז איך וועל פאַרן; ווען דו וואַלסט געוואַלט צוואַרטן אַ
ביסל, וואַלסטו מיטגענומען מיין קופערט.

יצחק קריכט אַראָפּ פון דער פּור, בינדט צו דאָס פּערד און גייט
אויף אַ שפּאַציר איבער דער נחלה. דער קליינער אַנדערעסן איז נישט
קיין שלעכטער אַרבעטער אויפן לאַנד ביי אלישען, אמת, סיווערט פון
סעלאַנראַאָ פלעגט קומען מיט די פּערד אים העלפּן, נאָר ער האָט אַפּ-
געטון אַ היפש ביסל אַרבעט אַליין, אויסגעטריקנט אַ שטח זומפן און
געדונגען נאָך אַ מענטשן צו הילף, און יענער האָט אַרומגעלייגט די
גראַבנס מיט שטיינער. היינטיקס יאָר וועט מען אין סטאַרבאַרג קיין
קאַרמע שוין נישט דאַרפן קויפן און איבער אַ יאָר וועט שוין אלישע,
וואַרשיינלעך, האָבן אַ פּערד אָן אייגנס. אַלץ אַ דאַנק אַנדערעסענען, וואָס
האָט מיט אַזאַ פלייס און ליבע געאַרבעט אויפן לאַנד.

נאָך אַ לענגערער ווילע לאַזט אלישע וויסן, אַז ער איז שוין
גרייט מיט זיין קופערט. ער טראַגט אַ פיינעם בלויען נאַרניטור, אַ ווייסן
קראָגן, קאַלאַשן אויף די פיס און אַ שטעקעלע אין האַנט. אמת, ער וועט
האַבן צוויי טעג צו וואַרטן אויף דער שיף, נאָר דאָס מאַכט נישט אויס;
ער קאָן איבערווייזן אין דאָרף; ס'איז אַלצאָרנס, צי ער איז דאָ אָדער
דאָרטן.

און פאָטער און זיין פאָרן אָפּ. אַנדערעסן קוקט זיי נאָך פון דער קראַם אַרויס ביי דער טיר און ווינטשט זיי אַ גליקלעכע רייזע.
 יצחק דאָהט זייער פאָר זיין זון און וויל אים אָפגעבן דעם גאַנצן זייץ-פּלאַץ; נאָר אלישע וויל פון דעם נישט הערן און זעצט זיך לעבן אים. זיי קומען אונטער צו בריידאָפּליק, — פּלוצים האָט אלישע עפעס פאַרגעסן. — פּאַר-ררר! וואָס איז? פרעגט זיין פאָטער.
 אַ דער רעגן-שירם! אלישע האָט פאַרגעסן זיין רעגן-שירם; נאָר ער קאָן נישט דערקלערן דעם פאָטער גענויער, און זאָגט בלויז: — ס'איז גאַרנישט. פאָר הייטער.
 — ווילסט זיך נישט אומקערן צוריק.
 — ניין. פאָר הייטער.

אַט אַ פאַרדרוס — אַזוי קיין זערון נישט האָבן. ס'איז געווען אַלץ פון איילעניש, איבער זיין פאָטערס וואַרטן דאָרטן אויף אים. מילא, איצט וועט ער שוין בעסער קויפן אַ נייעם רעגן-שירם אין טראַגנדהיים. ס'מאַכט נישט אים. וועט ער האָבן נאָך אַ שירם. נאָר פונדעסטוועגן איז אלישעס שטימניג עפעס איבערגעפירט; אויף אַזוי פיל, אַז ער שפּרינגט אַראָפּ און גייט נאָך פון הינטן.
 איצט האָבן זיי שוין ווייניק וואָס געקאָנט רעדן, וויל יצחק האָט געמוזט יעדעס מאָל זיך אומדרייען און רעדן אַריבער איבער זיינע אַקס-לען. יצחק פרעגט: — ווי לאַנג וועסטו זיך זוימען דאָס מאָל?
 און אלישע ענטפערט: — אַ דריי וואַכן, אפשר, אַדער אַ חודש.

זיין פאָטער חידושט זיך, ווי אַזוי מענטשן ווערן נישט פאַרלוירן אין די גרויסע שטעט, און אלישע ענטפערט, אַז ער איז צוגעוואוינט צום לעבן אין שטאָט, און ער האָט זיך נאָך קיינמאָל נישט פאַר-בלאָנדושעט.

יצחק קלערט, אַז ס'איז נישט שיין, וואָס ער זיצט די גאַנצע צייט, אַין ער רופט זיך אָפּ: — קום איצט דו און טרייב אָן אַ ביסל; איך ווער מיד.

אלישע וויל אָבער נישט לאָזן דעם פאָטער אַראָפּגיין און זעצט זיך אַוועק לעבן אים נאָכאָמאָל. נאָר צויערשט מוזן זיי עפעס אָפעסן — פון יצחקס גוט-אַנגעפילטן פאָק. דערנאָך פאָרן זיי הייטער.

זיי קומען צו צו די צוויי פערמעס, די ווייטסטע אַראָפּצו; ס'איז לייכט צו זען, אַז זיי דערנענטערן זיך צום דאָרף שוין; אין ביידע הייזער הענגען ווייסע פאָרהענגלעך איבערן קליינעם פענסטער, וואָס קוקט אַרויס צו וועג. אין אַ פּאָן-שטאַנג שטעקט איבערן היי-בוידים צו-ליבן קאַנסטיטוציע-פייער-טאַג. — דאָס איז יצחק — האָבן געזאָגט די לייט אויף די פערמעס, ווען די פּור איז פאַרבייגפּאַרן.

אלישע באַהערשט זיך, רייסט זיך אָפּ פּון די רעיוות איבער זיך און איבער זיינע אָנגעלעגנהייטן און פּרעגט: — נאָך וואָס פאַרסטו אין דאָרף אַרײַן היינט?

— ה-מ, — פּנטפערט זיין פּאָטער, — כמעט צוליב גאַרנישט. — נאָך נאָך אַלעמען, פאַרט דאָך אלישע אַוועק; מאַכט נישט אויס, אַז ער וועט אים אויסזאָגן. — נאָך דעם שמידס מיידל, נאָך יאַנסינאַן, פאַר אײך, גיט ער צו.

— דאַרפסטו אַליין פאַרן צוליב דעם? האָט סיווערט נישט געקאָנט פאַרן? — זאָגט אלישע. יא, אלישע איז געווען נאָזו צו מיינען, אַז ס'ווערט וואָלט געפאַרן נאָך יאַנסינאַן, נאָכדעם ווי זי איז חוצפהדיק אַוועק פּון סעלאַנראַא!

ניין, דאָס לעצטע יאָר איז עס זייער שלים געגאַנגען מיטן היי-שניט. אינגער האָט טאַקע געאַרבעט איבער אירע פּוחות, ווי זי האָט צו-געזאָגט. לעאָפּאָלדינאַ האָט אויך איר חלק געטון, שוין נישט צו רעדן וועגן דער מאַשין מיטן פּערד. נאָך דאָס היי איז געווען שווער און די פּעלדער ווייט פּון שטוב. סעלאַנראַא איז געווען אַ גרויסער ישוב איצט, און די פּרויען האָבן נאָך געהאַט אַנדערע אַרבעטן צו פּאַזאַרגן, אויסער זאַמלען דאָס היי: אויף אַלע בהמות אַכטונג צו געבן, און מאַלצייטן גרייטן, און וועש וואַשן, און באַקן ברויט; די מוטער און די טאָכטער האָבן געאַרבעט איבער זייערע פּוחות. יצחק האָט נישט געוואָלט האָבן נאָך אַזאַ זומער; ער האָט שטילערהייט באַשלאָסן, אַז יאַנסינאַ מוז קומען צוריק, אויב מ'קאָן זי נאָך קריגן. אינגער האָט אויך נישט געהאַט וואָס אויסצוזעצן קעגן דעם; זי האָט ווידער צוריקגעקריגן איר פאַרשטאַנד און געזאָגט: — טו ווי דו פאַרשטייסט. — יא, אינגער איז געוואָרן פאַר-נונפּטיק איצט; ס'איז נישט קיין קליינ־קייט צוריק צו קריגן דעם פאַר-שטאַנד נאָך אַ שטיק צייט פּון שלעכטער שטימונג. אינגער האָט שוין

מער נישט פארמאגט אזוי פיל היץ, וואָס זאָל זיך רייסן פון איר, מער
 נישט אזויפיל ווילד בלוט, וואָס מ'האָט געדארפט האַלטן אין צוים. דער
 ווינטער האָט זי אָפּגעקלעבט: און זי באַזיצט איצט מער נישט ווי די ניי-
 טיקע וואַרימקייט. זי איז געוואָרן דיקער, פּיין, פּרעכטיק. מערקווירדיק,
 ווי די עלטער האָט זיך נישט אָנגעזען אויף איר, קיין שום סימן פון
 וועלן, וואַרשיינלעך דערפאַר, וואָס זי האָט אזוי שפעט אָנגעהויבן צו
 בליען. ווער קאָן זאָן, ווי דאָס אַלץ געשעט? קיין זאך קומט נישט
 אַרויס פון איין סיבה, נאָר פון אַ סך! איז אינגער נישט געווען גע-
 אַכטעט פון דעם שמידס פרוי? וואָס האָט דעם שמידס פרוי געקאָנט
 האָבן צו איר? צוליב איר פאַרקריפּלען פנים האָט זי פאַרלוירן זעקס
 יאָר פון איר זומער; הייס בלוט האָט אָבער פאַרט געשטראַמט אין
 איר — טאָ וואָס איז דער חידוש, וואָס איר האַרבסט האָט אַרויסגעגעבן
 אַזעלכע ווילדע שפּראַצונגען? אינגער איז געווען בעסער פון אַזאַ איי-
 נער, פון אַ שמיד-ווייב — אַ ביסל געשעדיקט, אויסגעקרימט, אָבער גוט פון
 דער נאַטור אויס, און טיכטיק...

פאַטער און זון פאַרן ווייטער, זיי קומען צו צו ברעד אַלסענס
 איינפאַר-הייז און שטעלן אַריין דאָס פערד אין שטאַל. ס'איז אַונט איצט,
 זיי גייען אַריין אינווייניק.

ברעד אַלסען האָט געדונגען דאָס הויז: אַ נעבן-געביידע איז עס
 געווען, וואָס האָט געהערט צום קרעמער, נאָר איצט איז עס געווען אייב-
 געטיילט אין צוויי זאָלן און צוויי שלאַף-צימערן; ס'איז נישט שלעכט,
 און אויף אַ גוט אַרט. עס ווערט באַזוכט פון קאָווע-טרינקערס אין פון
 פאַרשויען פון רונד-אַרום, וואָס פאַרן מיט דער שיף.

ברעד, זעט אויס, איז כאַטש דאָס איינע מאָל געווען מזלדיק און
 געפונען עפעס, וואָס האָט זיך געפאַסט צו אים, און ער מעג וואויל
 דאַנקען זיין פרוי פאַר דעם. ס'איז געווען ברעדס פרוי, וואָס האָט זיך אָנגע-
 שלאַגן אויפן געדאַנק צו עפענען אַ קלייט פון קאָווע מיט אַן איינפאַר-
 הויז. יענעם טאַג, ווען זי איז געזעסן און פאַרקויפט קאָווע בשעת דער
 ליציטאַציע אין בריידאַבליק; ס'איז געווען אַ וואויל-אָנגעגעמער געפיל צו
 פאַרקויפן עפעס, צו פילן געלט אין די פינגער, מוזמן געלט. זינט זיי
 האָבן זיך אַריבערגעצויגן אַהער, זענען זיי אויסגעקומען גאַנץ נישט
 קשה; זי פאַרקויפט קאָווע, אויף אַן ערנסט איצט, און באַזאָרגט מיט

נאכטלעגער פיל מענטשן, וואָס האָבן נישט ערגעץ-וואו אנדערש אוועק-צולייגן זייער קאָפּ. אַ ברכה פאַר ווייזנדע איז ברעדס ווייב. זי האָט אַ גוטע אַרויסהעלפּערין, איר טאַכטער קאַטערינע, וואָס איז שוין אַ גרויס מיידל איצט און טויג זיך צו פאַרדינען געסט — הגם דאָס איז נאָר אויף דערווייץ, פאַרשטייט זיך, ביז זי וועט אונטערוואַקסן און פאַרלאָזן דאָס הויז פון אירע עלטערן. נאָר לעת עתה פאַרדינען זיי געלט נישט קשה, אין דאָס איז די הויפטזאַך, דער אָנהייב איז געווען גאָר אַ גינסטיקער, און ער וואָלט געווען געקאַנט זיין נאָך בעסער, ווען דעם קרעמער וואָלט נישט געווען אויסגעפעלט קיכן און זיסער ביסקוויט צו דער קאווע; יום טובדיקע געסט האָבן אומזיסט געבעטן קיכן צו דער קאווע, ביסקוויט און קיכן! ס'האָט אָנגעלערנט דעם קרעמער — אָנצוגרייטן אַ גוטן זאַ-פאַס אַ צוהייט מאַל.

די פאַמיליע, און ברעד אַליין, קומען ווי-נישט-איז אויס מיט די פאַרדינסטן. אַ היפש ביסל מאַלצייטן באַשטייט נאָר פון קאווע און אַלט-געבאַקענעם קיכן, וואָס איז איבערגעפליבן, נאָר עס דערהאַלט זיי דאָך ביים לעבן און גיט אפילו צו די קינדער אַ דעליקאַטן אויסזען, אַ מין ראַפּינירטקייט. נישט יעדער איינער האָט קיכן צו זיין קאווע, זאָגן די דאָרפּסלייט. יאָ, די ברעדס מאַכן נישט שלעכט, אַ פנים; זיי פאַרגינען זיך צו האַלטן אַ הוינט, וואָס גייט אַרום בעטלען צווישן די געסט, באַ-קומט אַ ביין דאָ און דאָרט און ווערט פעט פון דעם. און אַ פעטער הוינט איז אַ טייערע רעקלאַמע פאַר אַן איינפאַר-הויז, ס'ווייזט אויף גוט עסן!

ברעד, אַלזאָ, איז באַלעפאַס — און ער האָט נאָך אַ חוץ דעם זיך אויך אַרויפגעארבעט. ער איז ווידער געוואָרן שמש ביים לענסמאַנד און אַ שטיק צייט געהאַט אַ סך וואָס צו טון. אומגליקלעכערווייז האָט באַרבראַ זיך צעקריגט מיטן לענסמאַנדס פרוי לעצטן האַרבּט, איבער אַ קלייניקייט, אַ גאַרנישט, — צו זאָגן דעם אמת, איבער אַ פּלוי; און צו-לייב דעם האָט מען פון דאַמאָלס אָן אויך צו ברעדן אָנגעהויבן צו פאַ-ציען זיך אומפּריינטלעך. נאָר ברעד האַלט עס נישט פאַר קיין גרויסן פאַרלוסט; ס'זענען דאָ אנדערע פאַמיליעס, וואָס געפּינען אַרבעט פאַר אים, אומישע, כדי צו ערגערן דעם לענסמאַנד; ער ווערט אָפט גע-רופן, למשל, אָנצוגרייבן פאַרן דאַקטאָר; און וואָס איז שייך דעם גלחט

פאמיליע, שיקן זיי גערן נאך ברעדן יעדעס מאָל, ווען זיי האָבן אַ אַזוי
אַז קוילען, אָדער עפעס אַנדערש — אַזוי זאָגט ברעד אַליין.
נאָך פונדעסטוועגן שטייען אָן ווען-נישט-ווען שווערע צייטן אין
ברעדס הויז; נישט די גאַנצע פאמיליע איז אַזוי זאָט, הי דער הונט.
אַבער, אַ לויב דעם אויבערשטן, איז ברעד נישט דער מענטש, וואָס זאָל
זיך געמען צום האַ-צן: — אָט וואָסן די קינדער אונטער, זאָגט
ער, — הגם ס'קומט אַלעמאָל צו ניי קליינזאָרג אויף זייער אָרט, — אין
דאָן פאַרלאָזן זיי די היים, קאָנען זיך אַליין אויסהאַלטן און שיקן נאָך
עפעס צו אַהיים ווען-נישט-ווען. אָט האָט באַרבראָך חתונה געהאַט און
וואוינט אין מאַאָנעבלאָנד, און העלגע דינט אין דער הערינג-פישעריי; זיי
שיקן צו אין געלט אָדער אין הערט פון געלט אַזוי אָפט, ווי זיי
קאָנען נאָך; יאָ, אפילו קאָטריק, זייענדיק אַ קעלבערין אינדערהיים, האָט
פאָוויזן, — מאַדנע הי דאָס איז, — אַריינשמוגלען אַ פינף-קראַנען אַסיג-
נאַציע אין איר פּאָטערס האַנט פאַראַיאָרן ווינטער, ווען די קאָנע איז
געווען זייער שלעכט. — אָט דאָס איז אַ קינד, האָט ברעד געזאָגט,
און קיינמאָל נישט געפרעגט, וואו און ווי אַרום זי האָט דאָס געלט גע-
קריגן. יאָ, אַזוי באַדאַרף צו זיין! קינדער באַדאַרפן האָבן האַרץ צו גע-
דענקען זייערע עלטערן און אַרויסהעלפן אין אַ צייט פון נויט!
מיט זיין זון העלגע איז ברעד נישט אינגאַנצן צופרידן אין דעם
פּרט; מ'קאָן אים אָפט זען, ווי ער שטייט אין קראַס און אַנטוויקלט
פאַרן עולם זיינע טעאָריעס וועגן קינדער און זייערע פליכטן צו זייערע
עלטערן. — אָט נעמט מיין יונגל העלגע, אויב ער רייכערט אַ ביסל
אָדער נעמט אַ טרונק ווען-נישט-ווען, האָב איך גאַרנישט קעגן דעם, מיר
זענען אַלע געווען יונג אַמאָל. ס'איז אָבער נישט רעכט פון אים צו
שיקן אַהיים איין בריוו נאָכן אַנדערן נאָך מיט הילפע ווערטער און
וויבשוואַנעס. ס'איז נישט רעכט, אַז זיין מאַמע זאָל וויינען איבער
אים. ס'איז אַ פאַלשער וועג פאַר אַ בחור. אַמאָליקע צייטן איז געווען
אַנדערש. אַזוי גיך נאָך ווי קינדער זענען אונטערגעוואָקסן, זענען
זיי אַוועק דינען און אָנגעהויבן שיקן אַהיים אַ ביסל פו זייערע פאַרדינסטן,
און גאַנץ גערעכט אַזוי! האָבן זייערע פאַטער און מוטער נישט שווער
געהאַרעוועט אויף זיי, ביז זיי זענען געוואָרן גרויסע? קינדער טאָרן
דאָס נישט פאַרגעסן.

ס'האט כמעט אויסגעזען, ווי העלגע וואָלט געהאט אונטערגעהערט זיין פאָטערס דרשה, ווייל באַלד דערויף איז אָנגעקומען אַ בריוו פון אים מיט געלט — גאַנצע פּופציק קראַנען. דאָן איז געקומען פאַר ברעדן אַ גרויסאַרטיקע צייט; מען האָט געקויפט פלייש און פיש אויף מיטאַג און אַ הענג-לאַמפּ מיט פּריזמעס פאַרן שענסטן צימער פון אייג-פאַר.

זיי זענען אויסגעקומען ווי-גישט-איז, און וואָס נאָך האָבן זיי גע-קאָנט פאַרלאַנגען? מען האָט געלעבט פון האַנט צום מויל, אָבער קיינ-מאָל נישט געזאָרגט, און אַזוי האָט זיך געצויגן אַ טאָג נאָך אַ טאָג.

— אַט זענען אָנגעלייגטע געסט! — זאָגט ברעד, אַריינפירנדיק יצחקן און אלישען אין צימער מיטן גייעם לאַמפּ. — אָבער, וואָס זע איך? איר קלייבט זיך ערגעץ פאַרן, יצחק?
— ניין, בלויז צום שמיד נאָך עפעס, ווייטער נישט.
— האָ! איז עס אלישע, אויב אַזוי, וואָס פאַרט קיין דרום ווי-

דער?
אלישע איז צוגעוואוינט צו האַטעלן; ער מאַכט זיך היימיש, הענגט אויף זיין מאַנטל און שטעקן אויף דער וואַנט און באַשטעלט קאָ-ווע; עפעס צו עסן האָט זיין פאָטער אין קיישל. קאָטרין דערלאַנגט די קאָווע.

— באַצאָלן? — כווייל נאָך פון דעם נישט הערן, — זאָגט ברעד — כ'האַב נישט איינמאָל געגעסן און געטרונקען אין סעלאַנראַא; און וואָס איז שייך צו אלישען, שטיי איך שוין פאַרשריבן אין זיינע ביכער. נעם נישט, קאָטרין. — נאָר אלישע באַצאָלט סיי-ווי, ער נעמט אַרויס זיין טייסטער און באַצאָלט און גיט נאָך צוואַנציק אָר טרינק-געלט; ער איז נישט אַבי ווער.

יצחק גייט אַריבער צום שמיד, און אלישע בלייבט. ער רעדט אַ פאַר ווערטער, ווי דער שטייגער איז, צו קאָטריןען, נאָר נישט מער, וויפיל ס'איז גוויטיק; ער וועט בעסער רעדן מיט איר פאָטער. ניין, אלישע מאַכט זיך גאַרנישט פון פרויען; ער איז איינמאָל אָפגעשראַקן געוואָרן פון זיי, און ער אינטערעסירט זיך מער נישט מיט זיי. און אפשר האָט ער קיינמאָל נישט פאַרוזכט דעם טגם פון אַ שטאַר-

קער ליבע, און עס אַרט אים נישט דעריבער. אַ מאַדנער מענטש — לעבט אין דער ווילדעניש, האָט איידעלע, שרייבערישע הענט און אַ ווייבלעכן הויש פאַר פּוץ, פאַר שטעקעלעך און רעגן-שירמס און קאַלאַשן. אַנגע-שראַקן און צוריקגעהאַלטן, אָן אומבאַגרייפלעכער יונג. און זיין אויבער-ליפּ ווילן אַיילו קיין רעכטע וואַנטעס נישט וואַקסן. און אפשר האָט ער פּוץ דער גאַנצער אויס פאַרמאַנט גוטע יסודות, נאָר אומנאַטירלעכע פאַר-העלטענישן האָבן אים אַזוי פאַרענדערט? האָט ער אפשר געאַרבעט אַזוי שווער אין קאַנטאַר, אין קראַם, אַז זיין גאַנצע אור-אַיינגאַרטיקייט איז דערביי פאַרלוירן געגאַנגען? יעדנפאַלס, אַזוי איז ער איצט, רויק און אָן ליידנשאַפט, אַ ביסל שוואַך און גלייכגילטיק, און אַזוי גייט ער ווייטער און ווייטער זיין זייטן-וועג. ער וואַלט געקאַנט מקנא זיין יעדן איינציקן פּוץ זיינע אַרומיקע אין דער ווילדעניש, נאָר אפילו אויף דערויף פאַר-מאַנט ער נישט קיין פּוץ.

קאַטרין איז געוואוינט צו וויצלען זיך מיט אירע קונצן, און זי פּרעגט אַלישען, זיך רייצנדיק מיט אים, צי ער פאַרט ווידער טרעפן זיין געליבטע אין דרום.

— כּוּהאַב אַנדערע זאַכן וועגן וואָס צו קלערן, — זאָגט אַלישע — איך פאַר צוליב געשעפט — אַנקניפּן פאַרבינדונגען.

— שטיי נישט צו אַזוי, קאַטרין, — מאַכט איר דער פּאַטער אַ פאַרוואַרף. אַ ברעד אַלסען האָט גרויס דרך ארץ פאַר אַלישען, גיט אים אַפּ פּכוד. און וואויל מעג ער עס טון, ס'איז גאַנץ קלוג פּוץ אים, וואַרום ער ווייסט, אַז ער איז שולדיק געלט אין סטאַרבאַרג און דאָ געפּינט זיך זיין קרעדיטאָר ביי אים. און אַלישע? האָ די הכּנעה גע-פּעלט אים, אין ער איז גוט און גנעדיק דערפאַר, רופּט ברעדן „מיין ליבער הער“ אין שפּאַס און מאַכט גאָר אַ גרויסן אַנשטעל. ער דערמאַנט ווידער, אַז ער האָט פאַרגעסן זיין רעגן-שירם: — אַקוראַט ווען מיר זענען פאַרבייגעפאַרן ברייטאַבליק, האָב איך זיך געכאַפט; געלאָזן דעם רעגן-שירם אינדערהיים.

ברעד פּרעגט: — איר וועט געוויס אַריינקומען אין אַוונט צום קרעמער אַ גלאַז וויין אויסטרינקען.

זאָגט אַלישע: — יאָ, אפשר, ווען איך וואַלט געווען אַליין. איך האָב אָבער מיין פּאַטער דאָ מיט זיך.

ברעד מאכט זיך פריינטלעך אין שמועסט ווייטער :
— מיר דערווארטן א גאסט איבערמארגן, וואָס איז אויף זיין וועג
צוריק קיין אמעריקע.

— געווען אינדערהיים צו גאסט ?
— יאָ. ער איז פונם דאָרף, אַרויפצו אַ ביסל. ער איז געווען
אָוועק אַ סך יאָרן און געקומען אַהיים אויפן ווינטער. זיין קופערט האָט
מען שוין געבראַכט צו פירן מיט אַ פּור — אַ זעלטן טייערער קו-
פערט.

— אַ פּאַר מאָל האָב איך אַליין אויך געטראַכט וועגן פּאַרן קיין
אַמעריקע, — זאָגט אלישע פריי.]
— איר ? — פּרעגט ברעד. — ס'אָ קליינע נויט פאַר אַזעלכע ווי
איר צו לאָזן זיך אין אַזאַ וועג.

— ניין, נישט צו פאַרבלייבן דאָרטן אויף שטענדיק, האָב איך גע-
קלערט. נאָר איך בין שוין אויסגעפאַרן אַזוי פיל ערטער, אַז איך וואָלט
פּו קט אַזוי גוט געקאַנט מאַכן אַ נסיעה אויך אַהין.

— יאָ, געוויס. און אַ שלל מיט געלט מוז מען דאָרטן פאַרדינען,
אין אַט דער אַמעריקע. אַט יענער פאַרשוין, וועגן וועלכן כ'האַב גע-
רעדט פריער. ער האָט באַצאָלט פאַר אַזוי פיל סעודות דעם ווינטער,
און ער קומט אַריין אַהער און זאָגט צו מיר : — דערלאַנג אַביסל קאָווע,
אַ פּוילן קייג, און דעם גאַנצן קיכן, וואָס דו האַסט. איר ווילט זען זיין
קופערט ?

זיי זענען אַרויס אין קאַרידאָר אַ קוק צו טון אויפן קופערט.
וואונדערבאַר ! גלאַנצט פון אַלע זייטן, באַשלאָגן אין די ווינקלען מיט
מעטאַל, קלאַמערס און רימענס, און דריי לעמפלעך, שוין נישט צו רעדן
פונם שלאַס. — פאַרזיכערט פון אַ גגבה, — זאָגט ברעד, ווי ער וואָלט
עס אַליין האָבן אויסגעפרוּווט.

זיי זענען צוריק אַריין אין צימער, נאָר אלישע איז געוואָרן
פאַרטראַכט. דער דאָזיקער אַמעריקאַנער, פונם דאָרף אַרויפצו, האָט
אים איבערגעשטיגן. ער האָט זיך גאַרנישט אַגעזען אַנטקעגן אַזאַ מאַן,
וואָס פאַרט אַרויס אויף אַ רייזע ווי אַ הויכער רעגירונגס-באַאַמטער ; יאָ,
ס'איז זייער נאַטירלעך, וואָס ברעד מאַכט אַזאַ ווען פון אים. אלישע
האַט באַשטעלט נאָך קאָווע און געפרוּווט אויך שפּילן די ראַל פונם

דייכן מאן; באשטעלט קיכן צו דער קאווע און בעגעבן דעם הינט — און די גאנצע צייט זיך בעפילט דערנידעריקט און נידערגעשלאגן. וואָס פאַר אַ פנים האָט געהאַט זיין קופערט קעגן יענעם וואונדער דֶרֶטן? אָט שטייט ער, זיין קופערט, שוואַרצע לייוונט, און די ווינקלען אינגאנצן אויסגעריבן און אָפּגעטראָגן; אַ געוויינטלעך רענצל, מער גאָר-נישט — האַ, נאָר וואַרט! ער וועט קויפן אַ קופערט, ווען ער וועט קוי-מען אין די שטעט, און אַ גרויסאַרטיקער וועט ער זיין, וואַרט נאָר צו!

— ס'א שאַד אַזוי צו האַדעווען דעם הינט, — זאָגט

ברעד.

אלישע פילט זיך בעסער פון דעם און טרייבט ווייטער דעם אַנשטעל: אַ חידוש, ווי אַ חיה קאָן עס אַזוי פעט ווערן, — זאָגט ער.

און פון דעם געדאַנק איז ער אַרויף אויף אַ צווייטן. ער אונטער-ברעכט זיין שמועס מיט ברעדן און גייט אַרויס אין שטאַל אַ קוק טון צום פערד. און דאַרטן נעמט ער אַרויס אַ בריוו פון קעשענע, און עפנט אים. ער האָט אים פריער געהאַט גלייך אַריינגעלייגט, נישט אַכטונג געבנדיק וויפיל געלט ס'איז אין אים געלעגן; דעם זעלבן מין בריוו האָט ער באַקומען אויך פריער, און שטענדיק מיט אַ פעקל אַסיגנאַציעס אינעווייניק — אַרויסצוהעלפן אים אויפן וועג. וואָס איז געווען אין דעם בריוו? אַ גרויסער בויגן גרוי פאַפיר אינגאנצן פאַרשמירט מיט קאָטשע-רעס און לאַפּעטעס — פון דער קליינער רעפּעקאַ צו איר ברודער אלי-שע, און עטלעכע ווערטער פון דער מיטער. וואָס נאָך? ווייטער גאָר-נישט. קיין געלט גאָרנישט.

זיין מיטער האָט געשריבן, אַז זי האָט דאָס מאָל נישט געקאָנט בעטן קיין געלט ביים פאַטער, ווייל ס'איז שוין געבליבן גאָר אַ קליי-גיכטיג פון דעם, וואָס זיי האָבן באַקומען פאַר דער קופער-שאַכט; דאָס געלט איז אַוונק אויף קויפן סאַרבאַרג, אויף באַצאָלן פאַר די אַלע סחורות און אויף אלישעס נסיעות. ער מוז פרווון אויסקומען אליין דאָס מאָל, ווייל דאָס געלט, וואָס איז פאַרבליבן, דאַרף געהאַלטן ווערן פאַר זיין ברודער און פאַר די שוועסטער, נישט צו לאָזן זיי אַלע אָן גאָר-נישט. און אַ גליקלעכע רייזע און האַרציקע גרוסן.

קײן גראָשן געלט נישט.

אלישע אליין האָט נישט געהאט גענוג אויף די הוצאות; ער האָט אויסגעליידיקט דאָס געלט-קעסטל אין סטאַרבאַרג, און קײן סך אין די דעם נישט געווען. אָ, אַ נאַר איז ער געווען אַפּצושיקן דאָס געלט צו די סוחרים אין בערגען אויפן חשבון; ער האָט נישט געדאַרפט איילן זיך מיט דעם; ער האָט עס געקאַנט אַפּײַגן. ער האָט געדאַרפט, פאַרשטייט זיך, עפענען דעם ברית, איירער ער האָט זיך געלאָזט אין וועג אַרײַן, וואָלט ער געווען זיך איינגעשפּאַרט די רײזע אין דאָרף אַרײַן מיט זײַן קלענגלעכען קופּערט. און איצט שטייט ער דאָ...

זײַן פּאָטער קומט צוריק פֿונם שמיד; יאַנסינאַ גײט ווידער דינען בײַ זײ, און וועט פּאַרן מיט אים מאַרגן אין דער פּרי. און יאַנסינאַ, מאָלט אייך, איז גאָר נישט געווען קעגנעריש און שווער צום איבערעדן, נאָר באַלד איינגעזען, אַז זײ נויטיקן זיך אין הילף אין סעלאַנראַא אױפן זומער, און גלייך מסכים געווען צוריקצוגײן צו זײ. אַלץ איז אַראָפּ זײער גלאַט.

בשעת זײַן פּאָטער רעדט, זיצט אלישע און טראַכט פֿון זײנע אײ-גענע עסקים, ער ווײזט אים דעם אַמעריקאַנערס קופּערט און זאָגט: — איך ווײנטש זיך נאָר צו קאַנען זײַן דאָרטן, פֿון וואַנען דאָס קומט.

און זײַן פּאָטער ענטפּערט: — יא, ס'וואָלט נישט געווען אַזױ שלעכט אפשר.

אויף מאַרגן אין דער פּרי מַכט זיך יצחק גרייט צו פּאַרן אַהײם; ער עסט אַפּ, שפּאַנט אײן דאָס פּערד און פּאַרט צו צום שמיד נאָך יאַנסינאַ און איר קעסטל. אלישע שטייט אין קוקט זײ נאָך, ווי זײ פּאַרן אַוועק; דערנאָך, ווען מען זעט זײ שוין מער נישט אָן פֿונם וואַלד אַרויס, באַצאָלט ער, וואָס ס'קומט פֿון אים אינם איינפּאַר-הויז און לאָזט נאָך איבער טר-נק-געלט. — זאָל מײן קופּערט דאָ שטיין ביז איכיל צוריקקומען — זאָגט ער צו קאַטרינען, און גײט אַרויס.

אלישע גײט — וואוהין? אײן אָרט נאָר געבליבן; ער גײט צוריק, ווידער אַהײם. ער פּאַרנעמט זיך מיטן וועג אַרויפּצו, איבער די בערג, און באַמיט זיך צו האַלטן זיך וואָס גענטער צו זײַן פּאָטער מיט יאַנסינאַ, נאָן, אָבער אַזױ, אַז זײ זאָלן אים נישט זען. ער גײט און גײט, און

איצט הייבט ער ווירקלעך אָן מקנא צו זיין יעדן איינעם דאָ אין דער
ווילדעניש.

אַ רחמנות אויף אלישען, דאָס לעבן האָט אים אזוי ביטער אָפּ-
גענאַרט.

פירט ער דען נישט קיין מסחר אין סטאַרבאַרג? יאָ. אָבער זיין
באַלעבאַס אין סטאַרב רג איז גאַרנישט. אלישע מאַכט אַפּטע לוסט-ריי-
זעס צוליבן געשעפט, אַנצוקניפן פאַרבינדונגען. און דאָס קאָסט צופיל,
ער פאַרט נישט אויף קיין ביליגן אופן. — ס'לוינט נישט צו זיין קאַרג —
זאָגט אלישע, און לאָזט איבער צוואַנציק אָר טייַנק-געלט, וואו ער האָט
געקאָנט לאָזן צען. דאָס געשעפט קאָן נישט אויסהאַלטן אַ מאָן פון זיין
שניט, ער מוז קריגן ס'בסידיעס פון דער היים. קאַרטאָפּל, קאַרן און
היי קלעקט נאָך אין סטאַרבאַרג, נאָר דער גאַנצער איבעריקער פּראָ-
וויאַנט מוז קומען פון סעלאַנראַא. איז דאָס אַלץ? ס'ווערט מוז נאָך
אַרויפפירן זיין ברודערס סחורות פון דער שיף אומזיסט. און זיין מוטער
מוז נאָך אַרויסקריגן געלט פון פאַטער צו דעקן די הוצאות פון ייגע
בסיעות. און דאָס איז נאָך נישט אַלץ.

דאָס ערגסטע דאָרף ערשט קומען.

אלישע פירט זיין געשעפט, ווי אַ נאַר. עס טיט אים אזוי הנאה,
ווען מענטשן קומן אַרויף פון דאָרף צו קויפן אין סטאַרבאַרג, אַז ער
גוט זיי גערן אייף באַרג. און ווען דאָס ווערט באַקנט אין דער גענט,
קומען אלע קויפן אויף דעמונלעבן אופן. אלישע איז פריינטלעך און
זאָגט קיינעם נישט אָפּ. די קראַם ווערט אויסגעלייזיקט און זי ווערט
אַנגעפילט צוריק. אַלץ קאָסט געלט. אין ווער באַצאָלט? זיין פאָ-
טער.

לכתחלה האָט זיין מוטער געטריי אים פאַרטייליקט: אלישע איז
דער קלוגער קאַפּ אין דער פּ. מיליע; זיי מוזן אים צרויסהעלפן. „דער-
מאן זיך נאָר, ווי ביליק ער האָט אָפּגעקויפט סטאַרבאַרג, ווי ער האָט
גלייך געזאָגט, וויפיל ער גיט פאַר דעם ווען יצחק האָט געפרוּווט זאָגן,
אַז דאָס געשעפט גייט עפעס נישט גוט, האָט זי אים געמוטערט.

— ווי אזוי קאָנסטו זאָגן אזעלכע זאָכן.

יאָ זי האָט אים פאַרגעוואַרפן, וואָס ער דערלויבט זיך אזעלכע

רייד וועגן זיין זון; ער האָט פאַרגעסן אַפנים זיין שטאַנד, אויב ער קאָן רעדן אזוי וועגן אלישען.

ווייל זי, זיין מוטער, איז אַליין געווען אין דער וועלט; זי האָט פאַרשטאַנען, ווי שווער ס'איז פאַר אלישען צו לעבן אין דער ווילדע-ניש, בשעת ער איז צוגעוואוינט צו בעסערס, צו פאַרקערן אין געזעל-שאַפט, און בשעת דאָ האָט ער נישט קיינעם פון זיין גלייכן. ער האָט צופיל געגעבן אויף פאַרג, אָבער ער האָט עס נישט געטון מיט קיין שלעכטער פונד, נישט חלילה, פדי צו רואינירן זיינע עלטערן, נאָר אויס בלויער גוט האַרציקייט און איידעלן כאַראַקטער; דאָס איז זיין שטייגער פֿון העלפֿן די יעניקע, וואָס זענען נישט אזוי גוט און פיין ווי ער. איז ער דען נישט געווען דער איינציקער מענטש אין די מקומות, צו ניצן ווייסע טיכלעך, וואָס מ'האַט זיי געדאַרפט וואַשן אַלעמאַל? ווען מענטשן זענען געקומען מיט צוטרוי צו אים און געבעטן אויף פאַרג, איז אויב ער וואָלט געזאָגט „ניין“, וואָלטן זיי עס אויסגעטייטשט שלעכט, ס'וואָלט אויסגעזען ווי ער איז נישט דער פיינער מענטש, פאַר וועלכן זיי האָבן אים געהאַלטן. און אויך האָט ער געהאַט געוויסע פליכטן צו זיינע שכנים, אַלס דער שטאַט-מענטש, דער גאון צווישן זיי אַלע.

יא, זיין מוטער האָט די אַלע זאכן געהאַט אין זינען.

נאָר זיין פאָטער, וואָס האָט קיינמאַל גאַרנישט פאַרשטאַנען פון דעם אַלעם, האָט איר אויפגעעפנט אירע אויגן אין איינעם אַ טאָג און געזאָגט:

— נאָ זע, אַט דאָס איז אינגאַנצן דאָס געלט, וואָס איז געבליבן פון דער שאַכט.

— מער נישט? — האָט זי געזאָגט — און וואו איז אַהינגעקומען

דאָס איבעריקע?

— אלישע, ער האָט געקריגן דאָס איבעריקע.

און זי האָט אַ פאַטש געטון מיט די הענט דאָן און דערקלערט, אַז ס'איז שוין צייט, אלישע זאָל אָנהייבן נוצן זיין שכל.

אַרימער אלישע, אַלץ האָט ער אויסגעבראַכט און פאַרשווענדט. בעסער וואָלט שוין געווען, אפּשר, ווען ער וואָלט געווען פאַראַרבעט די ערד. איצט אָביר איז ער אַ מענטש, וואָס קאָן שרייבן, נאָר אַן שום אַרבעטס-גייסט, קיין שום אָנהאַלט אין אים, קיין טיפקייט. און פאַר-

דארבן איז ער אויך נישט. ער איז נישט פארליבט אין נישט אַמנױציטן,
ער איז קײן זאך נישט.

עפעס אומגליקלעכס, שלױמזולדיקס איז אַרום דעם יונג, אַזוי ווי
עפעס וואָלט געפּוילט אין אים פון איגעווייניק. יענער שטאַטישער איג-
זשיניער, דער גוטער מענטש — בעסער וואָלט זיך נישט געווען אַנדאָקט
אַלישען קליינערהייט און אים מיטגענומען מיט זיך צו מאַכ, אַ לייט פון אים;
אַלישע איז אַרויסגעריסן געוואָרן פון זיין שורש — און שלעכט אָפגע-
שניטן דערביי. צו וואָס ער נעמט זיך נישט, גייט אַלץ שלױמזול,
עס פּוילט...

און אַלישע גייט ווייטער און ווייטער. די צוויי אין דער פּור פּאַרן
פאַרביי סטאַרבאַרג. אַלישע לייגט אָן אַ גרויס שטיק וועג, אַרום אין
אַרום, און ער גייט פאַרביי סטאַרבאַרג; וואָס האָט ער געהאַט צו טון
דאַרטן אין דער היים, אין זיין קראַם? די צוויי אין דער פּור קומען אָן
אין סעלאַנראַא פאַרנאַכט; אַלישע איז נישט ווייט פון זיי. ער זעט סי-
ווערטן אַרויסקומען אויפן הויף, ער איז איבעראַשט צו טרעפן יאַנסינאָן,
און ביידע דריקן זיך די הענט און לאַכן אַ ביסל; דערנאָך שפּאַנט סי-
ווערט אויס דאָס פּערד און פירט עס אַריין אין שטאַל.

אַלישע נעמט זיך אָן מױט און שטעלט אַ טריט פּאַרויס, ער,
דער שטאַלץ פון דער פּאַמיליע, פּועלט ביי זיך און קומט צו אַ ביסל
נענטער. נישט ער גייט, נאָר ער גנבעט זיך; ער קומט אַריין צו סי-
ווערטן אין שטאַל.

— ס'איז איך, — זאָגט ער.

— וואָס — די ביסט אויך דאָ? — זאָגט סיווערט, איבער אַ נייע
פאַרוואַנדערט.

ביידע ברידער הייבן אָן צו רעדן אין דער שטיף; צי קאָן נישט
סיווערט ווירקן אויף דער מיטער צו קריגן אַ ביסל געלט; די לעצטע
הילף; געלט אויף אָפּפאַרן; אַזוי קאָן עס נישט גיין ווייטער; אַלישע איז
מיד; ער האָט נאָכגעטראַכט וועגן דעם אַ לאַנגע צייט, און ער מוז
אָוועקפאַרן היינט ביינאַכט נאָך; ער פּאַרט קיין אַמעריקע, און מוז זיך
זעצן אויף דער שיף היינט ביינאַכט.

— קיין אַמעריקע? — שרייט אויס סיווערט הויך.

— ש.ש! כ'האב וועגן דעם געטראכט א לאנגע צייט, און דו
מוזסט פועלן ביי דער מאמען צו טון אזוי ווי איך זאג דיר; ס'קאן אזוי
נישט אַנגיין ווייטער.

— אָבער קיין אַמעריקע? — זאָגט סיווערט. — גיין, טו עס
נישט.

— איך פאַר, אזוי האָב איך באַשלאָסן. איך גיי צוריק נאָך איצט,
אום נישט צו פאַרווימען ד' שיף.

— אָבער דו מוזסט עפעס אָפּעסן פּריער?

— איך בין נישט הונגעריק.

— איז אַפרוען זיך אַביסל?

— גיין.

סיווערט פרווהט צוריקהאלטן זיין ברודער פון פאָרן, נאָר אלישע
איז אַנטשלאָסן; יא, דאָס מאַל איז ער אַנטשלאָסן. סיווערט אַליין איז
אינגאנצן אַ צעמישטער; פּריער די איבעראַשונג מיט יאָנס'נאָן, און איצט
אלישע, וואָס וויל פאַרלאָזן אַלץ און אַלעמען, ווי ער וואַלט וועלן
אינגאנצן אַוועק פון דער וועלט. — און וואָס איז וועגן סטאַרבאַרג? —
זאָגט ער. — וואָס וועט איר טון מיט דעם?

— אַנדערעסן קאָן עס האַלטן פאַר זיך, — זאָגט סיווערט.

— אַנדערעסן? וואָס מיינסטו?

— האָט ער דען נישט בדעה חתונה צו האָבן מיט לעאַפּאַל-

דינאָן?

— דאָס ווייס איך נישט. יא, אפשר.

זיי רעדן שטילערהייט, שמועסן ווייטער. סיווערט דענקט, אז ס'וואַלט
געווען גלייכער דער פּאָטער זאָל אַרויסקומען און אלישע זאָל מיט אים
איבעררעדן אַליין; נאָר „גיין, גיין“ מ'רמלט אלישע; ער איז עס נישט
אומשטאַנד, ער קאָן נישט, ער מוז האָבן אַ פאַרמיטלער.

זאָגט סיווערט:

— נו, די מאַמע, דו קאָנסט זי דאָך. זי וועט וויינען און קלאָגן.

זי דאַרף נישט וויסן.

— יא, — איז אלישע מסכים, — זי דאַרף נישט וויסן.

סיווערט גייט אַוועק, זוימט זיך יאָרן גאַנצע, און קומט צוריק מיט

געלט, א שלף מיט געלט. — נא, דאס איז אַלץ, וואָס ער האָט; וועט זיין גענוג? צייל איבער — ער האָט נישט געציילט, וויפיל ס'איז געווען.

— וואָס האָט ער געזאָגט — דער טאָטע?

— גאַרנישט, ער האָט קיין סך נישט גערעדט. איצט מוזסטו צו-וואַרטן אַביסל, איך וועל בעמען אַ מאָנטל אויף זיך און וועל גיין מיט דיר אַראָפּ.

— דארפסט זיך נישט באַמזען; גיי און רוי זיך אָפּ.

— האָ, שרעקסט זיך אזוי פאַר דער פינסטערניש, אז איך דאַרף נישט אוועקגיין? — זאָגט סיווערט, פרווונדיק אויף אַ רגע צו זיין מונטער.

ער גייט אוועק אויף אַ וויילע און קומט צוריק אָנגעטון, און מיט זיין פאַטערס שפייז-קוישל אויף דער פלייצע. ווי זיי גייען אַרויס, שטייט זייער פאַטער אינדרו סן. — איז לאָסטו זיך אין יענעם לאַנגן וועג אַריין? — זאָגט יצחק.

— יאָ, — האָט אלישע געענטפערט; — נאָר איך וועל נאָך קוי-מען צוריק.

— איכ'ל דיך נישט אָפּהאַלטן איצט — ס'איז ווייניק צייט פאַר-בליבן, — מ'רמלט דער אַלטער און דרייט זיך אוועק. — זאָל זיין מיט גליק. — טוט ער הייזעריקלעך אַ זאָג אַרויס מיט אַ מאַדנע קול, און גייט אין איילעניש אוועק.

די צוויי ברידער גייען מיטן וועג אַראָפּ; אָפּגעגאַנגען אַ שטיקל וועג, זעצן זיי זיך צו עסן; אלישע איז הונגעריק, קאָן זיך קוים אָנעסן צו זאָט. ס'איז אַ שיינע פּרילינג-נאַכט, שוואַרצע וואַלד-הענער שפילן אויף די שפיצן בערגלעך; דער היימישער קלאַנג אַנטמוטיקט דעם עמי-גראַט אויף אַ רגע. — אַ שיינע נאַכט, זאָגט ער, וואַלסט זיך בעסער אומגעקערט שוין, סיווערט.

— ה-מ, — זאָגט סיווערט, און גייט ווייטער מיט אים.

זיי גייען פאַרביי סטאַרבאַרג, פאַרביי בריידאַבליק, און די הענער-קלאַנגען פאַלן זיי נאָך דעם גאַנצן וועג איבער די בערג; ס'איז נישט

קיין מיליטערישע מוזיק, ווי אין די שטעט, ניין, די קלאנגען זאָגן אָן
דעם אַנקום פון פּרילינג. דאָן דערהערט זיך פּלוצלינג דער ערשטער
צווישט פון אַ פּויגל אויף אַ שפיץ בוים, באַלד וועקן זיך אַנדערע און
רופן זיך אָפּ; עס איז מער ווי אַ ליד, עס איז אַ הימן. דער עמיגראַנט
דערפילט אַ היים-בענקשאַפט און אַ הילפּלאַזיקייט, און וויל קיין אַמע-
ריקע, — קיינער איז נישט אַזוי צוגעפאַסט פאַר אַמעריקע, ווי
ער.

— דו גיי צוריק איצט, סיווערט, — זאָגט ער.
— נו, גוט, — זאָגט זיין ברודער. — אַז דו ווילסט.
זיי זעצן זיך צו ביים ראַנד פון וואַלד, און זיי זען פאַר זיך דאָס
דאָרף, די קראַם און דעם האַפן, ברעדס אַלט איינפאַר-הויז; עטלעכע
פאַסאָזשירן דרייען זיך אַרום לעבן דער שיף.
— נו, ס'איז נישטאָ קיין צייט מער צו זיצן. — זאָגט אלישע זיך
אויפשטעלנדיק.
— אַ שאַד, וואָס דו פאַרסט אַוועק אַזוי ווייט, — זאָגט סי-
ווערט.

און אלישע ענטפערט:
— איך וועל נאָך קומען צוריק. און איכל דאָן האָבן אַ בעסערן
קופערט מיט זיך.
ווי זיי געזעגענען זיך, רוקט סיווערט עפעס אַריין אין זיין ברוי-
דערס האַנט, עפעס איינגעוויקלט אין פאַפיר. — וואָס איז עס? — פרעגט
אלישע.
— פאַרגעס נישט צו שרייבן אַפּט, — זאָגט סיווערט און גייט
אַוועק.
אלישע וויקלט אויף דאָס פאַפיר און זעט: ס'איז דאָס גאַלדשטיק,
די צוואַנציק גאַלד-קראַנען.
— מ'דאָרף נישט! — שרייט ער נאָך. — דאַרפסט עס מיר נישט
אַוועקגעבן!

אַבער סיווערט גייט ווייטער.
ער גייט אָפּ אַ ביסל, דערנאָך דרייט ער זיך אום און זעצט זיך צו
נאַכאַמאָל ביים ראַנד פונם וואַלד. מערערע מענטשן באַוועגן זיך איצט לעבן

דער שיף: מען גייט אַרויף, אלישע גייט אויך אַרויף; די שיף רוקט זיך
אַפּ פונם האַפן און שווימט אַוועק. אלישע פאַרט קיין אַמע-
ריקע.

ער איז קיינמאָל צוריק נישט געקומען.

XII

א מערקווירדיקע פראָצעסיע גייט אויפן וועג קיין סעלאַנראַא. דריי מענער אָנגעלאָדן מיט אומגעהייערע משאות, מיט זעק, וואָס הענגען אַרונטער פון זייערע אַקסלען, פון פאַרנט און פון הינטן; איינער הינט-טערן צווייטן, שווער באַלאָדן, און שפּאַסן צווישן זיך. דער קליינער אַנ-דרעסן, דער הויפט-אָנגעשטעלטער, איז דער פירער פון דער פראָצע-סיע; ס'איז זיין פראָצעסיע; ער האָט עס אויסגעשטאַט זיך אַליין, אין סיווערטן פון סעלאַנראַא, און נאָך איינזם, פּרעדריק שטרעם פון בריי-דאַבליק, צו דער דאָזיקער עקספעדיציע. א מערקווירדיקער יונג אָט דער קליינער אַנדרעסן; זיין אַקסל איז אַראָפּגעדריקט כמעט ביז צו דער ערד, און זיין רעקל איז אינגאַנצן פאַרצויגן אין דער קרום ביים האַלד, נאָר ער טראָגט זיין משא ווייטער און ווייטער.

ער האָט נישט אָפּגעקויפט סטאַרבאַרג און דאָס געשעפט, וואָס א ישע האָט איבערגעלאָזט, — דאָס איז ער נישט אימשטאַנד; בעסער וועט ער צוואַרן אַ ביסל און קריגן דאָס גאַנצע אפשר פאַר גאַרנישט. אַנדרעסן איז נישט קיין נאַר; ער האָט דערוויל דעם פלאַץ נאָר גע-דו גען, און פירט אַליין דאָס געשעפט.

ער האָט איבערגעקוקט דעם גאַנצן אינווענטאַר און געפונען אין אלישעס קראַם אַ סך סחורה, וואָס מ'האַט זי נישט געקאַנט פאַרקויפן:

פון ציינבערשטלעך און אויסגעהאפטענע טישטוכער, ביז געשטאפטע
פייגל אויף פרושינעס, וואָס האָבן געפישטשעט, ווען מען האָט אָנגעדריקט
אויפן ריכטיקן אָרט.

דאָס זענען די סחורות, מיט וועלכע ער האָט זיך אַרויס עלאָזט
איצט אין וועג אַריין, צו פאַרקויפן זיי די שאַכט-אַרבעטער אויף דער
אַנדערער זייט פון די בערג. ער ווייסט גאָך פון אַראַנסענס צייט, אז
שאַכטן-אַרבעטער מיט געלט אין קעשענע קויפן אַלצדינג, וואָס מען זאָל
זיי נישט געבן. ס'איז גאָר אַ שאַד, וואָס ער האָט געמוזט איבערלאָזן
זעקס וויג-פערדלעך, וואָס אלישע האָט געבראַכט פון זיין לעצטער נסיעה
קיין בערגען.

דער קאַראַוואַן קומט אָן אין הויף פון סעלאַנראַא און לאָזט דאָ
אַרונטער די פעק. לאַנג פאַרהאַלטן זיי זיך נישט; זיי טרינקן אויס צו
קריגלעך מילך, מאַכן אָן אַנשטעל, אז זיי ווילן פאַרקויפן זייער סחורה
דאָ, גלייך אויפן אָרט, לאָדן זיך באַלד ווידער אָן און גייען ווייטער.
זיי זענען אין וועג גייעט צוליב אַנשטעל וועגן. זיי שפּאַנען אַוועק דורכן
וואַלד, אין דער ריכטונג צו דרום צו.

זיי מאַרשירן ביז מיטן טאָג, זעצן זיך צו אַפּעסן מיטאַג, און גייען
ווייטער ביזן אָונט. דאָן שטעלן זיי זיך אָפּ, צעלייגן אַ פייער, און לייגן
זיך שלאָפן. סיווערט שלאָפט זיצנדיק אויף אַ גלאַטן שטיין, וועלכן ער
קרוינט מיטן גאַמען לעבשטול. אַ סיווערט ווייסט וואָס ער טוט; די זון
האַט געוואַרימט דעם שטיין אַ גאַנצן טאָג, עס איז אַ גוט אָרט צו זיצן
אין שלאָפן. זיינע מיטגייער זענען נישט אזוי קלוג און ווילן זיך נישט
צוהערן צו זיין עצה; זיי לייגן זיך אַוועק אינם היידערקרויט און כאַפּן
זיך אויף אין קעלט, און גיסנדיק. זיי עסן אָפּ פּרישטיק אין לאָזן זיך
ווייטער אין וועג אַריין.

זיי הערן זיך צו איצט, ווילן אויפכאַפן אַ קלאַנג פון אַן אויפרייס
ערגעץ אַרום; זיי האָבן היינט גאָך אַנצוקומען אין דער שאַכט און טרעפן
זיך מיט מענטשן. די אַרבעט מוז שוין איצט גיין גאָר הייט, אַ גוט שטיק
וועג אַרויפצו פונם וואַסער, אין דער זייט צו סעלאַנראַא. גאָר קיין שום
קלאַנג פון אויפרייסן הערט זיך נישט. זיי מאַרשירן ביז האַלפּן טאָג,
נישט אַנטרעפנדיק קיין איין מענטש, גאָר וואו-נישט-וואו טרעפן זיי אָן
לעכער אין דער ערד, וואו מענטשן האָבן געגראָבן אויף אַ פּראָבע. וואָס

קאן דאָס הייסן? ס'איז מסתמא אזוי, אז דער באַדן איז זייער רייך מיט
אַלץ, נראָבט מען ריינעם, שווערן קופער און מען רוקט זיך זייער וויי-
ניק פאָרויס.

בייטאָג טרעפן זיי אָן נאָך מער גר... נאָר אַלץ קיין איין אַר-
בעטער נישט. זיי מאַרשירן ווייטער, ביז פאַרנאַכט, זיי זעען שוין דעם
ים פון דער ווייטן; זיי גייען איבער אַ ווילדעניש פון פאַרלאָזענע שאַכטן
און פאַרנעמען נישט קיין איין לעבעדיקן קלאַנג. ס'איז אינגאַנצן אומ-
פאַרשטענדלעך פאַר זיי; זיי מוזן זיך אַפּשטעלן און ווידער נעכטיקן
אינדרויסן. זיי רעדן זיך דורך: זאָל די אַרבעט זיין אַפגעשטעלט? זאָלן
זיי זיך אומקערן צוריק? — ניין. — זאָגט אַנדערסן.

אויף מאַרגן אינדערפרי באַווייזט זיך מיט אַמאָל אַ בלייכער, אַפ-
געצערטער מאַן, וואָס קוקט אויף זיי אומצופרידן, ביין. — דאָס ביסטו,
אַנדערסן? — זאָגט דער מאַן. ס'איז אַראַנסען, דער סוחר אַראַנסען. ער
זאָגט זיך נישט אַפּ פון קיין קריגל הייסער קאווע מיט עפעס צובאַסן,
און זעצט זיך צו.

— איך האָב באַמערקט דעם רויך פון אייער פייער און בין אַרויפ-
געקומען זען, וואָס דאָ איז. — זאָגט ער. — איך האָב שוין געמיינט:
„נעוויס האָבן זיי צוריקגעקראָגן זייער פאַרשטאַנד און שטעלן זיך ווידער
אַרבעטן“, און דאָס זענט איר גאָר! וואוהין גייט איר?

— אַהער.

— וואָס טראָגט איר עס מיט זיך?

— סחורה.

— סחורה? — שרייט אַראַנסען. — געקומען אַהער פאַרקויפן

סחורה? ווער זאָל זי קויפן? קיין לעבעדיקער, מענטש איז דאָך דאָ
נישטאָ. זיי זענען אַלע אַוועק פון דאַנען נאָך פאַראַכטאַגן שבת.

— אַוועק? ווער איז אַוועק?

— די גאַנצע חברה, קיין איין לעבעדיקער מענטש איז איצט

נישטאָ דאָ אויפן גאַנצן שטח. און איך פאַרמאָג גענוג סחורה אַליין, אַ
גאַנצע קראַם, פול אַנגעפאַקט. איכ'ל אייך פאַרקויפן, וואָס נאָר איר
באַדאַרפט.

— אַ דער סוחר אַראַנסען איז ווידער אויף צרות! די שאַכט

זאָגט זיך צוגעמאַכט.

זיי טרינקען אים אָן מיט קאווע, ביז ער ווערט געלאַסענער, און דאַן פרעגן זיי אים, וואָס באַדייט דאָס אַלץ. אַראָנסען שאַקלט פאַרצווייפלט מיטן קאַפּ. — ס'איז אומפאַר- שטענדלעך, ס'איז נישטאָ קיין ווערטער פאַר דעם, — זאָגט ער. אַלץ איז געאַנגען אזוי גוט, ער האָט פאַרקויפט סחורה און געלייזט געלט; דאָס דאַרף אַרום האָט געבליט און געגעסן דעם פיינסטן מאַלצייט, און אַ נייע שול אױסגעבויט, און הענגענדיקע לאַמפּן זיך אױנגעקויפט, און שטאַטישע שיך, און אַלץ! נעמען פּלוצים די לאַרדן פון דער שאַכט זיך אַריין אַ געדאַנק, אז דער עסק לױנט זיך זיי מער נישט, און זיי שטעלן אָפּ די אַרבעט. לױנט זיך נישט? פאַרוואָס האָט זיך ביז איצט געלױנט? איז דען נישט געווען קיין רױנער קופּער נאָך יעדן אױפּרייס? ס'איז פשוטע גולה, שױנדל, נישט עפעס אַנדערש. — און אַפילו אױף קיין רגע זיך נישט פאַרטראַכט, וואָס דאָס באַדייט פאַר אַזאַ מענטשן, ווי איך. יאָ, איך דענק, אז ס'איז אזוי ווי מען זאָגט: גייסלעךס האַנט שטעקט דערין; ער איז פונקט געקומען, ווען מען האָט גענומען אַפּשטעלן די אַרבעט; ווי ער וואַלט עס געווען דערשמעקט.

— גייסלעך? איז ער דען דאָ?

— וואָס דען? שיסן דאַרף מען אים. ער קומט איי אױנעם אַ טאָג אַראָפּ פון דער שיף און זאָגט צום אױנזשיניער:

— נו, ווי גייט עס?

— גאַנץ גוט, דאַכט זיך, — ענטפערט דער אױנזשיניער.

און גייסלעך פרעגט ווידער:

— גאַנץ גוט, האָ?

— יאָ, אױף ווי ווייט איך ווייס, — זאָגט דער אױנזשי-

ניער.

און תוך כּדי דיבור ברענגט מען אַריין די פּאַסט, וואָס איז אַנגע- קומען מיט דער זעלבער שיף, וואָס גייסלעך, ס'קומט אָן אַ בריוו מיט אַ טע- לעגראַם צום אױנזשיניער, אז דאָס געשעפט באַצאָלט זיך נישט, און ער זאָל גלייך אַפּשטעלן די אַרבעט.

די מיטגלידער פון דער עקספעדיציע קוקן זיך איבער; נאָר דער אַנפירער, אַנדערעסן, האָט נאָך אַליין נישט פאַרלוירן דעם מוט.

— איר מענט זיך וואויל אומקערן צוריק און גיין אהיים — איז אַראָנסענס עצה.

— דאָס טוען מיר נישט, — זאָגט אַנדערעסן און פאַקט איין דאָס קאַווע-טשייניקל.

אַראָנסען קוקט זיי אָן, יעדן באַזונדער און זאָגט: — איר זענט משוגע.

נאָר אַנדערעסן — ער מאַכט זיך נישט דערפון, וואָס זיין פריער-דיקער באַלעבאַס זאָגט; ער איז איצט אַליין באַלעבאַס, אַנזרער פון אַן עקספּעדיציע, וואָס איז אויסגעשטאַט אויף זיינע אייגענע הוצאות; און זיין פּרעסטיזש וואָלט געליטן, ווען ער זאָל זיך איצט אומקערן צו-ריק.

— וואוהין וועט איר גיין? — פּרעגט אַראָנסען אויפ-ע-רייצט.

— איך ווייס נאָך נישט, — ענטפּערט אַנדערעסן. נאָר ער האָט אַן אידעע אין קאָפּ, געוויס. ער טראַכט, אפשר, וועגן די דאָרטיקע דאָרפס-לייט; זיי זענען דאָך דריי מענער, באַוואָפנט מיט גלעזערנע פאַטשער-קעס און פינגערלעך.

— מיר גייען ווייטער, — זאָגט ער צו די איבעריקע.

נו, אַראָנסען האָט איינגטלעך בדעה געהאַט צו גיין אַרויפצו יע-נעם פּרימאַרגן, זען, צי איז טאַקע דער גאַנצער שטח פאַרלאָזט, צי עס איז אמת, אָז קיין איין מענטש איז מער נישט געבליבן. נאָר דאָס, וואָס די דאָזיקע חברה זענען אַזוי איינגעשפּאַרט און ווילן דווקא גיין ווייטער, האָלט אים צוריק, ער זאָגט זיי גאַכאַמאַל און הידעראַמאַל, אָז זיי זענען משוגע. אַראָנסען איז ווילד אויפגערעגט, ער מאַרשירט אין פּראָגט נונם קאַראַוואַן, דרייט זיך אויס און שרייט אויף זיי, פּעסט זיך, ווי ער וואָלט וועלן אָפּשרייען זיינס אַ געביט. און אַזוי קומען זיי צו צו די ביידלעך אין צענטר פון די שאַכטן.

— ס'איז פּוּסט און אומהיימלעך. דאָס רוב געצייג און מאַשינעס איז צונויפגעלייגט און צוגעדעקט, נאָר סלופּעס און ברעטער, צעבראַכע-נע פּורן און קאַסטנס און פּעסלעך וואָלגערן זיך אין אוימאַרדנונג, וואו נישט וואו הענגט אַן אויפשריפט אויף אַ טיר: אַריינגאַנג פאַרבאַטן.

— אַט זעט איר, — שרייט אַראָנסען. — וואָס האָב איך געזאָגט?

קיינ לעבעדיקער מענטש איז דאָ נישטאָ און ער סטראַשעט דעם קארא-
וואָן — ער וועט שיקן נאָכן לענסמאַנד ; יעדנפאַלס, וועט ער זיי נאָכ-
גיין יעדן שריט און טריט זייערן, צי פאָ קויפן זיי נישט פאַרווערטע
זאָן. עס קומט דערפאַר אַ פיינע שטראַף, זיי מעגן עס געדענ-
קען.

מיטאַמאָר רופט עמעצער סיווערטן. דאָס אָרט איז פאַרט נאָך נישט
אינגאַנצן טייט. אָט שטייט אַ מאָן לעבן אַ ווינקל פון אַ הויז און רופט
מיט דער האַנט. סיווערט גייט אַריבער מיט זיין פאַק און זעט גלייך ווער
עס איז — גייסלער.

— אָט אַ פאַגעגעגישו! — זאָגט גייסלער. זיין געזיכט איז רויט
און פריש, נאָר זיינע אויגן קאָנען אַפנים נישט פאַרליידן דעם שטאַרקן
פריילינג-שיין, און ער טראַגט רויכיק-ברוינע אויגנלעזער. ער רעדט
מונטער-לעבעדיק ווי אַלעמאַץ. — אַ גליקלעכער צוזאַמענטרעף, — זאָגט
ער. — סיוועט מיר איינשפאַרן דעם גאַנצן וועג אַראָפּ צו סעלאַנראַא, און
אין אַך האָב אַ וועלט מיט זאָכן צו באַזאָרגן. וויפיל תושבים זענען שוין
פאַראַן איצט אין אייער געגנט?
— צען.

— צען נייע נחלות. דאָס געפעלט מיר. איך בין צופרידן. דאָס
לאַנד דאַרף אַבער האָבן צוויי און דרייסיק טויזנט אַזעלכע מענער ווי
דיין פּאַטער. יא, דאָס איז עס, וואָס איך זאָג; איך האָב דאָס אַלץ אויס-
גערעכנט.

— סיווערט, גייסטו מיט אינו? — רופט מען פון קאראוואָן
גייסלער הערט עס און רופט צוריק הויך:

— ביין.

— איכל אַנקומען שפעטער, — זאָגט סיווערט און לאָזט אַרום-

טער זיין פאַק.

די צוויי מענער זעצן זיך אַוועק און שמועסן. גייסלער איז גוט
געשטימט היינט, און ער רעדט די גאַנצע צייט, אַפרוועדיק זיך נאָר,
ווען סיווערט זאָגט אַרויס אַ וואָרט פאַר אַן ענטפער אָדער צושטימונג,
און רעדט ווייטער. — אַ באמת מוזדיקער עסק, כּי קאַן זיך נישט אַפּ-
האַלטן פון נישט זאָגן עס. אַלצדינג האָט זיך אויסגעדרייט אַזוי, ווי איך
האָב געוואָלט, אין יעדן פרט, און איצט האָב איך אַנגעטראַפּן דיך דאָ

און איינגעשפארט זיך דעם וועג צו סעלאנראא. אלע זענען געוונט אין דער היים?

— אלע געוונט, א ליבן דאנק אייך.

— שוין פארענדיקט דעם היי-בוידעם אויף דער קי-שטאל?

— יא, שוין פארענדיקט.

— און איך האב אזוי פיל זאכן צו באזארגן, ס'איז כמעט אריבער די

כוחות. און וואָס זאָגסטו צו דעם אָרט, ליבער סיווערט? אַ חרובע שטאָט. מענטשן האָבן זי געבויט אָן שום אויסרעכענונג. דעם אמת געזאָגט, איז עס מיין שולד, איך בין נראָד געווען איינער פון די פאַרמיטלער אין אַט דער קאָמעדיע, וואָס דער שיקזאל האָט אָפגעשפילט. אָנגעהויבן האָט זיך עס דערפון, וואָס דיין פאָטער האָט געפונען עטלעכע שטיקלעך שטיין אין די בערג און זיי דיר געגעבן צו שפילן זיך, ווען דו ביסט געווען אַ קינד נאָך. אזוי האָט זיך עס אָנגעהויבן. איך האָב גאַנץ גוט געוואוסט, אַז די שטיינער זענען ווערט פונקט אזוי פיל, וויפיל מענטשן וועלן פאַר זיי געבן; איך האָב זיי אָפגעשאצט און זיי געקויפט. פון דאָן אָן זענען די שטיינער געגאַנגען פון האַנט צו האַנט און רואיגירט יעדן איינעם. ס'איז אַוועק אַ צייט. און איצט, מיט עטלעכע טעג צוריק, בין איך ווי- דער געקומען אַהער, און נאָך וואָס, מיינסטו? פדי ווידער אָפקויפן די שטיינער.

גייסלעך כאַפט אַפּ דעם אַטעם און קוקט אויף סיווערטן. דער- נאָך גיט ער פּלוצים אַ קוק אויפן זאַק און פרעגט: — וואָס טראָגסטו דאָרט?

— סחורה, — זאָגט סיווערט. — מיר טראָגן זיך אַראָפּ אין דאָרף

אריין.

גייסלעך ווייזט נישט אויס צו זיין פאַראינטערעסירט אינם ענטפער;

ער האָט אים וואַרשיינלעך גאַרנישט געהערט. ער רעדט וויי- טער.

— אָפקויפן זיי צוריק — יא, דאָס לעצטע מאָל האָב איך געלאָזט

מיין זון דורכפירן דעם עסק, ער האָט זיי דעמאָלט פאַרקויפט. ער איז אַ יונגעראַמן אין דיין עלטער, און נישט מער. ער איז דער בליץ אין דער פאַמיליע, בשעת איך בין דער געפּל, איך געהער צו די וואָס ווייסן וואָס צו טון, נאָר טוען עס נישט. ער איז דער בליץ, ער האָט זיך

באצייטס גענומען צו דינען דער אינדוסטריע. ער האָט עס פאַרקויפט
אין מיין נאָמען דאָס לעצטע מאָל. איך בין — עפעס, און ער — גאַרנישט;
בלויז אַ בליק; פלינק צו האַנדלען; אַ מאַדערנער טיפּ. דער בליק אַליין
איז אָבער אומפּרוכטבאַר. אָט נעם דעם עולם אין סעלאַנראַאָ; איר האָט
פאַר זיך בלויז בערג-שפיצן; דאָס זענען נישט קיין אויסגעטראַכטע ער-
פינדונגען. די אַלטע בערג שטייען פון קדמונים אָן — און זיי זענען
איינערע פריינט. איר זענט באַהעפט מיט הימל און ערד, איינס מיט זיי,
איר פרויכט נישט קיין שווערד אין האַנט, איר גייט דורך דאָס לעבן
מיט אַ הויך קאַפּ און באַרוועס, אין שטענדיקער ליבשאַפט. די נאַטור
איז מיט דיר און מיט דייניקע, הנאה צו האַבן פון איר. מענטש און
נאַטור פירן נישט קיין מלחמה צווישן זיך. נאָר לעבן אין פרידן; זיי
פירן נישט קיין וועט-קאַמף, יאָגן זיך נישט איינער קעגן צווייטן, נאָר
גייען ביינאַנד. אַזוי לעבט איר, סעלאַנראַאָ-לייט, און זענט מצליח. פעלד
און וואַד, זומפן און לאַנקעס, און הימל און שטערן — דאָס אַלץ איז
נישט אַרים און שפאַרעוודיק, נאָר אָן אַ מאָס! הער מיך, סיווערט: זיי
צופרידן מיט דיין גורל! איר האָט אַלצדינג צום לעבן, און צוליב וואָס
צו לעבן; איר וועט גענוי און אויפשטעלן גייע דורות, איר זענט
גייטיק אויף דער ערד. נישט אַלע זענען עס אַזוי ווי איר, איר אָבער
זענט עס: גויטווענדיק אויף דער ערד. איר האַלט אויף דאָס לעבן,
פון דור צו דור; ווען איין דור שטאַרבט, קומט אַ צווייטער נאָך אים.
דאָס איז דער זין פונם אייביקן לעבן. וואָס האָט איר פון דעם? אַ
לעבן אין יושר און גערעכטיקייט, מיט אָן אויפריכטיקער באַציונג צו
אַלץ אַרום. וואָס נאָך האָט איר פון דעם? איר ווייסט נישט פון קיין
שום יאָך, איר סעלאַנראַאָ-לייט, איר לעבט אין רו און אין מאַכט און
זענט אַרומגערינגלט מיט אַ גרויסער פריינטשאַפט. אָט דאָס האָט איר.
איר ליגט לעבן אַ מאַמעס ברוסט און זויגט, און שפילט אייך מיט אַ
מאַמעס וואַרימער האַנט. איך טראַכט וועגן דיין פאַטער, ער איז איי-
נער פון די צוויי און דרייסיק טויזנט. וואָס קאָן געזאָגט הערן וועגן אַ
סך אַנדערע? איך בין נאָך עפעס, איך בין דער בעפּל, אָט בין איך דאָ,
אָט בין איך דאָרטן, איך שוועב אים. אַמאָל בין איך דער רעגן אויף אַ
פאַרטריקטן שניט. אָבער די אַנדערע? אָט מײן זון, דער בליק, וואָס
איז אַליין פאַר זיך גאַרישט, אַ אומנוציקער גלאַנץ — ער קאָן נסחר

טרייבן. מיין זון איז דער מאָדערנער טיפּ, אַ מאַן פֿון אונזער צייט; ער גלייבט אויפריכטיק אין אַלץ, וואָס זיין דור האָט אים געלערנט, אין אַלץ, וואָס דער ייד און דער יענקי האָבן אים געלערנט; איך שאַקל מיטן קאָפּ בלויז צו דעם אַלעם. אין מיר שטעקט נישט קיין שום סוד — בלויז, וואָס אין מיין פאַמיליע בין איך, אַזוי צו זאָגן, דער נעפֿל. כּוּזיץ און שאַקל מיטן קאָפּ. דעם אמת געזאָגט — באַזיץ איך נישט דעם כּוח אויף צו טון זאָכן אין נישט חרטה האָבן; ווען נישט דאָס, וואָלט איך אַליין געווען דער בליץ. און אַזוי בין איך דער נעפֿל. פֿלוצים דערמאָנט זיך, ווייזט אויס, גייסלעך אָן עפעס און פֿרעגט: — האָט איר שוין פֿאַרענדיקט דעם היי-בוידעם אויף דער קיי-שטאַל?

— יאָ. שוין פֿאַרענדיקט. און דער פֿאַטער האָט אויסגעבויט אַ ניי הויז.

— אַ ניי הויז?

— אין פֿאַל עמעצער קומט אַמאָל, זאָגט ער, — טאָמער קומט אַמאָל גייסלעך.

גייסלעך פֿאַרטראַכט זיך אַ וויילע און זאָגט:

— נו, אויב אַזוי וועל איך קומען, געוויס קומען. קאָנסט עס בין אַרויפגעקומען אַהער און געזאָגט דעם אינווייניער ער זאָל לאָזן וויסן זיינע באַלעבאָטים אין שוועדן, אַז איך בין גרייט צו קויפֿן. און מיר'ן זען, וואָס ס'וועט זיין. מיר איז אַלץ איינס, איך האָב זיך נישט וואָס צו איילן, האָסט באַדאַרפט אַנקויקן דעם אינווייניער! ער איז דאָ אַזמגעגאַנגען און עפירט די אונטערנעמונג, מיט מענטשן, פֿערד, געלט און מאַשיגען און מיט אַ היפש ביסל ליאַרם. געדענקט, אַז אַלץ איז גוט, גאַר אַנדערש נישט געקאָנט זיך פֿאַרשטעלן. וואָס מער שטיינער ער קאָן אויסבייטן און געלט אַלץ בעסער; ער טוט אַ וויכטיקן אַרבעט, ער ברענגט אַריין געלט דער געגנט, דעם לאַנד; דער אונטערזאָגט רוקט זיך אַלץ בענטער אָן, און ער מערקט עס אפילו נישט. וואָרום נישט קיין געלט דאַרף דאָס לאַנד האָבן, דאָס האָט עס שוין מער ווי גענוג. אַז-ל-כּע מענער ווי דיין פֿאַטער, אָט וואָס דאָס לאַנד באַדאַרף. ווען מען דער-מאָנט זיך נאָר, אַז זיי מאַכן פֿון אַ מיטל אַ וועלכטצוועק — און זענען

נאך שטאַלץ דערויף, זיי זענען משוגע, קראַנק. זיי אַרבעטן נישט, זיי
 ווייסן גאַרנישט וועגן אַקער, זיי קאַנען נאָר שפּילן. זיי שטעלן, — דאַכט
 זיך, אַלץ אין קאַן — איז דאָס נאָר קיין פאַרדינסט נישט? דער פעלער
 איז אַבער, וואָס אַט דאָס אַזאַרט-שפּילן איז נישט קיין קוראזש, נישט
 קיין סימן פון מוט, נאָר בלויו פון שרעק. ווייסטו וואָס אַזאַרט-שפּילן
 איז? ס'איז די אַנגסט, וואָס באַדעקט מיט שווייס דעם שטערן, אַט דאָס
 איז עס. זייער פעלער איז, וואָס זיי ווילן נישט גיין האַנט אין האַנט
 מיטן לעבן, נאָר זיי ווילן גיין שנעלער פאַרן לעבן, זיי יאָגן זיך, רייסן
 זיך פאַרויס, און שלאָגן זיך אַליין אַריין אינם לעבן ווי קליינעס. און
 דאָן כאַפּן זיי זיך ביי די זייטן: — גענוג, האַלט, עפעס ברעכט זיך,
 מען מוז זוכן אַ רפואה! און דאָן צעדריקט זיי דאָס לעבן, אויף אַ העפּ-
 לעכן נאָר אַנטשלאָסענעם אויפן. אין עס הייבן זיך אָן די קלאַגן אויפן
 לעבן, דאָס צאַרענען קעגן לעבן! יעדער נאָך זיין געשמאַק נאָך; אַ
 סך האַבן אַ גרויס צו באַקלאַגן זיך, אַנדערע נישט, אַבער קיינער דאַרף נישט
 בייו זיין אויפן לעבן. נישט בייו און שטרענג דאַרף מען משפּטן דאָס
 לעבן, נאָר מיט מיטלייד און באַרמהאַרציקייט: דערמאַן זיך נאָר, ווער
 עס זענען די פאַרטנערן, וואָס דאָס לעבן מוז מיט זיי פירן דאָס
 שפּילן!

גייסלעך דערמאָנט זיך נאָכאַמאָל אָן עפעס און זאָגט:
 — מיט אַ זאַל זיין ווי עס וויל זיך; זאָל זיין! — ער איז שוין
 אַפנים מיד, און אַטעמט שווער. — ווילסט גיין אַראָפּ? — פרעגט
 ער.

— יאָ.
 — ס'איז נישטאָ וואָס צו איילן זיך. דו ביסט מיר נאָך שולדיק
 אַ לאַנגן שפּאַציר איבער די בערג, סיווערט פריינט, געדענקסט עס? איך
 געדענק אלץ. איך געדענק נאָך די צייט, ווען איך בין אלט געווען
 אַנדערטהאַלבן יאָר; כ'בין געשטאַנען אַמאָל אַנגעשפּאַרט אויפן שייער-
 בריק אין גארמאָ, און דערפילט אַ ריח. איך פיל איצט נאָך דעם דאָ-
 זיקן ריח. נאָר לעמיר דאָס לאָזן; מיר וואָלטן געקאָנט מאַכן דעם שפּאַ-
 ציר איבער די בערג איצט, ווען דו וואָלט נישט געהאַט דעם פאַק מיט
 זיך, וואָס האַסטו אין אים?
 — סתורה. אַנדערעס וויל זי פאַרקויפן.

— נו, גוט, איך בין דאך א מענטש, וואס ווייסט וואס צו טון;
 נאך טוט עס נישט, — זאגט גייסלער. — איך בין דער בעפל. איצט
 אפשר וועל איך אפּקויפן צוריק די שאכט די טעג, ס'איז נישט אוממעג-
 לעך; נאך אויב איך טו עס, וועט עס נישט זיין צוליב אַרומגיין און
 קוקן ארויף צום הימל און זאגן „לופט-באָן דרום אמעריקע“ ניין, זאָלן
 זיך מיט דעם פאַרנעמען די אַזאַרט-שפּילער. די היגע לייט זאָגן, אז
 איך מוז זיין דער טייוול אַליין, ווייל איך האָב געוואוסט פּרילער, אז
 ס'וועט קומען אַ קראַך. נאך אין דער אמתן איז עס זייער איינפאַך: די
 נייע קופער-שאכטעס אין מאַנטאַנאַ. די יענקיס זענען כּיטרער פאַר אונז
 ביים שפּיל; זיי ש'זאָגן אונז מיט זייער קאַנקורענץ פון דרום-אַמערי-
 קע — אונז ר היגער אַרץ איז צו געמיין. מיין זון איז דער בליץ; ער
 האָט זיך דערוואוסט די נייעס, און איך בין געקומען צו שוועבן אַהער.
 פשוט, ניין? איך האָב בלויז אויף אַ פאַר שעה אַריבערגעאַגט די שווע-
 דישע הערן. דאָס איז אַלץ.

גייסלערן פעלט ווידער אויס אַטעם; ער שטעלט זיך אויף און

זאָגט:

— אויב דו גייסט אַראָפּ, לאַמיר גיין.

זיי גייען אַראָפּ צוזאַמען. גייסלער שלעפט זיך פון הינטן, אינ-
 גאַנצן א פאַרמאטערטער. דער קאַראַוואַן האָט זיך אָפּגעשטעלט לעבן
 האַפן, און פּרעדריק שטרעם, מונטער ווי אַלעמאַל, טרייבט ליצנות מיט
 אַרְאַנסענען:

— דער גאַנצער טאַבאַק איז מיר אויסגעגאַנגען, איר האָט עפעס

טאַבאַק, וואָס?

— איכל דיר געבן טאַבאַק, — זאָגט אַראַנסען מיט אַ געביי-

זער.

פּרעדריק לאַכט און זאָגט:

— נו, זייט נישט אַזוי פאַרביטערט און בייז! מיר גייען בלויז

טאַרקויפן די אַלע זאַכן אַט דאָ פאַר אייערע אויגן, און דערנאָך קערן
 מיר זיך אום צוריק אַ היים.

— אַוועק פון דאַנעט, מאַך צו דיין בלאַטיק מויל, — זאָגט אַראַנ-

סען ווילד אויפּגערייצט.

— כא-כא-כא! ניין, איר זאלט נישט אזוי ארוםלויפן אויפגערגט,
זייט רויק, ווי א לאנדשאפט!
גייסלער איז מיד, פארמאטערט, אפילו די רויכיק-ברוינע אויגן-
בלעזער העלפן אים נישט איצט, זיינע אויגן פארמאכן זיך קעגן דער
פריילינג-שיין.

— זיי געזונט, ליבער סיווערט, — זאגט ער פלוצלינג. — ניין,
איך קאן פארט נישט ארויפגיין קיין סעלאראא דאס מאָל; זאָג עס דיין
פאָטער. כ'האָב אַ באַרג מיט זאָכן צו באַזאָרגן. נאָר איכל קומען אָן אַג-
דערש מאָל — זאָג דאָס אים...
אַראַנסען שפייט אויס און זאָגט:
— שיסן דאַרף מען אים!

דריי טעג צייט טראַגט אַרום דער קאַראַוואַן זיין סחורה איבער
די הייזער, אויסליידיקנדיק די זעק און לייזנדיק גוט געלט. ס'איז גע-
ווען אַ גאַלדן געשעפט. די דאַרפס-לייט זענען נאָך געווען גוט פאַרנע-
גרייט מיט געלט, נישט געקוקט אויפן קראַך פון דער שאַכט, און זיי
האַבן זיך ווי געפלייסט עס אויסצוגעבן. די געשטאַפטע פייגל אויף
ספרוזשינעס זענען געווען פונקט דאָס, וואָס זיי האָבן געוואָלט; זיי האָבן
זיי אויסגעשטעלט אויף קאַמאָדן אין די זאָלן, און נאָך געקויפט פיינע
פאַפיר-מעסערס אויף אויסצושניידן די בלעטער פון אַ לוח. אַראַנסען איז
געווען ווילד כּוון צאָרן: — גלייך ווי איך וואָלט נישט געהאַט פונקט
אַזעלכע גוטע זאָכן אין מיין קראַם!

דער סוחר אַראַנסען איז געווען אין אַ צרהדיקער לאַגע; ער האָט
אַפגעמאַכט ביי זיך נאָצוגיין די פעדלער מיט זייערע זעק, און צו היטן
זיי די גאַנצע צייט; זיי זענען אָבער געגאַנגען נישט אלע צוזאַמען, נאָר
יעדער איינער באַזונדער, און אַראַנסען האָט זיך שיער נישט צעריסן
אויף שטיקער, ווילנדיק אלעמען נאַכגיין מיט אַמאָל. צוזערשט האָט ער רע-
זיגירט פון פרעדריק שטרעמען, וועלכער איז געווען דער שנעלסטער
אויף צו זאָגן אוימאַנגענעמע זאָכן; דערנאָך פון סיווערטן, ווייל דער האָט
קיינמאָל נישט אויסגערעדט קיין וואָרט, נאָר שווייגנדיק געהאַלטן אין איין
פאַרקויפן. אַראַנסען האָט געהאַלטן אין נאַכגיין זיין פרעדריקן אָנגע-
שטעלטן, און געפרוּווט אַנרעדן די דאַרפסלייט קעגן אים, וואו נאָר ער
איז אַריינגעגאַנגען. אַ נאָר אַנדערעסן האָט געקאָנט זיין פרעדריקן

בעל-הבית, אז ער איז גאר א קנאפער מבין אויף סחורה און אויף אומ-
געזעצלעכע ארטיקלען.

— האָ, מיינסט מיר צו זאָגן, אז ענגלישער פּאָדים איז נישט
פאַרבאַטן? — זאָגט אַראַנסען, מיט אַן אָנשטעל פֿון אַ געניטן
סוחר.

— איך ווייס דאָס, — ענטפערט אַנדרעסן. נאָר איך טראָג אים
נישט מיט זיך דאָ; דאָס קאָן איך פאַרקויפֿן ערגעץ אַנדערש-וואו; כ'האַב
קיין איין שפּילקע נישט אין מיין פּאַק: איר קאָנט זען, אויב איר
ווילט.

— דאָס קאָן זיין, — ענטפערט אַראַנסען. — יעדנפאַלס ווייס
איך, וואָס איז פאַרבאַטן און וואָס נישט, וועסט מיר נישט אונטער-
פירן.

א טאָג אַ גאַנצן האָט אַראַנסען אויסגעהאַלטן, אָבער מער נישט.
ער האָט געלאָזן צורוי אַנדערעסענען, און איז אַוועק געגייבן. די
פעדלער זענען פֿאַר געוואָרן פֿון דער אויפזיכט.

און דאָן איז דער האַנדל אַוועק אויסגעצייכנט. ס'איז געווען דאָ-
מאַלס אין דער מאַדע, אַז פרויען פלעגן טראָגן האָר-בענדער, און אַ-
דרעסן איז געווען אַ ברייה אויף צו פאַרקויפֿן אַט די האָר-בענדער. פאַר
אַ נויט האָט ער געקאָנט פאַרזאָרגן שוואַרצע מיידלעך מיט העלע בענ-
דער, און נאָך אויסדריקן פאַרדרוס, פאַרוואָס ער האָט נישט גאָך הע-
לערע.

יעדן אָונט האָבן זיך די דריי פעדלער געטראָפֿן אויף אַן אָפּע-
רעדט פֿון פריער אַרט און איבערגערעכנט דעם טאָג-פֿרוין. איינער האָט
אויסגעבאַרגט דעם צווייטן דאָס, וואָס יענער האָט שוין געהאַט אויספאַר-
קויפט; און אַנדערעסן האָט אָפּט אַרויסגענומען אַ פּייל און אויסגעפּיילט
אַ דייטשן פּירמע-צייכן אויף אַ יאָגד-ביקסל, אַדער אָפּגעריבן די אויפ-
שריפט „פּאַבער“ פֿון די בלייפּעדערס. אַנדערעסן איז געווען אַ יונג אַ
מוזיק!

אין סיווערטן אָבער איז אַנדערעסן געווען אַנטוישט. נישט חלילה
וואָס ער איז געווען נאַכלעסיק אַדער ווייניק פֿרוין געמאַכט — אדרבה,
ער האָט געלייזט מער פאַר אַלע — נאָר ער האָט נישט גענומען קיין
גוטע פּרייזן פאַר דער סחורה.

— דו לייגסט אריין צו ווינציק רייד, — האָט אנדרעסן גע-
זאָגט.

ניין, סיווערט האָט זיך נישט געטויגט דאָרטן, וואו מען האָט גע-
דארפט אוועקלייגן אַ סך רייד; ער איז געווען אַ פויער, קאָרג אויפן
וואָרט און געלאָסן. וואָס איז דאָרטן דאָ לאַנג צו רעדן? אַחוץ דעם
האָט סיווערט געוואָלט פאַרטיק ווערן ביז זונטיק און גיין צוריק אַהיים,
ס'וואָרט דאָרט גענוג אַרבעט אויף די פעלדער.

— עס ציט אים צו יאָנסינאָן, — האָט פרעדריק שטרעם זיך
אַנגערופן. פרעדריק אליין, אַגב, האָט אויך געהאַט באַשטעלעטע אַרבעט
אויף יענעם פּרילינג, און געהאַט ווייניק צייט צו פאַרלירן; נאָר פּונ-
דעסטוועגן מוז ער נאָכאַמאָל אָפּטרעטן ביי אַראַנסענען דעם לעצטן
טאָג און זיך אַ ביסל אויסטענהן מיט אים. — איכיל אים פאַרקויפן די
ליידיקע זעק, — זאָגט ער.

אַנדערעסן און סיווערט האָבן געוואָרט אינדרויסן, בשעת ער איז
אַריינגעגאַנגען. זיי האָבן געהערט אַ הויכן שמועס פון אינעווייניק, פון
קראָם, דערנאָך האָט אַראַנסען אַ עפן געטון פרייט די טיר און געהייסן
זיין גאַסט אַרויסגיין; אַ נאָר פרעדריק איז נישט אַרויסגעקומען —
ניין, ער האָט זיך גענומען צייט, און גערעדט נאָך אַ ביסל. דאָס לעצטע
וואָס זיי האָבן געהערט פון דרויסן איז געווען, וואָס פרעדריק האָט גע-
פרוּווט פאַרקויפן אַראַנסענען אַ ביסל וויג-פערדלעך.

דאָן האָט דער קאַראַוואַן זיך געלאָזט צוריק אַהיים — דריי
יינגען פיל מיט לעבן און געזונט. זיי האָבן מאַרשירט און געזונגען,
געשלאָפן עטלעכע שעה, און ווייטער געגאַנגען. ווען זיי זענען צוגע-
קומען צו סעלאַגראַא מאַנטיק, האָט יצחק שוין געהאַט אָנגעהויבן זייען.
דאָס וועטער איז געווען גוט; די לופט פייכט, די זון שיינט אויף אלע
היילע, און אַ ריזיקער רעגנבויגן איז געווען פאַרוואָרסן איבערן
הימל.

דער קאַראַוואַן האָט זיך אויפגעלייזט: — זיי געזונט — זיי גע-
זונט...

יצחק שאַנאָס איבערן פעלד און זייעט, געזונט און קרעפטיק ווי אַ
בוימשיטאָם. קליידער טראָגט ער היימישע — די וואָל איז פון זיינע שאַן,
די שייך — פון די פעלדן פון זיינע קי און קעלבער. ער זייעט — און ער

גייט לויטן פרומען מנהג מיט אן אפגעדעקטן קאפ ביי דער ארבעט;
זיין קאפ איז אין מיטן הויף, אבער ארום און ארום געדיכט באוואקסן;
די האָר און די באַרד זענען ווי אַ קראַנץ ארום זיין פנים. ס'איז יצחק
דער מאַרקגראַף.

ער האָט זעלטן ווען געוואוסט וואָסער טאָג אין חודש ס'איז —
צו וואָס האָט ער עס געדאַרפט? וועקסלען צו צאָלן האָט ער נישט גע-
האַט. די צייכנס אויף זיין לוח זענען געווען אַנצווייזן די צייט, ווען
יעדע קו דאַרף זיך קעלבן. דערפאַר האָט ער געוואוסט, אַז היי מוז מען
צינויף נעמען ביז צום טאָג פונם הייליקן אַלאַף אין האַרבסט, און ער
האַט געוואוסט, ווען דער פי-מאַרק איז אין פּרילינג, און אַז דריי וואָכן
שפעטער קומען די בערן אַרויס פון זייערע ווינטערדיקע גאַרעס; די
גאַנצע זריעה מוז צו יענער צייט שוין זיין אין דער ערד. אַלץ וואָס
איז גייטיק האָט ער געוואוסט.

ער איז אַ פּויער מיט גוף און גייסט; אַן ערד-אַרבעטער פון קאָפּ
ביז די פיס. אַ געשטאַלט, ווי אויפגעוואַכט פון טיפן עבר און אַן אַנזאָג
פאַר דער צוקונפט; אַ מאַן פון די פּרועסטע צייטן פון ערד-אַרבעט, אַ
הושב פון אַ ווילדעניש, גיין הונדערט יאָר אַלט, און, צוגלייך, אַ מאַן
פון אונזער צייט.

גיין, ס'איז אים גאַרנישט פאַרבליבן איצט פון דער קופער-שאכט —
דאָס געלט איז אַוועק מיטן ווינט, און ווער האָט דען יאָ געהאַט עפעס
פון יענע גאַנצע עשירות, אַז די אַרבעט האָט זיך אַפגעשטעלט און די
בערג זענען געלעגן טויט און פאַרלאָזט? אַבער דאָס זומפ-לאַנד איז
נאָך אַלץ דאָ — גרייט אויפצונעמען נייע הונדערטער ישובני-
קעס.

גאַרנישט וואַקסט דאָרטן? אַ, גיין, אַלצדינג וואַקסט דאָרטן; מע-טשן
און חיות און פרוכט פון דער ערד. יצחק זייעט קאַרן. אַחונט-שיין פאַלט
אויף דער זריעה, יצחק שפרייט זי ווי אַ בויגן פון זיין האַנט, און זי
פאַלט ווי גאַלד-רעגן אויף דער ערד. אַט קומט סיווערט אַן צום בראַ-
געווען; נאָך דעם קומט דער ראַלער און דערנאָך די בראַנע ווידער.
וואַלד און פעלד שטייען און קוקן זיך צו. אַלץ איז ווירדיק און קרעפ-
טיק — באַהעפט אין איין ציל.
קלינג... לינג... זינגען די קי-געקער ווייט אַרויפצו אויפן

באַרג; די פי קומט אַדן נענטער און נענטער, אַהיים אויף ביינאַכט.
 פּופּצען קי און פינף און פּערציק שאַף און ציגן — אינגאַנצן זעכציק
 שטיק פי. קומען אַרויס די פּרויען מיט זייערע מילך-עמער, געטראַגן
 איבער די אַקסלען; לעאַפּאַלדינאַ, יאַנסינאַ און די קליינע רעבעקאַ;
 אַלע דריי באַרוועס. די מאַרקגרעפּין, אינגער אַליין, איז נישט מיט זיי;
 זי איז אין שטוב און קאַכט אויף אַוונטברויט. מיט פּראַכט און רחבות
 גייט זי איבערן הויז, — אַ וועסטאַלקע, וואָס וואַכט איבערן פייער אויף
 איר מזבח. אינגער האָט אַמאָל דורכגעמאַכט אַ שטורמדיקע רייזע, זי
 האָט אַ צייט געלעבט אין שטאַט, איצט איז זי ווידער אינדערהיים;
 די וועלט איז גרויס, ווימלט מיט קליינע פינטעלעך — אינגער איז געווען
 איינס פון זיי; צווישן אַלע האָט זי זיך גאַרנישט אַנגעזען
 און עס ווערט אַוונט.

סוף

פארלאג „קולטור-ליגע“, ווארשע.

שלום אש

אין 18 בענדער

- 1 א שטעטל, ר' שלמה נגיד
- 2 בילדער און הומאָרעסקן
- 3 הימל און ערד
- 4 אַמעריקע
- 5 צוויי וועלטן
- 6 דאס בוך פון צער
- 7 ארץ-ישראל
- 8 מערי
- 9 דער וועג צו זיך
- 10 אַנקעל מאָזעס
- 11 מאַטקע גנב
- 12 פשוטמאכערן פון קאַסטיליע, קידוש-השם
- 13 נייע דערציילונגען
- 14 די מוטער
- 15 ביבלישע מאָטיוון
- 16 סאַציאַלע דראַמען
- 17 נאַציאָנאַלע דראַמען
- 18 די יורשים, מיטן שטראָם, דער זינדיקער אום ווינטער, מאַראַנען

פארלאג „קולטור-ליגע“, ווארשע.

פארלאג „קולטור-ליגע“, ווארשע.

י. אפאטאשו

אין פוילישע וועלדער

אונטערוועלט

א ראמאן פון א פערד-גנב

ראסע

פארלאג „קולטור-ליגע“, ווארשע.

פארלאג „קולטור=ליגע“, ווארשע.

ה. לייזויק

:: דער גולם ::

אין קיינעמס לאנד

פארלאג „קולטור=ליגע“, ווארשע.

פארלאג „קולטור-ליגע“, ווארשע.

י. י. זינגער

פערל און אנדערע דערציילונגען

ערדוויי (דראמע)

מנחם

זאוול רימער

פארלאג „קולטור-ליגע“, ווארשע.